

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება
(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“

Scientific magazine

“AUTHORITY AND SOCIETY”

(History, Theory, Practice)“

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО

(История, Теория, Практика)“

№ 2 (38) 2016

ლია დიპლომატიის ასოციაციის
სამეცნიერო ჟურნალი

Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association

Научный журнал
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

ISSN 1512-374X

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ხ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე

მთავარი რედაქტორი

ოთარ ქოჩორაძე

მთავარი რედაქტორის მოადგილე

ოთარ ბალათური

პასუხისმგებელი მდივანი

ნანა ავალიანი, რუდიგერ ანდრესენი, მუშუპე აბრამი (ბარმელია), ევგენი ბარათაშვილი, ბიორბი ბალათური, ოთარ ბალათური, რასა ბელოკაიტი, ანასტასია ბანიჩი, იური ბორიცკი, ვახტანგ ბურული, შოთა დოღონაძე, ელენე დრაკე, ჰარალდ ვერტცი, ბენადი იაშვილი, სერჟო კამიზი, რიჩარდ მაასი, მიხაილო მედვიდი, როინ მეტრეველი, იოჰიკა მიცუმი, ბაღრი ნაკაშიძე, ლიზავეტა შახანინა, ბუდი ნურანი რუჩანა, რამონ პიეტრო-სუარესი, ბერტ სურმიულენი, ქეთი ქოქრაშვილი, ოთარ ქოჩორაძე, რუსუდან ქუთათელაძე, მაია ჩხეიძე, ვიანესლან კიუნდოვიკი, ენდრიუ ლენუჟს ჰარდინგსი.

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით.

გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,

I სართული, ტელ. 236-45-14,

77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.

Tel. [+995 32] 2364514

e-mail: geoandependip@yahoo.com

გარეკანის გაფორმება: დავით ბალათური

ჟურნალი გამოდის ევარტალში ერთხელ, 4 ნომერი წელიწადში

ჟურნალის ელექტრონული ვერსია განთავსებულია ვებგვერდზე:

<http://odageorgia.ge/?page=gamocemebi>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია საერთაშორისო სამეცნიერო

ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში: <http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ ე ვ ი

თეორია

გიორგი ბაღათურია, ნათია ხუნაშვილი
პოლიტიკური რეალიზმი და საქართველო----- 5

Валерий Кузев
ТЕОДИЦЕЯ АДА В ФИЛОСОФИИ НОВОГО ВРЕМЕНИ:
Г.В. ЛЕЙБНИЦ----- 17

საჯარო მმართველობის პრაქტიკა

ლიზა ამილახვარი
საქართველოს ევროინტეგრაციის პროცესი - პრობლემები
და პერსპექტივები----- 27

Любовь Хашиева
ОСНОВАНИЯ ПОСТМОДЕРНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ИЛИ
ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО СТРОИТЕЛЬСТВА В
УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ----- 39

Анатолий Ткач, Светлана Чеботарь
ВЫЗОВЫ И УГРОЗЫ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА В КОНТЕКСТЕ
МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГЕРМАНИИ----- 46

ეკონომიკა

გვანცა ვასაძე
კანონმდებლობით განსაზღვრული სახელმწიფო-კერძო
სექტორის პარტნიორობა (თურქეთის ქმისი)----- 65

Александр Бондаренко, Валерий Василенко
ОЦЕНИВАНИЕ ВАРИАНТОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВИЕМ
ВОИНСКИХ ЧАСТЕЙ В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ----- 73

გენო მორჩილაძე
საბადასახადო კონტროლი----- 87

სამართალი

გიორგი სვიანაძე
მოსამართლეთა წარმომადგენლობა საქართველოს
სასამართლო სისტემის რეფორმის პროცესში----- 99

Ирина Мезенцева
СООТВЕТСТВИЕ УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ
В СФЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИОННОЙ
ПРЕСТУПНОСТИ МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ----- 106

სოფიო ქოქრაშვილი
საკუთრების უფლების დაცვის სამართლებრივი საფუძვლები-- 118

სახელმწიფო და რელიგია

Олег Шепетяк
ИНДУССКО-ИСЛАМСКИЙ СИНТЕЗ ЭПОХИ ВЕЛИКИХ МОГОЛОВ
КАК РЕЛИГИОЗНО-ПОЛИТИЧЕСКОЕ ЯВЛЕНИЕ----- 126

Елена Маскевич
ХРИСТИАНСКАЯ СЕМЬЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОСТИ:
ТРАДИЦИОННОСТЬ VS МОДЕРН----- 135

საზოგადოება

ლელი ბიბილაშვილი, ნინო სამხარაძე
საზოგადოებასთან ურთიერთობისა და კორკორაციული
სოციალური პასუხისმგებლობის ურთიერთმიმართება----- 147

Валентина Нестеренко
ОПРЕДЕЛЕНИЕ ВЛИЯНИЯ МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ
НА ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВЬЯ АКАДЕМИЧЕСКИ СПОСОБНЫХ
ДЕТЕЙ СРЕДНЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА----- 159

პრაქტიკა

მაია ამირგულაშვილი
რელიგიის ფაქტორი კავკასიურ კონფლიქტებში----- 171

Nikolay Orlov
DESIGN TECHNIQUE OF THE STATIONARY PROTECTED POINT OF
REGIONAL FORCES'S MANAGEMENT OF PUBLIC ORDER IN
UKRAINE ----- 178

თ ე ო რ ი ა

გიორგი ბაღათურია, ნათია ხუნაშვილი პოლიტიკური რეალიზმი და საქართველო

სტატია ეხება თანამედროვე პოლიტიკურ რეალობას საქართველოში, არსებულ პრობლემებსა და მათი რეალურად შეფასების საკითხებს. ამ მიზნით სტატიაში განხილულია ძირითადად ნიკოლო მაკიაველის რეალისტური ხედვები და პოლიტიკური რეალიზმის არსი როგორც ერთ-ერთი საწყისი შესაძლებლობა საქართველოში არსებული საშინაო თუ საგარეო პოლიტიკური პრობლემების გადაჭრის მიზნით. მასში გაანალიზებულია ძალის ფაქტორი, რომლის გამოყენებითაც სახელმწიფოები გამოდიან საერთაშორისო პოლიტიკურ არენაზე, როგორც სუვერენული და ძლევამოსილი სახელმწიფოები. სწორედ პოლიტიკურ რეალიზმზე დაყრდნობით შესაძლებელია სიტუაციის რეალური შეფასება და სათანადო სტრატეგიების დამუშავება სახელმწიფოს მართვის მიზნით.

საკანძო სიტყვები: პოლიტიკური რეალიზმი, ნიკოლო მაკიაველი, ძალაუფლება, სტრატეგია, სუვერენული სახელმწიფო

1. შესავალი

პოლიტიკური რეალიზმი რთული და კომპლექსური თეორიაა საერთაშორისო ურთიერთობებში. მიუხედავად იმისა, რომ მისი ძირითადი პრინციპები ჩამოაყალიბა ჰანს მორგენტაუმ, რეალიზმს ფესვები საკმაოდ შორს აქვს გადგმული. რეალიზმის წარმომადგენლები იყვნენ ცნობილი პოლიტიკის ფილოსოფოსები, ისტორიკოსები და სოციოლოგიის თვალსაჩინო წარმომადგენლები: თუკიდიდე (Thucydides), ნიკოლო მაკიაველი (Niccollo Machiavelli), თომას ჰობსი (Thomas Hobbes), ედუარდ ქარი (Edward Carr), ჰანს მორგენტაუ (Hans Morgenthau) და სხვ. სწორედ მათი ნაშრომების შედეგად ჩამოყალიბდა საერთაშორისო ურთიერთობების რეალისტური ხედვა.

თუკიდიდესეული რეალიზმის იდეა ისაა, რომ საერთაშორისო ურთიერთობები ანარქიულია, სახელმწიფოები იქცევიან ძალისმიერი პოლიტიკის პრინციპების თანახმად,

თვითგადარჩენა ყველასთვის უმთავრესი ფასეულობაა, ომი - კი ყოველთვის საბოლოო არბიტრი.[1,17-18] პოლიტიკური რეალიზმის საძირკველს ამყარებს ინგლისელი თომას ჰობსი. ჰობსისეული რეალიზმის თანახმად, ადამიანებისა და ხალხის ბუნებრივი მდგომარეობა ომისთვის მზადება და ომია. მისი ნაშრომის, „ლევიათანის“ (1651) საბოლოო სურათის მიხედვით, სწორედ ომია ის უკანასკნელი საშუალება, სახელმწიფოებმა შეუთანხმებელი პრობლემები რომ შეაჯერონ.

საერთაშორისო სისტემის ანარქიული ბუნება სწორედ ჰობსისეულ ომის მდგომარეობას ჰგავს, სადაც ყველა სახელმწიფო ერთმანეთის მტერია. საერთაშორისო ურთიერთობები ჰგავს კონფლიქტს სახელმწიფოებს შორის, სადაც სახელმწიფოს ინტერესები სხვა სახელმწიფოს ინტერესებს გამორიცხავს. თომას ჰობსისგან განსხვავებით, ედუარდ ქარი იდეალიზმს და რეალიზმს ხედავდა როგორც უტოპიას და რეალობას. უტოპიას ზნეობას უწოდებს, ხოლო რეალობას - ძალას.

მორგენტაუსთვის რეალიზმი არის დოქტრინა, რომელიც რეაგირებს ცვალებად პოლიტიკურ რეალობაზე. მისი მოსაზრებით, ადამიანებს ახასიათებთ ძალისადმი ლტოლვა, რასაც, საბოლოოდ, ისინი გარდაუვალ ბრძოლამდე მიჰყავს.[1, 20]

მორგენტაუმ ჩამოაყალიბა რეალიზმის ექვსი პრინციპი:

1. სახელმწიფო მოღვაწემ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება საგარეო პრობლემასთან დაკავშირებით გარკვეულ პირობებში და ეს გადაწყვეტილება უნდა იყოს სპონტანური, რომელიც რეალური ვითარების შესაბამისი იქნება;

2. საერთაშორისო პოლიტიკაში გზის გაგნების მთავარი საშუალება არის ეროვნული ინტერესების კონცეფცია, ეროვნული ინტერესები კი ძლიერების მიღწევაში მდგომარეობს;

3. ინტერესები გამოიხატება ძლიერებაში, ძალაუფლებაში. რეალიზმი მიიჩნევს, რომ სუვერენული სახელმწიფო და მისი ეროვნული ინტერესები ისტორიული პროცესის შედეგია;

4. პოლიტიკურ ქმედებებს ზნეობრივი განზომილება და ზნეობრივი მნიშვნელობა აქვთ, თუმცა ხშირად წინააღმდეგობა არსებობს ზნეობრივ მოთხოვნებებს შორის და შედეგიან პოლიტიკურ ქმედებას შორის, საერთაშორისო უნივერსალური პრინციპები არ შეიძლება გამოყენებული იქნეს სახელმწიფოთა ქმედებებთან მიმართებაში;

5. არცერთი ერისა და სახელმწიფოს ზნეობრივი მიზნები არ შეიძლება მივიჩნიოთ საყოველთაო ზნეობრივ კანონებად;

6. პოლიტიკის სფერო არის ავტონომიური. აქ მომხდარი მოვლენების შეფასება უნდა მოხდეს არა საყოველთაო ზნეობრივი ნორმებისა და წესების მიხედვით, არამედ პოლიტიკური შედეგიანობის მიხედვით;

რეალისტები საერთაშორისო არენაზე მთავარ აქტორებად სახელმწიფოებს განიხილავენ, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან მხოლოდ თავიანთი უსაფრთხოებით, მოქმედებენ საკუთარი ეროვნული ინტერესების დასაცავად და იბრძვიან ძალაუფლებისთვის. რეალისტების ძალაზე აქცენტისა და თვითინტერესის უარყოფითი მხარე ხშირად მათი სკეპტიციზმია, რომელიც დაკავშირებულია ეთნიკური ნორმების, სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობების რელიგვანტურობასთან. რეალიზმი მოიცავს მთელ რიგ მიდგომებს და მოითხოვს ხანგრძლივ თეორიულ ტრადიციას. ოცდამეერთე საუკუნის კლასიკური რეალიზმი დღესდღეობით ფართოდ შეცვალა ნეორეალიზმმა, რომელიც არის მცდელობა გაცილებით საინტერესო მეცნიერული მიდგომის შესაქმნელად საერთაშორისო ურთიერთობების თეორეტიკოსთა მხრიდან, რომლებიც წარმოგვიდგენენ ლიბერალურ, კრიტიკულ და პოსტ-მოდერნისტულ პერსპექტივებს.

2. მეოცე საუკუნის კლასიკური რეალიზმი

მეოცე საუკუნის რეალიზმი აღმოცენდა იდეალისტური პერსპექტივის საპასუხოდ, რომელიც უპირატესობას ანიჭებდა საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარებას პირველი მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში. 1920 -1930-იანი წლების იდეალისტების მიზანი იყო მშვიდობის დამყარება მეორე მსოფლიო კონფლიქტის თავიდან ასარიდებლად. მათ დაინახეს შიდა სახელმწიფოებრივი პრობლემების გადაჭრის გზა საერთაშორისო სამართლის რესპექტაბელური სისტემის შექმნის მიზნით, რასაც მხარს უჭერდნენ საერთაშორისო ორგანიზაციები. ამ იდეალიზმის შედეგი იყო ერთა ლიგის დაარსება 1920 წელს. ამერიკის პრეზიდენტმა ვუდრო ვილსონმა (Woodrow Wilson), მეცნიერებმა, როგორებიც არიან ნორმან ანგელი (Norman Angell), ალფრედ ციმერნი (Alfred Zimmern) და რეიმონდ ბ. ფოსდიკი (Reymond B. Fosdic) და ამ ეპოქის სხვა გამოჩენილმა ინტელექტუალმა იდეალისტებმა მხარი დაუჭირეს ერთა ლიგის (League of Nations) შექმნას. ერთა ლიგამ ვერ შეძლო მეორე მსოფლიო ომის დაწყების თავიდან აცილება.

თეორიული არგუმენტებისგან განსხვავებით ამ ფაქტმა იქონია ძლიერი რეალისტური რეაქცია. მიუხედავად ამისა, ხალხთა მისწრაფებამ თავიდან აცილებინათ მსგავსი კატასტროფა, საფუძველი ჩაუყარა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (გაერო – United Nations) შექმნას. რა თქმა უნდა გაერო იდეალისტური პოლიტიკური აზროვნების შედეგია, მაგრამ ომისშემდგომი წლების დასაწყისში, პრაქტიკულად, საერთაშორისო ურთიერთობებზე ზეგავლენას ახდენს „კლასიკური“ რეალისტების – ჯონ ჰ. ჰერცი (John H. Herz), ჰანს მორგენტაუ (Hans Morgenthau), ჯორჯ კენანი (George Kennan) ნაშრომები, უფრო გვიან, კი 1980-იან წლებში მან გზა გაუკვალა ახალ მიმდინარეობას საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიაში - ნეორეალიზმს.[2]

3. პოლიტიკური რეალიზმის არსი

პოლიტიკური რეალიზმი არის კომპლექსური ცნება, რომელიც საერთაშორისო ურთიერთობებს ძალაუფლების გადმოსახედიდან აღწერს. საერთაშორისო ურთიერთობებში მოიაზრება როგორც კონფლიქტური, ისე ურთიერთთანამშრომლობის პოლიტიკა. სახელმწიფოების მიერ ერთმანეთის მიმართ ძალისმიერი ქმედებების ჩადენა ზოგჯერ რეალისტურ ან ძალისმიერ პოლიტიკად მოიხსენიება. საერთაშორისო ურთიერთობები დანახულია, როგორც მკაცრი კონკურენცია ქვეყნებს შორის, რომლებსაც არანაირი მიზეზი არ აქვთ მიენდონ მაშინ, როდესაც მათი არსებობის არსი თვითგადარჩენაა ისეთ გარემოში, სადაც ერთის დანაკარგი მეორის მონაპოვარია. საქმე ისაა, რომ ასეთი სახის ანარქია იწვევს კონკურენციას და კონფლიქტს სახელმწიფოებს შორის და ახშობს მათში თანამშრომლობის სურვილს მაშინაც კი, როდესაც არსებობს საერთო ინტერესი.

არსებობს ის მოსაზრებაც, რომ თანამშრომლობა, რომელიც დაეუშვათ ორი სახელმწიფოსთვის მომგებიანია, ხდება არასასურველი, რადგან ეს მის პოტენციურ მტერს აძლიერებს. ამის კარგ მაგალითად გვევლინება ნიკოლო მაკიაველის ნაშრომი - „მთავარი“, სადაც ნათლად გადმოცემულია დიპლომატიური მიდგომები მეზობელ სახელმწიფოებთან მიმართებაში - „ვინც ზნე-ჩვეულებებით განსხვავებულ ქვეყანაში ცხოვრობს, ნაკლებად ძლიერი მეზობლების თავკაცად და მფარველად უნდა იქცეს, ყოველნაირად ეცადოს უფრო ძლიერთა დასუსტებას და ფხიზლად ეჭიროს თვალი, რათა ქვეყანაში მასზე არანაკლებ ძლევა მოსილი მბრძანებელი

არ შემოიჭრას“.[3,8] მაგალითად, მეორე მსოფლიო ომის მსვლელობისას რამოდენიმე ქვეყანა ჩაერთო ომში. რამოდენიმე სუვერენული სახელმწიფო დაუპირისპირდა ერთმანეთს - გერმანია, იტალია და იაპონია, რომლებიც აწარმოებდნენ დამპყრობლურ ომებს მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის წინააღმდეგ, დაუპირისპირდნენ საფრანგეთს, დიდ ბრიტანეთს და ჩინეთს. უფრო მოგვიანებით კი ამ ომში საბჭოთა კავშირი და შეერთებული შტატებიც ჩაებნენ. ქვეყნების მხრიდან ერთმანეთის დახმარება არსებობს, თუმცა სხვა საკითხია რამდენად უანგაროა ეს დახმარება. რამდენად მომგებიანი იყო მათთვის ამ ომში ჩაბმა და რას დაანახებდა სამყაროს რომელიმე სახელმწიფოს მხრიდან ძალაუფლების მოპოვება.

სუვერენული სახელმწიფოები ერთმანეთისაგან ძალიან განსხვავდებიან სიდიდით, განვითარების დონით, პოლიტიკურ-ეკონომიკური ძლიერებით და შესაძლებლობებით, რაც თანამედროვე საერთაშორისო სისტემის უკიდურესი სირთულის ერთ-ერთი მიზეზია გამომდინარე იქედან, რომ ეროვნული მიზნები და ინტერესები ხშირად კონფლიქტურ ხასიათს იღებს და ომების გამომწვევიცაა. ამიტომ, ამგვარ პირობებში წინა პლანზე გამოდის სახელმწიფოთა ძალის ძლიერების საკითხი. აუცილებელია დიდი და ძლიერი სახელმწიფოების ავტორიტეტი, რომელთა მეშვეობითაც შესაძლებელი გახდება მოსალოდნელი კონფლიქტის თავიდან აცილება, რათა დამყარდეს წესრიგი და შენარჩუნებულ იქნას სტაბილურობა.[3]

მეორე მსოფლიო ომის დაწყებიდან დღემდე საერთაშორისო ურთიერთობათა თეორიაში რეალური სკოლა ბატონობს და საერთაშორისო სინამდვილე პოლიტიკური რეალიზმის გაბატონების განმსაზღვრელი ფაქტორია. რეალისტები თვლიან, რომ ძლიერნი აკეთებენ იმას, რისი გაკეთებაც თავიანთი ძალაუფლების წყალობით შეუძლიათ, ხოლო სუსტები იძულებით იღებენ იმას, რისი თავიდან აცილებაც არ ძალუძთ. [5]

მაკიაველის მიხედვით მმართველი უსაფრთხოდ შეინარჩუნებს სახელმწიფოს და ხალხიც მორჩილებაში ეყოლება მხოლოდ ძალაუფლების სათანადო გამოყენებით. რეალისტები ყოველთვის არ ემხრობიან სამხედრო ძალის გამოყენების იდეას, თუმცა მათი აზრით საჭიროების შემთხვევაში ძალისმიერი ქმედებების განხორციელება აუცილებელია. იგი ყველაზე მნიშვნელოვანი ელემენტია და უფრო მეტიც, მათ მიაჩნიათ, რომსხვა ელემენტები, როგორიცაა

ეკონომიკური სიმძლავრე, დიპლომატიური ნიჭი თუ მორალური კანონები, მნიშვნელოვანია მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც მათი გამოყენება შეიძლება სამხედრო მიზნით. მორალურ პრინციპებსაც თავისი წვლილი შეაქვს ძალაუფლებაში, რადგან მათი დახმარებით შესაძლებელია სახელმწიფომ გამოიყენოს მის ხელთ არსებული ძალაუფლება და შემოიკრიბოს მოკავშირე სახელმწიფოები.

მაკიაველიც პოლიტიკისა და მორალის ურთიერთმიმართებაზე შემდეგი სახის შეხედულებას გვათავაზობს: „უნდა გვახსოვდეს, რომ არსებობს ბრძოლის ორი სახე: „ერთია ბრძოლა კანონების, ხოლო მეორე - ბრძოლა ძალის გამოყენებით“.[3]

იგი გამოყოფს ბრძენ მთავრებს, რომლებიც არა მარტო აწინდელ, არამედ მომავალ გართულებებსაც უნდა ითვალისწინებდნენ, ისინი უნდა იყვნენ როგორც ღომები, ისე მელიები.

მაკიაველის აზრით, პოლიტიკა ვერ დაეყრდნობა მორალურ პრინციპებს, იგი უნდა ხელმძღვანელობდეს მიზანშეწონილობის პრინციპებით და შეესაბამებოდეს გამოცდილებას, პრაქტიკას, კონკრეტულ სიტუაციას. ამიტომ მიზანი უნდა შეესაბამებოდეს საშუალებებს, ხოლო საშუალებები - გარემოებებს და შედეგებს. სწორედ ასეთი „ფარდობითობის“ პრინციპი წყვეტს მიზნებისა და საშუალებების თანაფარდობას პოლიტიკაში. მმართველისთვის აუცილებელია ძლიერი ხელისუფლება, წინააღმდეგ შემთხვევაში სუსტ საფუძველზე აშენებული სახელმწიფო მალე დაინგრევა.[4]

4. მაკიაველი „საქართველოს შესახებ“

მაკიაველის შრომებში კარგად იგრძნობა ეპოქის ხასიათი. რესპუბლიკურ მმართველობაზე მაკიაველი მსჯელობს „კომენტარებში ტიტუს ლივიუსის პირველ დეკადაზე“ და „ფლორენციაზე“. ამ უკანასკნელში იტალიური რესპუბლიკებიდან მაკიაველი განიხილავს ვენეციის და განსაკუთრებით ფლორენციის მოწყობას და მმართველობას. მაკიაველი ცდილობს წარმოსახვით-სასურველი პოლიტიკიდან კვლევა რეალურ პოლიტიკური სინამდვილისაკენ შემოაბრუნოს. რეალური პოლიტიკა კი იმის ირგვლივ ტრიალებს, რასაც ადამიანი უმეტეს შემთხვევაში აკეთებს და არა იმის ირგვლივ, რასაც უნდა აკეთებდეს.[5]

კლასიკური ფილოსოფიის ერთ-ერთი ძირითადი პრობლემა, იმის გარკვევის მცდელობა იყო თუ როგორი რეჟიმია ყველაზე

სამართლიანი. ავტორები ეძებდნენ ერთადერთ სწორ რეჟიმს, რომელშიც გაშლილი იქნებოდა ერთადერთი სწორი ცხოვრების წესი.

მეტად საგულისხმოა მაკიაველის მოსაზრებები სახელმწიფოების შესახებ, რომელიც ძალიან შეესაბამება საქართველოს ვარიანტს:

- ხალხს, რომელიც მიეჩვია ხელმწიფის ძალაუფლებას და შემთხვევით გახდა თავისუფალი, უჭირს თავისუფლების შენარჩუნება

- გარყვნილ ხალხს, რომელმაც თავისუფლება მოიპოვა, ძლიერ უჭირს თავისუფლების შენარჩუნება.[4, 174]

ხელისუფლება ვერ გაბედავს საზოგადოების წინააღმდეგ წასვლას, თუ მასში საპროტესტო მუხტი დაინახა. მაგრამ, ქართველებს პროტესტი მხოლოდ უკიდურესი გაჭირვების დროს უჩნდებათ მაშინ, როდესაც უკვე ძალიან ბევრი შანსია ხელიდან გაშვებული, პროცესებს კი შეუქცევადი ხასიათი აქვს მიღებული. რუსეთისა და საქართველოს დაპირისპირება ამის კლასიკური მაგალითია. საქმე ისაა, რომ ჩვენს ქვეყანას ურთულესი გეოპოლიტიკური მდებარეობა აქვს - იგი უშუალოდ ესაზღვრება რუსეთის ფედერაციას, რომელიც თითქმის მთელი თავისი ისტორიის განმავლობაში ექსპანსიაზეა ორიენტირებული და მკვეთრად გამოსატყულო იმპერიალისტური ამბიციები აქვს. ამიტომ, ნებისმიერი გადადგმული ნაბიჯი საერთაშორისო თუ შიდა პოლიტიკურ არენაზე სწორედ ამ გარემოების გათვალისწინებით უნდა მოხდეს. საკმარისია ყურადღების მოდუნება, ანდა ამ ფაქტის უგულვებლყოფა, რომ ქვეყანა უდიდეს განსაცდელში ვარდება, რაც მრავალგზის დამტკიცდა საქართველო უახლეს ისტორიაში, ასე იყო 1921 წელს, ასე მოხდა 1992-2008 წლებში. ეჭვს გარეშეა რომ საქართველომ დიდი დამოუკიდებლობის მოპოვებისა მრავალი საბედისწერო შეცდომა დაუშვა, როდესაც უგულვებლყოფილ იქნა რუსეთის ფაქტორი ჩვენს ქვეყანასთან მიმართებაში. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ რუსეთი დიდი სახელმწიფოა, რომელსაც თავის ინტერესები და მიზნები აქვს. საქართველო კი მცირეა და სუსტი. ხოლო ქვეყანა, რომელიც მცირე ზომისაა და სუსტია, ხდება სხვა სახელმწიფოს მსხვერპლი, თუ მისი პოლიტიკა არ ითავალისწინებს არსებულ პოლიტიკურ რეალობას.

2008 წლის 8-12 აგვისტოს მოვლენებიც სწორედ იმ ფაქტზე მიაბანიშნებს, რომ ჩვენმა ხელისუფლებამ არ და ვერ

გაითვალისწინა რეალ-პოლიტიკის ის გაკვეთილები, რომელიც მეტად მნიშვნელოვანი იყო აღნიშნული მომენტისათვის.

ზოგჯერ, ქართული საზოგადოების მხრიდანაც საჭიროა გეოპოლიტიკური სიტუაციის კარგად გააზრება და სამომავლო პერსპექტივების ჩამოყალიბება, რათა შემცირდეს იმის საფრთხე, რომ ხელისუფლება მომავალშიც არ წამოეგოს რაიმე სახის პროვოკაციას მოწინააღმდეგის მხრიდან.

5. თანამედროვე პოლიტიკური რეალობა საქართველოში

მართალია დღევანდელ რეალობაში საქართველო აღარ დგას ისეთი რთული პრობლემების წინაშე, როგორც წინაშეც იდგა ჯერ კიდევ სპარსეთისა და ოსმალეთის მხრიდან დაპირისპირებების დროს, თუმცადა, რუსეთი კვლავაც ჩვენი მეზობელი ქვეყანაა და ნებისმიერ მომენტში შესაძლოა კვლავ დაუპირისპირდეს ჩვენს ქვეყანას.

აღნიშნული ვითარებიდან გამომდინარე, საჭიროა საქართველოს უფრო მეტი ჩართულობა საგარეო ორგანიზაციებში, უფრო დროული და გადამწყვეტი ძალისხმევით განხორციელება კრიზისული სიტუაციის დაწყებით სტადიაზე გაკონტროლების მიზნით. ასეთ სიტუაციებში მნიშვნელოვანია საერთაშორისო საზოგადოების და, განსაკუთრებით, გაერთიანებული ერების უშიშროების საბჭოს, რეგიონული და რეგიონის საზღვრებს გარეთ მყოფი მნიშვნელოვანი და სერიოზული მოთამაშეების (აშშ, ევროკავშირი, ნატო) უფრო მეტად აქტიური ჩაბმა.

1993 წლიდან საქართველომ, როგორც სახელმწიფომ, აქტიური თანამშრომლობა დაიწყო ისეთ ავტორიტეტულ ეკონომიკურ ორგანიზაციებთან, როგორიც მსოფლიო ბანკი და საერთაშორისო სავალუტო ფონდი გახლავთ, რამოდენიმე წლის შემდეგ კი საქართველომ მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის კარი შეაღო. მსოფლიო ბანკთან და საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ურთიერთობით საქართველომ საბაზრო ეკონომიკის განვითარება დაიწყო, გატარდა რეფორმა, ქვეყანამ მიიღო ასეული მილიონობით შეღავათიანი კრედიტი, რომელიც ქვეყანას მნიშვნელოვნად დაეხმარა იმ თვალსაზრისით, რომ იგი კარგი პირობებით იქნა გაცემული და დადებითად იმოქმედა ფინანსური ბაზრების სტაბილიზაციის, უცხოური სავალუტო რეზერვების შენარჩუნებისა და აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს კონფლიქტით მიყენებული ზარალის აღმოსაფხვრელად საგარეო ფინანსური დახმარების მოზიდვის მიმართულებით.

საქართველო რეგიონალური პროექტის ფარგლებში ჩართულია ისეთი ტიპის სახელმწიფოებრივ გაერთიანებებში, როგორცაა შავი ზღვის ვაჭრობისა და განვითარების ორგანიზაცია და სხვა. ამრიგად, ქვეყნის დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის, უსაფრთხოების, სტაბილურობისა და განვითარების სრულად უზრუნველყოფა, ურთიერთდამოკიდებულ სამყაროში მხოლოდ მჭიდრო თანამშრომლობით არის შესაძლებელი. უადრესად მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ორგანიზაციების როლი - გაერო, ეუთო, ევროპის საბჭო, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია, მსოფლიო ბანკი, საერთაშორისო სავალუტო ფონდი და ა.შ. ქვეყნის განვითარებისა და მიმდინარე დემოკრატიული რეფორმების წარმატების უზრუნველყოფის, ქვეყნის ტერიტორიის დეოკუპაციის და რუსეთ-საქართველოს კონფლიქტის მშვიდობიანი გზით მოგვარების მიმართულებით.

თანამედროვე ეტაპზე შეიმჩნევა მცირეოდენი ძვრები ევროკავშირისა და ნატოსთან, კერძოდ ხელი მოეწერა ასოცირების ხელშეკრულებას და დაიწყო ვიზა ლიბერალიზაციის პროცესი. საქართველოს, როგორც დემოკრატიულ სახელმწიფოს აქვს უფლება გახედოს ნატოს და ევროკავშირის წევრი. თუმცა ეს ყველაფერი არ კმარა იმისთვის, რომ ქვეყანა იყოს სუვერენული და ძლევამოსილი.

საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ 2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებში კოალიცია „ქართული ოცნების“ გამარჯვების შემდეგ ეკონომიკური და სავაჭრო ურთიერთობები საქართველოსა და რუსეთს შორის მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა. შეიქმნა უფრო ხელსაყრელი პირობები ვაჭრობის გაფართოებისათვის. თუ ადრე ექსპორტი მხოლოდ რუსეთთან იყო შესაძლებელი, ახლა ამ ქვეყნის ბაზარი ქართული პროდუქციისთვისაც ხელმისაწვდომი გახდა. ამან მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა რუსულ-ქართული ურთიერთობების კლიმატი, რაც დადებითად აისახება საქართველოს ეკონომიკაზე, მაგრამ მიუხედავად ასეთი ცვლილებებისა, ჯერ კიდევ დიდი საფრთხის ქვეშ არის საქართველოს ოკუპირებული რეგიონები. ამ საფრთხის პედალირებით რუსეთი ეცდება საქართველოს საგარეო პოლიტიკური კურსის და უსაფრთხოების მდგომარეობის მანიპულირებას. ასე რომ, საქართველო-რუსეთის ურთიერთობებში დღეისათვის ყველაზე კრიზისული ეტაპია.

არსებობს კიდევ ერთი საგულისხმო ფაქტი, რომ დასავლეთი არავითარ შემთხვევაში არ გაიფუჭებს ურთიერთობას ისეთ ძლიერ და დიდ სახელმწიფოსთან, როგორც რუსეთია, ეს მათ ინტერესებში არ შედის. ამიტომ, აქ სხვა მიდგომები და სტრატეგიები საჭირო. საქმე ისაა, რომ უნდა მოხდეს სწორი შეფასება სიტუაციიდან და საქართველოს შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, რათა საბოლოოდ ჩამოყალიბდეთ რომელი იქნება ოპტიმალური გადაწყვეტილება ჩვენი ქვეყნის შემთხვევაში, რუსეთთან ურთიერთობის გამოსწორება, თუ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ინტეგრაცია.

დასკვნა

როგორც დავინახეთ, მაკიაველი მოუწოდებს მთავრებს იმოქმედონ ყოველგვარი ზნეობის ნორმების გარეშე, მხოლოდ და მხოლოდ ძალისმიერი მეთოდების გამოყენებით. ცხადია, პოლიტიკური რეალიზმის კანონები მაკიაველიმ კი არ შექმნა, არამედ მან აღმოაჩინა და ახსნა ისინი. მაშინაც, და ნაწილობრივ, დღესაც რეალური პოლიტიკური პროცესები მიმდინარეობდა და მიმდინარეობს პოლიტიკური რეალიზმის კანონების თანახმად.

ამრიგად, რეალიზმისთვის მთავარი მოქმედი პირია სახელმწიფო, ამ სახელმწიფოს ძალაუფლება და მისი ეროვნული ინტერესები. საერთაშორისო პოლიტიკა ხასიათდება სწრაფვით ძალაუფლებისკენ. მაშინ როცა სუფევს ანარქია, საჭირო ხდება სახელმწიფომ თავად უზრუნველყოს საკუთარი უსაფრთხოება ე.წ. თვით-დახმარების პრინციპის გამოყენებით - გააძლიეროს და გაზარდოს სამხედრო შეიარაღება და მათი ქმედითუნარიანობა.

საქართველოს წინაშე არსებული პრობლემების მოსაგვარებლად, საჭიროა მათი სიღრმისეული ანალიზი, ამ პრობლემების მიზეზებისა და შედეგების განსაზღვრა. ობიექტური ანალიზის შემთხვევაში, შესაძლოა მოიძებნოს მდგომარეობის გამოსწორების ოპტიმალური სტრატეგია. რეალიზმის იდეაც სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ მოხდეს მოვლენების რეალური აღქმა, იყოს ნეიტრალური, ობიექტური და რაციონალური. მნიშვნელოვანი ყურადღება უნდა გამახვილდეს საერთაშორისო ურთიერთობებში პოლიტიკურ კულტურაზეც, რომელიც პირველად ჩამოყალიბდა ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის მიერ. გამოყენებულ უნდა იქნას ყველა ძალისხმევა იმისათვის, რომ

ახალი დატვირთვით იქნას გაცნობიერებული საქართველოს რეალ-პოლიტიკის სტრატეგიის მნიშვნელობა მთლიანად ევროპის უსაფრთხოებისა მიზნებისთვის. სხვა საკითხის, არის კი საქართველო იმდენად დამოუკიდებელი, რომ რეალ-პოლიტიკის მოთხოვნებიდან გამომდინარე შესაბამისი სტრატეგიის განხორციელება შეძლოს? ჩვენი აზრით ეს შესაძლებელია თუ შესაბამისი სტრატეგია არ იქნება ზედაპირული და იოლად გასაშიფრი ჩვენი მტერ-მოყვარე სახელმწიფოების მხრიდან. მაგრამ, ეს საკითხი უკვე სხვა კვლევის თემატიკაა.

ლიტერატურა

References:

1. akobia e., saerTaSoriso urTierTobebis Teoria, (Tbilisi: socialur mecnierebaTa centri, 2006),
2. Political Realism in International Relations - First published Mon Jul 26, 2010, substantive revision Tue Apr 2, 2013 - aRebulia vebgverdidan: <http://stanford.library.usyd.edu.au/entries/realism-intl-relations/>
3. makiaveli n. mTavari. baCana bregvaZis Targmani italiuridan, winasityvaoba, komentarebi. 1984
4. baRaTuria g., baRaTuria o. strategiuli dagegmva saxelmwifo marTvisa da bizensis amocanebSi - Tbilisi 2009 w.
5. biWaSvili m., politikuri Teoria CSS - socialur mecnierebaTa centri, Tbilisi 2006.

Giorgi Bagaturia, Natia Khunashvili POLITICAL REALISM AND GEORGIA

Summary

The article deals with modern political reality in Georgia, existed problems and issues for their real estimation. For this aim the article reviews Nicollo Machiavelli's realistic visions and the essence of political realism for elaboration of the realistic vision of the essence of political problems of Georgia. This approach should be as one of the opportunities in order to solve foreign and domestic political problems of Georgia. Power factor is analyzed in it using which States come out into international political arena as sovereign and powerful states. Only on the basis of Political Realism is possible to estimate political situation objectively and development of the relevant strategies for state policy.

Keywords: Political Realism, Nicollo Machiavelli, Power, Sovereign state,

Reviewer: professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University

Георгий Багатурия, Натия Хунашвили
ПОЛИТИЧЕСКИЙ РЕАЛИЗМ И ГРУЗИЯ

Резюме

В статье рассматривается современная политическая реальность в Грузии, возможности реальной оценки политических проблем. В связи с этим в статье обсуждаются вопросы политического реализма Макиавелли с целью разработки реалистичного видения сути политических проблем Грузии, что должно явиться одной из возможностей реализации внутренней и внешней политики Грузии. В статье анализируется фактор государственной мощи, с помощью которого страна может реализовывать свои суверенные полномочия на международной политической арене. Только на основе политического реализма становится возможной объективная оценка политической ситуации и определение соответствующих стратегий для ведения государственных дел.

Ключевые слова: Политический реализм, Николо Макиавели, Мощь государства, Стратегия, Суверенное государство.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе, Грузинский технический университет

Валерий Кузев
ТЕОДИЦЕЯ АДА В ФИЛОСОФИИ НОВОГО ВРЕМЕНИ:
Г.В. ЛЕЙБНИЦ

В статье обозревается тематика проблемы ада в творчестве великого немецкого философа Готфрида В. Лейбница. Исследуются доводы мыслителя в поддержку тезиса о вечном наказании. Проводится компаративный анализ традиционной модели ада и предлагаемой Лейбницем альтернативы. Автор выявляет роль и место проблемы ада в общей системе теодицеи Лейбница. Особое внимание уделяется концепции лучшего из возможных миров в ее соотношении с различными интерпретациями идеи ада.

Ключевые слова: идея ада, теодицея, Бог, зло, лучший из возможных миров.

Вследствие длительного господства религиозно-церковных институтов в идеологической жизни общества, традиционное учение об аде течение многих веков оставалось практически неизменным в христианском мире. Период XVII-XVIII вв. ознаменовался существенными трансформациями в восприятии и толковании идеи ада.

В контексте нашего исследования обращение к эпохе раннего модерна объясняется не только необходимостью экспликации идеи ада в ее динамике, но и тем соображением, что в данный период выходят на первый план те основные составляющие инфернологического дискурса и модусы их интерпретации, которые будут определять отображение образа ада в современную эпоху. Значительная доля аргументов и концепций, используемых в настоящее время в философских и богословских рефлексиях в отношении проблемы ада, возникают и оформляются в дискуссиях и размышлениях авторов XVII-XVIII вв.

Начиная с XVII ст., которое, по мнению Д. Уокера, стало отправной точкой упадка идеи ада [9], установившееся эсхатологическое учение все больше становится предметом теодицеи (Д. Локк, Г.В. Лейбниц, П. Бейль). Поднимаются вопросы, каким образом могут сосуществовать небеса в ад? Как можно говорить о счастье рая, если остальная часть человечества страдает в аду? Какова участь умерших некрещеных младенцев и тех, кто никогда не слышал Евангелия? Может ли вера, основанная на страхе наказания иметь подлинное нравственное значение? К примеру, такие философы, как С.

Кларк и Э. Шефтсбери, которые подчеркивали значение бескорыстной добродетели в этической сфере (морально благой акт должен практиковаться ради самого себя), ставили под вопрос ценность понятия ада как сдерживающего фактора. Традиционная христианская система, которая основывалась на принципе будущих вознаграждений и наказаний, сводит на нет моральное значение поступка [2, 159], [8, 805].

Рассмотрим более подробно роль и место идеи ада в системе теодицеи Г.В. Лейбница. Одним из важных признаков, указывающих на заметные тенденции к переосмыслению традиционной модели ада¹ в христианских кругах, стала реинтерпретация тезиса о вечности наказания. Немецкий философ и богослов Эрнст Зонер (1572-1612) в своей работе² атаковал одну из твердых традиционной концепции – бесконечность ретрибутивного возмездия. Главный аргумент книги Зонера заключался в том, что Бог не был бы справедливым, если бы он накладывал бесконечное наказание за конечный грех, и поскольку Бог справедлив, он не назначит вечное наказание. Лейбниц отреагировал на работу Зонера в «Теодицеи», предложив объяснение бесконечности наказания от продолжающихся грехов, тем самым поддержав вечность ада [11, 312]. Вместе с тем, отдельные суждения философа касательно данного предмета свидетельствуют, что позиция его не совпадает с ортодоксальной доктриной.

Важно подчеркнуть, что Лейбниц не считает справедливым наложение бесконечной кары за конечную вину (хотя именно такое соотношение между тем и другим предполагается в традиционной модели) и обращается к другой аргументации, которая базируется больше на рациональных предпосылках, чем на откровении. Как признает сам мыслитель, его гипотеза противоречит традиционному христианскому учению, согласно которому в будущей жизни нет ни заслуг, ни провинностей [Там же, 312]. Кроме того, из аргументов

¹ Традиционная концепция ада содержит следующие положения: (Н1) некоторая группа людей обрекается Богом на пребывание в аду; (Н2) ад – это место, где люди продолжают существовать и чувствовать боль; (Н3) не существует никакой возможности выйти из ада или изменить свое положение, раскаяние и спасение в аду невозможно; (Н4) ад признается местом, где осуществляется наказание [3, 25].

² “Demonstratio Theologica et Philosophica, quod aeterna impiorum supplicia non arguant Dei justitiam, sed injustitiam” [Теологическая и философская демонстрация, что вечное наказание нечестивых не доказывает справедливость Бога, но Его несправедливость] (1603)

Лейбница вытекает, что тезис о невозможности выхода из ада есть только контингентно истинным. Ад, в сущности, не является закрытым снаружи; для жителей его не существует такого момента, когда они были бы приговорены к вечному наказанию. Нечестивые могли бы освободиться, однако этого никогда не случится по причине их упорства во зле. Как видим, философ довольно близок к тем интерпретациям ада, в которых невозможность освобождения объясняется (полностью или частично) собственным выбором проклятых, ведь основной причиной их осуждения является добровольная нераскаянность. Кажется, что по крайней мере некоторые из проклятых могут реализовать возможность выйти из ада либо через покаяние, либо в тот момент, когда закончится период назначенного им наказания. Однако мыслитель отказывается принять этот взгляд. В ранней работе «Исповедь философа» (1673) Лейбниц объясняет вечное проклятие Иуды тем, что тот умер в состоянии «испепеляющей ненависти к Богу». Грех Иуды, каким бы большим он ни был, не заслуживает вечного возмездия. Однако, продолжает Лейбниц, поскольку душа человека после смерти расстается с телом, она оказывается закрытой для новых внешних перцепций с момента смерти и до тех пор, пока вновь не соединится с телом. Соответственно, такая душа будет зафиксирована в созерцании тех же мыслей в течение всего загробного существования. Отсюда «тот, кто умирает, ненавидя Бога, проклинает себя» [4], [6, 313]. Этот ход мысли напоминает аргументацию Фомы Аквинского касательно этого же вопроса (SCG, IV.95). Разница заключается в том, что Лейбниц делает акцент не на грехах совершенных при жизни, которые согласно традиционной модели требуют бесконечного наказания, но на продолжающемся состоянии греховности.

Лейбниц, как мы уже выяснили, признает простой ретрибутивизм в смысле *lex talionis*, однако центральный аргумент его основывается на иных соображениях. Лица, которые при жизни проявляли склонность к грехам и умерли в состоянии ненависти к Богу, остаются в том состоянии волевой и ментальной интенции, которое они имели непосредственно до смерти. Смерть не освобождает их от негативных эмоций, потому что души продолжают быть психологически активными и после отделения от тел. Не имея тела, которое делает возможным поступление новых ощущений, что позволило бы думать о других вещах, они фокусируют свои мысли на объектах, вызвавших состояние неудовлетворенности. Это увеличивает в них гнев и разочарование, что в свою очередь приводит к возрастанию названных чувств. Находясь на заданной траектории, психоментальный поток

уже не способен к обратному восходящему движению и в конечном итоге такие души теряют разум. Это безумие не исчезает с возвращением тела, поскольку к этому моменту души уже настолько искажены, что находят даже какое-то противоестественное удовлетворение в своем ничтожном состоянии.

Таким образом, согласно Лейбницу, безумие, в котором оказываются проклятые после смерти, гарантирует, что они никогда не смогут покаяться, хотя номинально они сохраняют свободу воли. Злые продолжают грешить и делают себя достойными наказания. В отличие от большинства тогдашних сторонников традиционной модели, Лейбниц исключает прямое вмешательство Бога в ретрибутивный процесс. По существу, грешники наказывают себя сами – философ называет это «естественным возмездием». Согласно природным законам, нечестивый теряет рациональную способность и сохраняет свое состояние нераскаянности; состояние же нераскаянности и новые грехи с необходимостью требуют новых наказаний. Это возмездие, однако, не вызывается внешними факторами – кроме собственно психологических страданий Лейбниц не упоминает о каких-либо дополнительных муках, вроде пыток материальным огнем, как было принято считать в его эпоху [6, 314-315], [4].

Изложенная система Лейбница весьма напоминает рефлексии некоторых современных теологов и философов религии (Р. Суинбёрн, Дж. Кванвиг) насчет проблемы ада – в отношении проклятых постулируется своего рода психологический детерминизм.³ Так же как и схемы названных мыслителей, построенные на аналогичных посылах, модель Лейбница содержит определенные проблематичные моменты. В частности, одним из элементов теодицеи ада является вынесение Бога из сферы ретрибутивного процесса, хотя Бог как всемогущее существо и пантократор очевидно должен считаться ответственным и за установление тех «естественных законов», что конституируют бесконечное наказание. Далее, в концепции Лейбница грешники получают наказание в т.ч. за поступки, совершенные в состоянии «безумия», что кажется несправедливым, поскольку безумцы, похоже, не имеют свободы воли.⁴ Ведь если недолжный

³ В англоязычной литературе более употребим общий термин *character setting view*. Ср. также теоретизирование Ричарда Суинбёрна о «потери души» [7, 37-54].

⁴ Британский исследователь Л. Стрикленд предполагает, что Лейбниц здесь имеет в виду не безумие в его привычном понимании, но

поступок совершается существом, лишенным, пусть даже в результате собственных его действий, способности рассуждать и отличать одну вещь от другой, наказание в этом случае представляется нарушением справедливости.

Теперь исследуем, каким образом тезис о вечном наказании для некоторых людей коррелирует с общей системой теодицеи Лейбница. Оправдание временного зла земной жизни не представляет особой проблемы для мыслителя. Так, в отношении того обстоятельства, что добро и зло физическое часто распределены несоответственно добру и злу моральному (то есть праведники бывают несчастны, а злые – наоборот, наслаждаются благами), философ объясняет данное явление в эсхатологическом контексте, ссылаясь на будущее загробное воздаяние. В конечном итоге все печали будут вознаграждены и послужат к увеличению блаженства. Вот почему подобное зло не только полезно, но и необходимо. Отсюда «невинные и не пожелали бы не претерпевать страдания» [11, 472-473; 477]. Сложнее было согласовать положение о вечном наказании с центральным тезисом просветительского оптимизма, что наш мир – лучший из возможных. Концепция совершенного мира у Лейбница сложна и неоднозначна. Схематически ее можно представить следующим образом. В уме Бога содержится бесконечное множество логически возможных миров. Мир возможен, если он не противоречит законам логики. Оптимальный мир, избираемый Богом для актуализации, предполагает такой ряд вещей, который в сумме содержит максимальное количество сущности. Совершенство совпадает со степенью сущности. Благодать Бога, таким образом, требует создания мира, состоящего из максимального количества существ и явлений с необходимостью более или менее несовершенных. По мнению У. Кинга и его многочисленных последователей – С. Дженинса, А. Поупа и др. – космос, в котором бытие получили бы только наименее несовершенные существа (и в каком, вероятно, отсутствует зло вечных мук ада) возможен, но он не был бы оптимальным. Потому как высшим благом усматривается актуальное существование каждого возможного типа вещей, совершенный мир должен вмещать каждое логически непротиворечивое несовершенство [10, 222]. Лейбниц вполне разделяет этот взгляд: «Но могут спросить: почему же Бог предпочел не воздерживаться от создания вещей, а решил создать их несовершенными? Автор [Кинг] очень хорошо отвечает, что причиной

определенное состояние неистовства, которое во многом подобно безумию, однако предусматривает сохранение свободы воли [6, 314].

этого было богатство Божией благодати. Бог пожелал сообщить ее творениям даже в ущерб некоторой чувствительности, которую мы мыслим в Боге, думая, что несовершенства ему неприятны. Таким образом, он предпочел, чтобы существовало несовершенство, нежели чтобы не было ничего» [11, 434]. Эти несовершенства, вероятно, включают и зло вечного ада, и без ада мир был бы в целом менее гармоничен и полон, чем он есть. Так, Лейбниц признает, что для осужденного на вечное наказание лучше было бы не существовать, но «лучше для самой Вселенной, чтобы порядок вещей оставаться таким, какой он есть» [1, 211].

Итак, само наличие ада вовсе не нарушает вселенскую гармонию и благодать. Проблемный момент заключался в том, что согласно традиционной христианской доктрине, ад должен был стать конечным пристанищем большинства людей – такое убеждение превалировало в западной религиозной мысли даже в XVII в. Лейбниц сам утверждает, что он придерживается устоявшегося мнения, согласно которому число осужденных будет несравненно большим, нежели число спасенных. Это ставило задачу богооправдания под угрозой, ведь критерием успешной теодицеи была демонстрация положения, что общая сумма благ в мире превышает общую сумму зла. Лейбниц предлагает два ответа на эту проблему. Первый из них сохраняет традиционный тезис о количественном преобладании проклятых над жителями рая. Вместе с тем, пишет Лейбниц, степень совершенства блаженных будет большей, чем степень деградации проклятых. Таким образом, преимущество совокупного добра в меньшей части людского рода пересиливает все зло в большей его части. Блаженные уподобляются к Богу и поскольку он бесконечен, этот процесс простирается в бесконечность; тогда как проклятые ограничены в своем тяготении к злу, ведь дьявол, которому они подражают, является конечным, ограниченным существом [11, 404].

Возможно, что сам Лейбниц не совершенно удовлетворился этим ответом – ведь большинство рациональных созданий будут навечно прокляты. Он пытается выйти из этого противоречия, пополняя количество блаженных за счет гипотетических жителей других миров. Вероятно, есть и другие миры, населенные только блаженными созданиями. Учитывая огромные размеры Вселенной и множество миров, разумные жители которых избегут осуждения, проблема вечного страдания человеческого рода превращается почти в ничто [Там же, 142-143]. К этому присоединяется надежда, что на самом деле число осужденных людей окажется меньшим, чем то представлялось ортодоксальным теологам. Из понятия божественной справедливости

следует, что вечное проклятие не коснется людей искренне любящих Бога и действующих по его законам. К таковым Лейбниц относит не только преданных христиан, но и добропорядочных язычников, а также умерших некрещеных детей. Философ высказывал эту мысль преимущественно в частном порядке. Так, в письме от 1690 г. к Эрнсту Гессен-Рейнфельскому Лейбниц утверждает, что не все нехристиане погибнут: «Я не могу поверить, что все те, кто не знал Иисуса Христа проповеданного в Евангелии, погибнут навсегда, безотносительно к тому как они жили. Невозможно представить, что это было бы справедливо». В письме к другому адресату философ высказывается даже более категорично: «Человек может спастись во всех религиях, при условии, что он действительно любит Бога превыше всего» (цит. по: [6, 319]). Возможно, полагает мыслитель, Бог наделяет таких людей необходимой для спасения благодатью в момент смерти.

Некоторые современные исследователи – Эндрю Карлсон, Кэтрин Уилсон, Эллисон Коудерт (Coudert) – полагают, что Лейбниц на самом деле вообще отвергал концепцию вечного ада и склонялся к универсализму (доктрине общего спасения). Действительно, универсалистские взгляды постепенно завоевывали новых сторонников в послереформационной Европе. Существует немало доводов как за, так и против этой гипотезы. Нам представляется, что универсализм плохо соотносится с понятием лучшего из миров в том смысле, как его понимал сам автор, то есть прежде всего такого мира, где явлен максимум сущности и где наличествуют все возможные элементы онтологической лестницы.

Универсализм, подразумевающий счастье всех разумных существ, означает то «исключительное умножение одних и тех же вещей», которое, по мнению Лейбница, привело бы к обнищанию мира. Кроме того, такой мир не содержит контрастов, необходимых для полного проявления разноприродных составляющих целого. Среди возможных миров находится и тот мир, в котором все существа использовали бы свою свободу для добра. Это, казалось бы, и есть лучший из возможных миров, но не он избран Богом для актуализации. В системе Лейбница чисто гипотетическая вероятность такого мира допускается, и он вполне удовлетворяет требованию внутренней непротиворечивости. Бог мог избрать «такую последовательность возможностей, где все эти несчастья были бы исключены. Но Бог не исполнил бы того, что должен был бы исполнить по отношению к универсуму, т. е. того, что должен был исполнить по отношению к самому себе» [11, 211-212; 205]. Отсутствие морального зла (греха) с

необходимостью предполагает отсутствие наказания и вечного ада. Однако Лейбниц в очередной раз подчеркивает ошибочность суждения, будто счастье разумных существ является единственной целью Бога [Там же, 205]. Объективно такой Универсум по понятным причинам не был бы оптимальным. Фактически возможность выбора Богом актуализации другого мира, чем тот, что соответствует критерию максимума сущности, исключается.

Все вышеизложенное позволяет сделать такие обобщения. Позиция Лейбница по вопросу вечного наказания отличается от традиционной модели. Лейбниц согласен с евангельским утверждением о загробном воздаянии, что ожидает праведных и грешников. Разум не может согласиться с тем, что конечные грехи требуют бесконечного наказания, поэтому философ приходит к выводу, что постоянное наказание целесообразно лишь в том случае, когда постоянно присутствует грех. Для объяснения почему проклятые грешат постоянно и никогда не оставят ада, Лейбниц разрабатывает соответствующую теорию, из которой следует, что во-первых, Бог не является ответственным за страдания грешников, поскольку эти последние используют свободу воли для дальнейшего умножения нечестия и сами являются творцами собственного ада, во-вторых, страдания проклятых имеют психологический характер.

Заслуживает внимания и то обстоятельство, что Лейбниц переосмысливает привычный христианский эксклюзивизм (*extra Ecclesiam nulla salus*), утверждая, что по крайней мере некоторые группы нехристиан будут спасены.

Литერატურა **References:**

1. Adams R. Justice, Happiness, and Perfection in Leibniz's City of God / Robert Merrihew Adams // *New Essays on Leibniz's Theodicy*. – Oxford University Press, 2014. – P. 197-217
2. Almond P. Heaven and Hell in Enlightenment England. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 252 p.
3. Kvanvig J. The problem of hell. – New York, Oxford: Oxford University Press, 1993. – 192 p.
4. Leibniz: The Philosopher's Confession. – Mode of access: <http://www.leibniz-translations.com/confession.htm>
5. Pinnock C.H. The conditional view / Clark H. Pinnock // *Four views on hell*. – Grand Rapids, 1996. – P. 135-166.

6. Strickland L. Leibniz on Eternal Punishment // British Journal for the History of Philosophy, 2009, 17:2. – P. 307-331
7. Swinburne R. A Theodicy of Heaven and Hell // Freddoso A. (Ed.). The Existence and Nature of God. – Notre Dame, 1983. – P. 37-54.
8. Volkova E. Visions of Heaven and Hell // The Oxford Handbook of English Literature and Theology. – Oxford, 2007. – P. 793-806.
9. Walker D.P. The Decline of Hell: Seventeenth-Century Discussions of Eternal Torment. – University of Chicago Press, 1964. – 272 p.
10. Лавджой А. Великая цепь бытия: История идеи. – М.: Дом Интеллектуальной книги, 2001. – 376 с.
11. Лейбниц Г.В. Теодицея / Г.В. Лейбниц. Сочинения в 4 т. / [Редкол.: Б.Э. Быховский, Г.Г. Майоров, И.С. Нарский и др. Ред. тома, авт. вступ. ст. и примеч. В.В. Соколов] – М.: Мысль, 1989 – (Филос. наследие; Т. 108). – Т. 4. – 554 с.

Рецензент: Сергей Шевченко, кандидат философских наук, научный сотрудник отдела истории зарубежной философии Института философии имени Г.С. Сковороды НАН Украины

ვალერი კუხევი

ჯოჯოხეთის თეოდიცეა თანამედროვე ფილოსოფიაში: ბ.ვ. ლეიბნიცი

რეზიუმე

სტატიაში ავტორმა განიხილა ჯოჯოხეთის პრობლემა გამოჩენილი გერმანელი ფილოსოფოსის გოტფრიდ ლეიბნიცის შემოქმედებაში. გამოიკვლია ფილოსოფოსის შეხედულებები სამუდამო მისჯის თეზისის შესახებ. ჩატარებულია ჯოჯოხეთის ტრადიციული მოდელისა და ლეიბნიცის მიერ შემოთავაზებული ალტერნატივის კორპორატიული ანალიზი. ავტორი ავლენს ჯოჯოხეთის პრობლემის როლს და ადგილს ლეიბნიცის თეოდიციის საერთო სისტემაში. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა შესაძლო სამყაროთა შორის საუკეთესო კონცეფციას ჯოჯოხეთის იდეის სხვადასხვა ინტერპრეტაციებთან მიმართებაში.

საკვანძო სიტყვები: ჯოჯოხეთის იდეა, თეოდიცეა, საუკეთესო შესაძლო სამყაროთა შორის

რეცენზენტი: სერგეი შევჩენკო, ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატი, ვ.ს.სკოვოროდას სახელობის ინსტიტუტის საზღვარგარეთის ფილოსოფიის ისტორიის განყოფილების მეცნიერ თანამშრომელი.

Valery Kuzev

THEODICY OF HELL IN PHILOSOPHY OF EARLY MODERN PERIOD: GOTTFRIED LEIBNIZ

Summary

The article discusses the subject of the problem of hell in the works of great German philosopher Gottfried Leibniz. The thinker's basic arguments in support of the eternal punishment thesis are examined. The author carries out a comparative analysis of the traditional model of hell and some alternatives proposed by Leibniz. The author reveals the role and place of the problem of hell in the general system of Leibniz's theodicy. Particular attention is paid to the concept of the best of all possible worlds in its relationship with the various interpretations of the idea of hell.

Keywords: the idea of hell, theodicy, God, evil, the best of all possible worlds

Reviewer: Sergij Shevchenko, PhD H.S. Skovoroda Institute of Philosophy, National Academy of Sciences of Ukraine, research officer.

საჯარო მმართველობის პრაქტიკა

ლიზა ამილახვარი
საქართველოს ევროინტეგრაციის პროცესი - პრობლემები
და პერსპექტივები

ძალთა მსოფლიო ბალანსის ახალი გადაწყვეტილების პირობებში საქართველო აქტიურად ეძებს თავის ადგილს ახალ რეალობაში, თუმცა არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა, იმასთან დაკავშირებით, თუ რას მოუტანს საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანება. როდესაც საქართველოსა და ევროპის კავშირს შორის ურთიერთობების განვითარებას განვიხილავთ, აუცილებელია იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად სჭირდება ევლო მხარეს რეალურად ეს ურთიერთობები.

ჩვენ უნდა გავაცნობიეროთ, რომ ასოცირების ხელშეკრულება ერთმნიშვნელოვნად არ ნიშნავს საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას, მითუმეტეს, რომ ახალი წევრების მიღება გადაიდო გაურკვეველი ვადით, რადგან თვით ევროკავშირი ამ ეტაპზე სერიოზული გამოწვევების წინაშე დგას.

ამ სტატიის ფარგლებში ჩვენ განვიხილეთ ასოცირების ხელშეკრულების გარკვეული პუნქტები და ის თუ რა სარგებელი შეიძლება ნახოს საქართველომ ამ ხელშეკრულების ხელმოწერის შედეგად. ასევე, განვიხილეთ ის ეჭვები, რომელიც განჩნდა საზოგადოების გარკვეულ ფენებში.

საკვანძო სიტყვები: ევროინტეგრაცია, ასოცირების ხელშეკრულება, თანამშრომლობა, პარაფირება, თავისუფალი სავაჭრო ზონა, უსაფრთხოების პოლიტიკა, ვიზა ლიბერალიზაცია.

მეცხრამეტე საუკუნიდან, ქართული ელიტისთვის სიკეთისა და ჭეშმარიტების ცენტრი დასავლეთთან, ევროპასთან იყო გაიგივებული. საქართველოს ძირითად მიზნად დასავლეთისკენ ხიდების გადება, გადასავლურება გაიაზრებოდა, რაც ამავე დროს საკუთარ ჭეშმარიტ ბუნებასთან ხელახალ დაბრუნებადაც ითვლებოდა.

„მე ვარ ქართველი და, მაშასადამე, ვარ ევროპელი“ - სტრასბურგში ევროსაბჭოში მიღების დროს ზურაბ ჟვანიას მიერ წარმოთქმულ ამ ფრაზას დიდი პოლიტიკური დატვირთვა გააჩნია. ამ პოლიტიკური განცხადების მიღმა დგას საქართველოს ევროპულობის პოლიტიკური, ისტორიული და კულტურული საფუძვლების პრობლემა. საქართველოს ევროპულობაში იგულისხმება არა გეოგრაფიული მდებარეობა, არამედ ამ ქვეყნის მოსახლეობის მიერ ევროპული ფასეულობების გაზიარება და ამ ფასეულობებზე ორიენტაცია.

ძალთა მსოფლიო ბალანსის ახალი გადაანაწილების პირობებში საქართველო აქტიურად ეძებს თავის ადგილს ახალ რეალობაში, თუმცა არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა, იმასთან დაკავშირებით, თუ რას მოუტანს საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანება. როდესაც საქართველოსა და ევროპის კავშირს შორის ურთიერთობების განვითარებას განვიხილავთ, აუცილებელია იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად სჭირდება ყველა მხარეს რეალურად ეს ურთიერთობები.

ურთიერთობა საქართველოსა და ევროკავშირს შორის 1992 წელს, სსრკ-ს დაშლის შემდეგ დაიწყო. ევროკავშირი იყო ერთ-ერთი პირველი საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელმაც საქართველოს რთულ, გარდამავალ პერიოდში დახმარება შესთავაზა.

ორმხრივი ურთიერთობები უფრო ინტენსიური ”ვარდების რევოლუციის” შემდეგ გახდა. მაშინ ევროკავშირმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ მხარს დაუჭერს ეკონომიკურ, სოციალურ და პოლიტიკურ რეფორმებს. ევროკავშირისა და საქართველოს სამოქმედო გეგმის ხელმოწერის შემდეგ საქართველო ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის ნაწილად იქცა.

ბოლო წლების განმავლობაში საქართველოში „ევროკავშირი“-სა და სხვა დასავლელი პარტნიორების რეკომენდაციით, მნიშვნელოვანი ეკონომიკური რეფორმები განხორციელდა. აღნიშნული რეფორმები მიმართული იყო მიმზიდველი სამეწარმეო გარემოს ჩამოყალიბებისაკენ, რაც უცხოური ინვესტიციების შემოღინების, ახალი სამუშაო ადგილების შექმნის, ეკონომიკის ყველა დარგში სამეწარმეო აქტივობის ზრდისა და მოსახლეობის კეთილდროების ამაღლების საფუძველს წარმოადგენს. ქვეყანაში განხორციელებული ინსტიტუციონალური რეფორმების შედეგად ჩამოყალიბდა უფრო ეფექტური, პროფესიონალური

და წინანდელთან შედარებით უფრო გამჭვირვალე საჯარო სამსახური. მნიშვნელოვნად შემცირდა სახელმწიფოს მიერ რეგულირებადი სფეროების რაოდენობა და გამარტივდა რეგულირების პროცედურები, რამაც ხელი შეუწყო კერძო სექტორის როლის ზრდას ქვეყნის ეკონომიკაში. საგადასახადო სისტემაში განხორციელებული რეფორმების შედეგად, საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა ევროპის მაშტაბით ერთ-ერთი ლიბერალური კანონმდებლობა გახდა. ასევე მოხდა ბიზნესის ლიცენზირებისა და ნებართვების სისტემის რეფორმირება.

ამ და ბევრი სხვა გატარებული რეფორმის შედეგად 2013 წლის 29 ნოემბერს აღმოსავლეთ პარტნიორობის სამიტის მიმდინარეობის დროს, მოხდა საქართველო - ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმების პარაფირება, ხოლო 2014 წლის 18 დეკემბერს, სტრასბურგში, ევროპარლამენტმა ამ ხელშეკრულების რატიფიკაცია მოახდინა. ეს შეთანხმება არის ყველაზე ვრცელი, სიღრმისეული, კომპლექსური დოკუმენტი, რომელიც ოდესმე მომზადებულა საქართველოს საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და ინსტიტუტებთან თანამშრომლობის შესახებ და რომელიც საქართველოს მისცემს ევროკავშირთან პოლიტიკური ასოცირებისა და ეტაპობრივი ეკონომიკური ინტეგრაციის შესაძლებლობას.

ხელშეკრულების მიხედვით მხარეები ვალდებული იქნებიან შემდგომში გააძლიერონ მხარეთა საერთო ღირებულებებზე დაფუძნებული ფუნდამენტური თავისუფლებების, ადამიანის უფლებების, მათ შორის იმ პირების უფლებების, რომლებიც მიეკუთვნებიან უმცირესობებს, დემოკრატიული პრინციპების, კანონის უზენაესობისა და კარგი მმართველობის პატივისცემა;

ასევე, მხარეები აცნობიერებენ, რომ დემოკრატიისა და საბაზრო ეკონომიკის გაძლიერებისკენ მიმართული შიდასახელმწიფოებრივი რეფორმები ხელს შეუწყობს საქართველოს მონაწილეობას ევროკავშირის პოლიტიკაში, პროგრამებსა და სააგენტოებში. ეს პროცესი და კონფლიქტის მდგრადი მოგვარება გააძლიერებს ერთმანეთს და წვლილს შეიტანს კონფლიქტის შედეგად დაშორიშორებულ საზოგადოებას შორის ნდობის აღდგენაში.

ხელშეკრულების მხარეები იღებენ ვალდებულებას წვლილი შეიტანონ საქართველოს პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური და ინსტიტუციონალური განვითარების

პროცესში, საერთო ინტერესთა სფეროების ფართო სპექტრში მრავალი მიმართულებით თანამშრომლობის გზით, როგორცაა სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება, კარგი მმართველობა, მათ შორის საგადასახადო სფეროში, საეკონომიკური ინტეგრაცია და გაღრმავებული ეკონომიკური თანამშრომლობა, ინსტიტუციური განვითარება, საჯარო მმართველობისა და საჯარო სამსახურის რეფორმა და კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა, სიღარიბის შემცირება და თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სფეროში თანამშრომლობა, რაც აუცილებელია წინამდებარე შეთანხმების ეფექტიანი განხორციელებისათვის და აღნიშნავენ ევროკავშირის მზადყოფნას, ხელი შეუწყოს საქართველოში შესაბამისი რეფორმების განხორციელებას.

შეთანხმების ეკონომიკურ ნაწილში საუბარია იმაზე, რომ ევროკავშირმა და საქართველომ ხელი უნდა შეუწყონ ეკონომიკური რეფორმების განხორციელებას, თავიანთი ეკონომიკების დადებითი მხარეების უკეთ გათვითცნობიერებით და ახალი ეკონომიკური პოლიტიკის დანერგვით. საქართველომ უნდა იბრძოდოს ფუნქციონირებადი საბაზრო ეკონომიკის ჩამოსაყალიბებლად და თანდათანობით დაუახლოვოს მისი ეკონომიკური და ფინანსური რეგულაციები ევროკავშირის სტანდარტებს, რათა ჯანსაღი მაკროეკონომიკური გარემო ჩამოაყალიბოს.

ხელშეკრულებაში ასევე საუბარია ფინანსურ მხარდაჭერაზე; საქართველოს შეუძლია ისარგებლოს ევროკავშირის შესაბამისი დაფინანსების მექანიზმებითა და ინსტრუმენტებით. მიიღოს სარგებელი ევროპის საინვესტიციო ბანკისგან, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკისგან და სხვა საერთაშორისო ფინანსური ორგანიზაციებისგან.

ხელშეკრულების ფარგლებში მხარეები იღებენ ვალდებულებას ხელი შეუწყონ საერთაშორისო მშვიდობასა და უსაფრთხოებას, ასევე ჩაერთონ მრავალმხრივი თანამშრომლობის ეფექტიანად განხორციელებასა და დაგების მშვიდობიან მოგვარებაში; ასევე დაიცვან ის საერთაშორისო ვალდებულებები, რომლებიც ეხება მასობრივი განადგურების იარაღისა და მათი მიწოდების საშუალებების გაუვრცელებლობას; ასევე ითანამშრომლონ განიარაღების საკითხებზე.

ხელშეკრულება მოიცავს თანამშრომლობას საერთო ინტერესთა სფეროში შემავალ ორმხრივ და საერთაშორისო საკითხებზე, რეგიონული ასპექტების ჩათვლით, ევროკავშირის ერთიანი საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკისა და მათ შორის ერთიანი უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის გათვალისწინებით.

ხელშეკრულებაში გამოხატულია სრული პატივისცემა დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობისა და საერთაშორისოდ აღიარებული საზღვრების ურღვევობის პრინციპების მიმართ საერთაშორისო სამართლის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების, 1975 წლის ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კონფერენციის ჰელსინკის დასკვნითი აქტისა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის უშიშროების საბჭოს შესაბამისი რეზოლუციების შესაბამისად.

ევროკავშირი აღიარებს შერიგების კუთხით საქართველოს მიერ აღებული ვალდებულებებისა და საქართველოს ძალისხმევის მნიშვნელობას, აღადგინოს თავისი ტერიტორიული მთლიანობა და სრული და ეფექტური კონტროლი საქართველოს აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთი რეგიონებზე, კონფლიქტის მშვიდობიანი და საბოლოო მოგვარების მისაღწევად საერთაშორისო სამართლის პრინციპების საფუძველზე და ევროკავშირის მიერ აღებული ვალდებულებების მნიშვნელობას, მხარი დაუჭიროს კონფლიქტის მშვიდობიან მოგვარებას და საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესაბამისად იძულებით გადაადგილებულ პირთა და ლტოლვილთა უსაფრთხო და ღირსეული დაბრუნებას.

ასევე მხარეები ვალდებულებას იღებენ ებრძოლონ ორგანიზებულ დანაშაულსა და ადამიანებით უკანონო ვაჭრობას (ტრეფიკინგს) და კიდევ უფრო გააძლიერონ თანამშრომლობა ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში.

სხვა მნიშვნელოვან საკითხებთან ერთად ეს შეთანხმება მოიცავს ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნას, რაც კიდევ უფრო გააძლიერებს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სავაჭრო ურთიერთობებს მხარეებს შორის.

ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნა საქონლით ვაჭრობის გარდა, მოიცავს მომსახურებით ვაჭრობას და კაპიტალის ბრუნვას. ასევე ის გულისხმობს საბაჟო პროცედურებისა და კომპანიების მარეგულირებელი

კანონმდებლობის ჰარმონიზაციას, სანიტარული და ფიტოსანიტარული სტანდარტების დაახლოებას, სახელმწიფო შესყიდვების პროცედურებისა და საინვესტიციო კანონმდებლობის დაახლოებას, მომხმარებელთა უფლებებისა და ინტელექტუალური საკუთრების დაცვას, კონკურენციის უზრუნველყოფას, აგრეთვე, საერთაშორისო გარემოსდაცვითი და შრომის სტანდარტების დაცვას, ენერგეტიკის სფეროს ჰარმონიზაციას და ა.შ.

დამოუკიდებელი კვლევის მიხედვით, რომელიც კვალიფიციურმა, ვაჭრობის საკითხებზე მომუშავე კვლევითმა ორგანიზაციებმა ჩაატარა, დადგინდა, რომ ღრმა და თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების ძალაში შესვლის შედეგად საქართველოდან ევროკავშირში ექსპორტი 12%-ით, ხოლო იმპორტი 7.5%-ით გაიზრდება. მოსალოდნელია მშპ-ს ზრდა 4.3% -ით €292 მლნ გრძელვადიან პერსპექტივაში. ბუნებრივია, ეს გრძელვადიანი პროცესია და ბევრ სფეროში რეფორმების განხორციელებას მოითხოვს.

ყოველმომცველი თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნით მიღებულ ეკონომიკურ სარგებელთან დაკავშირებით საზოგადოების ნაწილში გაჩნდა ეჭვები. ისინი ევროკავშირის ზონიდან იმპორტის მასშტაბების უპროგნოზო გაზრდას ეხება, რომელიც ადგილობრივ პროდუქციას ადგილს აღარ დაუტოვებს და მას არსებობის საშუალებას არ მისცემს. ასევე გაჩნდა ეჭვები, რომ ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ ევროკავშირში დიდი რაოდენობით ქართული პროდუქციის შეტანა ვერ მოხერხდება, რადგან დღეს ევროკავშირის ბაზარი სტრუქტურირებული, გაჯერებული და საკმაოდ დაცულია იმისათვის, რომ მასში შესვლა და მნიშვნელოვანი სეგმენტის მოპოვება შეძლონ ახალმა მოთამაშეებმა. ეს მოსაზრება სიმართლეს არ შეესაბამება, რადგანაც შეთანხმება არის თანაზიარი, რაც ნიშნავს იმას, რომ, როგორც ევროპული პროდუქცია შემოვა ქართულ ბაზარზე (და ამ პროდუქციის დიდი ნაწილი ისედაც არის ქართულ ბაზარზე) ასევე ქართული პროდუქცია გავა ევროპულ ბაზარზე. გარდა ამისა გარდამავალ პერიოდში სატარიფო ლიბერალიზაცია იქნება ძალიან შეზღუდული რაც დაიცავს ქართულ ეკონომიკას მოულოდნელი და სწრაფი ცვლილებებისაგან. ასევე, შეთანხმებით ქართული მხარე გარდამავალ პერიოდში იტოვებს შესაძლებლობას გამოიყენოს დროებითი ეკონომიკური უსაფრთხოების მექანიზმები. გარდამავალი პერიოდი სწორედაც

რომ აძლევს დროსა და შესაძლებლობას ქართულ ეკონომიკას დანერგოს და განავითაროს ის რეფორმები, რომლებიც მას შესაძლებლობას მისცემს ევროპულ ეკონომიკას აუწყოს ფეხი.

პირდაპირი ეკონომიკური ეფექტი საერთო ევროპულ ბაზარზე ქართული პროდუქციის საგრძნობი ექსპანსიით ვერ მოხდება, მაგრამ შეთანხმების ერთ-ერთი თვალსაჩინო შედეგი იქნება ქართული ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ხარისხის ზრდა, საშუალო და მცირე საწარმოების მეტი შესაძლებლობების უზრუნველყოფა. ამავდროს, გრძელვადიან პერსპექტივაში ეს ხელშეკრულება შეიძლება განხილულ იქნას როგორც მთავარი ლეიტმოტივი არა იმდენად ევროკავშირის ბაზარზე დამკვიდრების, საქართველოდან ექსპორტის წახალისების სტრატეგიაში, რამდენადაც საქართველოს შიდა ბაზარზე ევროპული სტანდარტების შესაბამისი ქართული სამამულო პროდუქციის წარმოებისა და დამკვიდრებისათვის, იმპორტირებული საქონლის ქართული პროდუქციით ჩანაცვლებისათვის.

ზემოთაღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლებთან შეხვედრისას ისაუბრა ევროკომისარმა გაფართოებისა და სამეზობლო პოლიტიკის საკითხებში შტეფან ფულემ: „გარდამავალი პერიოდი საქართველოს ეკონომიკას უცვარი ცვლილებისგან დაიცავს. ამ პერიოდის განმავლობაში საქართველო ინარჩუნებს დროებითი უსაფრთხოების მექანიზმების შესაძლებლობას. შიშები არსებობს, რომ ასოცირების ხელშეკრულება გაანადგურებს ქართული ეკონომიკის მთელ სექტორებს, რაც ასე არ არის. ხელშეკრულება ქართულ ეკონომიკას საშუალებას აძლევს ევროკავშირს დაეწიოს კონკურენტუნარიანობის თვალსაზრისით და სარგებელი ნახოს მსოფლიოს ყველაზე დიდ ბაზარზე გასვლით“.

იმის საილუსტრაციოდ, თუ როგორ შეიძლება ნახოს ეკონომიკამ სარგებელი ევროკავშირში გაწევრიანებით, ფულეს უკრაინასა და პოლონეთის შედარება დასჭირდა. 1990 წელს პოლონეთისა და უკრაინის მთლიანი შიდა პროდუქტი თითქმის იდენტური იყო. ხუთი წლის შემდეგ, ევროკავშირ-პოლონეთის ასოცირების ხელშეკრულების შემდეგ, პოლონეთის მთლიანი შიდა პროდუქტი უკრაინასთან შედარებით ოთხჯერ გაიზარდა. მთლიანი უცხოური ინვესტირება უკრაინაში 42%-ით შემცირდა, პოლონეთის 66%-ით გაიზარდა.

კიდევ ერთი მითი, რომელიც სამწუხაროდ ბევრი მოქალაქის შეხედულებაზე უარყოფითად აისახა, ეხება ვითომდა ქართული ეროვნული ღირებულებების გაქრობასა და ტრადიციების შეუარაცხყოფას. ამის მაგალითია ყბადაღებული მასობრივი ტყუილები ერთსქესიანი ქორწინების დაკანონების შესახებ, რომლის პროპაგანდირებაც ევროკავშირს მიაწერეს. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია ხშირად მცდარად აღიქმება, როგორც ევროკავშირის მიერ არატრადიციული სექსუალური ორიენტაციის პროპაგანდირება. მოსაზრება, რომ ევროკავშირის წევრი ქვეყანა ვალდებულია დაუშვას ერთსქესიანი ქორწინება, ისევე როგორც ერთსქესიანი ოჯახების მიერ ბავშვის აყვანის პრაქტიკა. მცდარი მოსაზრებაა; ამ რეგულაციებთან დაკავშირებით ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში მოქმედებს „არჩევის პრინციპი“ (“pick-and-chose approach”) და წარმოადგენს თითოეული წევრი ქვეყნის ინდივიდუალურ არჩევანს.

საქართველო ჯერ კიდევ იმ ქვეყნებს მიეკუთვნება, რომელიც სექსუალური უმცირესობების მიმართ გამოსატყუილი ლოიალურობით ვერ დაიკვეხნის. ამის მიზეზი ჩვენი რელიგიის თუ ტრადიციის წიაღში უნდა ვეძიოთ. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო დროს ბევრს ლაპარაკობენ ამ უმცირესობათა ჯგუფის უფლებების დაცვაზე, პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმა თითქმის არ ხდება.

არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლებთან შეხვედრისას შტეფან ფულემ ერთსქესიანთა ქორწინებასთან დაკავშირებულ საკითხზეც გაამახვილა ყუღარღება: “დასავლეთის სურვილი არ არის საქართველოს თავს უცხო ქვეყნის ფასეულობები მოახვიოს. საქართველოს თავისი ტრადიციები და ფასეულობები გააჩნია და ამის არავის უნდა ეშინოდეს. მაგალითად, ამბობენ, რომ ასოცირების ხელშეკრულების გაფორმება ითხოვს ერთსქესიანთა ქორწინებას და ამის თავს მოხვევას. არაფერი ხელშეკრულებაში ასეთი არ არსებობს და ამგვარი კანონის მიღების ვალდებულება საქართველოს წინაშე არ დგას”. ევროკომისრის განმარტებით, ერთადერთი მოთხოვნა, რაც ვიზალიბერალიზაციის პროცესს უკავშირდება, არის ანტიდისკრიმინაციული კანონმდებლობის მიღება, რაც მისივე თქმით, ზოგადად, აუცილებელია ქვეყნებისთვის ადამიანის უფლებების დასაცავად: “ანტიდისკრიმინაციული კანონმდებლობა არის გარანტია იმისა, რომ ადამიანებისათვის

მოპყრობა არ იყოს დისკრიმინაციული სქესის, რასის, რელიგიის, ეროვნების და სექსუალური ორიენტაციის მიხედვით”, – აღნიშნა შტეფან ფულემ.

ასოცირების ხელშეკრულების კიდევ ერთ პრობლემატურ საკითხად ვიზა ლიბერალიზაციის შემთხვევაში მიგრაციის დონის ზრდა მიიჩნევა. ხელშეკრულების მე-15 მუხლი სწორედ მიგრაციას, თავშესაფრისა და საზღვრის მართვის სფეროებში თანამშრომლობას ეხება. სამივე სფერო საქართველოსთვის სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს. ევროკავშირი თავად გაცილებით მეტადაა დაინტერესებული ნაკლებად განვითარებული ქვეყნებიდან მიგრაციული ნაკადების შემცირებასა და მის კონტროლში. ამ სიტუაციაში ორივე მხარის ინტერესების თანხვედრა ხდება და ამ სფეროში თანამშრომლობა, დიდი ალბათობით, საკმაოდ ეფექტური იქნება.

მიგრაციული ნაკადების შესამცირებლად ევროკავშირს მოუწევს ისეთი დახმარების გაწევა საქართველოსთვის, რომელმაც ადგილზე უნდა შეამციროს ემიგრაციის მსურველთა რიცხვი. ანუ ევროპა უნდა შეეცადოს პრევენტული ღონისძიებების თვით საქართველოში განხორციელებას. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ მან საქართველოს ეკონომიკურ და სამეცნიერო განვითარებაში სერიოზული წვლილი უნდა შეიტანოს, რათა შრომითი და ინტელექტუალური პოტენციალის მქონე ადამიანებს ქვეყნის დატოვების სურვილი ნაკლებად გაუჩნდეს. თუ ამ მიმართულებით არ წავიდა პროცესები, ევროპაში მიგრაცია ისეთ მასშტაბებს მიიღებს, რომ რეაღმისიის პროცესები ვეღარ იქნება ეფექტური.

მეორე სფერო საქართველოში მიგრანტთა შემოსვლის პრობლემაა. მიგრანტთა უდიდესი ნაწილი აფრიკის და აზიის დაბალგანვითარებული ქვეყნებიდან შემოდის, რომელთათვის საქართველო ე.წ. სატრანზიტო გზაა ევროპაში ემიგრაციისთვის. იმის გამო, რომ საქართველოში შემოსვლის შემდეგ ევროპაში ემიგრაციის პროცესი ძალიან სწირად სერიოზულად ფერხდება, მიგრანტთა დიდი ნაწილი არალეგალურად რჩება ქვეყანაში.

საქართველოში შემოსულ უცხოელთა ერთი ნაწილი, რომელიც ევროპაში აპირებს ემიგრირებას, საფრთხის მატარებელია და საქართველო, მისდა უნებლიედ, თავად ევროპას უქმნის საფრთხეს და არაკონვენციური ძალების ევროპაში გადაღინების პროცესს უწყობს ხელს. ამ კუთხით

თანამშრომლობა უსაფრთხოების განმტკიცების თვალსაზრისით სერიოზული წინგადადგმული ნაბიჯი იქნება. აქ ევროპის დაინტერესება ძალიან მაღალია და მისთვის გაცილებით უპრიანი იქნება საქართველოში პრევენციის გატარება, რომელიც გაცილებით იაფი დაუჯდება და უფრო მეტი ეფექტის მომტანი იქნება.

ქართული საზოგადოების გარკვეულ ფენებში არსებობს მოსაზრება, რომ ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულება და საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების სურვილი დაძაბავს საქართველოს ურთიერთობას რუსეთთან; თუმცა, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ქართულ – რუსული ურთიერთობები მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მანძილზე, ერთ მთლიანობაში, არასოდეს ყოფილა ჰარმონიული.

საქართველოს უახლეს ისტორიაში, 2003 წლიდან, „ვარდების რევოლუციის“ შემდგომ პერიოდში, ეს ურთიერთობები განსაკუთრებით გამძაფრდა. ამის მიზეზი გახდა საქართველოს ხელისუფლებაში მოსული, მკვეთრად პროდასავლური ორიენტაციის მთავრობა და ქვეყნის სწრაფვა ევროკავშირისა და ნატოს წევრობისაკენ.

2008 წლის აგვისტოში საქართველოს წინააღმდეგ განხორციელებული ფართომაშტაბიანი სამხედრო აგრესიის, საქართველოს ტერიტორიის ნაწილის ოკუპაციის, ამ ტერიტორიებზე განხორციელებული ეთნიკური წმენდისა და აფაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის „დამოუკიდებელ რესპუბლიკებად“ აღიარების შემდეგ, 2008 წლის 2 სექტემბერს საქართველომ გააწვიტა დიპლომატიური ურთიერთობები რუსეთის ფედერაციასთან.

მოსახლეობის გარკვეულ ფენებში არსებობდა მოსაზრება, რომ მთავრობის ცვლილება საქართველოში გამოიწვევდა რუსეთთან ურთიერთობების დათბობას, მაგრამ ბოლო პერიოდში ნათელი გახდა, რომ ეს იმედები არ გამართლდა. მიუხედავად იმისა, რომ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების გზით ხელისუფლებაში მოსულმა კოალიცია „ქართულმა ოცნებამ“ მკვეთრად შეცვალა წინა მთავრობისთვის დამახასიათებელი მძაფრი რიტორიკა და ოფიციალურად გააუღერა თავისი მზადყოფნა აღედგინა ურთიერთობები რუსეთთან, ერთადერთი პოზიტიური ნაბიჯი რუსეთის მხრიდან გახდა ემბარგოს მოხსნა ქართული ღვინისა და რამოდენიმე სხვა პროდუქტის ექპორტზე, რაც დიდ მიღწევად არ შეიძლება ჩაითვალოს. რუსეთი კვლავ აცხადებს უარს

შეცვალოს თავისი გადაწყვეტილება სეპარატისტული რეგიონების, სამხრეთ ოსეთისა და აფხაზეთის, დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად აღიარების შესახებ. უფრო მეტიც, დღემდე რუსეთის მიერ ხდება ევრეთწოდებული საზღვრების გადმოწევა და ტარდება სადემარკაციო სამუშაოები.

თავისთავად ფაქტია, რომ რუსეთი ყოველთვის იქნება წინააღმდეგი საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებისა, თუმცა დაძაბავს თუ არა ეს გაწევრიანება საქართველოს პრაქტიკულად არ არსებულ ურთიერთობას რუსეთთან, არ წარმოადგენს მთავარ პრობლემას, უფრო დიდ პრობლემას წარმოადგენს ის, თუ რა ბერკეტების გამოყენებას შეეცდება რუსეთი, რათა ეს გაწევრიანება არ შედგეს.

ამჟამად საქართველო პრაქტიკულად არ არის დამოკიდებული რუსეთზე, მაგრამ რჩება ისეთი მტკივნეული საკითხები, როგორცაა ოკუპირებული ტერიტორიები, რომლებიც შეიძლება გახდეს ვაჭრობის საგანი - „ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა ევროპულ ორიენტაციაზე უარის თქმის სანაცვლოდ.“

ლიტერატურა

References:

1. gaCeCilaZe რ., saqarTvelo msoflio konteqstSi. XX da XXI saukunis politikuri kulturis ZiriTadi momentebi, Tb. 2013;
2. saqarTvelo - evrokavSiris asociirebis xelSekruleba, <http://www.mfa.gov.ge/Association-Agreement.aspx> (gadamowmebulia 13.05.2016)
3. http://www.for.ge/view.php?for_id=31129&cat=1 (gadamowmebulia 13.05.2016)
4. http://for.ge/view.php?for_id=31143&cat=2 (gadamowmebulia 13.05.2016)

Liza Amilakhvari

THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION OF GEORGIA - PROBLEMS AND PROSPECTS

Summary

Under the conditions of new redistribution of forces on the Global arena Georgia is actively seeking for its place in new reality, although there are different points of view regarding the advantage of Georgia's European integration. While discussing the development of the relations between

Georgia and the European Union, it is necessary to determine, how much are they actually needed by the all parties.

We must realize that the association agreement uniquely does not mean EU membership, moreover, that the admission of new members has been postponed for an indefinite period, as the European Union itself is currently facing the serious challenges.

Within the framework of this work we will review some aspects of the Association Agreement between Georgia and the European Union and analyze the challenges that accompany the process of European integration of Georgia. We will also discuss the doubts which have arisen in a certain segments of society.

Keywords: European Integration, Association Agreement, Cooperation, Initialization, A Free Trade Zone, The Security Policy, Visa Liberalization.

Reviewer: Associate professor Ketijijeishvili, Georgian Technical University

Лиза Амхлавари

ПРОЦЕСС ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ ГРУЗИИ - ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Резюме

В условиях нового перераспределения сил на мировой арене Грузия активно ищет свое место в новой реальности, хотя существуют разные точки зрения по поводу того, что принесет Грузии Евроинтеграция. Когда мы обсуждаем развитие отношений между Грузией и Европейским Союзом, необходимо определить, насколько в действительности нуждаются все стороны в этих отношениях.

Мы должны осознать, что соглашение об ассоциации не значит однозначно членство ЕС, тем более, что прием новых членов был отложен на неопределенный срок, поскольку сам Европейский Союз в настоящее время столкнулся с серьезными вызовами.

В рамках этого труда рассмотрены некоторые аспекты соглашения об ассоциации Грузии с Европейским Союзом и какую выгоду может получить Грузия в результате настоящего Соглашения. Также мы обсудим сомнения, которые возникли в определенных слоях общества.

Ключевые Слова: Европейская Интеграция, Соглашение об Ассоциации, Сотрудничество, Парафирование, Свободная Торговая Зона, Политика Безопасности, Либерализация Визового Режима.

Рецензент: Ассцированный профессор Кети Джиджеишвили, Грузинский технический университет

Любовь Хашиева
**ОСНОВАНИЯ ПОСТМОДЕРНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ИЛИ
ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО СТРОИТЕЛЬСТВА В
УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ**

Статья посвящена исследованию процессов трансформации коллективных идентичностей в условиях глобализации. Рассматриваются возможные варианты влияния глобализации на развитие национально-культурной идентичности, такие как культурная унификация, усиление региональной и местной идентичности или появление «гибридных идентичностей». Анализируется связь указанных факторов со сменой места и роли национального государства в современном мире.

Ключевые слова: коллективные идентичности, национально-культурная идентичность, этнокультурная идентичность, глобализация, национальное государство.

Пониманием того, что диссипативность процессов идентификации человека с сообществом, культурой или традициями – диагноз современности, пронизаны многие исследования зарубежных и отечественных авторов [3, 5]. Однако между картиной «размывания идентичности», представленной в большом массиве социально-гуманитарного знания в виде последствий общей глобализационной тенденции, и состоянием идентичности в социокультурной реальности конкретных сообществ, где потребности в связи между людьми не только не упраздняются, но, напротив, возрастают, образуется огромная пропасть.

Противоречивое единство идентификации – постмодернистская дискредитация всяких традиций и какой бы то ни было идентификации и рациональное идеологическое и/или мифологическое ее оформление в «воображаемых сообществах» (Imagined communities, по определению Б. Андерсона), становится центральной характеристикой современных коллективных идентичностей. Такова одна из методологических позиций, противоречащая не менее значимой для понимания процессов идентификации точке зрения на пространственные и культурные характеристики нации. Это понимание нации как реальной общности, имеющей свою историю, язык, религии, право и пр.; восприятие нации как результата развития государства – индустрии создания коммуникативных и транспортных сетей, институтов национальной

культуры и образования; наконец, замена категории «нация» на национальное (как коллективно разделяемый образ) и национализм (как политическую доктрину и политическую практику).

Несмотря на принципиальные различия (нация – реально существующее образование или «виртуальная» общность), в современных государствах сохраняет свое значение национальная культура – символический ряд (государственная геральдика, ритуалы и пр.), организации и учреждения, олицетворяющие власть, институты специализированной сферы (образование, искусство и пр.). С этим связано и то, что национальная идентичность по-прежнему строится на определенном ценностном ряде, включающем понятия «национального самосознания», «свободы», «патриотизма», «уважения к истории и культурным традициям», а уровень национально-культурной идентичности понимается в широком обобщенном смысле и рассматривается как интегративный, рационально конструируемый с использованием политических и идеологических механизмов феномен, образующий «культурную скрепу» для проживающей на одной территории коллективной общности.

Национальная идентичность базируется на синтезе социальных, культурных, политических идей и ценностей, достигаемом в результате взаимодействия различных конкурирующих моделей идентичности.

Во многих странах важной составной частью национальной идентичности являются этническая и религиозная идентичности. Ядро национальной идентичности составляет культура – мощный интегрирующий символический (духовный) ресурс, в силу чего культурная идентичность, в отличие от гражданской идентичности (гражданской «принадлежности» конкретному государству), в большей степени является результатом личного выбора. Это не исключает участия государства в строительстве национально-культурной идентичности. К примеру, в таких странах как Испания, Китай, Мексика, Нигерия, и многих других при отсутствии этнического и языкового единообразия удалось сформировать концепцию единой нации. Понятно, что, формируя особое символическое пространство, насыщенное ценностно-смысловым содержанием, закрепляя образы, нормы и стили, передавая мифы и истории, государство интегрирует социокультурное пространство, создавая необходимые условия для социального взаимодействия и личностной самореализации.

Зададимся вопросом: все-таки почему во многих современных обществах, искусно владеющих рациональными методиками и прогрессивными технологиями, не удается снизить напряженность идентификации, избежать жестких противопоставлений «гражданской идентичности» и «культурной идентичности» как дискуссионной основы при объяснении сути национально-культурной идентичности? Несомненно одно: в идентичностях, как в зеркале, отражается наш сложный мир, основанный на различиях и постоянно находящийся в поиске модели их преодоления, подчас не замечая сходства и тождества как основы для взаимодействия.

От того, как решается этот центральный вопрос о различиях, зависит понимание национально-культурной идентичности как одной из форм коллективных идентичностей.

Культурно-цивилизационные изменения, связанные с процессом глобализации, затрагивают все сферы жизнедеятельности человека, меняют образ жизни и смыслы культуры. Глобализация государств, изменение их функций и системы международных отношений сопровождаются небывалым возрастанием регионализации, локализации, глокализации, сочетающей глобальные экономические и технологические тенденции с особенностями местной культуры и традиций.

Следствием глобализации, меняющей социокультурную конфигурацию, разрушающей прежнюю целостность человека и оказывающей влияние на ее новую конфигурацию, становятся процессы реструктуризации и демаркации коллективных и индивидуальных идентичностей. Быстро модернизирующийся глобальный мир предлагает новые образцы, модели, стили и образы жизни взамен быстро устаревающих, тем самым обостряя проблемы адаптации и поиска новых форм сосуществования людей в общем социокультурном пространстве.

Все эти факторы усложняют понимание коллективной идентичности, ибо ранее существующие концепции и теоретические положения уже не всегда согласуются с окружающей реальностью. Мир изменяется значительно быстрее, чем идет процесс осмысления социокультурных трансформаций и их последствий для человека, чем осуществляется выбор новых стратегий культурной политики с учетом культурного разнообразия [2].

Сегодня вряд ли вообще можно говорить о коллективной идентичности как стабильной идентичности, ведь множество людей, динамично перемещаясь в социальных пространствах и включаясь в разные социальные образования, испытывают кризис идентичности.

Причины неустойчивости социокультурных картин мира кроются в неспособности людей идентифицировать себя со своей культурой, в неумении включиться в выработанную человечеством систему ценностей, элементарным отсутствием навыков и знаний относительно их действий в социуме, необходимых для удовлетворения новых потребностей, желаний, стремлений. Это связано также с наступлением новой эпохи, влекущей за собой новый тип информационной культуры, новых моделей и паттернов поведения. Наконец, разрыв между поколениями, насильственное исключение из исторической памяти мифов, фактов, событий, создание новых образов на описательном и нормативном уровне уменьшает шансы идентификации индивидов с социокультурной реальностью, тем самым усиливая кризис и индивидуальной, и коллективной идентичностей.

Преодоление неустойчивости коллективных идентичностей, обостряющейся под давлением глобализации, и обретение новых идентичностей происходит в процессе социальных коммуникаций посредством обращения через культуру к «своим» и «другим», в процессе поиска общих для конкретного поколения людей ценностей и смыслов.

Глобализационный контекст задает новые методологические рамки для осмысления будущего национально-культурной идентичности (так как любые изменения в трактовке «нации» и «национального государства» привносят в понимание идентичности не только разные оттенки, в принципе), подводит основания для прямо противоположных выводов. Столкновением трех точек зрения на место национального государства в современном мире (ослабление власти, трансформация или усиление роли национальных государств) определяется характер и направленность национальной идентичности.

Думается, что утверждения Д. Хелд и Э. Макгрю о трансформации власти, реартикуляции роли и функций государств в результате пересечения сетей и систем в процессе глобализации и регионализации – сигнал о необходимости вести политику другими средствами, чтобы удержать свой суверенитет и автономию [4]. Не только территория, но и культура рассматривается как ресурс национального государства.

С одной стороны, усложнение и многообразие современных государств, которые объединяются общим понятием nation-state, объясняется не только типом государства как социокультурного феномена и всеми вытекающими из этого факторами, но и включенностью в общемировой глобализационный поток, отношением

с другими культурноцивилизационными сообществами, наконец, функцией, которую государство берет на себя, когда вписывается в социокультурные тренды, ориентирующие на внутреннюю (внешнюю) интеграцию и/или дифференциацию (со своими внутренними или внешними доминантами).

В научном дискурсе модели взаимодействия культур также противопоставляются по фактически утратившей свою исключительность оппозиции (партикуляризм–универсализм), когда обсуждение разворачивается только вокруг двух возможных вариантов развития культур – либо только на унификацию, либо – на культурное разнообразие. В результате такой трактовки коллективные идентичности (прежде всего национальная и этническая) рассматриваются как альтернативные и взаимоисключающие, в то время как, по сути, являются взаимодополняющими, хотя зачастую и конкурирующими.

В глобализирующемся мире плюралистическое сосуществование культур и рост регионализации при расширении фундаменталистских движений усиливают неопределенность перспектив и провоцируют появление новых противоречий, усиливая идентификационный кризис и образование гибридных идентичностей. Противоречия, характеризующие разновекторные тенденции, уже длительное время не позволяют разрешить проблему европейской идентичности, без которой самоопределение Европы как региональной общности остается незавершенным. Именно поэтому достижением ее национального единства (nation-state unit) как целевой установкой пронизан политический и научный дискурс.

С другой стороны, если правы те, кто считает очевидным частичный переход властных полномочий на внешний по отношению к национальному государству уровень и потому не видит национального выхода из ловушки глобализации, полагаясь на иные решения – такие, как транснациональный вариант [1], то, вероятно, на вопрос: «Может ли тогда транснациональная идентичность выступать альтернативой национально-культурной идентичности?» – мы вряд ли сможем дать однозначно положительный ответ.

Таким образом, современный этап глобализации усложняется разнонаправленными векторами социокультурного развития: в одних странах очевидно усиление идеи нации в условиях кризиса национальной идентичности, в других – намечается ослабление суверенитета и автономии государственных образований в условиях транснационализации.

Параллельно намечается усложнение внутренних тенденций – активное участие в создании надгосударственных структур и институтов, институциональные преобразования, рост националистических настроений среди населения. Это вполне объяснимо. «Взращивание» национально-культурной идентичности в условиях глобализации рассматривается как проблема достижения социальной сплоченности и жизнеспособности национального сообщества, укрепление культурных ресурсов ее воспроизводства. Поэтому, более чем когда-либо, государства, входящие в систему мирового сообщества, пытаются удержать свой авторитет и сохранить свои культурные ценности и традиции в условиях транснационализации.

Литერატურა

References:

1. Бек У. Что такое глобализация? / У. Бек. – М., 2001. – С. 272.
2. Canclini N.G. Cultural Policy Options in the Context of Globalization / N.G. Canclini // *The Politics of Culture: Policy Perspectives for Individuals, Institutions and Communities* / Ed. by Gugi Bradford, Michael Gary and Glenn Wallach. – N.Y., 2000. – P. 302–326.
3. Hall S. The Question of Cultural Identity / Hall. S. et. al. (ed). // *Modernity and its Future*. – Cambridge, 1992. – P. 300.
4. Held D. Globalization, Regionalization and the transformation of political community / D. Held, A. McGrew // *Paper for the Political Studies Association UK 50th Annual Conference 10-13 April 2000*. – London, 2000. – P. 21.
5. Huntington S. Who are we? The Challenges to America's National Identities / S. Huntington. – N.Y., 2005. – 448 p.
6. Loughlin J. Nation, state, and Region in Western Europe / J. Loughlin // *Culture: Building Stone for Europe 2002: Reflections and Perspectives* / Ed. L. Bekemans. – Brussels, 2002. – P. 229-248.

Рецензент: Профессор Виталий Соловых, доктор наук по государственному управлению, профессор кафедры политологии и философии, Харьковский региональный институт Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

ლიუბოვ ხაშიევა

პოსტმოდერნული იდენტურობის საფუძვლები ან სახელმწიფო მშენებლობის თავისებურებები გლობალიზაციის პირობებში

რეზიუმე

სტატია ეძღვნება გლობალიზაციის პირობებში კოლექტიური იდენტურობის ტრანსფორმაციის პროცესების კვლევას. განხილულია გლობალიზაციის ზეგავლენის შესაძლო ვარიანტები ეროვნულ-კულტურული ინდენტურობის განვითარებაზე, ისეთი როგორცაა კულტურული უნიფიკაცია, რეგიონალური და ადგილობრივი იდენტურობის გაძლიერება ან „ჰიბრიდული იდენტურობის“ გამოჩენა. გაანალიზებულია თანამედროვე მსოფლიოში ეროვნული სახელმწიფოების ადგილისა და როლის შეცვლასთან მითითებული ფაქტორების კავშირი..

საკვანძო სიტყვები: კოლექტიური იდენტურობა, ეროვნულ-კულტურული იდენტურობა, ეთნოკულტურული იდენტურობა, გლობალიზაცია, ეროვნული სახელმწიფო.

რეცენზენტი: პროფესორი ვიტალი სოლოვიხი, სახელმწიფო მართვის მეცნიერებათა დოქტორი, პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის პროფესორი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტი.

Lyubov Khashiyeva

SOURCES OF THE POSTMODERN IDENTITY

OR FEATURES OF STATE-BUILDING IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Summary

The article is devoted to the study of transformation process of the collective identity in the globalization context. Possible options of globalization impact on the national and cultural identity development are considered, such as cultural unification, regional and local identity strengthening or hybrid identity appearance. The analysis of the relationship of these factors with the changes of the nation-state role and place in the modern world is done.

Keywords: collective identity, national and cultural identity, ethnic and cultural identity, globalization, nation-state.

Reviewer: Professor Vitaly Solovikh. Political Science and Philosophy Department, Doctor of Public Administration, Kharkiv Regional Institute of National Academy of Public Administration

Анатолий Ткач, Светлана Чеботарь
ВЫЗОВЫ И УГРОЗЫ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА В
КОНТЕКСТЕ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГЕРМАНИИ

Процесс европейской интеграции Республики Молдова в последние годы стал неотъемлемой частью внешней и внутренней политики государства, оказывая влияние на политическое, социально-экономическое развитие и обеспечение безопасности в этих сферах общественной деятельности. На данный момент безопасность Республики Молдова стала частью европейской безопасности, а угрозы и риски, с которыми сталкивается Европейский Союз, представляют такую же опасность для Республики Молдова, как и угрозы и риски, источником которых может быть Республика Молдова, представляют для ЕС. рамках углубления процесса интеграции Республики Молдова в Европейский Союз важное место занимает расширение сотрудничества по линии Общей внешней политики и безопасности и Общей политики по безопасности и обороне, с целью укрепления национальной и региональной безопасности. Подписание Соглашения об ассоциации вывело Республику Молдову на новый уровень сотрудничества и интеграции с ЕС. Существуют и менее очевидные, но от этого не менее настораживающие риски для Республики Молдова в контексте миграционного кризиса. Существуют и менее очевидные, но от этого не менее настораживающие риски для Республики Молдова в контексте миграционного кризиса. В этом контексте необходимо обратить внимание на тот факт, что в условиях проводимой Германией миграционной политики и провозглашенной «культурой гостеприимства» социальные расходы на мигрантов и их интеграцию в ФРГ значительно выросли.

Ключевые слова: *Республики Молдова, Европейский Союз, ФРГ, угрозы и риски, миграционная политика, европейская безопасность.*

Процесс европейской интеграции Республики Молдова в последние годы стал неотъемлемой частью внешней и внутренней политики государства, оказывая влияние на политическое, социально-экономическое развитие и обеспечение безопасности в этих сферах общественной деятельности. На данный момент безопасность Республики Молдова стала частью европейской безопасности, а угрозы и риски, с которыми сталкивается Европейский Союз, представляют такую же опасность для Республики Молдова, как и

угрозы и риски, источником которых может быть Республика Молдова, представляют для ЕС.

Согласно Стратегии национальной безопасности Республики Молдова от 15.07.11, Европейский Союз является стабилизационным фактором, важным для системы национальной безопасности, а Республика Молдова прилагает все усилия для продвижения по пути европейской интеграции. Углубление интеграционных процессов и усиление сотрудничества укрепляют безопасность государства, а так же способствуют трансформации Республики Молдова в потребителя и источника стабильности и безопасности [7].

В рамках углубления процесса интеграции Республики Молдова в Европейский Союз важное место занимает расширение сотрудничества по линии Общей внешней политики и безопасности и Общей политики по безопасности и обороне, с целью укрепления национальной и региональной безопасности. В этих условиях Республика Молдова стремится к расширению уровня сотрудничества с Европейским Союзом в области предупреждения и разрешения конфликтов, нераспространение оружия массового уничтожения и кризисного регулирования. Под категорию кризисного регулирования на данном этапе подпадает миграционный кризис, с которым столкнулся Европейский Союз, и который поставил под угрозу единство в подходах и принятии решений среди стран-членов ЕС [1].

27 июня 2014 года, Республика Молдова подписала с Европейским Союзом Соглашение об ассоциации, подтвердив свою приверженность европейскому внешнеполитическому вектору развития и стремление развивать и углублять интеграционные процессы на пути сближения с ЕС. Подписанный документ стал новой основой отношений по сотрудничеству ЕС с Республикой Молдова на ближайшие годы и обеспечил новую нормативно-правовую базу, в основе которой, лежит расширенное и углубленное сотрудничество между сторонами [11].

Не смотря на то, что Соглашение об ассоциации не является гарантом будущего вступления Республики Молдова в ЕС, ответственность и обязанности государства возросли перед Европейским Союзом. Вместе с этим возросли и потенциальные риски и угрозы, источником которых может являться ЕС в результате миграционного кризиса или возрастания политической нестабильности в отдельных стран ЕС, как Германия, где растет проявление радикализма или ослабление единства в рамках европейских институтов в целом.

Подписание Соглашения об ассоциации вывело Республику Молдову на новый уровень сотрудничества и интеграции с ЕС.

Правительство Республики Молдова в свою очередь стремится к созданию необходимых предпосылок и условий, реализация которых обеспечит в будущем Республики Молдова право на получение статуса страны-кандидата на вступление в ЕС. Для реализации данной задачи в основу Программы деятельности Правительства на период с 2016 по 2018 годы положена комплексная реализация Соглашения об ассоциации Республики Молдова – Европейский Союз, посредством выполнения Национального плана действий, утвержденного Постановлением Правительства № 808 от 07.11.14 [18].

Основополагающими принципами действия руководства государства на внешнеполитическом уровне на современном этапе, согласно Программе деятельности Правительства Республики Молдова на 2016-2018 годы являются. В первую очередь, продвижение последовательной и сбалансированной внешней политики в целях обеспечения европейского курса и укрепления отношений с международными партнерами. Во-вторых, реализация политической ассоциации и экономической интеграции с Европейским Союзом и углубление двусторонних отношений с государствами, являющимися его членами, а так же успешная реализация плана ассоциации, с целью получения статуса страны-кандидата на вступление в Европейский Союз [18].

Таким образом, во внешнеполитической деятельности Республики Молдова сформировался необратимый процесс интеграции в Европейский Союз, который обеспечивает среди прочего процесс гармонизации законодательства и обязательства по формированию общего пространства безопасности во всех сферах общеевропейской политики, в том числе и миграционной.

Программа Мобильного партнерства между Республикой Молдовой и Европейским Союзом реализуемая в контексте европейской интеграции продемонстрировала значительные результаты в принятии и реализации законодательства, отвечающего за проблемы миграции и принятия беженцев, а так же за укрепление эффективности системы управления миграцией в соответствии с европейскими нормами. Важное место в рамках программы заняла разработка и утверждение Правительством «Методологии по борьбе с незаконным пребыванием иностранцев на территории Республики Молдова» [19].

Так же, в рамках программы было разработано «Руководство по надлежащей практике для полицейских по борьбе с незаконной миграцией», нашедшее отражение в «Национальной стратегии

интегрированного менеджмента государственной границы» на период с 2015-2017 годы и «Плана по внедрению стратегии» [20].

Программа деятельности Правительства Республики Молдова на 2016-2018 годы, предусматривает утверждение «Концепции по борьбе с незаконной миграцией на территории Республики Молдова», в соответствии с данными Европейским Союзом рекомендациями, в рамках гармонизации законодательств [11].

Имплементация Программы Мобильного партнерства между Республикой Молдова и Европейским Союзом продемонстрировала значительные результаты. Были открыты три региональных отделения Бюро по миграции и беженцам для борьбы с незаконным пребыванием иностранцев и шесть новых местных отделений молдавского Бюро по миграции и беженцам, которые зафиксировали рост регистраций и показали хорошие результаты работы. В значительной степени создание Бюро было обусловлено необходимостью предоставления дополнительных услуг по регистрации иностранцев, пребывающих через неконтролируемые сегменты границы Республики Молдова в зоне безопасности с Приднестровьем. В результате работы новых отделений, Бюро по миграции и беженцам аккумулировали информацию и данные о миграции, позволившие провести анализ существующих и потенциальных рисков [11].

Количество запросов на получение статуса беженца в Республики Молдова в 2015 году увеличилось на 50 % в сравнении с 2014 годом, но в целом ситуация находится под контролем. Большинство заявлений о предоставлении убежища в 2014 году поступило от украинских граждан (134 заявления), на втором месте расположились граждане Сирии (79 заявлений). В целях имплементации нормативно-правовых норм Европейского Союза в сфере миграционной политики республика Молдова укрепляет весь комплекс интеграционной политики для мигрантов, утвердив в 2015 году план по созданию системы для интеграции иностранцев [8].

В условиях нарастающего миграционного кризиса в Европейском Союзе и отсутствия четких стратегий по выходу из него, власти ЕС предпринимают шаги по обеспечению безопасности, в том числе и на своих внешних границах. Договоренности с Турцией в контексте разрешения кризиса и возврата мигрантов, проникающих в Грецию через территорию Турции, могут спровоцировать миграционные потоки в обход существующих маршрутов, что в свою очередь представляет определенные риски для Республики Молдова, как потенциальную территорию для новых миграционных потоков. Политическая нестабильность, высокий уровень коррупции и низкий

уровень администрирования делают Республики Молдова ещё более привлекательной для потенциальных потоков нелегальной миграции [1].

Обозначенные риски и угрозы, как для Европейского Союза, так и для Республики Молдова стали поводом в свете миграционного кризиса в Европе для проведения в период с 14 по 15 апреля 2016 года в Кишиневе встречи по вопросам неурегулированной миграции и торговли людьми. В рамках состоявшейся встречи, организованной Европейской Панелью Восточного партнерства по миграции и убежищу, обсуждались проблемы усугубившегося миграционного кризиса и его влияния на ЕС в целом и Республику Молдова в частности, страну-участницу программы Восточное партнерство, как источника безопасности. Особое внимание было уделено проблеме неурегулированной миграции и торговли людьми [12].

В рамках встречи была проанализирована миграционная ситуация в Республике Молдова и потенциальные риски и угрозы. Так же были проанализированы меры, предпринятые в стране по реагированию на существующие и возможные угрозы в контексте нынешнего миграционного кризиса в Европе. По мнению участников, неурегулированная миграция непосредственно связана с торговлей людьми, организованной преступностью, в частности незаконным пересечением границ. Для недопущения осложнения ситуации необходимо обеспечить действенный пограничный контроль, процедуру предоставления убежища согласно европейским нормам, а так же усилить борьбу в сфере торговли людьми [15].

Итоги встречи стали настоящим вызовом для руководства страны. С одной стороны Европейский Союз оказывает давление и настаивает на более эффективном управлении и имплементации необходимых реформ и поставленных задач, с целью обеспечить безопасность на внешних восточных границах ЕС, прежде чем миграционные потоки изменят свои маршруты. С другой стороны, политическая нестабильность, высокий уровень коррупции, не достаточно эффективное администрирование и затяжное реформирование в Республике Молдова не в состоянии обеспечить требуемые европейскими властями изменения в обозначенных областях [1].

Таким образом, для Республики Молдова возрастает риск потенциальных угроз, как нелегальная миграция, организованная преступность и торговля людьми, связанных с рисками, источником которых является миграционный кризис в Европе. В то же время затягивание с проведением реформ и усиление безопасности в обозначенных областях, снижают уровень доверия европейских

властей к руководству страны и ставят под угрозу дальнейшее углубление процесса европейской интеграции.

Встреча, инициированная Европейской Панелью Восточного партнерства по миграции и убежищу, определила потенциальные риски, с которыми Республика Молдова может столкнуться в контексте миграционного кризиса, охватившего Европейский Союз и разрешением которого активно занимается Германия, расширив внешнеполитическую активность, как в Европейском Союзе, так и в регионе Ближнего Востока.

На современном этапе Республика Молдова не обладает возможностями и не в состоянии принять большое количество беженцев. По мнению социолога и политического аналитика О. Раку, Республика Молдова способна принять и разместить не более 400 мигрантов. При этом, потенциальной угрозой для государства является не только количество мигрантов, которые могут прибыть в Молдову, но и последствия, спровоцированные потоком нелегальной миграции в Европейский Союз. В условиях незавершенного процесса укрепления пограничного режима и существующими проблемами в этой сфере Республика Молдова не в состоянии справиться с ростом нарушений пограничного режима. Опыт стран Европейского Союза, таких как Греция и Венгрия показал, что даже страны-члены ЕС с трудом справляются с потоками мигрантов [21].

Среди угроз и рисков, способных негативно отразиться на Республике Молдова в условиях сформировавшейся кризисной ситуации, связанной с потоками неконтролируемой миграции, существуют внутренние и внешние факторы. Стоит отметить, что уязвимость Республики Молдова в свете миграционных рисков, заключается в целом ряде внутренних факторов. К ним можно отнести высокий уровень коррупции, затрагивающей практически все сферы общественной жизни, а так же неспособность государственных институтов и учреждений профессионально и вовремя реагировать на внешние вызовы, возникающие на современном этапе [15].

При разработке маршрутов передвижения на пути в Европейский Союз нелегальные мигранты выбирают транзитные страны, которые не способны справиться с контролем пограничного пространства в условиях растущего количества беженцев и не эффективного администрирования на пропускных пунктах. Республика Молдова может столкнуться с подобными проблемами на границах. После усиления Европейским Союзом контроля на внешних границах, мигранты из регионов, охваченных конфликтом, направляются по другим «коридорам», в частности, через Россию пытаются проникнуть

в Швецию и Финляндию. В этих условиях Республика Молдова может представлять интерес для потенциальных беженцев как транзитная территория [21].

По данным спецслужб Германии процесс организации миграционных потоков в Европейский Союз является не спонтанным, а регулируется организованными преступными группами, связанными с торговлей людьми. Вовлеченность международных преступных сообществ в миграционные процессы, является еще одной угрозой для Республики Молдова. По этой причине, одной из приоритетных задач на современном этапе для государства, по мнению представителей ЕС, сформулированных в рамках встречи организованной Европейской Панелью Восточного партнерства по миграции и убежищу, является борьба с организованной преступностью и торговлей людьми [24].

Большинство аналитиков в Европейском Союзе полагают, что одной из ключевых проблем следствия миграционного кризиса стал недостаточный уровень пограничной безопасности на внешних границах ЕС. То обстоятельство, что в 2015 году на территории Европейского Союза нелегально проникло более 1 миллиона беженцев, вызывает сомнения в способности ЕС обеспечить защиту внешних границ. Вместе с этим испытанию подвергается европейская солидарность, а государства-члены ЕС, наиболее затронутые миграционным кризисом, демонстрируют отсутствие сплоченности по вопросу выхода из кризиса и действуют в рамках национальных интересов. В этом контексте республика Молдова рискует получить усиленный контроль на границе с ЕС, а в перспективе не продемонстрировав положительные показатели реформ, связанным, с усилением контроля на границах, борьбой с коррупцией и организованной преступностью под угрозой может оказаться и дальнейший процесс интеграции в ЕС [13].

Существуют и мене очевидные, но от этого не менее настораживающие риски для Республики Молдова в контексте миграционного кризиса. К этим рискам можно отнести угрозу временного приостановления или полной остановки одного из главных достижений Республики Молдова за последние годы на пути европейской интеграции – либерализация визового режима и право свободного передвижения граждан Республики Молдова по территории ЕС [11].

В условиях высокого уровня коррупции и не достаточно эффективного управления профильных госучреждений Республики Молдова существует угроза проникновения и распространения на территорию страны преступных группировок, специализирующихся на

торговле людьми и нелегальной миграции. Это может позволить преступным сообществам воспользоваться слабостью профильных учреждений и лазейками, существующими на границах государства и превратить Республику Молдова в транзитную зону для мигрантов, тем самым превратив Молдову в источник угроз для Европейского Союза на внешней границе, поставив под сомнение оправданность либерализации визового режима и его дальнейшее существование [14].

По заявлению председателя Бюро по миграции и убежищу при Министерстве Внутренних Дел РМ О. Поалелунжъ, ответственного за процессы миграции в Республики Молдова на нынешнем этапе ситуация спокойная и удовлетворительная и оснований для серьёзных опасений нет. Количество мигрантов, прибывших в Республику Молдова незначительно, хотя в 2015 году превысило показатели 2014 почти на 50 %. При этом, государственные власти и профильные учреждения стремятся интегрировать мигрантов в местную культуру, ценности и языковое пространство Республики Молдова [16].

Необходимо отметить, что официально объявленный канцлером ФРГ провал политики мультикультурализма в ЕС и неспособность многих стран-членов ЕС интегрировать мигрантов в принимающее общество ставит под сомнения эффективность интеграционных процессов в Республики Молдова. К этому стоит добавить и недостаточное финансирование интеграционных программ из государственного бюджета, и отстраненность от проблем интеграции беженцев в Молдове Европейского Союза, по причине внутренних проблем не способствуют формирования комплексных программ интеграции мигрантов в молдавском обществе [22].

По мнению заместителя директора Научно-исследовательского института правовых и политических наук Академии наук Молдовы В. Жук, в ближайшем будущем Республика Молдова с её недостаточно защищенными границами может трансформироваться в транзитный маршрут для беженцев, стремящихся в Европейский Союз. При этом могут последовать жесткие меры со стороны европейских властей за неспособность и не готовность государственных учреждений справиться с возможным потоком беженцев и обеспечить безопасность на границах [25].

В то же время эксперт отмечает, что Республика Молдова не является привлекательной для беженцев с экономической точки зрения для прошения убежища. В первую очередь, государство не является членом Европейского Союза. Во-вторых, большинство беженцев, стремящихся в Европейский Союз, выбирают богатые

страны, как Германия, Швеция, Дания с прочной социальной политикой для прошения убежища и получения статуса беженца [14].

Проводимая Европейским Союзом под внешнеполитическим руководством Германии миграционная политика уже ограничила многие маршруты мигрантов внутри ЕС, а договоренности с Турцией ограничивают и внешние маршруты. Многочисленные мигранты и преступные группировки, занимающиеся незаконной миграцией, и предоставляющие услуги по транзиту, вынуждены искать новые маршруты для перевозки мигрантов. В этих условиях Республика Молдова рискует превратиться в транзитное государство для беженцев, что в свою очередь окажет негативное влияние на имидж государства и дальнейшее доверительное сотрудничество Европейского Союза с Молдовой [6].

В этом контексте необходимо обратить внимание на тот факт, что в условиях проводимой Германией миграционной политики и провозглашенной «культурой гостеприимства» социальные расходы на мигрантов и их интеграцию в ФРГ значительно выросли. Если в 2015 году власти Германии, приняв более 1 млн. мигрантов потратили более 11 млрд. евро, то до 2020 года ФРГ планирует потратить более 340 млрд. евро. В этой связи большинство стран-членов Европейского Союза вынуждены были так же увеличить социальные расходы [2].

В то же время в среднесрочной перспективе Европейский Союз намерен выделить в период до 2020 года из Европейского Социального Фонда более 86 млрд. евро на интеграцию беженцев в странах Европейского Союза [4].

Миграционный кризис, с которым столкнулась Европа, оказался намного сложнее и вероятно затянется на несколько лет. Даже при условии, что европейским властям удастся остановить потоки мигрантов с Ближнего Востока и Северной Африки, а внешнеполитические усилия нынешнего руководства Германии по выходу из сложившегося кризиса будут более результативными, чем в последнее время, на обозначенный период внутренняя политика Европейского Союза станет приоритетным направлением деятельности институтов ЕС. Это предполагает и внушительные траты, которые Брюссель вместе со всеми странами-членами ЕС будет осуществлять с целью разрешения кризиса [7].

В условиях занятости внутренними делами, Европейский Союз, конечно, не откажется от Восточной Политики соседства и Восточного партнерства, и не будет замораживать эти проекты, хотя бы по причине необходимости поддержания необходимого уровня безопасности на внешних рубежах. Однако вероятен значительный

спад в развитии двусторонних отношений, с точки зрения усиления интеграции, а значительные траты на решение внутренних проблем ЕС вызванных миграционным кризисом, повлияют на уровень финансирования многочисленных проектов в Республике Молдова [2].

Таким образом, концентрация внимания на внутренних проблемах Европейского Союза и урезание финансирования программ способны повлиять не только на интеграционные процессы в Молдове, но и политическую ситуацию в целом. Поскольку реформы, проводимые в Республике Молдова продвигаются с трудом и медленно, ослабление контроля и снижение финансирования, в условиях сложившейся внутренней политической нестабильности в Молдове могут ухудшить политическую обстановку в стране оказав негативное влияние на европейский внешнеполитический вектор Молдовы, создав благоприятную почву для оппозиционных сил. Оппозиция, организующая периодические протесты, в свою очередь выступают за сбалансированное внешнеполитическое развитие государства, сохраняя внешнеполитические связи и интересы с Европейским Союзом, с одной стороны, и восстанавливая одновременно внешнеполитические связи с восточными соседями, с другой. Подобного рода внутриполитическая и внешнеполитическая турбулентность может спровоцировать негативный эффект на государстве в котором накопился ряд внутренних политических, экономических и социальных проблем.

По мнению заместителя директора Научно-исследовательского института правовых и политических наук Академии наук Молдовы В. Жук, Республика Молдова может быть тоже затронута миграционным кризисом, но в значительно меньших объемах по сравнению со странами-членами ЕС и проявиться это может в использовании страны в качестве транзита. В сложившихся условиях ответственные государственные учреждения должны сконцентрировать свои усилия по противодействию проникновению элементов организованной преступности и усилить контроль на границах [14].

В первую очередь мобилизация усилий необходима для обеспечения национальной безопасности государства и граждан, а так же для предотвращения перехода Республики Молдова из источника стабильности в источник угрозы, что окажет негативное влияние на отношение с европейскими партнерами и дальнейшее стабильное развитие в европейском внешнеполитическом векторе. Ответственность госучреждений по предотвращению скатывания Республики Молдова до уровня страны перевалочной базы для мигрантов, где могут начать действовать организованные преступные

группировки, обеспечивающие транзит беженцев, продемонстрирует уровень самостоятельности и зрелости нынешних властей [15].

Не смотря на то, что Европейский Союз занят разрешением миграционного кризиса и поиском путей по выходу из него Республика Молдова и дальше будет выполнять положения Соглашения об ассоциации и взятые на себя обязательства. Так же остается в силе и продолжает действовать Соглашение о либерализации визового режима между Республикой Молдова и Европейским Союзом, и нет никаких предпосылок по его приостановлению или отмене [8].

В условиях миграционного кризиса, даже конфликт на Украине и связанные с ним сложности ушли на второй план повестки ЕС, а внешнеполитические усилия, прежде всего Германии, как политического и экономического лидера ЕС направлены на решение кризиса.

По мнению ряда экспертов, ограничительные меры, вводимые странами Европейского Союза в отношении беженцев, могут спровоцировать рост количества мигрантов, пребывающих в Республику Молдова. На фоне роста напряженности в обществе Германии, Австрии и других странах ЕС в отношении миграционной политики риски притока мигрантов в Молдову также увеличиваются [15].

Так, председатель Национального Бюро по миграции и беженцам при Министерстве Внутренних Дел Молдовы О. Поалелунжэ заявила, что исключать сценарий массового наплыва беженцев из стран Ближнего Востока в Республику Молдова не стоит, однако ситуация постоянно находится под контролем ведомства и фиксируются все изменения. На начало 2016 года в Республике Молдова статус беженцев официально получили 560 заявителей, которые представляют как страны Ближнего Востока (Сирия и Ирак), наибольшее количество заявителей из Сирии. Страны СНГ, среди которых лидирует Украина, занимая второе место после сирийских беженцев [16].

Между тем, особого внимания заслуживает террористическая угроза, потенциал которой европейские страны пересмотрели после трагических терактов 7 января и 13 ноября 2015 года в Париже и 22 марта 2016 года в Брюсселе. Эти трагические события показали, что основной угрозой для Европы на современном этапе стал терроризма, тесно связанный с миграционным кризисом, под прикрытием которого в ЕС проникают целые группы радикальных исламистов и представителей так называемого «Исламского государства» [10].

Угроза терроризма стала не только проблемой международной, но и Европы, в том числе представляющая риски для республики Молдова. Так в конце 2014 года в Кишиневе была пресечена деятельность преступной группировки, специализировавшейся на торговле радиоактивным ураном, на слова пресс-секретаря Службы информации и безопасности (СИБ) Е. Вицу Радиоактивный уран предназначался для группировки «Исламское государство», а 18 ноября 2015 года, в международном аэропорту Кишинева были задержаны двое молодых людей в багаже которых была обнаружена литература «радикального характера и прочие исламистские предметы». По заявлению в пресс-релизе пограничной полиции - оба задержанных граждане Республики Молдова и оба судимы, один - за убийство. В тюрьме он принял ислам. При досмотре личных вещей пограничники нашли также записи с перечнем стран ЕС, куда направлялись задержанные. Конечный пункт назначения – Франция [23].

«Удобное» географическое расположение Республики Молдова на границе с Европейским Союзом может стать причиной не только превращения страны в транзитную зону для беженцев, но и для радикальных исламистов. Государство находится в затажном политическом кризисе, что соответственно влияет на уровень безопасности, а финансирование ЕС многочисленных программ по укреплению границ расходуется неэффективно. Как следствие, слабыми местами могут воспользоваться международные террористические организации для достижения своих целей [21].

По данным руководителя Федерального ведомства по защите Конституции Германии (германская контрразведка) Х.Г. Маасена, среди потоков мигрантов в Европу проникают террористы и вербовщики. Еще в 2014 году власти Германии задержали 40 подозреваемых в причастности к террористическим организациям среди просителей убежища, а в 2015 году было задержано порядка 60 военных преступников. Согласно информации предоставленной Европол, в конце 2015 года на территории Европейского Союза находилось около 5000 джихадистов, прошедших подготовку в лагерях террористов [9].

В результате приостановки потока беженцев по налаженным миграционным маршрутам, через которые вместе с мигрантами проникали и террористические элементы, эти потоки могут измениться, и на их пути может оказаться Республика Молдова, превратившись в транзитное государство для мигрантов и террористов.

После теракта на борту российского лайнера А321, в результате которого погибли 224 человека, российские авиакомпании получили чёрный список стран, в который попала и Республика Молдова. Затянувшаяся реформа правоохранительных органов, назначение на ключевые посты людей по партийному критерию, а не по профессиональному, частые смены правительства - все это не способствует повышению безопасности Республики Молдова. В свою очередь международные террористические группировки и организации умело используют слабые места любого государства и бреши в системе обеспечения безопасности для достижения своих целей [23].

По мнению ряда экспертов, миграционный кризис в Европе стал своего рода тестом на прочность Европейского Союза, «политика гостеприимства» и «открытых дверей», проводимая Германией в отношении мигрантов в нынешних условиях ещё сильнее усугубляет положение. Очевидно, что ФРГ руководствуется национальными интересами в проводимой внутренней и внешней политике, однако массовые потоки беженцев в Европу действуют разрушительно на одну из основ Европейского Союза – единство. Между государствами-членами ЕС давно существуют разногласия, особенно в контексте общей внешней политике и политики безопасности, но с возникновением миграционного кризиса и его обострением, разногласия усилились, в том числе и в отношении проводимой Германией внешней политики, которая отвечает скорее интересам самой Германии, чем ЕС в целом.

Существующие риски приостановления Шенгенского соглашения представляются лишь как паническая реакция национальных правительств на неспособность справиться с потоком мигрантов. Временное ограничение передвижения в некоторых странах Шенгенской зоны не отразится в целом на одно из главных достижений ЕС и фундаментальных прав граждан – свободу передвижения. При этом ЕС будет выделять значительные средства на укрепление внешних границ, а Республика Молдова, как государство граничащее с ЕС может оказаться в затруднительном положении, если не будет проводить качественные реформы и добросовестно выполнять договоренности по усовершенствованию системы безопасности и борьбы с коррупцией.

Таким образом, миграционный кризис в Европе, ставший самым масштабным со времен Второй мировой войны, спровоцировал ряд угроз и рисков, с которыми ЕС уже столкнулся и с которыми ему только предстоит столкнуться. Внешнеполитические действия ФРГ в

рамках Европейского Союза и за его пределами, направленные на разрешение миграционного кризиса на данном этапе не достаточно эффективны для большинства стран ЕС и всего союза в целом. В то же время германские власти преследуют свои интересы, которые выражаются в увеличении политического веса Германии в ЕС и экономические выгоды от притока мигрантов в страну в краткосрочной и долгосрочной перспективе.

Республика Молдова, не являясь полноправным, а только ассоциированным членом Европейского Союза, стала частью политического, экономического и пространства безопасности ЕС. Кризисные явления в ЕС оказывают прямое и косвенное влияние на Молдову. В этой связи был обозначен ряд угроз, с которыми может столкнуться Республика Молдова.

Угрозы для Республики Молдова в свете миграционных рисков, заключается в целом ряде внутренних факторов. К ним можно отнести высокий уровень коррупции, затрагивающей практически все сферы общественной жизни, а так же неспособность государственных институтов и учреждений профессионально и вовремя реагировать на внешние вызовы, возникающие на современном этапе.

Политическая нестабильность, высокий уровень коррупции и низкий уровень администрирования делают Республики Молдова ещё более привлекательной для потенциальных потоков нелегальной миграции. Республика Молдова с её недостаточно защищенными границами может трансформироваться в транзитный маршрут для беженцев, стремящихся в Европейский Союз. При этом могут последовать жесткие меры со стороны европейских властей за неспособность и не готовность государственных учреждений справиться с возможным потоком беженцев и обеспечить безопасность на границах. К тому же концентрация внимания на внутренних проблемах Европейского Союза и урезание финансирования программ способны повлиять не только на интеграционные процессы в Молдове, но и политическую ситуацию в целом. Поскольку реформы, проводимые в Республике Молдова продвигаются с трудом и медленно, ослабление контроля и снижение финансирования, в условиях сложившейся внутренней политической нестабильности в Молдове могут ухудшить политическую обстановку в стране оказав негативное влияние на европейский внешнеполитический вектор Молдовы, создав благоприятную почву для оппозиционных сил.

Географическое расположение Республики Молдова на границе с Европейским Союзом может стать причиной не только превращения

страны в транзитную зону для беженцев, но и для радикальных исламистов. Государство находится в затажном политическом кризисе, что соответственно влияет на уровень безопасности, а финансирование Европейским Союзом многочисленных программ по укреплению границ расходуется неэффективно. Как следствие, слабыми местами могут воспользоваться международные террористические организации для достижения своих целей.

В этих условиях необходимо обеспечить действенный пограничный контроль, процедуру предоставления убежища согласно европейским нормам. Усилить борьбу в сфере торговли людьми, а так же усовершенствовать эффективность системы управления миграцией в соответствии с европейскими нормами.

Литература

References:

1. Council of the European Union. External aspects of migration. FOREIGN AFFAIRS COUNCIL, Monday 18 April in Luxembourg, 4 p. [file:///C:/Users/User/Downloads/Background%20FAC%2018%20April%202016.EN%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Background%20FAC%2018%20April%202016.EN%20(1).pdf) (дата обращения 26.04.16)
2. Gernot H. Germany budgets for more spending on migrants, security. In: Reuters. 23 march 2016, <http://www.reuters.com/article/us-germany-budget-idUSKCN0WP173> (дата обращения 26.04.16)
3. Hallett N. 5,000 Islamic State-Trained Jihadis Could Be in Europe, Says Europol Chief. In: Breitbart, 20 feb. 2016, <http://www.breitbart.com/london/2016/02/20/5000-islamic-state-trained-jihadis-could-be-in-europe-says-europol-chief> (дата обращения 26.04.16)
4. Kraatz S., Dimova M. Labour Market Integration of Refugees: EU Funding Instruments. In: Policy Department A: Economy and Scientific Policy European Parliament. 2015, 12 p. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/570005/IPOL_BRI\(2016\)570005_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/570005/IPOL_BRI(2016)570005_EN.pdf) (дата обращения 26.04.16)
5. Migrant support measures from an employment and skills perspective (MISMES) Moldova. In: European Training Foundation. The European University Institute or the EU institutions. May 2015, 60 p. [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/74448D14C3CF2E3CC1257E9A002CABBE/\\$file/MISMES%20Moldova.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/74448D14C3CF2E3CC1257E9A002CABBE/$file/MISMES%20Moldova.pdf) (дата обращения 26.04.16)
6. Migrant crisis: Greece starts deportations to Turkey. In: BBC News Services, 04.04.16, <http://www.bbc.com/news/world-europe-35956836> (дата обращения 26.04.16)

7. Parkes R. European Union and the Geopolitics of Migration. In: Ulpaper. Swedish Institute of International Affaires. № 1, 2015, p. 11 <http://www.ui.se/eng/upl/files/111585.pdf> (дата обращения 26.04.16)
8. Politică prietenoasă în domeniul migrației și azilului. In: Politica MAI al Republicii Moldova prin prisma activităților desfășurate în anul 2015. p. 57-68 http://www.mai.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_mai_2015.pdf (дата обращения 26.04.16)
9. Hallett N. 5,000 Islamic State-Trained Jihadis Could Be in Europe, Says Europol Chief. In: Breitbart, 20 feb. 2016, <http://www.breitbart.com/london/2016/02/20/5000-islamic-state-trained-jihadis-could-be-in-europe-says-europol-chief> (дата обращения 26.04.16)
10. Васильев В. Миграция как благо и обуза для Германии. В: Международная жизнь №3, 2016, с.67-68 https://interaffairs.ru/virtualread/ia_rus/32016/files/assets/downloads/publication.pdf (дата обращения 01.04.2016)
11. Европейская Комиссия. Реализация Европейской политики соседства в Республике Молдова Достигнутый в 2014 году прогресс и рекомендации к действиям. В: Совместный рабочий документ. Брюссель, 25 марта 2015 г. http://eeas.europa.eu/delegations/moldova/documents/press_corner/repulic-of-moldova-enp-report-2015_ru.pdf (дата обращения 26.04.16)
12. Европейская Панель Восточного партнерства по миграции и убежищу 2016. Рабочая программа. <http://eapmigrationpanel.org/ru/country/moldova> (дата обращения 01.04.16)
13. Маринин А. Неконтролируемая массовая миграция-угроза европейской безопасности. В: Зарубежное военное обозрение. № 10, 2015, с. 5-6 <file:///C:/Users/User/Downloads/ZVO-2015-10.pdf> (дата обращения 26.04.2016)
14. Миграционный кризис: выиграет ли Молдова от транзита беженце в. В: Sputnik Moldova. 12 октября 2015, <http://ru.sputnik.md/news/20151002/2123186.html> (дата обращения 26.04.16)
15. Молдова: встреча по вопросам неурегулированной миграции и торговли людьми в свете нынешнего миграционного кризиса в Европе. Апрель 2016, В: EU Neighbourhood Info Centre. <http://eaptc.eu/ru/news/view-moldova-vstrecha-po-voprosam-neurehulyrovannoy-myhratsyy-y-torhovly-ljudmy-v-svete-nyreshneho-myhr.html> (дата обращения 26.04.16)

16. Петрик А. Молдова: как решается вопрос беженцев. В: Sputnik Moldova. 17 января 2016, <http://ru.sputnik.md/moldova/20160117/4165429.html> (дата обращения 26.04.16)
17. Постановление № 153 от 15.07.11. Стратегия национальной безопасности Республики Молдова. <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=340510&lang=2> (дата обращения 26.04.16)
18. Постановление № 808 от 7 октября 2014. Национальный план действий по реализации Соглашения об ассоциации Республики Молдова - Европейский Союз на 2014-2016 гг. годы. <http://dcfta.md/uploads/0/images/large/i-obshie-principy.pdf> (дата обращения 26.04.16)
19. Постановление № 914 от 07.11.2014. Положения об организации и функционировании, структуры и предельной численности Бюро по миграции и убежищу, подведомственного Министерству внутренних дел. <http://lex.justice.md/ru/355409> (дата обращения 26.04.16)
20. Постановление № 1005 от 10.12.2014. Об утверждении Национальной стратегии интегрированного менеджмента государственной границы на период 2015-2017 гг. и Плана по внедрению Стратегии. Приложение № 1 к постановлению. <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=355944&lang=2> (дата обращения 26.04.16)
21. Раку О. Миграционный кризис: возможные риски для Молдовы и пути решения. В: Sputnik Moldova. 24 сентября 2015, <http://ru.sputnik.md/analytics/20150924/1983310.html> (дата обращения 26.04.16)
22. Романова Е. Смена миграционной парадигмы в Германии в XXI веке. В: Миграционные проблемы в Европе и пути их решения. Доклады Института Европы № 315 Москва: ИЕ РАН, 2015. с. 40-41
23. Семёнов Ю. Транзитная зона. Молдавия может стать перевалочным пунктом для террористов. В: Лента Ру, 25 ноября 2015, <https://lenta.ru/articles/2015/11/25/moldavia> (дата обращения 26.04.16)
24. Синдеев А. Германия и внешнеполитические аспекты кризиса с беженцами. В: Аналитические записки. Институт Европы РАН №21, 2015 с. 7 <file:///C:/Users/User/Desktop/anazap21.pdf> (дата обращения 26.04.2016)
25. Станет ли Молдова перевалочным пунктом для беженцев. В: Moldinfo. Свободное агентство. 3 октября 2015, <http://moldinfo.ru/mir/12582-bezhenci.html> (дата обращения 26.04.16)

Рецензент: Ассоциированный профессор Вахтанг Майсая, Доктор политических наук, Кавказский Международный Университет. Руководитель программы магистратуры по международной безопасности и международных отношений.

ალექსანდრე ტაჩი, სვეტლანა ჩებოტარი
საშრომები და გამოწვევები მოლდოვას რესპუბლიკის მიმართ გერმანიის მიგრაციული პოლიტიკის კონტექსტში

რეზიუმე

21-ე საუკუნეში გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკისთვის მიგრაციული პოლიტიკა გადაიქცა სახელმწიფო პოლიტიკის პრიორიტეტულ მიმართულებად, რომელიც ასევე, თავის მხრივ, გადაიქცა სერიოზულ საერთაშორისო უსაფრთხოების საფრთხედ. სწორედ გერმანიის მიერ საგარეო-პოლიტიკური გადაწყვეტილების კონტექსტში გადადგმული ნაბიჯები განსაზღვრავს იმ გარემოებას თუ რამდენად გაუმკლავდება ევროგაერთიანება მის წინაშე არსებულ საფრთხეებს და კრიზისებს, მათ შორის დაკავშირებულს მიგრაციასთან. მოლდოვას რესპუბლიკა მართალია არ არის ევროგაერთიანების სრულმასშტაბიანი წევრი და არის მხოლოდ ასოცირებული წევრი, მაგრამ უკვე გახდა ევროგაერთიანების პოლიტიკური, ეკონომიკური და უსაფრთხოების განზომილების ნაწილი. ამიტომაც ნებისმიერ კრიზისულ ვითარებას, რომელიც შეიძლება განვითარდეს ევროგაერთიანების ფარგლებში გააჩნია მოლდოვას რესპუბლიკისადმი პირდაპირი და არაპირდაპირი გავლენა. ამ კონტექსტში, იკვეთება რამოდენიმე ასეთი სახის საფრთხე, რომელსაც ექნება უშუალო გავლენა მოლდოვაზე. ამ სტატიაში განხილულია ის პოტენციალური რისკები და საფრთხეები, რომელიც უკავშირდება როგორც მოლდოვას, ასევე ევროგაერთიანებას, განსაკუთრებით გერმანიის მიერ გადადგმული ნაბიჯების სახით ეროვნულ და ევროგაერთიანების დონეზე, რომელიც ეხება მიგრაციულ პოლიტიკას. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია აღნიშნული გერმანიის საგარეო-პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მართებულობა ამ მიმართულებით.

საკვანძო სიტყვები: გერმანია, ევროგაერთიანება, მოლდოვას რესპუბლიკა, გერმანიის საგარეო პოლიტიკა, მიგრაციული პოლიტიკა, მიგრაციული კრიზისი, ეროვნული ინტერესები, რისკები და საფრთხეები

რეცენზენტი: ასოცირებული პროფესორი ვახტანგ მაისაია, პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის საერთაშორისო უსაფრთხოებისა და საერთაშორისო ურთიერთობების სამაგისტრო პროგრამის ხელმძღვანელი.

Alexander Tkach, Svetlana Cebotari
CHALLENGES AND THREATS TO REPUBLIC OF MOLDOVA IN AEGIS OF THE MIGRATION POLICY OF GERMANY

Summary

In the XXI century immigration policy has become a priority of the state policy of Germany, wherein the tasks included in the first place the migration flow regulation, in terms of migration crisis in Europe has been a factor for the European security threat. From the steps taken by Germany in the foreign policy level depends on the level of threat to be faced by the EU and the prospects for overcoming the crisis. Republic of Moldova while not full, but only an associate member of the European Union, has become part of the political, economic and security space EU. The crisis in the EU has a direct and indirect impact on Moldova. In this context, it identified a number of threats that may face the Republic of Moldova. This article discusses the potential risks and threats faced by the European Union and the Republic of Moldova in the context of the German migration policy at national and European level, in terms of intensifying and strengthening foreign policy positions.

Keywords: Germany, the European Union, Republic of Moldova, German foreign policy, migration policy, migration crisis, national interest, risks and threats.

Reviewer: Associate Professor Vakhtang Maisaia, Ph.D. in Politics. Caucasus International University (CIU). Head of MA Program in International Security and International Relations.

მ კ ო ნ ო მ ი კ ა

გვანცა ვასაძე კანონმდებლობით განსაზღვრული სახელმწიფო- პირობო სექტორის პარტნიორობა (თურქეთის ქმისი)

სტატიაში განხილულია სახელმწიფოსა და კერძო სექტორის პარტნიორობის მოდელები და მექანიზმები თურქეთის რესპუბლიკის მაგალითზე. დაწვრილებით არის გაანალიზებული ის ნორმატიული აქტები, რომლებიც განსაზღვრავენ ასეთ ურთიერთობებს. ყურადღება გამახვილებულია პარტნიორობის ხელშეკრულებით მოდელზე “მშენებლობა-ექსპლუატაცია-მართვა-გადაცემა” მექანიზმის პირობებში. ნახვენებია ამ მექანიზმის მოქმედება ანტალიის და თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის მაგალითზე.

საკვანძო სიტყვები: სახელმწიფო-კერძო სექტორის პარტნიორობა; ხელშეკრულებითი მოდელი; მშენებლობა-ექსპლუატაცია,მართვა-გადაცემა” მექანიზმი; ანტალიის აეროპორტი; თბილისის აეროპორტი.

სახელმწიფო-კერძო სექტორის პარტნიორობა თურქეთში 1980-იან წლებიდან ფართოდ გამოიყენებოდა, როცა ნაციონალური ეკონომიკის პრივატიზაციის და ლიბერალიზაციის პროცესი დაიწყო.

სახელმწიფო-კერძო სექტორის პარტნიორობა შემდგენაირად იქნა განსაზღვრული ნორმატიულ აქტებში: 1984 წლის 4 დეკემბრს წარმოების, მოწოდების, გადანაწილების და ელექტროენერჯის ვაჭრობის სფეროში განისაზღვრა წარმოების/ექსპლუატაციის უფლება, რომელიც არ არის დაკავშირებული თურქულ ელექტროენერჯულ ორგანიზაციებთან; 1988 წლის 28 მაისში მშენებლობის, მომსახურების და საავტომობილო გზების ექსპლუატაციის სფეროში ორგანიზაციების უფლებამოსილება, რომელიც არ ეხება მთავარ საავტომობილო გზას; 1994 წლის 8 ივნისში ინვესტირება „მშენებლობა-ექსპლუატაცია-გადაცემის“ მექანიზმის ფარგლებში; 1994 წლის 25 ნოემბერს პრივატიზაციის ფორმები; 1997 წლის 16 ივლისს მშენებლობა და ექსპლუატაცია ელექტროენერჯის წარმოების მიხედვით და

ელექტროენერჯის გაყიდვა „მშენებლობა – გადაცემა“ მექანიზმის ფარგლებში.

სახელმწიფო-კერძო სექტორის პარტნიორობის ზოგიერთი ასპექტი განსაზღვრულია თურქეთის რესპუბლიკის კონსტიტუციაში (1982წ.). 47 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, სახელმწიფო განსაზღვრავს ცალკეული კანონით ინვესტირებისა და მომსახურების სფეროებს, რომლებიც ეკისრება სახელმწიფო ეკონომიკურ ორგანიზაციებს და სხვა სახელმწიფო იურიდიულ პირებს, და რომლებიც შესაძლებელია იქნეს რეალიზებული ან გადაცემული ფიზიკურ ან იურიდიულ პირებზე კერძო საკუთრების უფლების შეთანხმების საფუძველზე. 125 მუხლის 1 პუნქტში აღნიშნულია, რომ „უთანხმოება რომელიც წარმოიშვება კონცესიის და კონტრაქტის პირობებიდან, დაკავშირებული სახელმწიფო მომსახურების მიწოდებასთან შესაძლებელია მოგვარებულ იქნას ნაციონალური(სახელმწიფო) ან საერთაშორისო არბიტრაჟის მიერ. საერთაშორისო არბიტრაჟს უთანხმოების მოგვარება მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეუძლია თუ საერთაშორისო ელემენტს აქვს ადგილი.“

1994 წლის 8 ივნისს № 3996 კანონში განისაზღვრა გარკვეული ინვესტირება და მომსახურება „მშენებლობა-ექსპლუატაცია-გადაცემა“ მექანიზმის ფარგლებში. განსხვავებით სხვა ხელშეკრულებითი მოდელებისგან, დადებული სახელმწიფოს და კერძო სექტორს შორის შეთანხმება რეგულირდება არა ადმინისტრაციული არამედ კერძო სამართლით.

„მშენებლობა-გადაცემის“ მექანიზმი პრაქტიკაში გამოიყენებოდა მას შემდეგ, რაც 2005 წლის ივლისში დამატებები იქნა შეტანილი № 3359 კანონში „ძირითადი მომსახურება ჯამრთელობის სფეროს შესახებ“, რომელიც მიღებული იყო 1987 წლის 7 მაისს.

„ექსპლუატაციის უფლებების გადაცემა“ სახელმწიფოს მხრიდან კერძო სექტორისთვის რეგულირდება № 3096 კანონით „უფლებამოსილების გადაცემის შესახებ“ და № 4046 კანონით „პრივატიზაციის შესახებ“.

სახელმწიფო-კერძო სექტორის პარტნიორობის შემდეგი მექანიზმი „მშენებლობა-ექსპლუატაცია-მართვა-გადაცემა“, განსაკუთრებით განვითარებად ქვეყნებში, ინფრასტრუქტურის განვითარებაში გამოიყენება.

თურქეთის კანონის თანახმად ეს მექანიზმი განისაზღვრება, როგორც სპეციალური ფინანსირების მექანიზმი, რომელიც გამოიყენება იმ პროექტებისთვის, რომელთა რეალიზაციისთვის მოწინავე ტექნოლოგიები და მსხვილი ფინანსებია საჭირო.[2]

„მშენებლობა-ექსპლუატაცია-მართვა-გადაცემის“ მექანიზმი გულისხმობს, რომ კერძო სექტორი აანაზღაურებს ყველა ხარჯს; თავის მხრივ, იგი იღებს ექსპლუატაციის უფლებას გარკვეული ვადით, რაც საკმარისია ინვესტირებული თანხის ამოსადებად. ამ ვადის გასვლის შემდეგ ობიექტი სახელმწიფოს უბრუნდება.

აღნიშნული მექანიზმი გამოიყენება არამარტო ახალი ინფრასტრუქტურის მშენებლობისთვის, არამედ უკვე არსებულის განახლება რესტრავრირებისთვისაც. ეს მექანიზმი გამოიყენება სახელმწიფო-კერძო სექტორის პარტნიორობის ხელშეკრულებითი მოდელის პირობებში. ხელშეკრულება იდება სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის, თუმცა პროექტის განხორციელებისთვის მესამე მხარის (პარტნიორი კომპანიების) არსებობის საჭიროება დგება.

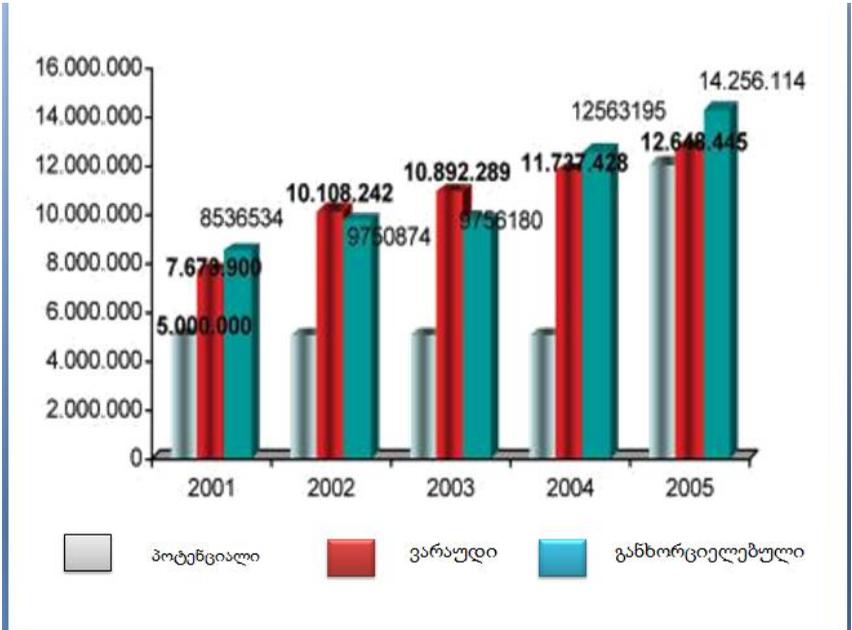
ანტალიის აეროპორტი თურქეთში მეორე უმსხვილეს ობიექტს წარმოადგენს. თურქეთის მაშტაბით ფრენების საერთო რაოდენობის 13,8 % ანტალიის აეროპორტით ხორციელდება; იგი მომსახურებას უწევს მგზავრების საერთო რაოდენობის 21 %.[1.გვ.50]

იმისათვის, რომ ამ შედეგისთვის მიეღწიათ: ანტალიის საერთაშორისო აეროპორტი თურქეთში რიგით მეორე ყოფილოყო, სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება და გამოყენებულ იქნა „მშენებლობა-ექსპლუატაცია-მართვა-გადაცემა“ როგორც სპეციალური ფინანსირების მექანიზმი.

სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის დაიდო შემდეგი ხელშეკრულებები:

1. კონცესიის ხელშეკრულება (მარვის შესახებ);
2. ხელშეკრულება მშენებლობის შესახებ;
3. ხელშეკრულება მართვისა და ექსპლუატაციის შესახებ.

2001 წლის მეხუთე თვეს საერთაშორისო ფრენები 25%-ით, ხოლო 2000-2004 წლებში მგზავრთა რაოდენობა 100% იყო გაზრდილი.

[1.კვ55]

აღნიშნული პარტნიორობის ფორმის და გამოყენებული მექანიზმის შედეგად 07.04.2005 წლიდან 07.05.2006 წლამდე ანტალიის საერთაშორისო აეროპორტმა 4 მილიონ მგზავრს გაუწია მომსახურება; იგი აღჭურვილია უახლესი და მაღალი ხარისხის ტექნიკით და საერთაშორისო დაცვის სისტემით; აეროპორტს აქვს შესაძლებლობა დააკმაყოფილოს მგზავრების ყველა მოთხოვნა, აეროპორტის ტერიტორიაზე განთავსებულია სხვადასხვა სახის ობიექტები: მაღაზიები, კაფეები, ბანკები, სატელეფონო და ვალუტის გასაცვლელი ჯიხურები; სამედიცინო პუნქტი და სხვა. აღსანიშნავია, რომ აეროპორტში დამატებით 2500 ადამიანი იქნა დასაქმებული.

დადგა დღის წესრიგში თბილისის თანამედროვე სტანდარტების აეროპორტი ქონდა. სწორედ ამ მიზნით 2005 წლის 6 სექტემბერს საქართველოს მთავრობასა და „ტავ-ჯორჯიას“ შორის გაფორმდა ხელშეკრულება და გამოყენებული იქნა „მშენებლობა-ექსპლუატაცია, მართვა-გადაცემის“ მექანიზმი.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის დაიდო მხოლოდ კონცესიის ხელშეკრულება.

აღნიშნული ხელშეკრულების მიხედვით თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის მშენებლობა 2007 წლისთვის უნდა დამთავრებულიყო.

პროექტის მთავარი მიზანი იყო: თბილისის აეროპორტი რეგიონში ყველაზე საუკეთესო შენობა უნდა ყოფილიყო თანამდროვე სტანდარტებით.

სამწუხაროდ, მუშაობის პერიოდშივე ინციდენტი მოხდა : ტერმინალის შენობის სახურავი ჩამოინგრა.

ასევე, ამ პროექტის მიზანს საათში 1500 მგზავრის გატარებაც წარმოადგენდა; თუმცა, თურქულმა კომპანიამ გაზაფხულზე დაბეჭდილ საკუთარ სარეკლამო ჟურნალში მიუთითა, რომ თბილისის ახალი აეროპორტი წელიწადში მოემსახურება 2,5 მილიონ მგზავრს. თუ ამ ციფრს ერთ დღეზე გადავიანგარიშებთ, მაშინ გამოდის, რომ დღეში აეროპორტს შეუძლია საშუალოდ 6 850 მგზავრი გაატაროს, საათში კი მგზავრთა მაქსიმალური რაოდენობა 285 ადამიანს აღწევს.[6]

2007 წელს, აეროპორტი მოემსახურა 615,873 მგზავრს, რაც 2006 წელთან შედარებით 8.5%-ით მეტი იყო. ავიაგადაფრენების რაოდენობამ 18.7%-ით მოიმატა. 2009 წელს, აეროპორტი მოემსახურა 702,916 მგზავრს და გადაზიდა 12,245 ტონა ტვირთი, 2010 წელს აეროპორტმა 822,772 მგზავრი გადაიყვანა, ხოლო 2013 წელს — 1,436,046 მგზავრი.[7]

თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის მგზავრთა ყოველწლიური სტატისტიკა[7]

წელი	მგზავრთა რაოდენობა	ცვლილება წინა წელთან შედარებით
2005	547,150	
2006	567,402	3.7 %
2007	615,873	8.5 %
2008	714,976	16.1 %
2009	702,916	1.7 %
2010	822,772	17.1 %
2011	1,058,679	28.7 %
2012	1,219,175	15.2 %
2013	1,436,046	17.8 %

აღნიშნული გრაფიკი კარგად მიუთითებს მოსალოდნელ შედეგებსა და არსებულ მდგომარეობას შორის განსხვავებას.

დღესდღეობით ისევ დღის წესრიგში დგას თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის განვითარების საკითხი და ასაფრენი ზოლის საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობა.

აღნიშნული პარტნიორობის ერთ-ერთ ნაკლოვანებას წარმოადგენდა სახელმწიფოს მხრიდან კონტროლის მექანიზმის არ არსებობა.

როგორც ზემოთ განვიხილული მაგალითიდან ჩანს, თურქეთში სახელმწიფო და კერძო სექტორს შორის პარტნიორობა კანონმდებლობით არის განსაზღვრული. ესა თუ ის სახელმწიფო-კერძო სექტორის პარტნიორობის მექანიზმი კონკრეტული პროექტისთვის არის მიზანშეწონილი (განსაზღვრული). აგრეთვე, კანონმდებლობაში წერია წარმოშობილი დავის მოგვარების გზები. სახელმწიფოსა და კერძო სექტორის უფლება-მოვალეობები ზუსტად არის განსაზღვრული. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ თურქეთის მთავრობამ ჩატარებული კვლევების შედეგად გადაწყვიტა, რომ აღნიშნული პროექტისთვის „მშენებლობა-ექსპლუატაცია-მართვა-გადაცემა“, როგორც სპეციალური ფინანსირების მექანიზმის გამოყენება იყო საჭირო. წინასწარ განსაზღვრული და დაგეგმილი პროექტის პირობებში (მიზანი, მოსალოდნელი შედეგი) იქნა შესაძლებელი მიზანი მიღწეულიყო. საქართველოს შემთხვევაში, მთავრობა მხოლოდ საერთაშორისო გამოცდილებაზე დაყრდნობით მოქმედებდა და არ იქნა გათვალისწინებული ქვეყნის სპეციფიკა. პროექტში წინასწარ არ იყო გათვალისწინებული დავის საკითხები. როცა მთავრობა შეიცვალა თბილისის აეროპორტის ასაფრენი ბილიკის მშენებლობა შეჩერდა. 2013 წლიდან საქართველოს ეკონომიკის სამინისტროს 2005 წელს დადებული ხელშეკრულების თავიდან გადახედვა მოუწია. დღესდღეისობით, თბილისის საერთაშორისოს აეროპორტის განვითარება ისევ გრძელდება. 2015 წელს საქართველოს მთავრობასა და „ტაე-ჯორჯოას“ შორის ისევ დაიდო ხელშეკრულება.[4]

ლიტერატურა:

References:

1. Havaalanları Daire Başkanlığı “HAVAALANI TERMİNAL BİNALARINDA (YAP-IŞLET-DEVRET MODELİ)” წვდომი რეჟიმში:

<http://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/pdf/kurumsal/yayinlar/had-a01.pdf> (გადამოწმებულია: 25.05.16)

2. Kamu Özel İşbirliği (PPP) Modeli. წვდომი რეჟიმი:

<https://www.inonu.edu.tr/uploads/old/21/255/salmansacit-boz-4-2-tam.pdf>

(გადამოწმებულია: 25.05.16)

3. <http://www.tbilisiairport.com/gu-GU/Airlines/Pages/Stats.aspx>

(გადამოწმებულია: 20.05.16)

4. <http://www.netgazeti.ge/GE/105/business/45484/> (გადამოწმებულია:

25.05.16)

5. http://www.tavnewsport.com/savi14/GR/twg_3.html

(გადამოწმებულია: 25.05.16)

6. <http://aaf.ge/index.php?menu=2&jurn=11&rubr=1&mas=1562>

(გადამოწმებულია: 25.05.16)

7. <https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%97%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%9D%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%9D%E1%83%90%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9E%E1%83%9D%E1%83%A0%E1%83%A2%E1%83%98>

(გადამოწმებულია: 25.05.16)

Gvantsa Vasadze

THE LEGISLATION DEFINED STATE-PRIVATE PARTNERSHIP (CASE OF TURKEY)

Summary

In this article are considered models and mechanisms partnership of the State and private sector on the example of the Republic of Turkey. All regulation which regulates this relationship are discussed in details. The attention is paid on the contract model of partnership within the mechanism “Built-Operate-Transfer”. It is shown how this mechanism works on the example of the international airport of Antalya and Tbilisi.

Keywords: Public-private partnership, the contract model, the mechanism “Built-Operate-Transfer”, airport of Antalya, airport of Tbilisi.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University.

Гванца Васадзе
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ ОПРЕДЕЛЕННАЯ
ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО (КЕЙС
ТУРЦИИ)

Резюме

В статье рассмотрены модели и механизмы партнерства Государства и частного сектора на примере Турецкой республики. Детально рассмотрены те нормативные акты, которые регулируют эти взаимоотношения. Внимание уделено на модель договора партнерства в рамках механизма «строительство-эксплуатация, управления-передачи». Показано как работает этот механизм на примере международного аэропорта Анталии и Тбилиси.

Ключевые слова: Партнерства государства и частного сектора, модель договора, механизма «строительство-эксплуатация-управления-передачи», аэропорт Анталии, аэропорт Тбилиси.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе, Грузинский технический университет.

УДК – 355.65

Александр Бондаренко, Валерий Василенко
ОЦЕНИВАНИЕ ВАРИАНТОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ПРОДОВОЛЬСТВИЕМ ВОИНСКИХ ЧАСТЕЙ В РЫНОЧНЫХ
УСЛОВИЯХ

Предложен методический подход к оценке военно-экономической эффективности вариантов обеспечения продовольствием воинских частей Национальной гвардии Украины (НГУ). Приведены результаты оценки эффективности на примере современных ситуаций организации обеспечения овощами в воинских частях НГУ.

Ключевые слова: *сезонные заготовки, цена закупки, военный эффект, капитальные и текущие расходы, сравнительная оценка вариантов.*

Со времен плановой экономики до настоящего времени обеспечения воинских частей (в/ч) овощами (борщового набора: картофеля, капусты, моркови, лука, свеклы) осуществляется путем проведения децентрализованных одноразовых сезонных заготовок части ассортимента овощей (свекла, морковь, капуста), остальные - картофель и лук поставляются в основном централизованно из региона, где условия закупки в этот момент оказались наиболее приемлемыми. После поставки овощей в в/ч осуществлялась их переборка, просушка и закладки овощей на длительное хранение.

Этому подходу к обеспечению овощами войск присущи значительные недостатки.

Так при закладке овощей на значительный срок хранения в условиях плохо оборудованных овощехранилищ в/ч имеет место значительный объем их естественной убыли (до 40% [1]), то есть количество хранимых овощей резко снижается.

Также следует отметить, что проведение сезонных заготовок в войсках требует значительных усилий, как со стороны работников тыла, так и командования войск со значительным привлечением человеческих и материальных ресурсов. Как правило, военнослужащих подразделений тыла не хватает для проведения всех этапов заготовки овощей и, соответственно, командиры в/ч вынуждены систематически привлекать личный состав основных подразделений на всех этапах заготовки и хранения овощей во времена проведения занятий по боевой и специальной подготовки, а

иногда и вместо несения службы. Это недопустимо при переходе военнослужащих к службе на контрактной основе.

Рыночные условия экономики в Украине позволяют рассматривать принципиально новые подходы к обеспечению овощами в/ч. В частности, командованием НГУ была поставлена задача, рассмотреть проблему оценки целесообразности поставки борщового набора путем проведения многократных закупок овощей в торговых сетях на сроки меньше, чем при сезонных заготовках.

Торговые сети имеют частную форму собственности и, как показывает международная практика [2], является более эффективной, чем государственная при ведении дел. Это достигается за счет следующих факторов:

1. Значительная конкуренция между торговыми сетями, заставляет их специалистов проводить сдержанную ценовую политику и прилагать значительные усилия к поддержанию высокого качества продукции и уменьшения потерь при хранении. Названная тенденция наблюдается как в период закупок овощей, так и в период их длительного хранения.

2. Наличие более свободного доступа к инвестиционному капиталу, в отличие от войск, позволяет выстраивать современные овощехранилища с учетом последних достижений по технологии хранения овощей. Объемы естественной убыли овощей в таких овощехранилищах не превышают 5% за весь срок их хранения (до 9 месяцев) [1].

3. Для привлечения оптовых покупателей овощей (к которым можно отнести в/ч) торговые сети предлагают достаточно эффективную систему скидок [2].

В общем случае приведенные факторы проявляются в снижении закупочных цен на овощи в торговых сетях.

С учетом изложенного, сформированная цель данной статьи - раскрыть методический подход к выбору целесообразного с военно-экономической (ВЭ) точки зрения вариант поставки овощей для удовлетворения потребностей воинских частей в рыночных условиях.

Деятельность продовольственной службы при поставках продовольствия рассматривается как целенаправленная. В общем виде цель деятельности продовольственной службы известна - обеспечить полноценное и качественное питание личного состава, что определяет поддержание физических сил, выносливость, здоровье военнослужащих и в конечном счете - высокую боеспособность подразделений. Исходя из этой цели, предлагается провести ВЭ анализ вариантов поставки овощей.

Последовательность проведения ВЭ анализа рассмотрим на примере сравнительной оценки двух конкурирующих вариантов поставки овощей в в/ч:

1) существующий, то есть "Базовый", представляет собой одноразовую сезонную заготовку овощей в значительных объемах в период основного урожая и закладки их на долгосрочное хранение;

2) рыночный, то есть "Новый", предусматривает проведение многократных закупок овощей в относительно небольших объемах на краткосрочные периоды потребления.

ВЭ анализ вариантов поставки овощей предлагается сделать на основе метода сравнительной оценки вариантов, при котором последовательно реализуются следующие этапы [3]: 1) выбор и характеристика вариантов для сравнительной оценки; 2) приведение вариантов к сопоставимому виду; 3) определение капитальных вложений и текущих затрат по вариантам; 4) выбор и расчет показателей сравнительной оценки вариантов; 5) выбор лучшего варианта и оценка ВЭ эффективности его использования. Рассмотрим сущность этих этапов и порядок их реализации.

1. Выбор и характеристика вариантов для сравнительной оценки.

Сущность 2-х вариантов для проведения их оценки приведены выше. Дадим характеристику исходных данных по ним.

1.1. Базовый вариант. Порядок сезонной заготовки овощей следующий [4]. После завершения подготовительных работ в в/ч, со второй половины сентября начинается сезонная заготовка овощей, которая может продолжаться до начала ноября (до момента наступления заморозков на территории Украины). Заготовка картофеля и лука осуществляется, как правило, централизованно, из региона, где условия закупки (цены, качество овощей) на данный момент (конец сентября - начало октября) оказываются наиболее приемлемыми, а затем поставляются в воинские части.

Места закупки картофеля и лука в общем случае будут меняться. Поэтому для расчета транспортных расходов расстояние доставки этих овощей по базовому варианту R_B нужно уточнять при расчетах для конкретных в/ч. Доставка осуществляется автомобильным транспортом. Цены для закупки централизованным способом приняты сентябрьские.

Заготовка свеклы, моркови и капусты осуществляется децентрализованным способом в местах расположения в/ч (конец сентября - октябрь). Как правило, они поставляются в в/ч транспортом поставщика, поэтому цены на овощи указаны с учетом транспортных

расходов, со средним радиусом доставки по новому варианту $R_H = 80$ км. Цены для закупки овощей децентрализованным способом приняты также сентябрьские.

Основным параметром базового варианта является период, на который нужно заготавливать овощи. Ежегодно этот период доводится до в/ч вышестоящим штабом в виде распоряжения на проведение сезонной заготовки. Анализ этих распоряжений за последние пять лет позволил определить средний период заготовки по всем видам овощей борщового набора - 9 месяцев (при принятом среднем количестве дней в месяце равным 30 дням).

Следующим параметром, характеризующим рассматриваемый вариант, есть общий объем сезонной заготовки i -го вида овощей для в/ч ($W_{баз\ i}$, т). Этот параметр определяется по формуле:

$$W_{баз\ i} = (k_i \cdot N \cdot T_i)(1 + \alpha_i) , \quad (1)$$

где k_i - суточная норма обеспечения одного военнослужащего i -м видом овощей, т/сутки \cdot чел [5];

N - среднее количество военнослужащих в/ч, обеспечиваемых овощами в течение года, чел.;

T_i - средний период, на который осуществляется сезонная заготовка i -го вида овощей, суток;

α_i - коэффициент нормы надбавки естественной убыли при планировании i -го вида овощей [1].

Хранение овощей по варианту осуществляется на складах без искусственного охлаждения. Нормы объема склада для хранения 1 т i -го вида овощей (H_i) при хранении в контейнерах приведены в табл. 1.

Таблица 1

Нормы объема склада для хранения 1 т овощей в контейнерах

№ п/п	Вид овощей	Норма объема (H_i), м ³ /т
1	Картофель	2,2
2	Лук	3
3	Капуста	4
4	Морковь	2,8
5	Свекла	2,4

Хранение всех видов овощей осуществляется в одном овощехранилище. Стоимость строительства 1 м³ овощехранилища для хранения овощей в контейнерах при его строительстве рассчитано по данным [6] с учетом индексов инфляции и составляет: $c = 764,02$ грн/м³ (стоимостная оценка получена на 31.12.2014 года).

1.2 "Новый" вариант. По этому варианту предлагается осуществлять проведение многократных закупок всех видов овощей, хранящихся в торговых сетях на краткосрочные периоды. При этом перед каждой закупкой предварительно осуществляется мониторинг цен на овощи в торговых сетях в регионе дислокации воинской части, по результатам которого организуется и проводится эта закупка.

Определим основной параметр этого варианта – период, на который нужно закупать i -й вид овощей. Очевидно, что этой период T_n будет для всех видов овощей одинаков. Обоснуем величину этого периода.

Во-первых, из требования приказа [4], на продовольственных складах в/ч должен содержаться месячный запас продуктов питания. Во-вторых в условиях в/ч минимальный период времени на проведение организационных мероприятий по подготовке и осуществлению закупки составляет не менее одного месяца. С учетом приведенных условий предлагается следующий порядок проведения закупок по новому варианту. В период основного сбора урожая (сентябрь - октябрь) осуществляется их первая заготовка в объеме двух месячной потребности. В дальнейшем, начиная с ноября, проводится ежемесячная закупка в объеме месячной потребности. При этом закупленные в текущем месяце овощи будут использоваться после полного потребления предварительно закупленных овощей, то есть максимальный период хранения овощей в овощехранилище не будет превышать 2 месяца.

Расчет месячного объема закупки овощей i -го вида в торговых сетях при новом варианте ($W_{нов i, т}$) осуществляется по формуле:

$$W_{нов i} = k_i \cdot N \cdot 30, \quad (2)$$

где k_i - суточная норма обеспечения одного военнослужащего i -м видом овощей, т/сутки • чел [5];

N - среднее количество военнослужащих в/ч, обеспечиваемых овощами в течение года, чел.;

30 - среднее количество дней в месяце.

В формуле (2) коэффициент нормы надбавки естественной убыли при планировании объема закупки овощей не учитывается так, как эти потери будут составлять незначительную величину (до 0,45% от незначительного объема многократных закупок). Этими потерями при сравнительном оценивании вариантов можно пренебречь [3].

Вторым важным параметром нового варианта есть помесечные цены на все виды овощей, по которым осуществляется их закупка воинскими частями. Для определения этих цен предлагается использовать данные Государственного комитета статистики

Украины, которые предоставляют информацию о среднестатистических ежемесячных ценах на продовольствие. Данные об этих ценах, по соответствующему запросу, поступают в каждую воинскую часть из уполномоченного органа и хранятся в архиве воинской части в течение 5 лет.

2. *Приведение вариантов к сопоставимому виду.*

К базовому и новому вариантам предъявляются требования тождества и сопоставимости [3].

2.1. *Обеспечение тождества вариантов.* При оценивании вариантов, рассматриваемых независимо от способа достижения эффекта (сезонной заготовки или закупки в торговых сетях), в каждом из них должна выполняться одинаковая функция - обеспечение овощами военнослужащих в нужной количестве и с требуемыми показателями качества.

2.2. *Обеспечение сопоставимости вариантов.* В общем случае ВЭ анализ вариантов предусматривает рассмотрение по ним военного эффекта и затрат. Обозначим для данного случая: E_{δ} и E_H - показатели военного эффекта по базовому и новому вариантам; Z_B и Z_H - показатели затрат по этим вариантам.

Под военным эффектом в данной задаче понимается такой объем и качество удовлетворения потребностей личного состава воинских частей в овощах, которые обеспечат поддержание физических сил, выносливости, здоровья военнослужащих и, в конечном счете, - высокую боеспособность подразделений. Исходя из поставленных задач и норм обеспечения, которые являются одинаковыми в обоих вариантах, потребность в овощах необходимо удовлетворять в любом случае или за счет существующей системы снабжения, или путем многократных закупок у поставщиков на краткосрочные периоды. То есть содержательно должно быть обеспечено равенство военных эффектов в задачах: $E_{\delta} = E_H$.

С учетом обозначенного, возникает преобразования задачи ВЭ анализа с векторной (оценки военного эффекта и затрат по каждому варианту) в скалярную (оценки только затрат по каждому варианту), где достигается равенство между военными эффектами в вариантах, а затраты на достижение эффекта у них отличаются между собой. Поэтому решение о лучшем варианте необходимо принимать на основе сопоставления затрат по вариантам. Содержание показателей затрат по вариантам (Z_B , Z_H) и порядок принятия решения на основе их величины будет рассмотрен ниже.

Таким образом, предложено обеспечить сопоставимость вариантов закупки овощей при их оценке путем использования единого критерия эффективности - уровня затрат на их осуществление.

3. *Определение капитальных вложений и текущих затрат по вариантам.*

Перечень и обозначения капитальных и текущих расходов для обоих вариантов приведены в табл. 2.

Расчет величины K_{61} . Капитальные затраты на строительство овощехранилища по базовому варианту (K_{61} , грн) осуществляется по формуле:

$$K_{61} = c \cdot V_6, \quad (3)$$

где c - стоимость 1м^3 типового овощехранилища для хранения овощей в контейнерах, грн/ м^3 ;

V_6 - объем овощехранилища по базовому варианту, м^3 .

Размер V_6 определяется следующим образом:

$$V_6 = \sum_{i=1}^5 W_{\text{баз}i} \cdot H_i, \quad (4)$$

где $W_{\text{баз}i}$ - общий объем сезонной заготовки i -го вида овощей для воинской части (1), т;

H_i - норма объема склада для хранения 1 т i -го вида овощей в контейнерах (табл. 1), $\text{м}^3/\text{т}$.

Таблица 2

Перечень и обозначения капитальных и текущих расходов для обоих вариантов

№ п/п	Вид затрат	Вариант	
		Базовый	Новый
1	Расходы на строительство овощехранилища, грн.	K_{61}	$K_{н1}$
2	Расходы на закупку контейнеров для хранения овощей, грн.	K_{62}	$K_{н2}$
3	Расходы на закупку овощей, грн/год	$П_{63}$	$П_{н3}$
4	Оплата услуг на проведение леватизации и дезинсекции овощехранилища, грн/год	$П_{64}$	$П_{н4}$
5	Расходы на электроэнергию для принудительной вентиляции овощехранилища, грн/год	$П_{65}$	$П_{н5}$
6	Расходы на текущий ремонт овощехранилища, грн/год	$П_{66}$	$П_{н6}$
7	Денежное солепжание начальника овощехранилища, грн/год	$П_{67}$	-

Расчет величины K_{62} . Капитальные затраты на закупку контейнеров для хранения овощей по базовому варианту (K_{62} , грн) определяется по формуле:

$$K_{62} = \sum_{i=1}^5 \left(\frac{W_{общ\ i}}{M_{ki}} \right) \cdot B_k, \quad (5)$$

где M_{ki} - вместимость одного контейнера для хранения i -го вида овощей, т/ед. ;

B_k - стоимость приобретения одного контейнера, грн/шт.

Расчет величины Π_{63} . Текущие расходы на закупку овощей при базовом варианте (Π_{63} , грн / год) определяются по формуле:

$$\Pi_{63} = \sum_{i=1}^5 W_{общ\ i} \cdot \overline{C_{ic}^R} (1 - \mu_i) + \sum_{i=1}^5 W_{общ\ i} \cdot \overline{C_{ic}^{80}} (1 - \mu_i), \quad (6)$$

где $\overline{C_{ic}^R}$ - средние месячные цены на закупку картофеля ($i = 1$) и лука ($i = 2$) в сентябре с учетом расстояния доставки этих овощей по базовому варианту R_B , грн/т;

$\overline{C_{ic}^{80}}$ - средние месячные цены на закупку свеклы ($i = 3$), моркови ($i = 4$) и капусты ($i = 5$) в сентябре с учетом среднего радиуса доставки $R_H = 80$ км, грн/т;

μ_i - скидки оптовой цены на закупку i -го вида овощей в зависимости от объема их закупок.

Расчет величины Π_{64} . Текущие расходы на оплату услуг для проведения дератизации и дезинсекции овощехранилища по базовому варианту (Π_{64} , грн/год) рассчитывается по формуле:

$$\Pi_{64} = 4 \cdot V_{\bar{o}} \cdot (B_{дер} \cdot B_{dez}), \quad (7)$$

где $B_{дер}, B_{dez}$ - стоимость проведения в соответственно дератизации и дезинсекции 1м^3 овощехранилища, грн/ м^3 ;

4 - количество проведенных работ по дератизации/дезинсекции за один год.

Расчет величины Π_{65} . Текущие расходы на электроэнергию для принудительной вентиляции овощехранилища по базовому варианту (Π_{65} , грн/год) рассчитывается по формуле:

$$\Pi_{65} = P_{\bar{o}} \cdot t_{\bar{o}} \cdot B_{кВм \cdot ч}, \quad (8)$$

где P_{σ} - мощность электродвигателя для принудительной вентиляции овощехранилища по базовому варианту (зависит от объема овощехранилища по базовому варианту), кВт;

t_{σ} - срок работы принудительной вентиляции овощехранилища по базовому варианту в год, час;

$B_{кВт \cdot ч}$ - стоимость одного кВт · часа электроэнергии, грн/кВт · ч.

Расчет величины $\Pi_{\sigma 6}$. Расходы на текущий ремонт овощехранилища по базовому варианту ($\Pi_{\sigma 6}$, грн/год) рассчитывается по формуле:

$$\Pi_{\sigma 6} = K_{\sigma 1} \cdot 0,01, \quad (9)$$

где $K_{\sigma 1}$ - капитальные затраты на строительство овощехранилища, грн;

0,01 - доля расходов от на проведение текущих ремонтов помещений, зданий и сооружений в течение года [6].

Расчет величины $\Pi_{\sigma 7}$. Текущие расходы на годовое денежное содержание начальника овощехранилища по базовому варианту ($\Pi_{\sigma 7}$, грн/год) определяются по формуле:

$$\Pi_{\sigma 7} = 12 \cdot G_j + O_3, \quad (10)$$

где G_j - величина месячного денежного обеспечения начальника овощехранилища, грн/мес;

O_3 - величина ежегодной денежной выплаты начальнику овощехранилища на оздоровление, грн/год;

12 - количество месяцев в году.

Перечень и обозначение расходов по новому варианту приведены в табл. 2.

В отличие от базового в новом варианте не предвидится текущих расходов на денежное содержание начальника овощехранилища. Это объясняется нецелесообразностью содержания данного должностного лица, в связи со значительным уменьшением объема его функциональных обязанностей при осуществлении периодических закупок овощей. Служебные обязанности начальника овощехранилища в данном случае предлагается распределить между остальными должностными лицами продовольственной службы воинской части.

Расчет величины $K_{н1}$. Капитальные затраты на строительство овощехранилища по новому варианту ($K_{н1}$, грн) осуществляется по формуле:

$$K_{n1} = k \cdot V_n, \quad (11)$$

где k - стоимость 1м³ овощехранилища для хранения овощей в контейнерах, грн/м³;

V_n - объем овощехранилища по новому варианту, м³.

Величина V_n определяется следующим образом:

$$V_n = \sum_{i=1}^5 2W_{зак.i} \cdot H_i, \quad (12)$$

где $W_{зак.i}$ - месячный объем закупки овощей i -го вида в торговых сетях для воинской части по новому варианту, т (2);

H_i - норма объема склада для хранения 1 т i -го вида овощей в контейнерах, м³/т (табл.1).

2 - в период основного сбора урожая (сентябрь - октябрь) осуществляется первая максимальная заготовка овощей по новому варианту в объеме 2 - х месячной потребности.

Расчет величины K_{n2} . Капитальные затраты на закупку контейнеров для хранения овощей по новому варианту (K_{n2} , грн) определяется по формуле:

$$K_{n2} = \sum_{i=1}^5 \left(\frac{2W_{зак.i}}{M_{ki}} \right) \cdot B_k, \quad (13)$$

где M_{ki} - вместимость одного контейнера для хранения i -го вида овощей, т/ед.;

B_k - стоимость приобретения одного контейнера, грн/шт.

Расчет величины Π_{H3} . Текущие расходы на закупку овощей при новом варианте (Π_{H3} , грн/год) определяются по формуле:

$$\Pi_{H3} = \sum_{i=1}^5 2W_{зак.i} \cdot \overline{C_{ic}^{80}} (1 - \mu_i) + \sum_{i=1}^5 \sum_{j=1}^7 W_{зак.i} \cdot \overline{C_{ij}^{80}} (1 - \mu_i), \quad (14)$$

где $\overline{C_{ic}}$ - средние месячные цены на закупку i -х видов овощей в сентябре с учетом среднего радиуса доставки $R_H = 80$ км, грн/т;

$\overline{C_{ij}^{80}}$ - средние месячные цены на закупку i -х видов овощей в j -х месяцах (начиная с октября ($j=1$) и заканчивая апрелем ($j=7$)), когда осуществляется одномосячный запас закупки овощей, с учетом среднего радиуса доставки $R_H = 80$ км, грн/т.

Среднемесячные цены являются обобщающими ценовыми показателями для овощей, полученные по данным их пятилетнего мониторинга Государственным комитетом статистики Украины для соответствующих регионов Украины.

Показатели $П_{н4}$, $П_{н5}$, $П_{н6}$ рассчитываются по формулам аналогичными (7), (8), (9) с учетом соответствующих данных нового варианта.

4. Выбор и расчет показателей сравнительной оценки вариантов.

В п. 2.2 было показано, что сравнение вариантов, нужно осуществлять на основе использования единого критерия эффективности - уровня затрат на их осуществление. Рассмотрим содержание и порядок расчета этих затрат.

4.1. Расчет показателя сравнительной оценки по базовому варианту ($З_Б$). Этот показатель предложено определять как сумму составляющих капитальных и эксплуатационных затрат по базовому варианту, приведенные в табл. 2, разделенную на количество военнослужащих, которое находится на довольствия в v^4 :

$$З_Б = (K_{61} + K_{62} + П_{63} + П_{64} + П_{65} + П_{66} + П_{67})/N, \quad (15)$$

где N - количество военнослужащих, которое находится на довольствия в воинской части.

Значение составляющих в (15) определяются соответственно по формулам (3 ÷ 10).

В (15) капитальные вложения (K_{61} , K_{62}) непосредственно суммируются с текущими расходами ($П_{63}$, $П_{64}$, $П_{65}$, $П_{66}$, $П_{67}$). Это возможно сделать только в том случае, когда текущие расходы учитываются только за один год. Это условие соблюдается.

4.2. Расчет показателя сравнительной оценки по новому варианту ($З_Н$). Расходы по новому варианту ($З_Н$) определяются аналогично $З_Б$:

$$З_Н = (K_{н1} + K_{н2} + П_{н3} + П_{н4} + П_{н5} + П_{н6})/N. \quad (16)$$

5. Выбор лучшего варианта и оценка эффективности его использования.

При рассчитанных величинах суммарных затрат на поставку овощей в расчете на 1 военнослужащего по базовому варианту (15) и новому варианту (16) решение о лучшем варианте необходимо принимать путем расчета показателя сравнительного экономического эффекта сопоставления вариантов (E):

$$E = З_Б - З_Н > 0 \text{ - лучшим считается новый вариант;}$$

$$E = З_Б - З_Н < 0 \text{ - лучшим считается базовый вариант;}$$

$E = 0$ (при $З_Б = З_Н$) - решение принимается из других (не экономических) соображений (например, оставить базовый вариант, чтобы сохранить "статус кво").

Для типовых ситуаций организации обеспечения овощами воинских частей НГУ по рассмотренным вариантам обеспечения

овощами проведена оценка их сравнительных показателей. К этим ситуациям относятся следующие: 1 - развернутая в пункте постоянной дислокации (ППД) бригада НГУ; 2 - только сформированная бригада НГУ, которая разворачивается на новом месте; 3 - развернутый в ППД батальон НГУ.

Основные исходные данные и результаты расчетов показателей сравнительной оценки вариантов по типовым ситуациям приведены в табл. 3.

Таблица 3
Показатели сравнительной оценки вариантов для типовых ситуаций (в ценах на 31.12.2014 г.)

Рассматриваемые ситуации	К-во л/с, чел	Объем овощехранилища, м ³		Расходы на содержание нач. овощехран., грн/год		Суммарные годовые расходы по вариантам, грн/год		Разница между суммарными годовыми расходами по вариантам, грн/год	Сравнительный эффект сопоставления вариантов (Е), грн/год * чел
		Базовый вариант	Новый вариант	Базовый Вариант	Новый вариант	Базовый Вариант	Новый вариант		
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ситуация 1	322	229,46	42,54	35550	-	314 895	230 918	83 977	260,8
Ситуация 2	780	555,84	103,04	35550	-	1 285 151	664 320	620 831	795,94
Ситуация 3	107	76,22	14,12	-	-	93 374	80 180	13 194	123,3

Из данных, приведенным в табл. 3 можно увидеть следующее:

во-первых, для всех типовых ситуаций организации обеспечения воинских частей овощами сравнительный эффект (столб. 10) имеет существенную положительную величину. Из этого следует, что для них лучшим является новый вариант обеспечения овощами, который предусматривает проведение многократных закупок овощей в относительно небольших объемах на краткосрочные периоды потребления;

во-вторых, сопоставление ситуации 1 с ситуацией 2 по показателю сравнительного эффекта (столб. 10) свидетельствует о том, что эффективность внедрения нового варианта обеспечения овощами для формируемых воинских частей почти в два раза выше по сравнению с воинскими частями, находящимися в местах постоянной дислокации.

Таким образом, рассмотренный методический подход позволяет учесть при анализе вариантов обеспечения овощами воинских частей основные влияющие факторы: порядок заготовки овощей по различным вариантам и расходы на ее проведение, расходы на

строительство и ремонт овощехранилища, денежное содержание начальника овощехранилища, расходы на электроэнергию для принудительной вентиляции овощехранилища и другие. Расчеты, проведенные на примере типовых ситуаций обеспечения овощами воинских частей НГУ, убедительно показали преимущества многоразовых их закупок в относительно небольших объемах на краткосрочные периоды потребления.

Литература

References:

1. Єдиний зональний розподіл до норм природних втрат свіжої й переробленої плодоовочевої продукції при тривалому й короткочасному зберіганні: Наказ // Наказ МВС. – 173, 1988. - с. 3-23.
2. Лифиц И.М. Конкурентоспособность товаров и услуг / И.М. Лифиц. – М.: Юрайт - Издат, 2009. – с.360-362.
3. Василенко В. П.. Военно-економічний аналіз: Конспект лекцій. – Харків: Акад. внутрішніх військ МВС України, 2009. – 141 с.
4. Положення про продовольче забезпечення Національної гвардії України в мирний час [Електрон. ресурс]: Наказ МВС України від 24.09.2015 р. № 1118. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>.
5. Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації [Електрон. ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України (зі змінами) від 29.03.2002 р. № 426. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>.
6. Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. [Електрон. ресурс]: Режим доступу: <https://search.ligazakon.ua>.

Рецензент: Профессор Вячеслав Городнов, доктор военных наук, профессор кафедры менеджмента и войскового хозяйства факультета экономики и менеджмента Национальной академии Национальной гвардии Украины.

ალექსანდრ ბონდარენკო, ვალერი ვასილენკო
საბაზრო კირობებში სამხედრო ნაწილების სურსათით
მომარაგების უზრუნველყოფის ვარიანტების შეფასება

რეზიუმე

ავტორი გვთავაზობს მეთოდურ მიდგომას უკრაინის ეროვნული გვარდიის სამხედრო ნაწილების სურსათით მომარაგების უზრუნველყოფის ვარიანტების სამხედრო ეკონომიკური ეფექტურობის შეფასებისადმი. სტატიაში მოყვანილია უკრაინის ეროვნული გვარდიის სამხედრო ნაწილების ბოსტნეულით მომარაგების ორგანიზების ეფექტურობის შეფასების შედეგები.

საკვანძო სიტყვები: სეზონური დამზადებები, შესყიდვის ფასები, სამხედრო ეფექტი, კაპიტალური და მიმდინარე შეფასებები, ვარიანტების შედარებითი დახასიათება.

რეცენზენტი: პროფესორი ვიჩესლავ გოროდნოვი, სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის ეკონომიკისა და მენეჯმენტის ფაკულტეტის მენეჯმენტისა და სამხედრო მეურნეობის ფაკულტეტის კათედრის პროფესორი

Alexander Bondarenko, Valeriy Vasilenko
AN ASSESSMENT OF OPTIONS PROVIDE FOOD FOR MILITARY
UNITS IN MARKET CONDITIONS

Summary

The methodical of the assessment of the military-economic efficiency options provide food for military units of the National Guard of Ukraine (NGU) is approach. The results of evaluating the effectiveness of the example of the current situation the organization provide vegetables for military units of the NGU.

Keywords: seasonal harvesting, purchase price, the military effect, capital and operating costs, comparative evaluation of options.

Reviewer: Professor Vyacheslav Gorodnov, Dr (Military), Department of Management and Military Economy, National Academy of National Guard of Ukraine.

გენო მორჩილაძე საბადასახადო კონტროლი

საგადასახადო კონტროლის მექანიზმის სისტემურად გააზრებისათვის მნიშვნელოვნად გვესახება საგადასახადო კოდექსით კონტროლის პროცედურების და ამავედროულად თითოეული პროცედურის შემთხვევაში მეწარმისა და მაკონტროლებელი ორგანოს უფლებამოვალეობების უფრო მეტად დაკონკრეტება. ამჟამად, როდესაც ისედაც დიდ პრობლემას წარმოადგენს მეწარმეთა ინფორმირებულობის დონე კანონმდებლობასთან დაკავშირებით, მეწარმეებისთვის და განსაკუთრებით მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებისთვის, ძალზედ რთულია აღნიშნული უფლებამოვალეობების ცოდნა.

დამატებით შესაძლებელია ითქვას, რომ საგადასახადო კოდექსით ნათლად არ არის განსაზღვრული რა პერიოდის შემდგომ შეუძლია საგადასახადოს საწარმოს ხელახალი გადამოწმება.

საგადასახადო კონტროლის ეფექტური მართვა მნიშვნელოვანი ფაქტორია ქვეყნისთვის. მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული პრობლემების აღმოფხვრა უფრო ეფექტურს გახდის საგადასახადო კონტროლის პროცედურებს. საქართველოში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებთან ერთად აუცილებელია ყურადღება მიექცეს ეკონომიურ პროცესებს და მის შემადგენელ ნაწილებს. ქვეყნისთვის აუცილებელია ეკონომიური ურთიერთობები და მათი მაკონტროლებელი სისტემების გამართულობა.

საკვანძო სიტყვები: საგადასახადო კონტროლი, კონტროლის პროცედურები, საკონტროლო შესყიდვა.

საგადასახადო კონტროლი სახელმწიფო კონტროლის ერთ-ერთი სახეა, ამიტომ იგი შეიძლება განვიხილოთ, როგორც სახელმწიფოს მმართველობითი ფუნქციის განხორციელების ფორმა. ის უზრუნველყოფს სახელმწიფოსა და მუნიციპალური წარმონაქმნების ქონებრივი უფლებებისა და ინტერესების დაცვას. საგადასახადო კონტროლის ძირითადი მიზანია, დადგინდეს გადასახადის გადამხდელის მიერ გადასახადის გადახდის ვალდებულებების შესრულების მართებულობა და დროულობა. საგადასახადო კონტროლთან დაკავშირებული

დებულებები გამოიყენება ყველა გადასახადის და გადასახადის გადამხდელის მიმართ, თუ საგადასახადო კანონმდებლობით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

საგადასახადო კონტროლს ახორციელებს მხოლოდ საგადასახადო ორგანო, ხოლო საბაჟო კანონმდებლობით განსაზღვრულ შემთხვევებში - საბაჟო ორგანო. სხვა მაკონტროლებელ და სამართალდამცავ ორგანოებს ეკრძალებათ პირის საქმიანობის საგადასახადო კონტროლის განხორციელება, აუცილებლობის შემთხვევაში კონტროლი შესაძლოა განხორციელდეს ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის განმახორციელებელი ორგანოს თხოვნით, რისთვისაც საგადასახადო ორგანო მოსამართლის ბრძანებით მოიპოვებს საგადასახადო კონტროლის უფლებას.

საგადასახადო კონტროლის პროცედურებმა გონივრულ ფარგლებში არ უნდა დაარღვიოს პირის საქმიანობის ჩვეული რიტმი და არ უნდა გააჩეროს მისი საქმიანობა.

საგადასახადო კონტროლის სახეებია;

1) მიმდინარე კონტროლის პროცედურები;

- გადასახადის გადამხდელთა აღრიცხვა;

-გადასახადის გადამხდელისგან ინფორმაციის წარდგენის მოთხოვნა;

- ზოგადი ანლიტიკური პროცედურები.

2) გადასახადის გადამხდელის საქმიანობაზე დაკვირვება;

- ქრონომეტრაჟი;

- საკონტროლო შესყიდვა;

- ინვენტარიზაცია;

- დათვალიერება.

3) საგადასახადო შემოწმება;

- კამერალური;

- გასვლითი.

საგადასახადო ორგანო უფლებამოსილია გადასახადის გადამხდელის მიმართ გამოიყენოს საგადასახადო კონტროლის ფორმები და მეთოდები მხოლოდ მოსამართლის ბრძანების საფუძველზე, მოსამართლე საკითხს განიხილავს ერთპიროვნულად, დახურულ სხდომაზე, მხარეთა მონაწილეობის გარეშე. ამასთან მოსამართლის ბრძანება არ არის საჭირო გადასახადის გადამხდელის საქმიანობაზე დაკვირვების, კამერალური საგადასახადო შემოწმების, გეგმური გასვლითი საგადასახადო შემოწმების და საკონტროლო გასვლითი საგადასახადო შემოწმების დროს,

რომელიც დაკავშირებულია საწარმოს/ორგანიზაციის რეორგანიზაციასთან ან ლიკვიდაციასთან.

მოსამართლე გადასახადის გადამხდელის საგადასახადო შემოწმების შესახებ ბრძანებას გასცემს იმ შემთხვევაში, თუ საგადასახადო ორგანო მას წარუდგენს ინფორმაციას დასაბუთებული და საფუძვლიანი ეჭვით გადასახადის გადამხდელის მიერ საგადასახადო კანონმდებლობის მოთხოვნათა დარღვევის ფაქტების შესახებ. იმ შემთხვევაში თუ მოსამართლე არ გასცემს ბრძანებას გადასახადის გადამხდელის საქმიანობის საგადასახადო შემოწმების შესახებ, გადასახადის გადამხდელის აღნიშნული შემოწმება არ უნდა ჩატარდეს.

მოსამართლის ბრძანების გარეშე აკრძალულია გადასახადის გადამხდელის, საგადასახადო აგენტის ან სხვა ვალდებული პირის საქმიანობის უკვე შემოწმებული საკითხის იმავე პერიოდის ხელახალი შემოწმება, გარდა იმ საკითხებისა, რომელთა მიხედვითაც პირი უკვე შემოწმებულ პერიოდზე საგადასახადო ორგანოს წარუდგენს შესწორებულ საგადასახადო დეკლარაციას. უნდა აღინიშნოს, რომ საგადასახადო კოდექსი არ გვაძლევს საგადასახადო ორგანოს მიერ გადასახადის გადამხდელის საქმიანობის უკვე შემოწმებული საკითხის იმავე პერიოდის ხელახალი შემოწმების ჩატარების საფუძველებს, რაც მის მნიშვნელოვან ხარვეზად მიგვაჩნია. საგადასახადო ორგანოს შუამდგომლობას პირის საქმიანობის უკვე შემოწმებული საკითხის იმავე პერიოდის ხელახალი შემოწმების თაობაზე სასამართლო განიხილავს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით. მოსამართლის ბრძანების გარეშე ასევე აკრძალულია გადაუდებელი გასვლითი საგადასახადო შემოწმების ჩატარება იმ შემთხვევაში, თუ მოსამართლე არ გასცემს ბრძანებას საგადასახადო კონტროლის ცალკეული პროცედურების განხორციელების თაობაზე, გადასახადის გადამხდელის, საგადასახადო აგენტის ან სხვა ვალდებული პირის მიმართ აღნიშნული პროცედურების გან ხორციელება დაუშვებელია.

გადასახადის გადამხდელის ინიციატივით საგადასახადო შემოწმების ჩატარებისას საგადასახადო კონტროლი ხორციელდება მოსამართლის ბრძანების გარეშე. საგადასახადო კონტროლი სახელმწიფო კონტროლის ელემენტი და საგადასახადო მექანიზმის ნაწილია.

საგადასახადო კონტროლი დეტალური სამართლებრივი რეგლამენტაციით ხასიათდება. საგადასახადო კოდექსის მე-12 კარი – “საგადასახადო კონტროლი” – განსაზღვრავს საგადასახადო კონტროლის ფორმებს, საგადასახადო კონტროლის განმახორციელებელი ორგანოების შემადგენლობას და შესაბამის კომპეტენციას, შემოწმების სახეებს და კონტროლის ცალკეული პროცედურების განხორციელების პროცესუალურ წესს.[1] საგადასახადო კონტროლი სპეციალიზებული (მხოლოდ გადასახადებთან მიმართებაში) ზეუწყებრივი (უწყებათა ფარგლებს გარეთ) სახელმწიფო კონტროლია. საგადასახადო კონტროლი უზრუნველყოფს საგადასახადო კანონმდებლობის დაცვას, გადასახადების სწორად გამოანგარიშებას, ბიუჯეტში მათ სრულად და დროულად გადახდას.

საგადასახადო კონტროლი სახელმწიფო ფინანსების დაცვის მნიშვნელოვანი საშუალებაა. საგადასახადო კონტროლი გულისხმობს საგადასახადო ორგანოების უფლებამოსილი პირების მიერ, თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში, საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული პროცედურებით განხორციელებულ საქმიანობას. საგადასახადო კონტროლის მიზანია გადასახადებით დაბეგვრის სრულყოფილი სისტემის შექმნა, საგადასახადო სამართალდარღვევების გამოვლენა, მათი გამომწვევი მიზეზების თავიდან აცილება და საგადასახადო კანონმდებლობის დაცვა.

საჯარო ინტერესების დაცვის მიზნით სახელმწიფო იმუშავებს ვალდებულ სუბიექტებთან ურთიერთობის სპეციალურ მექანიზმებს: ქმნის სპეციალურ სახელმწიფო ორგანოს, განსაზღვრავს მის უფლებამოსილებას, ადგენს უფლებამოსილი ორგანოს საქმიანობის განხორციელების წესს, ფორმებს და მეთოდებს, აგრეთვე აღნიშნული ორგანოების ზემოქმედების სახეებს, ვალდებულ პირების ქცევაზე უფლებამოსილი ორგანოს მაკონტროლებელი ფუნქციები უზრუნველყოფენ საგადასახადო კანონმდებლობის დაცვას და ბიუჯეტში ფინანსური სახსრების მობილიზებას. უნდა აღინიშნოს, რომ საგადასახადო კონტროლის პროცედურები მოწვესრიგებულია საგადასახადო კანონმდებლობის შესაბამისი პროცესუალური ნორმებით, რომლებიც ადგენენ მატერიალური საგადასახადო-სამართლებრივი ნორმების რეალიზაციის წესს. [2]

აღნიშნული საკითხი აქტუალურია, რადგან ხშირად გადასახადის გადამხელთა ინტერესების დარღვევასა და მათ უკმაყოფილებას, სწორედ, საგადასახადო ორგანოების მიერ საგადასახადო კონტროლის შესრულებული ღონისძიებები იწვევს.

2010 წლის მონაცემებით ფინანსთა სამინისტროს დავეების განხილვის საბჭოში რეგისტრირებული იყო 1362 საჩივარი. 2010 წელს მიღებული გადაწყვეტილებებით მომჩივანთან მოთხოვნა 420 შემთხვევაში დაკმაყოფილდა, 666 მომჩივანს უარი ეთქვა, ხოლო 177 შემთხვევაში საჩივარი განუხილველი დარჩა მომჩივნის მიერ სხვადასხვა პროცედურული მოთხოვნის დარღვევის ან საგადასახადო შეთანხმების გაფორმების გამო. [3]

2011 წლის მონაცემებით დავეების განხილვის საბჭოში რეგისტრირებული იყო 2258 საჩივარი. 2011 წელს მიღებული გადაწყვეტილებებით მომჩივანთა მოთხოვნა 1300 შემთხვევაში სრულად ან ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, 368 მომჩივანს უარი ეთქვა, ხოლო 261 შემთხვევაში საჩივარი განუხილველი დარჩა მომჩივნის მიერ სხვადასხვა პროცედურული მოთხოვნის დარღვევის ან დავის შეწყვეტის გამო. [4]

2012 წლის მონაცემებით დავეების განხილვის საბჭოში რეგისტრირებული იყო 1360 საჩივარი. 2012 წელს მიღებული გადაწყვეტილებებით მომჩივანთა მოთხოვნა 355 შემთხვევაში სრულად ან ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, 218 მომჩივანს უარი ეთქვა, ხოლო 182 შემთხვევაში საჩივარი განუხილველი დარჩა მომჩივნის მიერ სხვადასხვა პროცედურული მოთხოვნის დარღვევის ან დავის შეწყვეტის გამო. [5]

2013 წლის მონაცემებით დავეების განხილვის საბჭოში რეგისტრირებული იყო 1875 საჩივარი. 2013 წელს მიღებული გადაწყვეტილებებით მომჩივანთა მოთხოვნა 450 შემთხვევაში სრულად ან ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, 265 მომჩივანს უარი ეთქვა, ხოლო 162 შემთხვევაში საჩივარი განუხილველი დარჩა მომჩივნის მიერ სხვადასხვა პროცედურული მოთხოვნის დარღვევის ან დავის შეწყვეტის გამო. [6]

2014 წლის მონაცემებით დავეების განხილვის საბჭოში რეგისტრირებული იყო 1940 საჩივარი. მიღებული გადაწყვეტილებებით მომჩივანთა მოთხოვნა 1062 შემთხვევაში სრულად ან ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, 1052 მომჩივანს უარი ეთქვა, ხოლო 436 შემთხვევაში საჩივარი განუხილველი დარჩა

მომხიენის მიერ სხვადასხვა პროცედურული მოთხოვნის დარღვევის ან დავის შეწყვეტის გამო. [7]

უმეტეს მათგანში დავის საგანს წარმოადგენდა არასწორად ნაწარმოები საგადასახადო აღრიცხვის გამო არაპირდაპირი მეთოდით განხორციელებული დარიცხვა და ინვენტარიზაციისას გამოვლენილი აღურიცხავი საქონლისა და დანაკლისის გამო დარიცხული ჯარიმა. საგადასახადო კოდექსის 255-ე მუხლი განსაზღვრავს საგადასახადო კონტროლის ზოგად დებულებებს, რომლებიც გამოიყენება ყველა გადასახადის გადამხდელის, საგადასახადო აგენტის ან სხვა ვალდებული პირის მიმართ, თუ საგადასახადო კანონმდებლობით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. საგადასახადო კანონმდებლობა ითვალისწინებს საგადასახადო ორგანოების მაკონტროლებელი საქმიანობის შეზღუდვებს. შეზღუდვები, თავისი არსით, გადასახადის გადამხდელის, საგადასახადო აგენტების, აგრეთვე სხვა ვალდებული პირების უფლებების დაცვის გარანტიებია. საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 255-ე მუხლის მე-7 ნაწილის თანახმად, საჭიროების შემთხვევაში, საგადასახადო კონტროლის კონკრეტული მოქმედების განხორციელების მიზნით შესაძლებელია მოწვეულ იქნეს სპეციალისტი ან ექსპერტი. ამასთან, საქართველოს საგადასახადო კოდექსი არ გვიდგენს ექსპერტისა და სპეციალისტის სტატუსსა და მათი მოწვევის წესს. [1] სახელმწიფო მართვის ეფექტიანობის ამაღლებისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია დამოუკიდებელი ექსპერტების ინსტიტუტი. იმისათვის, რომ დამოუკიდებელი ექსპერტების ინსტიტუტმა სახელმწიფო მართვის ეფექტიანობა აამაღლოს, ამისათვის საჭიროა ექსპერტმა დააკმაყოფილოს გარკვეული კრიტერიუმები. დამოუკიდებელი ექსპერტს უნდა გააჩნდეს თეორიული ცოდნა განსახილველ საკითხზე, შესაბამის დარგში მუშაობის გამოცდილება, საექსპერტო მუშაობის გამოცდილება, საკითხების ინტეგრირებულად განხილვისა და ანალიზის უნარი. სრულიად დაუშვებელია დამოუკიდებელი ექსპერტი იყოს საჯარო მოსამსახურე, ასევე წარსულში იყო ან აწმყოში არის კონკრეტული საქმიანობის წარმომადგენლები, საპროექტო დოკუმენტაციის დამუშავების მონაწილე ან განსახილველი საკითხის განხორციელებასთან სხვა ფორმით დაკავშირებული პირი. კონკრეტული საკითხით დაინტერესებული პირები და რა თქმა უნდა არ უნდა იყოს

ნათესაური კავშირი ექსპერტიზის განმახორციელებელი ორგანოს გადაწყვეტილების მიმღებ პირებთან.

სახელმწიფო ორგანოები ხშირად ნიშნავენ კონკრეტული საკითხების განსახილველად დამოუკიდებელ ექსპერტებს. დაუშვებელია ექსპერტმა, საქმის განხილვის პროცესში რომელიმე მხარის პოზიცია დაიკავოს, მან უნდა აღწეროს, განიხილოს და საბოლოო შედეგად დადოს ის დასკვნა რაც უტყუარი. იმ შემთხვევაში თუ დამოუკიდებელი ექსპერტი საქსპერტო კვლევის დასრულების შემდეგ დასკვნით ნაწილში არ დაწერს სიმართლეს და დაიკავებს რომელიმე მხარის პოზიციას მან პასუხი უნდა აგოს კანონის წინაშე.

იმისათვის, რომ სახელმწიფო მათვის ეფექტიანობა ამ კუთხით იყოს მაღალ საფეხურზე აუცილებელია ექსპერტი თავის საქმიანობაში იყოს დამოუკიდებელი და დაცული გარე ჩარევებისაგან. ექსპერტმა უნდა თქვას ის სიმართლე რასაც ის დაადგენს, მიუხედავად იმისა სიმართლეს ცუდი შედეგი ექნება თუ პირიქით. სახელმწიფომ უნდა იმუშაოს იმ სიტუაციის გამოსასწორებლად რასაც დამოუკიდებელი ექსპერტი საბოლოო შედეგად დადებს. ჩემი აზრით, სწორედ ეს ფაქტორია რაც ხელს შეუწყობს დამოუკიდებელ ექსპერტთა ინსტიტუტის როლის ამადლებას სახელმწიფო მართვის ეფექტიანობისათვის. ექსპერტის დასკვნა უნდა შეფასდეს საგადასახადო ორგანოს უფლებამოსილი პირის მიერ საქმის სხვა მასალებთან ერთად. საგადასახადო ორგანოს უფლებამოსილი პირი შეიძლება არ დაეთანხმოს ექსპერტის დასკვნებს. საგადასახადო კონტროლის კონკრეტული მოქმედების განხორციელების მიზნით, საჭიროების შემთხვევაში, შეიძლება მოწვეული იქნეს ასევე სპეციალისტი. რასაკვირველია ექსპერტისა და სპეციალისტის სტატუსი ერთმანეთისგან გაიმიჯნულია. სპეციალისტი მონაწილეობს საგადასახადო კონტროლის კონკრეტული მოქმედებების განხორციელების პროცესში (დათვალიერება, ამოღება, საგადასახადო კონტროლის პროცედურებისას განხორციელებული სხვა მოქმედებები), ექსპერტი კონკრეტულ მოქმედებებში, გარდა ექსპერტიზისა, მონაწილეობას არ იღებს. ექსპერტისაგან განსხვავებით სპეციალისტი დასკვნას არ იძლევა.

დღეს მოქმედი კონტროლის სისტემა მოიცავს მიმდინარე კონტროლის პროცედურებს, მეწარმის საქმიანობაზე დაკვირვების პროცედურებსა და საგადასახადო შემოწმებას.

კონტროლის ერთ-ერთ ფორმას განეკუთვნება ასევე ინვენტარიზაცია მეწარმის სასაწყობო მეურნეობასა თუ სათავსოებში. ამასთან, საგადასახადო ორგანოებს გააჩნიათ გაზრდილი უფლებები და ზოგიერთი კატეგორიის გადამხდელის საწყობში შეუძლიათ წლის განმავლობაში შეუზღუდავად შესვლა. ასევე, საგადასახადო ორგანოებს შეუძლიათ მოსამართლის ბრძანების გარეშე გარკვეული ოპერატიულ-სამძებრო სამუშაოების ჩატარება, რაც მეწარმეთა ინტერესებს ცალსახად ზღუდავს.

საგადასახადო კონტროლი აქტუალური განსჯის საგნადაა ქცეული, რადგან ძალიან ხშირად გადასახადის გადამხდელთა ინტერესების დარღვევასა და მათ უკმაყოფილებას, სწორედ, საგადასახადო ორგანოების მიერ საგადასახადო კონტროლის განხორციელებისას შესრულებული ღონისძიებები იწვევს.

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 258-ე მუხლის თანახმად საგადასახადო ორგანოს უფლება აქვს, განახორციელოს გადასახადის გადამხდელისაგან საქონლის/მომსახურების საკონტროლო შესყიდვა საქონლის/მომსახურების ღირებულების დასადგენად, დარღვევის ფაქტის გამოვლენის მიზნით. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ საგადასახადო ორგანოსათვის ამ უფლების მინიჭება, მას მაკონტროლებელი ორგანოდან სამართალდამცავ ორგანოდ აქცევს. საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 258-ე მუხლის მე-3 პუნქტში პირდაპირაა დაფიქსირებული, რომ „საგადასახადო ორგანოს უფლებამოსილი პირი საკონტროლო შესყიდვის ან/და საკონტროლო შესყიდვის შეთავაზების პროცედურის განხორციელებისას შესაძლებელია გამოვიდეს, როგორც ფსევდომომხმარებელი. საგადასახადო ორგანოს უფროსი უფლებამოსილია ამ მიზნით მიმდინარე კონტროლის განმახორციელებელ პირზე გასცეს ფსევდოლოკუმენტები.” საგადასახადო ორგანოს მხრიდან აღნიშნული ქმედება ახდენს საგადასახადო სამართალდარღვევისა და დანაშაულის პროვოცირებას, რაც მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსის თანახმად დანაშაულად ითვლება. [1] [8]

ჩვენი აზრით, საგადასახადო ორგანოსათვის ამ ფუნქციის მინიჭებამ, ის მაკონტროლებელი ორგანოდან სამართალდამცავ ორგანოდ აქცია. ამ შემთხვევაში საგადასახადო ორგანოს საქმიანობა არალეგალურია, რადგან 258-ე მუხლის მე-3 პუნქტში დაფიქსირებულია, რომ „საგადასახადო ორგანოს უფლებამოსილი პირი საკონტროლო შესყიდვის ან/და

საკონტროლო შესყიდვის შეთავაზების პროცედურის განხორციელებისას შესაძლებელია გამოვიდეს, როგორც ფსევდომომხმარებელი. საგადასახადო ორგანოს უფროსი უფლებამოსილია ამ მიზნით მიმდინარე კონტროლის განმახორციელებელ პირზე გასცეს ფსევდოლოკუმენტები.” საგადასახადო ორგანოს ამგვარი ქმედება ახდენს საგადასახადო სამართალდარღვევისა და დანაშაულის პროვოცირებას, რაც საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 145-ე მუხლის თანახმად დასჯად ქმედებად ითვლება.[9] ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 72-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე კანონიერად მოპოვებული სხვა მტკიცებულება, თუ ის აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას, დაუშვებელია და იურიდიული ძალა არ გააჩნია, ხოლო კიდევ უფრო ცუდ შემთხვევაში არ არის გამორიცხული, იმ ოპერატიული მუშაკის ქმედება, რომელმაც განახორციელა საკონტროლო შესყიდვა ფსევდომომხმარებლის სახელით შეფასდეს როგორც დანაშაულის პროვოკაცია.[10] დღეისათვის საგადასახადო შემოწმებების თუ სხვა ქმედებების საფუძველია გადასახადის გადამხდელზე ოპერატიული ინფორმაცია ან წინასწარ შედგენილი შემოწმების გეგმა. არ არსებობს კვლევის მეთოდები, რომლებიც მისცემდა საგადასახადო ორგანოებს გადასახადის გადამხდელების შერჩევითი შემოწმებისა და ძირითადი აქცენტის გაკეთების შესაძლებლობას პოტენციურად დამრღვევი გადამხდელების მიმართ.

საგადასახადო კონტროლის მექანიზმის სისტემურად გააზრებისათვის მნიშვნელოვნად გვესახება საგადასახადო კოდექსით კონტროლის პროცედურების და ამავდროულად თითოეული პროცედურის შემთხვევაში მეწარმისა და მაკონტროლებელი ორგანოს უფლებამოვალეობების უფრო მეტად დაკონკრეტება. ამჟამად, როდესაც ისედაც დიდ პრობლემას წარმოადგენს მეწარმეთა ინფორმირებულობის დონე კანონმდებლობასთან დაკავშირებით, მეწარმეებისთვის და განსაკუთრებით მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებისთვის, ძალზედ რთულია აღნიშნული უფლება-მოვალეობების ცოდნა.

დამატებით შესაძლებელია ითქვას, რომ საგადასახადო კოდექსით ნათლად არ არის განსაზღვრული რა პერიოდის

შემდგომ შეუძლია საგადასახადოს საწარმოს ხელახალი გადამოწმება.

საგადასახადო კონტროლის ეფექტური მართვა მნიშვნელოვანი ფაქტორია ქვეყნისთვის. მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული პრობლემების აღმოფხვრა უფრო ეფექტურს გახდის საგადასახადო კონტროლის პროცედურებს. საქართველოში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებთან ერთად აუცილებელია ყურადღება მიექცეს ეკონომიურ პროცესებს და მის შემადგენელ ნაწილებს. ქვეყნისათვის აუცილებელია ეკონომიური ურთიერთობები და მათი მაკონტროლებელი სისტემების გამართულობა გამართულობა.

ლიტერატურა

References:

- 1) saqarTvelos sagadasaxado kodeqsi 17.09.2010 www.matsne.gov.ge (2016 wlis 20 martis monacemebiT) .
- 2) saqarTvelos sagadasaxado kodeqsis komentarebi, Tbilisi 2012 <http://nccl.ge/m/u/ck/files/Tax%20Code%20Commentaries%20II.pdf> (2016 wlis 26 martis monacemebiT).
- 3) saqarTvelos finansTa saminstros davebis ganxilvis sabWos 2010 wlis statistikuri monacemebi. http://www.taxdisputes.gov.ge/images/file/annual%20report_2010.pdf (Semowmebulia 2016 wlis 28 marts).
- 4) saqarTvelos finansTa saminstros davebis ganxilvis sabWos 2011 wlis statistikuri monacemebi. <http://www.taxdisputes.gov.ge/images/file/2011%20Report.pdf> (Semowmebulia 2016 wlis 28 marts).
- 5) finansTa saminstros davebis ganxilvis sabWos 2012 wlis statistikuri monacemebi. <http://www.taxdisputes.gov.ge/images/file/2012%20Report.pdf> (Semowmebulia 2016 wlis 28 marts).
- 6) finansTa saminstros davebis ganxilvis sabWos 2013 wlis statistikuri monacemebi. <http://www.taxdisputes.gov.ge/images/file/2013%20Report.pdf> (Semowmebulia 2016 wlis 28 marts).
- 7) finansTa saminstros davebis ganxilvis sabWos 2013 wlis statistikuri monacemebi. http://www.taxdisputes.gov.ge/images/file/statistika_2014.pdf (Semowmebulia 2016 wlis 28 marts).

- 8) i. gabisonia. sagadasaxado samarTali gadasaxadis gadamxdelis uflebebis dacvis meqanizmebi, Tbilisi, 2013 weli.
- 9) saqarTvelos sisxlis samarTlis kodeqsi 22.07.1999 www.matsne.gov.ge (2016 wlis 27 martis monacemebiT) .
- 10) saqarTvelos sisxlis samarTlis saproceso kodeqsi 09.10.2009 www.matsne.gov.ge (2016 wlis 27 martis monacemebiT).

Geno Morchiladze
TAX CONTROL

Summary

For the systemic analysis of the tax control mechanism, we deem it important to specify oversight procedures of the tax code and at the same time responsibilities of the oversight body in case of each and every procedure issue. At present, when entrepreneurs awareness of legislation is already a serious problem, especially for small and medium business representatives, the knowledge of the above mentioned rights and obligations is extremely important.

In addition, it can be emphasized, that the Tax Code does not clearly define, after what period of time tax authority can re-check the enterprise.

The effective management of tax oversight is an important factor for the country. We believe, that solving these problems will become more effective tax oversight procedures. Together with the ongoing political processes in Georgia, it is necessary to pay attention to the economic processes and their constituent parts. Economic relations and the functionality of their oversight systems are necessary for the country.

Keywords: Tax control, Procedures of Control, Control purchase.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University.

Гено Морчиладзе
НАЛОГОВЫЙ КОНТРОЛЬ

Резюме

Для системного анализа налогового контроля значимым представляется процедура контроля налогового кодекса, а также, в случае каждой процедуры кодекса более детальное разъяснение взаимоотношений между предпринимателем и органам налогового контроля.

Особенно сейчас, когда предпринимателям представляется проблематичным уровень информированности по отношению к законодательству для предпринимателей, особенно для среднего и малого бизнеса очень трудно, знать выше упомянутом о правах и обязанностях.

Дополнительно можно сказать что в налоговом кодексе не указан после какого периода могут налоговые службы сделать повторную проверку предприятия.

Для страны значимым является эффективное управление налоговым контролем. Думаем что устранение аналогических проблем сделать более эффективным процедуры налогового контроля. Вместе с текущими политическими процессами в стране необходимо обратить внимание вопросам экономического характера и его составляющим. Для страны необходимы экономические взаимоотношения и исправность систем контроля в экономике.

Ключевые слова: Налоговый контроль, процедуры контроля, Контрольная закупка.

Рецензент: Профессор Шота Догондзе, Грузинский технический университет.

ს ა მ ა რ თ ა ლ ი

გიორგი სვიანაძე მოსამართლეთა წარმომადგენლობა საქართველოს სასამართლო სისტემის რეფორმის პროცესში

დამოუკიდებლობა, როგორც მოსამართლეთა მიუკერძოებლობის პირობა, წარმოადგენს სასამართლოების წინაშე მოქალაქეთა თანახმობის გარანტიას.

სასამართლო რეფორმები საქართველოში XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან დაიწყო, რომელიც საბჭოთა ადმინისტრაციული მართვის რეჟიმის სასამართლო ფუნქციიდან დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემის ფორმირებას გულისხმობდა. რეფორმა რამდენიმე ეტაპად განხორციელდა. პირველ ეტაპზე 1997-2003 წწ. ჩამოყალიბდა საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო, გამკაცრდა მოსამართლეების თანამდებობაზე დანიშვნის პროცესი, განხორციელდა საკანონმდებლო ცვლილებები. მეორე ეტაპზე, 2005-2013წწ. “გადატვირთვის“ რადიკალური მეთოდით განხორციელდა სასამართლო სისტემის ინსტიტუციური რეორგანიზაცია,[4] რომლის მიზანი ფუნქციურად გამართული სისტემის შექმნა და თანმიმდევრული ინსტანციურობის პრინციპის უზრუნველყოფა იყო. მესამე ეტაპი 2013 წლიდან იწყება, რომელიც მოსამართლეების თანამდებობაზე დანიშვნის წესსა და დამოუკიდებელი მართლმსაჯულების ორგანიზების გარანტიებს შექმნისკენაა მიმართული. თუმცა, სასამართლო რეფორმის მთავარი მიზანი - სასამართლო, როგორც ხელისუფლების დამოუკიდებელი ორგანიზაციული სუბიექტი - ჯერ კიდევ მიღწეული არ არის და ამ მიმართულებით სახელმწიფო კვლავ აგრძელებს მუშაობას.

ეფექტიანი მართლმსაჯულების სისტემის ჩამოყალიბება, ამ ეტაპზე მოითხოვს სასამართლოს დამოუკიდებლობის ორგანიზაციული გარანტიის - მოსამართლეთა კონფერენციის ფუნქციონირების ანალიზსა და განვითარებისათვის წინადადებების შემუშავებას.

საქართველოს საერთო სასამართლოების თვითმართველობის ორგანო - მოსამართლეთა კონფერენცია, სასამართლო სისტემის მასშტაბურ ფორუმს წარმოადგენს, რომელიც საერთო სასამართლოების ყველა მოსამართლეს

აერთიანებს და შედგება უზენაესი სასამართლოს, სააპელაციო და რაიონული (საქალაქო) სასამართლოების მოსამართლეებისგან.

საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის საქმიანობის ძირითადი პრინციპები განისაზღვრება კონფერენციის ქარტიითა და რეგლამენტით, რომლებსაც ამტკიცებს მოსამართლეთა კონფერენცია სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წარდგინებით.

„საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, მოსამართლეთა კონფერენცია იცავს და განამტკიცებს სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობას, ხელს უწყობს სასამართლოებისადმი ხალხის ნდობისა და რწმენის განმტკიცებას, მოსამართლეთა ავტორიტეტის ამაღლებას.

კანონით განსაზღვრული ფუნქციების შესრულების მიზნით, მოსამართლეთა კონფერენციის სისტემაში შექმნილია ადმინისტრაციული კომიტეტი, რომელიც შედგება 9 წევრისგან. ადმინისტრაციული კომიტეტი უფლებამოსილია, მიიღოს გადაწყვეტილებები და შეიმუშაოს შესაბამისი აქტები საერთო სასამართლოების ადმინისტრირების საკითხებზე, რომელთაც დასამტკიცებლად წარუდგენს საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციას.

საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის სხდომა დიაა. საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენცია უფლებამოსილია განიხილოს საკითხი და მიიღოს გადაწყვეტილება თუ მის სხდომას ესწრება საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა ნახევარზე მეტი.[7]

კონფერენციის მასშტაბებიდან და წარმომადგენლობის ხარისხიდან გამომდინარე, მისი როლი სასამართლო სისტემის შიგნით განსაკუთრებულია. კონფერენციის სტატუსი განაპირობებს მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების ლეგიტიმაციის ხარისხსა და გავლენას მართლმსაჯულების სისტემის ადმინისტრირებაზე. ამის გათვალისწინებით, ნიშანდობლივია მოსამართლეთა კონფერენციის როლი, გავლენა და ექსკლუზიური კომპეტენციები სისტემის მართვის პროცესში.[6]

მოსამართლეთა კონფერენციის უფლებამოსილებანი დეტალურად არის განსაზღვრული „საერთო სასამართლოების შესახებ“ ორგანული კანონში, ამ უფლებამოსილებათა სრულფასოვნად განხორციელება პირდაპირაა დამოკიდებული

მოსამართლეთა წარმომადგენლობის არჩევასა და სასამართლო სისტემის ადმინისტრირების პროცესში მათ მონაწილეობაზე.

„საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 65-ე მუხლის ა) ქვეპუნქტის თანახმად, მოსამართლეთა კონფერენცია სხდომაზე დამსწრეთა 2/3 ის უმრავლესობით ირჩევს საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივანს და საბჭოს სხვა წევრებს.

გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო სასამართლოს სისტემის შიგნით არსებული სისტემის ადმინისტრირების უმთავრესი რგოლია. იგი შექმნილია მოსამართლეთა თანამდებობაზე დასანიშნი კანდიდატურების შერჩევის, მოსამართლეთა თანამდებობაზე დანიშვნის, მოსამართლეთა თანამდებობიდან გათავისუფლების, მოსამართლეობის საკვალიფიკაციო გამოცდების ორგანიზების, სასამართლო რეფორმის გასატარებლად წინადადებების შემუშავების, საერთო სასამართლოების საბიუჯეტო, მატერიალურ-ტექნიკური და სასამართლო ადმინისტრირების საკითხთა კოორდინირებისა და კანონით დადგენილი სხვა ამოცანების შესრულების მიზნით.[5]

ამ ამოცანების შინაარსი ნათლად მიუთითებს თუ რა როლი და პასუხისმგებლობა ეკისრება იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს სასამართლო სისტემაში.

იუსტიციის უმაღლესი საბჭო შედგება 15 წევრისგან. საბჭოს შემადგენლობის ნახევარზე მეტს შეადგენენ საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა თვითმართველობის ორგანის მიერ ზემოთ დასახელებული წესით არჩეული 8 წევრი, რომლებიც წარმომადგენენ საერთო სასამართლოებს საბჭოს მიერ განსახორციელებელი ამოცანების განხორციელების პროცესში. გარდა ამისა, საბჭოს შემადგენლობაში თანამდებობრივად ავტომატურად შედის უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარე.

არსებული წესით, საბჭოს შემადგენლობის განსაზღვრა, ერთი შეხედვით საკმაოდ დაბალანსებულია და მიუთითებს საერთო სასამართლოების, როგორც დამოუკიდებელი სისტემის უპირატესობაზე საბჭოს მიერ სასამართლო ხელისუფლების ადმინისტრირების პროცესში. თუმცა უნდა ითქვას, რომ მოსამართლეთა კონფერენციის საქმიანობის წესის ღრმად გაანალიზების შედეგად იკვეთება ისეთი გარემოება, რომელიც საფრთხეს უქმნის მოსამართლეთა წარმომადგენლობის ხარისხს. კერძოდ, როგორც უკვე აღნიშნეთ მოსამართლეთა

კონფერენცია სხდომაზე დამსწრეთა 2/3 ის უმრავლესობით ირჩევს საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივანს და საბჭოს სხვა წევრებს, ხოლო საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის მუშაობის წესის შესაბამისად, კონფერენცია უფლებამოსილია განიხილოს საკითხი და მიიღოს გადაწყვეტილება თუ მის სხდომას ესწრება საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა ნახევარზე მეტი.

არსებული წესის მოდელირება შემდეგ სურათს იძლევა: მაგალითად თუ საერთო სასამართლოები შედგება 100 მოსამართლისგან და მოსამართლეთა კონფერენციაზე გამოცხადდა ნახევარზე მეტი (50+1) 51 მოსამართლე, კონფერენციის სხდომაზე დამსწრეთა 2/3-ი ანუ, ჩვენს შემთხვევაში 34 მოსამართლე (51 ის 2/3), უფლებამოსილია 100 მოსამართლის სახელით მიიღოს გადაწყვეტილება და აირჩიოს საერთო სასამართლოთა წარმომადგენლობა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში. გამოდის, რომ იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში სასამართლოს წარმომადგენლობის არჩევა შესაძლოა მოხდეს მოსამართლეთა კორპუსის უმცირესობის ნების გამოვნილის შედეგად. თუმცა წარმომადგენლობითობის შინაარსი გულისხმობს უმრავლესობის პრინციპს, ანუ გადაწყვეტილების მიღება უნდა ხდებოდეს წევრთა უმრავლესობის მიერ. სწორედ ამგვარი პროცედურა ამართლებს რეფორმის შინაარსს, რომ მოსამართლეთა როლი და ნება მაქსიმალურად იყოს წარმოდგენილი სასამართლოს ადმინისტრირების უმთავრეს ორგანოში.

2007 წელს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა, ევროპის საბჭოს სათათბირო ორგანოს მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის, მიუკერძოებლობისა და კომპეტენციის საკითხებში - მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (CCJE) დაავალა მოსაზრებების მომზადება მართლმსაჯულების საბჭოს ან სხვა ექვივალენტურ ორგანოს როლისა და სტრუქტურის შესახებ. ამ მოსაზრებების ძირითად მიზანია განისაზღვროს მთავარი ელემენტები მართლმსაჯულების საბჭოს ზოგად მისიასთან, შემადგენლობასთან და ფუნქციასთან მიმართებით დემოკრატიის გაძლიერებისა და მართლმსაჯულების დამოუკიდებლობის დაცვის ხედვით.[2]

ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით, მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (CCJE) მიერ 2007 წელს მომზადებული დასკვნაში, მოსამართლეთა არჩევის წესთან მიმართებაში აღნიშნულია, რომ მართლმსაჯულების საბჭოში

ან სხვა ექვივალენტური ორგანოს შემადგენლობაში შემავალი მოსამართლეები არჩეულ უნდა იქნენ მათი კოლეგების მიერ, ისეთი მეთოდების დაცვით, რომლებიც უზრუნველყოფენ მართლმსაჯულების სისტემის ყველა საფეხურის ყველაზე ფართო წარმომადგენლობას.[3]

მოსამართლეთა ფართო წარმომადგენლობაზე გაკეთებულია ჩანაწერი ასევე ევროპის ქარტიაში მოსამართლეთა სტატუსის შესახებ, სადაც აღნიშნულია, რომ ყველა იმ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით, რომელიც შეეხება მოსამართლეთა შერჩევას, კანდიდატურების მოძიებას, დანიშვნას, სამსახურებრივ წინსვლას ან სამსახურებრივი ვადის შეწყვეტას, სტატუტი ითვალისწინებს აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლებისაგან დამოუკიდებელი ორგანოს მონაწილეობას, რომლის შემადგენლობის, სულ ცოტა, ნახევარი შედგება მოსამართლეებისაგან, რომლებიც არჩეული არიან კოლეგების მიერვე სასამართლო ხელისუფლების ყველაზე ფართო წარმომადგენლობის უზრუნველმყოფი მეთოდების საფუძველზე.[1]

წარმოდგენილი მსჯელობიდან გამომდინარე, სასურველი იქნება თუკი განხორციელდება კონკრეტული საკანონმდებლო ცვლილება, რომელიც უზრუნველყოს მოსამართლეთა ფართო წარმომადგენლობას სასამართლო სისტემის ადმინისტრირების პროცესში გადაწყვეტილების მიღებისას.

კერძოდ, მიზანშეწონილია მიმჩნია თუკი „საერთო სასამართლოების შესახებ“ ორგანული კანონის 66-ე მუხლში, რომელიც განსაზღვრავს კონფერენციის მუშაობის წესს, გაკეთდეს დათქმა, სადაც აღნიშნული იქნება, რომ ორგანული კანონის 65-ე მუხლის ა.ბ) ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საკითხის - იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივნისა და საბჭოს სხვა წევრებს არჩევის საკითხის განხილვისას, საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენცია უფლებამოსილია განიხილოს და მიიღოს გადაწყვეტილება თუკი კონფერენციის სხდომას ესწრება საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სრული შემადგენლობის არანაკლებ 2/3.

არსებული წესის ზემოთ წარმოდგენილი მოდელირების იგივე მაგალითის წარმოდგენის შემთხვევაში, მოსამართლეთა წარმომადგენლობის საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სრული შემადგენლობის 2/3-ის მონაწილეობით არჩევის შემთხვევაში 100 მოსამართლის ინტერესი გამოხატული იქნება სულ მცირე 67 მოსამართლის მიერ, რაც თავისთავად

მოსამართლეთა უფრო ფართო წარმომადგენლობის ნების გამოხატულებას წარმოადგენს ვიდრე დღეს ეს არსებული წესის პირობებში არის.

იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში მოსამართლეთა წარმომადგენლობის არჩევის ამჟამინდელი წესი ეჭვის ქვეშ აყენებს მოსამართლეთა წარმომადგენლობის როლს საქართველოს სასამართლო სისტემის რეფორმის პროცესში. იგი ეწინააღმდეგება წარმომადგენლობითობის შინაარს ანუ გადაწყვეტილების მოსამართლეთა ფართო წარმომადგენლობის მიღების წესს.

სტატიაში შემოთავაზებული საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელების შემთხვევაში, იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში მოსამართლეთა წარმომადგენლობის არჩევის პროცესში დაცული იქნება საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა ფართო წარმომადგენლობის ინტერესები, რაც ვფიქრობ სასამართლო რეფორმის წარმატებით განხორციელების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პირობას წარმოადგენს.

ლიტერატურა

References:

1. evropis qartia mosamarTleTa statusis Sesaxeб. strasburgi 1998 wlis 8-10 ivlisi.
2. evropis sabWos proeqtis farglebSi - „marTlmsajulebis sistemis damoukideblobisa da efeqtianobis gaZliereba saqarTveloSi” momzadebuli evropis mosamarTleTa sakonsultacio sabWos daskvnaTa krebuli.
3. evropis mosamarTleTa sakonsultacio sabWos 2007 wlisN10 daskva; ix. evropis mosamarTleTa sakonsultacio sabWos daskvna N10 (2007) - <http://hcoj.gov.ge/files/pdf%20files/aqtebi/CCJE%282007%29OPINIO N%2010 GEO.pdf>
4. disciplinuri devnisi statistika ix. saqarTvelos iusticiis sabWos vebgverdze <http://hcoj.gov.ge/?l=2&i=113> (02.11.2011) (gadamowmebulia 20.05.2016).
5. iusticiis umaRlesi sabWos gadawyvetileba 1/208-2007 „saqarTvelos iusticiis umaRlesi sabWos reglamentis damtkicebis Sesaxeб; ix. saqarTvelos iusticiis umaRlesi sabWos reglamenti.
6. saqarTvelos organuli kanoni „saerTo sasamarTloebis Sesaxeб”; (gadamowmebulia 20.05.2016).
7. saqarTvelos mosamarTleTa konferenciis reglamenti.

Giorgi Svianadze

JUDICIAL REPRESENTATION OF THE JUDICIARY REFORM PROCESS

Summary

The article analyzes the General Court self-government body - the Judicial Conference of the role and functioning of the rule relating to the representation in the election of judges of the High Council of Justice. The status, which it is legally defined in the court system, the reasons for its decisions affect the quality and legitimacy of the justice system administration.

Analysis of the system, represented by the High Council of Judges representation election rules modeling. Sets specific problem and the proposed solution to the possible legal mechanism.

Keywords: Judicial reform, Conference of Judges.

Reviewer: Professor Mariam Tsatsanashvili, Georgian Technical University.

Георгий Свианадзе

СУДЕБНОЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО ПРОЦЕССА РЕФОРМИРОВАНИЯ СУДЕБНОЙ СИСТЕМЫ

Резюме

В статье анализируется органа самоуправления Генеральный суд - Конференция судей о роли и функционировании правила в отношении представительства в выборах судей Высшего совета юстиции. Статус, который он юридически определен в судебной системе, причины его решения влияют на качество и законность введения системы правосудия.

Анализ системы, представленного Высший совет судей представления моделирования правил проведения выборов. Устанавливает конкретную проблему и предлагаемое решение возможного правового механизма.

Ключевые слова: Судебная реформа, Конференция судей.

Рецензент: Профессор Мариам Цацанашвили, Грузинский технический университет

Ирина Мезенцева
СООТВЕТСТВИЕ УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ
УКРАИНЫ В СФЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ
КОРРУПЦИОННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ МЕЖДУНАРОДНЫМ
СТАНДАРТАМ

В статье анализируются предусмотренные международными конвенциями стандарты противодействия коррупции. Определено соответствие данным требованиям уголовно-правовой политики Украины в сфере противодействия коррупционной преступности.

Ключевые слова: международный стандарт, конвенция, уголовно-правовая политика, коррупция, преступление.

Актуальность вопроса о соответствии уголовно-правовой политики Украины в сфере противодействия коррупционной преступности международным стандартам обусловлена значительной трансформацией правительства и экономики, которые сегодня происходят в нашем государстве. Для разработки эффективного национального законодательства, направленного на выполнение международных требований, законодателям необходимо иметь ясное и общее понимание международных стандартов, которые установлены конвенциями.

В комплексе правовых антикоррупционных средств на международном уровне особую значимость имеют те, которые ориентированы на обеспечение глобальной эффективности противодействия транснациональной коррупции, на достижение такого качества предотвращения и пресечения самых опасных для отдельных государств и международного сообщества деяний, при котором были бы гарантированы международные стандарты квалификации коррупционных правонарушений, унифицированные юрисдикционные параметры, неотвратимость преследования и наказания правонарушителей, а также справедливое возмещение ущерба потерпевшим субъектам.

Целью статьи является анализ соответствия действующего антикоррупционного законодательства Украины стандартам, установленным тремя основными международными конвенциями против коррупции: Конвенцией Совета Европы об уголовной ответственности за коррупцию 1999 года, Конвенцией Организации Объединенных Наций против коррупции 2003 года а также Конвенцией Совета Организации Экономического Сотрудничества и

Развития по борьбе с подкупом должностных лиц иностранных государств при проведении международных деловых операций 1997 года (далее по тексту конвенции Совета Европы, ООН и ОЭСР) [1, 2, 3].

Следует отметить, что помимо этого существуют и другие международные или региональные конвенции, имеющие отношение к проблеме коррупции. В их числе: Межамериканская конвенция о борьбе с коррупцией; Конвенция ЕС по борьбе с коррупцией среди государственных служащих ЕС или должностных лиц стран-участниц Европейского союза; Конвенция Совета Европы о гражданско-правовой ответственности за коррупцию; Конвенция Африканского союза о предотвращении и борьбе с коррупцией а также Конвенция ООН о борьбе с транснациональной организованной преступностью. Существуют также конвенции, предлагающие средства для борьбы с коррупцией, например, Конвенция Совета Европы об отмывании, выявлении, изъятии и конфискации доходов от преступной деятельности или Европейская конвенция об экстрадиции. Однако предмет исследования в данной работе ограничен только тремя указанными ранее конвенциями, поскольку именно они несут первостепенную важность для государств и напрямую касаются вопросов уголовной ответственности за коррупцию.

План действий по борьбе с коррупцией для Армении, Азербайджана, Грузии, Казахстана, Кыргызской республики, Российской Федерации, Таджикистана и Украины был принят в сентябре 2003 года в Стамбуле под эгидой Сети ОЭСР по борьбе с коррупцией для стран Восточной Европы и Центральной Азии. Конвенции Совета Европы и ООН против коррупции актуальны для всех указанных стран Стамбульского плана действий.

Конвенция Совета Европы об уголовной ответственности за коррупцию охватывает широкий круг составов преступлений, включая активный и пассивный подкуп национальных и международных государственных должностных лиц, взяточничество в частном секторе и злоупотребление влиянием в корыстных целях. Мониторинг выполнения Конвенции Совета Европы осуществляется Группой государств против коррупции (ГРЕКО) с использованием механизма взаимной оценки. ГРЕКО устанавливает антикоррупционные стандарты (требования) к деятельности государства и контролирует соответствие практики этим стандартам. Группа помогает обнаружить недостатки в национальной антикоррупционной политике и предлагает необходимые законодательные, институциональные или оперативные меры. ГРЕКО предоставляет площадку для обмена

лучшими решениями в области обнаружения и предотвращения коррупции [4].

Конвенция ООН против коррупции охватывает самый масштабный круг коррупционных преступлений, включая активный и пассивный подкуп национальных и международных государственных должностных лиц; воспрепятствование осуществлению правосудия, незаконное обогащение и хищение. При этом лишь некоторые положения конвенции являются обязательными для выполнения (например, криминализация активного и пассивного подкупа с участием национальных государственных должностных лиц, а также активного подкупа иностранных государственных должностных лиц и должностных лиц публичных международных организаций); многие положения являются факультативными, и участникам конвенции предлагается лишь рассмотреть возможность их выполнения.

В ряде стран были разработаны законы по борьбе с коррупцией, которые внешне соответствуют многим международным стандартам. Однако многие из этих законов не предусматривают уголовную ответственность. Они перечисляют запрещаемые действия и просто заявляют, что эти действия караются согласно уголовному кодексу. Поскольку они не содержат никаких дополнительных разъяснений (например, не определяется процедура судебного преследования), их положения редко служат основанием для начала уголовного производства (возбуждения уголовного дела).

Конвенция ОЭСР, посвященная только подкупу иностранных должностных лиц при осуществлении международных деловых операций, в ней рассматривается исключительно ответственность взяткодателей (активный подкуп), но не иностранных должностных лиц, вымогающих или принимающих взятку (пассивный подкуп). Хотя в данной Конвенции ОЭСР предусмотрено, что все участники будут полностью соблюдать ее нормы, они не обязаны достигать этого путем принятия типовых норм или изменения основополагающих принципов своих правовых систем.

Необходимо отметить, что с принятием закона Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно приведения национального законодательства в соответствие со стандартами Уголовной конвенции о борьбе с коррупцией» от 18 апреля 2013 года из национального законодательства исключено понятие «взятка», которое заменено «неправомерной выгодой» [5]. Впрочем, такой выбор законодателя более обусловлен региональным восприятием взятки как материальной категории, нежели неправомерной выгоды, которая

может иметь и нематериальный характер. В свою очередь анализируемые конвенции Совета Европы и ООН предусматривают термин «взятка», трактуя его как какое-либо неправомерное преимущество. Эти положения закреплены в статье 2 Конвенции Совета Европы и статье 15 Конвенции ООН [1, 2].

Неправомерное преимущество, по своей природе, может быть денежным или неденежным. Таким образом, неправомерным преимуществом могут быть деньги, ссуда, акции компании, путешествие, угощение, сексуальные услуги, место в школе для ребенка должностного лица или повышение по службе при условии, что оно ставит должностное лицо в лучшее положение, чем до совершения преступления [6].

При этом конвенции не требуют, чтобы действия или бездействие должностного лица были незаконными или нарушали его служебные обязанности. Другими словами, принятие должностным лицом взятки в обмен на совершение действия или бездействие, которые, как таковые, не противоречат закону, все равно будет считаться преступлением. Например, согласно Конвенции ОЭСР преступление совершено, если компания предложила или дала взятку для получения контракта в ходе конкурса, независимо от того, была ли соответствующая компания лучшим кандидатом в конкурсе и могла бы получить этот контракт на законном основании (комментарий 4) [3].

Важно включить законные действия, потому что терпимость к такого рода коррупции подрывает репутацию и доверие общества к государственной службе. В частности, следует включить также и взятки с целью обеспечения непредвзятого решения должностным лицом, независимо от того, считается ли это противозаконным действием или нарушением должностных обязанностей.

К сожалению, многие страны Стамбульского плана действий запрещают только взятки в обмен на исполнение должностным лицом действия, которое является незаконным или противоречит интересам государственной службы. Этим странам следует рассмотреть возможность устранения такого требования, либо сделать незаконность действий подкупленного должностного лица толькоотягчающим фактором преступления.

В данном случае ключевым для соответствия уголовно-правовой политики в сфере противодействия коррупционной преступности Украины международным стандартам является содержательное наполнение уголовно-наказуемых коррупционных деяний должностных лиц. В связи с чем, можно не согласиться с исключением

из украинского законодательства традиционного для уголовного права (различных государств) понятия «взятка». Термин «неправомерная выгода» в силу своей новизны в уголовном кодексе Украины и прочих культурно-исторических факторов не имеет для граждан такого смыслового значения как «взятка». При этом анализируемые Конвенции Совета Европы и ООН содержат именно термин «взятка», что свидетельствует о признании его как международного стандарта для противодействия коррупции.

Кроме того эти Конвенции разграничили понятия «обещание», «предложение» и «предоставление» взятки, что также в настоящее время закреплено в национальном законодательстве (п. 3 примечания к ст. 354 УК Украины) [7]. «Предложение» происходит, когда взяткодатель сообщает, что он готов дать взятку. «Обещание» имеет отношение к ситуации, в которой взяткодатель договаривается с должностным лицом о даче взятки с уведомлением о времени, месте и способе. «Предоставление» происходит тогда, когда взяткодатель на самом деле передает неправомерное преимущество. Все страны Стамбульского плана действий криминализовали предоставление взятки, но многими из них предложение или обещание взятки не квалифицированы как полный состав уголовного преступления. Некоторые страны криминализовали «подготовку» или «попытку» подкупа, что охватывает далеко не все случаи предложения или обещания взятки. Например, суды некоторых стран могут посчитать, что устное предложение взятки не равнозначно попытке подкупа; взяткодателю необходимо совершить дальнейшие действия прежде, чем его действие будет квалифицировано как преступление: например, снять деньги для взятки в банке. Для Украины с 2013 г. после внесения вышеуказанных изменений в ст. 368 УК «Принятие предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом» [5] данное общественно-опасное деяние можно отнести к усеченным составам преступления. Таким образом, достижение договоренности (сделки) между взяткодателем и должностным лицом о неправомерной выгоде является уже достаточным для квалификации оконченного преступления. В научных кругах идет дискуссия о криминализации умысла, что противоречит основным принципам уголовного права. С такой оценкой указанных изменений можем согласиться частично. Поскольку как раз максимальное исключение для должностных лиц любых возможностей коррупционного поведения является приоритетным направлением в уголовно-правовой политике государства. Однако следует отметить, что при имеющихся на сегодня уголовно-процессуальных нормах в национальном

законодательстве действенность и результативность такого усеченного состава преступления не возможна. Например, достижение устной договоренности о взятке можно доказать при помощи негласных следственных (розыскных) действий. В установленном законом порядке большая часть негласных следственных (розыскных) действий, в частности «Обследование публично недоступных мест, жилища или иного владения лица», «Наблюдение за лицом, вещь или местом», «Мониторинг банковских счетов», «Аудио-, видеоконтроль места», «Контроль за совершением преступления» (ст.ст. 267, 269, 269-1, 270 271 УПК Украины) проводятся исключительно в уголовном производстве по тяжким или особо тяжким преступлениям [8].

Следует отметить, что из перечня коррупционных преступлений, предусмотренных в примечании к ст. 45 УК Украины половина данных составов общественно-опасных деяний относятся к нетяжким либо средней тяжести преступлениям, а именно: ч. 2 и ч. 3 ст. 191, ст. 320, ч. 2 и ч. 3 ст. 357, а также ст. 210, ст. 354, ч. 1 ст. 364, ч. 1 ст. 364-1, ч. 1 и ч. 2 ст. 365-2, ч. 1 ст. 368, ч. 1 и ч. 2 ст. 368-2, ч. 1-3 ст. 368-3, ч. 1-3 ст. 368-4, ч. 1 и ч. 2 ст. 369, ч. 1-2 369-2. Вторая часть из них действительно являются тяжкими или особо тяжкими, в частности: ст. 262, ст. 308, ст. 312, ст. 313, ст. 410, ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 364-1, ч. 3 ст. 365-2, ч. 2-4 ст. 368, ч. 3 ст. 368-2, ч. 4 ст. 368-3, ч. 4 ст. 368-4, ч. 3 и ч. 4 ст. 369, ч. 3 ст. 369-2 УК Украины [7]. Таким образом, для доказывания значительного числа коррупционных деяний не могут быть использованы указанные негласные следственные (розыскные) действия. Это свидетельствует о несогласованности материальных и процессуальных норм, что негативно сказывается непосредственно на уголовно-правовой политике противодействия коррупционной преступности проводимой в Украине.

Анализируя соответствие указанного вида политики международным стандартам, необходимо обратить внимание на различное трактование некоторых терминов. Предусмотренный Конвенциями Совета Европы (ст. 3) и ООН (ст. 15) термин «solicitation» имеет неверный перевод с английского как «вымогательство», правильным следует считать перевод – «просьба», «испрашивание» или «требование» [6]. Все страны Стамбульского плана действий криминализировали получение или принятие взятки, но многие не квалифицировали испрашивание или просьбу взятки как полный состав преступления. Некоторые страны для устранения пробела полагаются на квалификацию вымогательства и провокации. Этого может оказаться недостаточно, так как испрашивание или просьба взятки не всегда равнозначны вымогательству или

провокации, например, просьба или требование не подразумевает угрозы нанесения вреда [6].

Действующие нормы УК Украины предусматривают вымогательство в составах коррупционных преступлений как дополнительный квалифицирующий признак, что свидетельствует о соответствии международным стандартам указанным в рассматриваемых Конвенциях. Поскольку ранее для квалификации взятки было обязательно доказать факт вымогательства ее должностным лицом, что способствовало избеганию уголовной ответственности в большей части подобных случаев.

Кроме того, просматривается направленность на выполнение еще одного международного стандарта по борьбе с коррупцией – уголовно наказуемый активный подкуп должностного лица. Последние изменения в национальное законодательство предусматривают исключение «вымогательства» из перечня условий, которые могут способствовать освобождению взяткодателя от уголовной ответственности.

Достаточно значимым в перечне международных стандартов является закрепление в национальном законодательстве уголовной ответственности за злоупотребление влиянием в корыстных целях (ст. 12 Конвенции Совета Европы и ст. 18.1 Конвенции ООН). Получатель может и не быть должностным лицом. Должностное лицо/лицо, принимающее решение может также не знать о преступлении. Таким образом, квалификация состава относится не к должностному лицу, а «к тем лицам, которые находятся поблизости от власти и пытаются извлечь преимущество из своей ситуации» путем оказания влияния на лицо, принимающее решение. Из этого следует, что квалификация преступления относится к так называемой «фоновой коррупции» [6].

УК Украины в ст. 369-2 «Злоупотребление влиянием» предусматривает рассматриваемое преступление, однако примечание к этой норме содержит ссылку на утративший силу закон Украины «О принципах предотвращения и противодействия коррупции» от 7 апреля 2011 года [7]. Данный факт, в том числе, не способствует установлению заявленному законодателем требованию прозрачности в проводимой антикоррупционной политики в Украине [9].

Одной из проблем, которая часто упоминается в отношении злоупотребления влиянием в корыстных целях, это сложность установления различия между этим преступлением и законными формами лоббирования. Конвенция Совета Европы определяет это различие путем криминализации только «неправомерного злоупотребления» влиянием, то есть, «торгующий» влиянием должен

иметь преступный умысел. Сходным образом, квалификация преступления согласно Конвенции ООН распространяется только на тех, кто «злоупотребляет» своим влиянием [6].

В данном случае уголовный кодекс Украины не содержит норм о неправомерном лоббировании. Это направление является стратегическим для государственной антикоррупционной политики в Украине и его выполнение предусмотрено на перспективу в соответствующем законе о Антикоррупционной стратегии на 2014–2017 годы, принятом 14 октября 2014 года [9].

Конвенции Совета Европы и ООН содержат положения, касающиеся дополнительных преступлений связанных с коррупцией (из которых только некоторые являются обязательными), рассматривая их уделим внимание соответствию национального законодательства указанным международным стандартам. Сравнительный анализ возможен на основании закрепленного в примечании к ст. 45 УК Украины перечня статей отнесенных к коррупционным преступлениям [9]. Итак, хищение, неправомерное присвоение или иное нецелевое использование собственности государственным должностным лицом предусмотренное в статье 17 Конвенции ООН как обязательное, учтено и закреплено (ст. 191 УК Украины). Злоупотребление служебным положением в статье 19 Конвенции ООН является факультативной нормой, в украинском законодательстве входит в перечень коррупционных преступлений как предусмотренное ст. 364 УК Украины, т.е. является обязательной нормой. Аналогично незаконное обогащение (статья 20 Конвенции ООН – факультативная норма), закреплено как обязательная норма – ст. 368-2 УК Украины. Подкуп в частном секторе, или «взятничество среди участников частного сектора» (Конвенция Совета Европы статьи 7 и 8 – обязательные; Конвенция ООН статья 21 – факультативная), закреплено как обязательная норма – ст. 368-3 УК Украины. Хищение имущества в частном секторе (Конвенция ООН статья 22 – факультативная), отсутствует в перечне коррупционных преступлений Украины. Соккрытие имущества, полученного благодаря коррупции (Конвенция ООН статья 24 – факультативная), отсутствует в перечне коррупционных преступлений Украины. Воспрепятствование отправлению правосудия (Конвенция ООН статья 25 – обязательная), отсутствует в перечне коррупционных преступлений Украины. Таким образом, только одно преступление указанное в Конвенции ООН как обязательная норма отсутствует в перечне коррупционных преступлений Украины - воспрепятствование отправлению правосудия.

Одним из препятствий в соблюдении международных стандартов в противодействии коррупционной преступности является отсутствие универсальности в определении субъекта, а именно охват всех категорий служащих и упразднение раздробленности определения государственного должностного лица во внутреннем законодательстве стран Стамбульского плана действий. Вместо того чтобы включить определение государственного должностного лица в состав уголовного определения взяточничества, странам приходится делать различные ссылки на определения, содержащиеся в различных законах, например, в законодательстве по борьбе с коррупцией, в законах о государственной службе или государственном управлении в различных государственных ведомствах. Для украинского законодательства, в частности, характерным для определения субъекта некоторых коррупционных преступлений являются ссылки на следующие законы: «О государственной службе» от 16 декабря 1993 г. (утрата силы состоится 01.01.2016 г.) [10]; «О принципах предотвращения и противодействия коррупции» от 7 апреля 2011 г. (утратил силу 26 апреля 2015 г., кроме положений о финансовом контроле). Примечания относительно юридической силы указанных актов подтверждают имеющиеся проблемы в вопросах квалификации.

Очевидно, было бы проще и прозрачнее предусмотреть полное определение при квалификации взяточничества того, чтобы состав уголовно-наказуемой коррупции включал в себя всех лиц, описываемых в международных конвенциях.

Необходимо проводить различие между ответственностью посредника и ответственностью взяткодателя либо должностного лица, пользующегося посредником. Например, посредником может быть невиновное, не подозревающее лицо, передающее предложение, обещание или подарок должностному лицу без осознания или умысла о совершении преступления. Посредником может быть также и виновный соучастник, который сознательно играет некоторую роль в совершении преступления. С точки зрения международных конвенций, это различие не важно. Конвенции требуют установления ответственности взяткодателя и должностного лица независимо от виновности посредника. Акцент, таким образом, делается на ответственность взяткодателя и должностного лица, а не посредника.

Выводы. Таким образом, в данной работе проанализированы положения Конвенции Совета Европы об уголовной ответственности за коррупцию 1999 г.; Конвенции ООН против коррупции 2003 г., Конвенции ОЭСР по борьбе с подкупом должностных лиц иностранных государств при проведении международных деловых

операций 1997 г., поскольку именно они несут первостепенную важность для государств и напрямую касаются вопросов уголовной ответственности за коррупцию.

Проведенный сравнительный анализ указанных международных актов и национальной правовой базы, позволил прийти к следующим выводам:

нормы украинского законодательства соответствуют международным стандартам в части расширения понятия «неправомерное преимущество для должностного лица», которое по своей природе, может быть денежным или неденежным. Можно не согласиться с исключением из УК Украины традиционного для уголовного права как нашего, так и других государств понятия «взятка». Данный термин прямо указывается в Конвенциях Совета Европы и ООН, что свидетельствует о признании его как международного стандарта для противодействия коррупции, а также в силу культурно-исторических факторов он имеет для граждан большее значение нежели «неправомерная выгода». При этом конвенции не требуют, чтобы действия или бездействие должностного лица были незаконными или нарушали его служебные обязанности.

Также разграничены понятия «обещание», «предложение» и «предоставление» взятки, что в настоящее время закреплено и в национальном законодательстве. Таким образом, достижение договоренности (сделки) между взяткодателем и должностным лицом о неправомерной выгоде является уже достаточным для квалификации оконченного преступления. Это свидетельствует о максимальном исключении для должностных лиц любых возможностей коррупционного поведения, что является приоритетным направлением в уголовно-правовой политике Украины. Однако следует отметить, что при имеющихся на сегодня уголовно-процессуальных нормах в национальном законодательстве действенность и результативность такого усеченного состава преступления не возможна.

Конвенции Совета Европы и ООН содержат положения, касающиеся дополнительных преступлений связанных с коррупцией, проведенным сравнительным анализом установлено, что только одно преступление указанное в Конвенции ООН как обязательная норма отсутствует в перечне коррупционных преступлений Украины – воспрепятствование отправлению правосудия.

Одним из препятствий в соблюдении международных стандартов в противодействии коррупционной преступности является отсутствие универсальности в определении субъекта. Существует необходимость предусмотреть полное определение всех лиц, описываемых в

международных конвенциях для квалификации уголовно-наказуемой коррупции.

Литература:

References:

1. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 р., ратифікована Законом № 252-V (252-16) від 18.10.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_101
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р., ратифікована Законом № 251-V (251-16) від 18.10.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
3. Конвенция по борьбе с подкупом должностных лиц иностранных государств при проведении международных деловых операций от 21 ноября 1997 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_154
4. Бауман Е. В. Опыт борьбы с коррупцией в странах с развитой экономикой [Электронный ресурс] / Е. В. Бауман Режим доступа: // http://kizilov-inc.ru/sites/default/files/gm_articles/opyt_borby.pdf
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18 квітня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/221-18>
6. Коррупция : глоссарий международных стандартов в области уголовного права : Организация Экономического Сотрудничества и Развития. - 2007 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: // <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/41194582.pdf>
7. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
9. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : Закон України від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>
10. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 р. // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>

Рецензент: Профессор Анна Власова, доктор юридических наук, заведующая кафедрой уголовного права, процесса и криминалистики Европейского университета.

Irina Mezentseva

ACCORDANCE OF CRIMINAL POLICY OF UKRAINE IN THE FIELD OF COUNTERACTION CORRUPTION CRIMINALITY TO THE INTERNATIONAL STANDARDS

Summary

The article analyzes the anti-corruption standards, provided for in international conventions. Is defined compliance with these requirements, criminally-legal policy of Ukraine in the sphere of combating corruption criminality.

Keywords: international standard, convention, the criminal policy, corruption, the crime.

Reviewer: Professor Anna Vlasova, Doctor of Law, manageress Department of Criminal Law, Procedure and Criminalistics, European University.

ირინა მეზენტსევა

უკრაინის სისხლის-სამართლის პოლიტიკის საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობა კორუფციული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში

რეზიუმე

სტატიაში გაანალიზებულია საერთაშორისო კონვენციებით გათვალისწინებული კორუფციასთან ბრძოლის სტანდარტები. განხილულია უკრაინის სისხლის სამართლის პოლიტიკის კორუფციასთან ბრძოლის მოცემული მოთხოვნებისადმი შესაბამისობა.

საკვანძო სიტყვები: საერთაშორისო სტანდარტი, კონვენცია, სისხლის სამართლის პოლიტიკა, კორუფცია, დანაშაული.

რეცენზენტი: პროფესორი ანა ვლასოვა, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, ევროპული უნივერსიტეტის სისხლის სამართლის, პროცესისა და კრიმინალისტიკის კათედრის გამგე.

სოფიო ქოქრაშვილი

საკუთრების უფლების დაცვის სამართლებრივი საფუძველი

საკუთრების უფლება, როგორც ადამიანის ფუნდამენტალური უფლება აღიარებულია და დაცულია ქვეყნის ძირითადი კანონმდებლობით, „საქართველოს კონსტიტუციით“. არ არებობს წესები გამონაკლისების გარეშე, მიუხედავად საკუთრების უფლების უზენაესი ღირებულებისა, როგორც საერთაშორისო ასევე, ქვეყნის შიდა კანონმდებლობით, არსებობს საკუთრების უფლებით დაცულ სფეროში სახელმწიფოს ჩარევის შესაძლებლობები, რომელიც გულისხმობს საკუთრების უფლების შეზღუდვა და ჩამორთმევა. უნდა აღინიშნოს რომ საკუთრების უფლების შეზღუდვას განსაკუთრებული სიფრთხილით ეკიდება სახელმწიფო რადგანაც თავიდან იქნას აცილებული მასში დაუსაბუთებელი ჩარევა.

საკვანძო სიტყვები: საკუთრების უფლება, დემოკრატიულობის გარანტი, საკუთრების უფლების დაცვა, საკუთრების უფლების შეზღუდვა, საკუთრების უფლების ჩამორთმევა.

საკუთრების უფლება უზენაესი ღირებულებაა, რომელიც დემოკრატიული, სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფოსთვის მნიშვნელოვანი საფუძველია. საკუთრების უფლების დაცვა წარმოადგენს დემოკრატიული სახელმწიფოს ერთ-ერთ უმთავრეს მისიას. შეუძლებელია, სახელმწიფოს ქონდეს პრეტენზია თანამედროვე დემოკრატიულ ფასეულობებზე და იმავდროულად მისი ერთ-ერთი უმთავრესი პრიორიტეტი საკუთრების უფლების დაცვა არ იყოს.

დემოკრატიულობის შეფასების ერთ-ერთი მთავარი კრიტერიუმი არის ქვეყანაში ადამიანის უფლებათა დაცულობის ხარისხი. იურიდიული ასპექტით ამ მხრივ ბევრი შიდასახელმწიფოებრივი და საერთაშორისო მექანიზმები არსებობს, თუმცა ადამიანის უფლებათა დაცვა, მის სამართლებრივ აქტებში დეკლარირებით არ შემოიფარგლება, ის გაცილებით ფართო ცნებაა, რომელიც უპირველეს ყოვლისა გულისხმობს ქვეყანაში ძლიერი სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებას. მხოლოდ მაღალი მართლშეგნების მოქალაქე შეიძლება იყოს მთავარი გარანტი დემოკრატიული პროცესების ურღვეობის. რადგანაც იგი წარმოადგენს მთავარ

მამოძრავებელ ძალას სახელმწიფოში საბაზრო ეკონომიკის, სამოქალაქო ბრუნვის და მეწარმეობის გამვითარების.

საკუთრება, როგორც ადამიანის ფუნდამენტალური უფლება აღიარებულია და დაცულია ქვეყნის ძირითადი კანონმდებლობით, საქართველოს კონსტიტუციით. საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად: „საკუთრება და მემკვიდრეობის უფლება აღიარებული და ხელშეუვალია. დაუშვებელია საკუთრების, მისი შექმნის, გასხვისების ან მემკვიდრეობით მიღების საყოველთაო უფლების გაუქმება“. საქართველოს კონსტიტუცია აწესრიგებს მესაკუთრეთა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთობებს. კონსტიტუციური რეგულაცია ქმნის გარანტს, რომ არ მოხდება სახელმწიფოს მხრიდან დაუსაბუთებელი ჩარევა კერძო საკუთრებაში.

საკუთრების უფლებით სარგებლობა შეუძლიათ როგორც ფიზიკურ პირებს, ასევე კერძო სამართლის იურიდიულ პირებსაც. კონსტიტუციის 21-ე მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი დაცვის გარანტიები იცავს როგორც ფიზიკური პირის საკუთრების უფლებას, ასევე იურიდიული პირის საკუთრების უფლებას.

საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლის პირველი ნაწილით, საკუთრების უფლება აღიარებულია ექსკლუზიურ უფლებად. ექსკლუზიურობა კი გულისხმობს უფლებამოსილი პირისათვის იმგვარი სამართლებრივი გარანტიების შექმნას, რომ მას შეეძლოს ამ უფლებასთან დაკავშირებული უფლებამოსილების თავისი შეხედულებების შესაბამისად ინდივიდუალური გამოყენება.

საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლით დაცულ სფეროში არ ექცევა საკუთრებიდან შემოსავლები და მოგება. რაც ნიშნავს, რომ საკუთრების ძირითადი უფლება არ იცავს მოქალაქეს გადასახადების გადახდისგან. წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს უნდა აღქმული ყოფილიყო, როგორც საკუთრების ჩამორთმევა სახელმწიფოს მხრიდან.

არ არებობს წესები გამონაკლისების გარეშე, მიუხედავად იმისა, რომ საკუთრების უფლება აბსოლუტური უფლებაა, როგორც საერთაშორისო, ასევე ქვეყნის შიდა კანონმდებლობით, ამის მიუხედავად, არსებობს საკუთრების უფლებით დაცულ სფეროში სახელმწიფოს ჩარევის შესაძლებლობები. საქართველოს კონსტიტუცია ერთმანეთისაგან გამიჯნავს

ჩარვეის ორ სახეს: 1) საკუთრების უფლების შეზღუდვას. 2) საკუთრების უფლების ჩამორთმევას.

საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლის მეორე პუნქტით: „აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის დასაშვებია ამ მუხლის პირველ პუნქტში აღნიშნული უფლებათა შეზღუდვა კანონით განსაზღვრული შემთხვევებში და დადგენილი წესით, იმგვარად რომ არ დაირღვეს საკუთრების უფლების არსი“. ევროპული კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლით აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროება განპირობებული უნდა იყოს საზოგადოებრივი ან სოციალური მოთხოვნებით, უნდა ემსახურებოდეს კანონიერ მიზანს და იყოს ამ მიზნის პროპორციული. სამართლის უზენაესობისა და სამართლებრივი განსაზღვრულობის პრინციპები, რაც მოცემულია კონვენციაში, მოითხოვს რომ კანონები, რომელთა საფუძველზეც უნდა მოხდეს ჩარევა საკუთრების უფლებით დაცულ სფეროში, იყოს საკმაოდ ხელმისაწვდომი და გამჭვირვალე. აქვე ნახსენებია, რომ საკუთრების უფლებაში ჩარევა უნდა ემსახურებოდეს ლეგიტიმურ მიზნებს და უნდა იყოს შესაბამისი მიზნების პროპორციული. რაც გულისხმობს, რომ არსებობდეს გონიერი თანაზომიერება აკრძალვის აღსრულებისათვის გამოყენებულ საშუალებასა და დასახულ მიზანს შორის.

კონსტიტუციის 21-ე მუხლის მეორე ნაწილი, რომელშიც საუბარია აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების შემთხვევაში საკუთრების უფლების შეზღუდვაზე სახელმწიფოს მხრიდან, არაერთხელ გამხდარა დავის საგანი. პრობლემას წარმოადგენს აუცილებელის საზოგადოებრივი საჭიროების ცნების ზოგადი დეფინიცია. საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 16 მაისის კონსტიტუციური სარჩელით მიმართეს მოქალაქეებმა, რომლითაც კონსტიტუციურ სარჩელში მიუთითებდნენ, რომ კანონმდებელმა თვითონ უნდა განსაზღვროს აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების არსი. რაზეც საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ: „არ არსებობს აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების დეფინიცია. ეს არის აბსტრაქტული სამართლებრივი ტერმინი, რომელიც კონკრეტულ შინაარს იძენს სხვადასხვა დროსა და ისტორიულ ვითარებაში, ცვალებადია განსხვავებული და დინამიური სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური მოთხოვნების ადეკვატურად“.

საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების კონკრეტული რეგლამენტაციის უფლებამოსილება გააჩნია მხოლოდ კანონმდებელს. მისი გადასწყვეტია, თუ რა ღონისძიების გატარებაა აუცილებელი საზოგადოების ინტერესებიდან გამომდინარე. ის ასევე შესაბამის დასკვნებს აკეთებს ეკონომიკური, სოციალურ-პოლიტიკური შეხედულებებისა და მიზნების საფუძველზე. არ არის აუცილებელი, რომ კანონმდებელმა კონკრეტულად მიუთითოს ნორმაში, თუ რა აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისთვის იღებს მას, მაგრამ, აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების არსებობა უნდა ირკვეოდეს ნორმის ანალიზის, მისი განმარტების შედეგად. ამასთანავე, კანონმდებელი არ არის აბსოლუტურად თავისუფალი ამ ცნებისთვის კონკრეტული შინაარსის მიცემისას, რადგანაც შესაძლებელი იქნებოდა უფლებამოსილების განხორციელების პროცესში ნებისმიერი გარემოებისთვის აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების დარქმევა და მისთვის საკუთრების უფლების შეზღუდვის საჭიროდ მიჩნევა. იმას არის თუ არა კანონმდებლის მოსაზრება აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებასთან დაკავშირებით მართებული და კონსტიტუციასთან შესაბამისი, საკონსტიტუციო სასამართლო ადგენს.

საკუთრების უფლების შეზღუდვის დროს, ნივთი კვლავ მესაკუთრის საკუთრებაში რჩება, თუმცა საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელება მას შეუძლია შეზღუდულ ფარგლებში.

რაც შეეხება საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლის მესამე ნაწილს: „აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის საკუთრების ჩამორთმევა დასაშვებია კანონით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში, სასამართლო გადაწყვეტილებით ან ორგანული კანონით დადგენილი გადაუდებელი აუცილებლობისას, წინასწარი, სრული და სამართლიანი ანაზღაურების პირობებით“. საკუთრების ჩამორთმევისას კი ნივთი გამოდის მესაკუთრის მფლობელობიდან. ამ შემთხვევაში კანონმდებლო მეტი სიფრთხილით ეკიდება აღნიშნულ ფაქტს, რათა სახელმწიფო არ გასცდეს თავის უფლებამოსილებას. იგი შესაბამისი საკანონმდებლო აქტით განსაზღვრავს იმ აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების შემთხვევებს, რაც საკუთრების უფლების ჩამორთმევას იწვევს.

ქონების პატივისცემის უფლება არ უკრძალავს სახელმწიფოს, ჩამოართვას პირს მისი კუთვნილი ქონება იმ შემთხვევების გარდა, როცა ამას საზოგადოების ინტერესები მოითხოვს მხოლოდ და მხოლოდ სათანადო ანაზღაურებით. ეს არის გარანტია, რომ საკუთრების ჩამორთმევა უნდა მოხდეს მხოლოდ სათანადო ანაზღაურებით. უპირველეს ყოვლისა ეს არა მარტო გარანტია, რომ საკუთრების ჩამორთმევა უნდა მოხდეს მხოლოდ სათანადო ანაზღაურებით არამედ ეს ნიშნავს რომ დაცულია საკუთრება და ყველას აქვს თავისი ქონების უფლებით სარგებლობის შესაძლებლობა.

საკუთრების უფლების ჩამორთმევის შესაძლებლობები განსაზღვრულია საქართველოს კანონით „აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის საკუთრების ჩამორთმევის წესის შესახებ“. აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების შემთხვევები, რომელთა არსებობისას გამართლებულია კონსტიტუციის 21-ე მუხლით გათვალისწინებული საკუთრების უფლების ჩამოეთმევა, კანონში კონკრეტულად და ამომწურავად არის განსაზღვრული თუ როდის და რა შემთხვევაშია არის შესაძლებელი საკუთრების უფლების ჩამორთმევა. არცერთ სხვა შემთხვევაში არ შეიძლება საკუთრების უფლების ჩამორთმევა. როგორც ვხედავთ კანონი ზუსტად განსაზღვრავს საკუთრების ჩამორთმევის შესაძლებლობას, როგორც ამას მოითხოვს ევროპული ქარტია ნებისმიერი ჩარევა საკუთრებით შეუფერხებელად სარგებლობის უფლებაში, ეს იქნება ქონების ჩამორთმევა თუ ქონებით სარგებლობის უფლების შეზღუდვა უნდა იყოს კანონით განსაზღვრული და განხორციელდეს კანონით დადგენილი პროცედურების დაცვით.

როდესაც ხდება საკუთრების უფლების ხელყოფა საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე, მესაკუთრე არ რჩება კომპენსაციის გარეშე, საკუთრების უფლების ჩამორთმევის სამაგიეროდ იგი იღებს სამართლიან და გონივრულ კომპენსაციას. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ქონების ჩამორთმევა კომპენსაციის გარეშე საკუთრების უფლების გაუმართლებელი ხელყოფაა. ასევე მნიშვნელოვანია იმ გარემოების გათვალისწინება, თუ რამდენად არის შესაძლებელი კანონიერი მესაკუთრისთვის იმ ტიპილის მოშუშება კომპენსაციის მეშვეობით, რასაც იგი განიცდის საკუთრების უფლების ჩამორთმევისას. თუმცა ამასთანავე ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ მესაკუთრე

არის საზოგადოების წევრი, რომლის აუცილებელი ინტერესების დაცვისათვის ხდება მისთვის საკუთრების უფლების ხელყოფა.

საკუთრების ჩამორთმევა მხოლოდ საზოგადოებრივ ინტერესების საფუძველზე უნდა მოხდეს. საკუთრების უფლების შეზღუდვის მიზნით სახელმწიფოს მიერ გამოცემული ნორმატიული აქტი თანაზომიერების სამ პრინციპს უნდა აკმაყოფილებდეს. პირველი დასახული მიზნის მისაღწევად უნდა იყოს დასაშვები; მეორე მესაკუთრისათვის მინიმალური ზიანის მომტანი; მესამე პროპორციული შეზღუდვით გამოწვეული მიზანი და შეზღუდვის შექმნის თანაზომიერი შეფასების გარანტი.

აუცილებელ საზოგადოებრივ საჭიროებას აქვს ორმაგი ფუნქცია, პირველი იგი აძლევს სახელმწიფოს შესაძლებლობას შეზღუდოს საკუთრების უფლება, ხოლო მეორე მხრივ იგი უდგავს ზღვარს საკუთრების უფლების შეზღუდვის. საკუთრების ორმაგ დატვირთვას ხაზის უსვავს საკონსტიტუციო სასამართლოც, რომელმედიც აღნიშნავს, რომ საკუთრება სოციალურ სახელმწიფოში მესაკუთრის კერძო ინტერესების დაკმაყოფილების პარალელურად აქვს სოციალური ფუნქციაც. სამართალი ვერ იქნება გულგრილი საკუთრების სოციალური დატვირთვისადმი, რაგდან სწორედ აქ მუდავნდება საკუთრების მიერ შესასრულებელი ამოცანა მისი ადგილი, როლი და მნიშვნელობა. ამიტომ სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფო ერთნაირად მოითხოვს როგორც კერძო საკუთრების თავისუფლებას ასევე მის შეზღუდვის აუცილებლობას საჯარო მიღწევისათვის.

გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევა განსაზღვრულია საქართველოს ორგანული კანონით „საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის გადაუდებელი აუცილებლობისას სათანადო ანზღაურებით საკუთრების ჩამორთმევის წესის შესახებ“. გადაუდებელ აუცილებლობას განეკუთვნება ვითარება, რომლის დროსაც (ეკოლოგიური კატასტროფის, სტიქიური უბედურების, ეპიდემიისა და საზოგადოებრივი უშიშროების) საკუთრების ჩამორთმევოს შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს პრეზიდენტი, აღმასრულებელი ხელისუფლების სამთავრობო დაწესებულებ, სამთავრობო დაწესებულება ან ადგილობრივი მმართველობის ორგანო, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზეც იმყოფება საკუთრების ობიექტი. ყველა აღნიშნულ შემთხვევაში საჭიროა მესაკუთრისათვის საფასურის

გადახდა. საკუთრების საბაზრო ღირებულებას აფასებს სახელმწიფო. საფასური მესაკუთრეს გადაეცემა საკუთრების ჩამორთმევამდე. მესაკუთრეს უნარჩუნდება უფლება რომ სახელმწიფოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება გაასაჩივროს სასამართლოში.

აღმიწიული საკანონმდებლო ნორმები მესაკუთრისათვის გასაგებს ხდის, რომ ქონება ესაძლებელია საზოგადოებრივი კეთილდღეობისთვის საჭიროებიდან გამომდინარე შესაძლოა გავიდეს საზოგადოების და სახელმწიფოს სასარგებლოებაში. ზემოთ აღნიშნული კანონმდებლობათა საფუძველზე საკუთრების უფლების ჩამორთმევა აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ ხორციელდება, მას ადმინისტრაციულ ჩამორთმევადაც მოიხსენიებენ.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ საკუთრების უფლებასთან დაკავშირებული საკითხები ჯერ არ არის სათანადოდ სრულყოფილი. სამართლის მიზანია დაიცვას თვითოეული პიროვნება სხვათა თვითნებობისგან, იზრუნოს საკუთრების უფლების დაცვაზე, ხოლო საჭიროებიდან გამომდინარე მოახდინოს ამ უფლებათა შეზღუდვა სამართლებრივ ჩარჩოებში. როგორც საქართველოს ასევე საერთაშორისო პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ საკუთრების უფლების შეზღუდვას განსაკუთრებული სიფრთხილით ეკიდება, რადგანაც თავიდან იქნას აცილებული დაუსაბუთებელი ჩარევა. სახელმწიფოს პრეტენზია იყოს დემოკრატიული ნიშნავს რომ მან უნდა იზრუნოს მესაკუთრის ამ ფუნდამენტალური უფლების დასაცავაზე.

ლიტერატურა

References:

- 1 saqarTvelos konstitucia.
- 2 saqarTvelos kanoni aucilebeli sazogadoebrivi saWiroebisaTvis sakuTrebis CamorTmevis wesis Sesaxeb.
- 3 saqarTvelos organuli kanoni „sazogadoebrivi saWiroebisaTvis gadaubebeli aucileblobisas saTanado anzRaurebiT sakuTrebis CamorTmevis wesis Sesaxeb“
- 4 sakanstitucio sasamarTlos gadawyvetileba N1/2/384.
- 5 cnobilaZe i., koJoraZe k., fofxaZe e., tabataZe r., mosaSvili n., abaSiZe q., revaziSvili T. sakuTrebis ufleba saqarTveloSi. Tbilisi. 2008.
- 6 izoria l., korkelia k., kublaSvili k., xubua g. saqarTvelos konstituciis komentari. gamomcemloba „meridiani“ Tbilisi. 2005.
- 7 WeiSvili z. sanivTo samarTali. gamomcemloba „samarTali“. Tb. 2008.

8 frisero n. ufleba qonebis pativiscemaze. adamianis uflebaTa da ZiriTad TavisuflebaTa dacvis konvenciis # 1 oqmis pirveli muxli, (saerTaSoriso samecniero-praqtikuli konferenciis masalebi), Tb. 2005.

Sopio Kokrashvili

LEGAL BASIS FOR PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS

Summary

Property right is the supreme value, which is one of the criteria for assessment of state democracy, as well as the human fundamental right recognized and protected with the general legislation of the country – Constitution of Georgia. There are no rules without exception, and therefore, notwithstanding the supreme value of the property right, according to the local as well as the international legislation in the field protected with the property right, there are the opportunities for interference with it, meaning restriction and seizure of the property right. The state deals with restriction of the property right with especial caution in order to avoid unsubstantiated interference with it.

Keywords: property right, guaranty for democracy, protection of property right, restriction of property right, seizure of property right.

Reviewer: Professor Giorgi Bagaturia, Georgian Technical University

Софи Кокрашвили

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ЗАЩИТЫ ПРАВА СОБСТВЕННОСТИ

Резюме

Право собственности, в качестве фундаментального права человека признано и защищено основным законодательством страны – Конституцией Грузии. Нет правил без исключений, поэтому, несмотря на высшую ценность права собственности, согласно как международному, так и внутреннему законодательству страны, существуют возможности вмешательства со стороны государства в защищенную правом собственности сферу, что подразумевает ограничение и изъятие права собственности.

Ключевые слова: право собственности, гарант демократии, защита права собственности, ограничение права собственности, изъятие права собственности.

Рецензент: Профессор Георгий Багатурия, Грузинский технический университет

სახელმწიფო და რელიგია

УДК: 294

Олег Шепетяк

ИНДУССКО-ИСЛАМСКИЙ СИНТЕЗ ЭПОХИ ВЕЛИКИХ МОГОЛОВ КАК РЕЛИГИОЗНО-ПОЛИТИЧЕСКОЕ ЯВЛЕНИЕ

Средневековая Индия была полем встречи двух мировых цивилизаций – индуизма и ислама. Восхождение на индийский престол династии Великих Моголов принесло Индии не только объединение в единое государство, но и великий синтез культур. Правление мусульманской династии Индии – это, прежде всего, религиозная история, которая оставила свой осязаемый след на всю последующую историю субконтинента. Кульминацией этого религиозно-культурного синтеза было правление Акбара, который дал начало взаимопонимания индусского и мусульманского миров.

Ключевые слова: религия, ислам, индуизм, Индия, Акбар.

Индия – одна из древнейших цивилизаций мира, и одна из немногих древних культур, которая просуществовала до наших дней. Современная Индия занимает большую часть огромного субконтинента Индостан, а ее население составляет более одного миллиард двести миллионов человек, то есть почти такое, как во всей южном полушарии планеты (Африке, Южной Америке, Австралии и Океании). С таким населением Индия занимает второе место в мире по числу жителей, а потому имеет колоссальное влияние на глобальные культурные, политические, экономические, миграционные, а прежде всего религиозные процессы. Наверное, нет в мире страны, которая не столкнулась с религиозными влияниями Индии. Индуизм, буддизм, сикхизм, джайнизм и другие религии родились в Индии, однако сегодня распространились во все уголки планеты. Глобализация последних десятилетий привела к возникновению многочисленных новейших верований, в основу многих из которых легли элементы индийских религий. Колоссальная культурно-религиозная роль Индии дает ей право претендовать на детальное изучение во всех уголках мира. К тому же, недостаточное знание индийской культуры и религии создает значительные препятствия в понимании современных глобальных цивилизационных процессов. Индийская история насковзь пропитана религиозными мотивами, поэтому без наблюдения за

основными вехами индийской истории невозможно понимание религиозной ситуации субконтинента.

Поскольку Индия охватывает большую территорию и огромное скопление населения, она является настоящим "музеем рас". Север страны, заселен арийцами, наполненный жителями со светлой кожей, а на юге, в котором преобладает доарийской населения Индии, живут люди с темным цветом кожи. Языковая картина Индии настолько разнообразна, что ее нелегко классифицировать. Населения страны использует пятнадцать официальных языков, государственным Индии является хинди, однако жители субконтинента говорят на 255 языках и диалектах. В основном языки Индии можно разделить на две группы: языки арийского происхождения, которые больше распространены на севере, и дравидские языка, которые преобладают на юге.

Возникновение ислама отобразилось на истории Индии. Арабы, охваченные проповедью Мухаммеда, начали распространение новой веры по всему миру, используя при этом завоевательные войны. Пришли арабы и к границам Индии, осуществив в X веке ряд нападений на ее территорию. Однако арабские набеги не повлияли на историю субконтинента. В 962 году в городе Газны (современный Афганистан) было учреждено тюркское мусульманское государство, которое во время правления своего третьего эмира Махмуда (971-1030) достигло невероятного величия. Отсюда ислам начал свое движение на Индию. Махмуд совершил 17 походов на Индию, которые отличились своей звериной жестокостью: он массово убивал индусов, разрушал величественные храмы и грабил страну. Пенджаб стал частью Газнского государства, однако в других частях Индии Махмуд ограничился только грабежом и уничтожением. После смерти Махмуда Индия смогла восстановиться от разрушительных нашествий. Через 150 лет, а именно в 1175 году, султан Мухаммед Гури вновь напал на Индию, но на этот раз не для грабежа, а с целью завоевания и подчинения, что ему и удалось. В 1206 году Мухаммед Гури умер, а его военачальник Кутб уд-Дин провозгласил себя правителем Дели, основав Делийский султанат, просуществовавший 320 лет и в котором изменились пять династий.

Власть султаната полностью состояла из мусульман, которые приехали в Индию из других азиатских стран. Они, в большинстве, не вмешивались в жизнь индусов и их религиозность. Однако по всей территории Делийского султаната возникали новые художественные, особенно архитектурные произведения. Мусульмане строили мечети и минареты, пытаясь сделать их более величественными, чем индусские храмы. Религиозное размежевание населения одной страны не могло

продолжаться вечно. Постепенно начались мусульманско-индусские столкновения. Мусульмане, проповедуя строгий монотеизм, начали остро критиковать размытые религиозные представления индуизма. Не менее острой критики испытывала кастовая система. К тому же, индусы, принадлежащие к низшим кастам, увидели в исламе возможность освободиться от кастового ига. Наряду с противостояниями ислама и индуизма, индийский гений совершил попытки синтезировать два религиозных мировоззрения. Самой интересной из таких попыток стала деноминация Кариба. Основой учения Кариба (1440-1518) стало индусское понятие бхакти (высокая любовь к Богу). Эта мистика любви легла в основу его кредо: "Бог – единственный, несмотря на то, как мы Ему поклоняемся: как Аллаху, или как Рама... Бог индусов находится в Бендаресе Бог мусульман – в Мекке; но Он, который сотворил мир, живет не в рукотворном городе, Он – единственный Отец и индуса, и мусульманина". Идеи Кариба повлияли на дальнейшие синкретические религиозные концепции, в частности на сикхизм.

Период процветания мусульманской Индии протекал в 1526-1707 годах, когда субконтинентом правила династия Великих Моголов [3]. Имя "могол" указывал на происхождение этой династии из Средней Азии и их связь с монголами. Основатель династии, Захиреддин Мухаммед Бабур (1483-1530) был потомком Чингисхана и Тамерлана; он известен как исследователь музыки, военного дела и тому подобного. Сборник стихов Бабура "Диван" принесла ему мировую славу поэта. Свою жизнь описал сам Бабур в своем дневнике [2]. Бабур был законным наследником трона невеликого княжества Самарканда, который он потерял в результате узурпации незаконным правителем. Молодость Бабура прошла в постоянных попытках вернуть свой трон. Долгое время он возглавлял небольшой военный отряд, который зарабатывал на жизнь разбоями. В 1504 году Бабур смог захватить власть в афганском городе Кабуле, в котором он создал маленькое царство. А дальше – триумф за триумфом: укрепление власти, расширение границ, успешные войны, и в конце первый поход на Индию в 1517 году. Весной 1526 Бабур совершил масштабный поход на Индию, где, стоя во главе двадцатипяти тысячной армии, он столкнулся со стотысячным войском Ибрагима Лоди. Мудрая тактика Бабура принесла ему победы в этом неравном бою. Но победа еще не принесла Бабуру полную власть в Индии. Теперь появились внутренние проблемы: солдаты Бабура воспринимали этот поход как очередное ограбление Индии, а не как попытку утверждения новой династии. В этой ситуации Бабур проявил свои необычайные

дипломатические и лидерские таланты, сумев убедить армию в том, что им такти нужно остаться на субконтиненте навсегда. Как только Бабур убедил свою армию, удельные князья Индии также поняли, что завоеватель не спешит покидать Индию, и начали объединяться против него. 16 марта 1527 состоялась решающая битва при Кхануа, в которой победил Бабур. Завоевав большую часть Индии, Бабур застал ее в плачевном состоянии. Основатель династии Великих Моголов вошел в историю как завоеватель. Ему не хватило жизни, чтобы сплотить новое государство и развить ее экономику.

После Бабура трон унаследовал его сын Хумаюн (1530-1556), который был вынужден снести бремя неорганизованности страны. Хумаюн запомнился преемниками как творческая личность, которая умела ценить и поддерживать искусство. В 1540 году Хумаюн после поражения был вынужден бежать из страны. Полную власть он вернул только в 1555 году при поддержке персидского царя, но у него уже не было ни времени, ни сил, чтобы сплотить империю. Эту миссию выполнил его сын – гений индийской политики Джелаль-ад-Дин Мухаммад Акбар (1542-1605) [7; 8; 5].

Акбар вступил на трон в тринадцатилетнем возрасте. Ему пришлось отдать много сил для устранения конкурентов, которые покушались на его законные власть и статус. В восемнадцатилетнем возрасте Акбар уже прочно владел страной, которая в то время уже охватывала большую часть Индии. Его внимание привлекали также южные территории и выход к Аравии. Стремление расширить границы страны втянули его в войны, которые были очень успешными. Однако основу славы Акбара составили не завоевание, а его религиозная и культурная деятельность. Император прекрасно понимал, что в его стране сосредоточены две мощные силы: индуизм и ислам, ни одна из которых не может занять доминирующее положение, но они обе вовлеченные в постоянные противостояния. Его предшественники – Бабур и Хумаюн – опирались на поддержку князей, однако такая поддержка была нестабильной. Акбар стремился опереться на поддержку народа, но для этого он должен был решить религиозные противостояния. Если в период мусульманского вторжения в Индию мусульманами были исключительно иностранцы-завоеватели, то во времена Акбара ислам исповедовала большая часть индийцев. Все это стимулировало Акбара к строительству новых принципов религиозной политики, которыми он опередил свое время. Его политика основывалась на принципах религиозной толерантности. Наивысшим ее проявлением стала отмена двух налогов, подавляющих индусов: налог на паломничества, который составил значительные поступления

в бюджет, поскольку индусы массово совершали паломничества, и джизья, то есть подушный налог, который были обязаны платить все немусульмане. Он одинаково относился ко всем религиям и их поддерживал, строил мусульманские мечети, индусские храмы и буддийские монастыри, способствовал развитию творчества представителей всех религий, считал себя покровителем всех, кто населял Индию. Эти шаги привели к изменению отношения индусов: если Бабур был для них оккупантом, то Акбар стал полноправным правителем, пользовался поддержкой представителей различных деноминаций.

Сегодня невозможно сказать, определялась ли религиозная политика Акбара только государственными соображениями. Если и так, то исключительно политическая находчивость руководила его действиями недолго. Акбар был не только политиком, администратором и полководцем. Он был, прежде всего, глубоким мыслителем и духовным человеком, который пытался осмыслить философские основания своих действий и искренне искал Бога. Акбар не уничтожал иноверцев, а пытался их понять; старался не столько научить кого-то своим религиозным убеждениям, сколько учиться от других. Он понимал, что разные народы по-разному ищут Бога, однако если кто-то идет к Богу своим путем, то это не значит, что он не постигнет цели. Результатом таких соображений Акбара стал специфический религиозный феномен, которому мало внимания посвящают исследователи, который, однако, заслуживает глубокого анализа. Речь идет о дин и-иллахи (божественной вере). Акбар основал молитвенный дом, где он проводил много времени в разговорах с богословами различных религий: мусульманами, индусами, буддистами, зороастрийцами, христианами и иудеями. Эти разговоры убедили его в том, что все религии исповедуют Единого Бога, но истолковывают его по-разному. В 1581 году Акбар положил начало дин и-иллахи, которая не стала религией, а скорее оставалась богословской концепцией. Центральным лозунгом дин и-иллахи стало понятие "акбар", которое не только соответствовало его собственному имени, но и использовалось в мусульманском религиозном приветствии и молитвенном лозунге. "Аллах акбар" означает "Слава Аллаху". Однако Акбар трактовал его иначе – "Бог есть акбар". Этим он выражал убеждение, что человеческое знание о Боге ограничивается только его славой, то есть его проявлениями в мире. "Акбар" Акбара тождественен иудейской Шехина, полинезийские Мана, шумерском Мэ, аккадском Нэ, елламитскому Китен и тому подобное. В представлениях Акбара нашли место также и культы

различных религий, а также сакрально-этические нормы. Так, он зажигал вечный огонь, как это делали зороастрийцы, запрещал есть говядину во дворце, как индусы, убивать животных, как джайнисты, и другое. Полная религиозная толерантность и даже синкретизм соединились с культом самого Акбара. Он считал себя пророком, который через тысячелетие после Мухаммеда призвал очистить ислам и другие религии. Дин и-иллахи исчез со смертью Акбара, оставив после себя вечное послание императора-пророка.

Старания Акбара привели к объединению наследств двух ведических культур мира – индусской и мусульманской. Результатом этого сочетания стало высокое искусство, которое на протяжении веков захватывает многих. Благодаря специфическому индусско-мусульманскому искусству XVII век стал временем блестящих достижений культуры Индии. После смерти Акбара его дело продолжил его сын Джаганир (1605-1627) и внук Шах Джахан I (1627-1658), которые не только расширили границы империи и усовершенствовали управления, но и подняли культуру и искусство Индии на новый уровень. Среди многочисленных архитектурных шедевров, созданных в Индии в XVII веке, особое место занимают мавзолеи. Величайшими мавзолеями-мечетями Индии [1] стали гробница Хумаюна в Дели, построенная в 1562-1570 годах, гробница Акбара, построенная в 1613 году в городе Агра. Но самым выдающимся шедевром Индии стал мавзолеем Тадж-Махал [10]. Когда в 1630 году умерла Мумтаз Махал, жена Шаха Джахана, император, невероятно любивший свою жену, перенес огромную горе. Чтобы засвидетельствовать своей покойной жене свою любовь, он решил построить ей такой мавзолеем, который стал бы самым прекрасным зданием мира. И ему это удалось. Гробница Тадж-Махал из белого мрамора стала не только самым прекрасным зданием Индии, но и, по мнению многих искусствоведов, всего мира.

В 1657 году Шах Джахан заболел. Не дождавшись смерти отца, его сыновья начали борьбу за престол. Законным наследником падишаха был его старший сын Дара Шукот. Однако он стал жертвой своего младшего брата Аурангзеба, который захватил власть, убил двух своих братьев Дара Шукоха и Мурада, а Шаха Шужду заставил покинуть Индию. Когда законный император Шах Джан выздоровел, его два сына были мертвы, а третий – в изгнании. Сам Шах Джахан был заключен в своем дворце, и только из окон мог смотреть на Тадж-Махал и другие шедевры своего правления. Последние восемь лет жизни заключенный падишах провел в размышлениях над сложностью судьбы. Новый правитель Аурангзеб [12] руководил как жестокий

тиран. Больше всего его деспотичности проявилась в религиозной политике. До сих пор Великие Моголы пытались строить государственное управление по фундаменте религиозной толерантности и взаимоуважения. Теперь падишах изменил правительственные настроения: Аурангзеб был убежденным мусульманином, который считал своим долгом распространение ислама и уничтожения других религий. В 1664 году он запретил восстанавливать индуские храмы, подвергшихся повреждениям временем, а в 1669 – строительство новых храмов. В 1679 году падишах восстановил джизью, то есть подушный налог для всех немусульман. Джизья стала символом религиозного террора в Индии. Все остальные налоги были для индусов значительно выше, чем для мусульман. Эти указы вызвали ряд индуских восстаний, которые Аурангзеб топил в крови. Падишах также начал кровавые войны с целью завоевания Южной Индии. Его страна стала мощной военной империей, но внутренние противоречия, прежде всего вызваны религиозным террором, стали большим политическим риском для его власти. Последние годы своей жизни Аурангзеб посвятил войнам с маратхами, одним из индийских этносов.

После смерти Аурангзеба в истории империи Великих Моголов, как это бывает всегда после правления, основанного исключительно на силе и жестокости, начался спад. Междоусобицы, борьба за престол, восстания, сепаратизм расшатали империю. И хотя Моголы правили еще полтора века, называть их большими уже не было оснований. В 1857 году Моголы полностью потеряли то, что осталось от их империи. Династия прекратила свое существование, а Индия распалась на удельные княжества. Правление Моголов изменило Индию. И в настоящее время Индия остается третьей (после Индонезии и Пакистана) страной мира с наибольшим количеством мусульман.

История Великих Моголов – это история взлета и падения индуско-мусульманского культурного синтеза. Огромная империя, которая содержала в себе различные религиозные деноминации, сумела создать платформу для межрелигиозной коммуникации. Вершиной этого диалога стала уникальная синкретическая богословская концепция Акбара дин и-иллахи. Принципы религиозной толерантности и соединения цивилизационных достижений мировых религий, заложенные Акбаром, дали толчок для развития исключительного искусства, которое вобрало в себя лучшие достижения различных культур, которые пересеклись на субконтиненте. Религиозная толерантность стала основанием политической и культурной величия Индии XVII века, определив ее

самобытное лицо. Как только принципы равноправия религий были нивелированы, а доминантной аксиомой индийского государственного управления стал мусульманский эксклюзивизм, неизбежным слал культурный и политический спад страны, падение в прошлом величественной династии и зависимость ее от новых завоевателей.

Литература:

References:

1. Asher C.B. Architecture of Mughal India. – Oxford University Press, 1995.
2. Babur Nama. Journal of Emperor Babur. – London: Penguin Books, 2006.
3. Behr H.-G. Die Moguln. Macht und Pracht der indischen Kaiser von 1369-1857. – Wien, Düsseldorf: Econ, 1979.
4. Conermann St. Das Mogulreich. Geschichte und Kultur des muslimischen Indien. – München: Beck, 2006.
5. Franke H. Akbar und Gahangir. Untersuchungen zur politischen und religiösen Legitimation in Wort und Bild. – Hamburg, 2007.
6. Gascoigne B. Die Großmoguln. Glanz und Größe mohammedanischer Fürsten in Indien Verlag – Gütersloh: Prisma, 1987.
7. Habib I. Akbar and His India. – New Delhi: Oxford University Press, 1997.
8. Hottinger A. Akbar der Große (1542-1605). Herrscher über Indien durch Versöhnung der Religionen. – München: Fink, 1998.
9. Koch E. Mughal Architecture – An Outline of Its History and Development: 1526-1858. – München: Prestel, 1991.
10. Koch E. The Complete Taj Mahal and the Riverfront Gardens of Agra. – Thames & Hudson, 2006.
11. Kulke H. Indische Geschichte bis 1750. – München, 2005.
12. Sarkar J. History of Aurangzib: Based on original sources. – Calcutta: Sarkar & Sons, 1919.

Рецензент: Профессор Елена Александрова, доктор философских наук, заведующая кафедрой философии Киевского университета Бориса Гринченко.

ოლეგ შეპეტიაკი
დიდი მოგოლების ეპოქის ინდურ-ისლამური სინთეზი,
რობორც რელიგიურ-პოლიტიკური მოვლენა

რეზიუმე

შუასაუკუნეების ინდოეთი ორი მსოფლიო ცივილიზაციის - ინდუიზმისა და ისლამის შეხვედრის ველი გახლდათ. ინდოეთის ტახტზე დიდი მოგოლების დინასტიის მოსვლით ინდოეთი არა მარტო ერთიან სახელმწიფოდ იქცა, არამედ მოხდა კულტურების სინთეზიც. ინდოეთში მაჰმადიანური დინასტიის მოსვლა უპირველესად რელიგიური ისტორიაა, რომელმაც თავისი კვალი დატოვა სუბკონტინენტის ისტორიაში. ამ რელიგიურ-კულტურული სინთეზის კულმინაცია გახლდათ აკბარის მმართველობა, რომელმაც საწყისი მისცა ინდურ და მაჰმადიანურ სამყაროთა დაახლოებას.

საკვანძო სიტყვები: რელიგია, ისლამი, ინდუიზმი, ინდოეთი, აკბარი.

რეცენზენტი: პროფესორი ელენე ალექსანდროვა, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, ბორის გრინჩენკოს სახელობის კიევის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის კათედრის გამგე.

Oleh Shepetyak

HINDU-ISLAMIC SYNTHESIS OF MUGHAL ERA AS A RELIGIOUS AND POLITICAL PHENOMENON

Summary

Medieval India has been a field meeting of two civilizations of the world – Hinduism and Islam. Ascent to the throne of the Indian Mughal dynasty of India has brought not only the unification into a single state, but a great synthesis of cultures. The Board of Muslim dynasty in India – is primarily a religious history, which left its significant mark on the subsequent history of the subcontinent. The culmination of this religious-cultural synthesis was the reign of Akbar, which has given rise to mutual understanding of the Hindu and Muslim worlds.

Keywords: religion, Islam, Hinduism, India, Akbar.

Reviewer: Professor Elena Aleksandrova, Doctor Philosophical Sciences, Head of Department of Philosophy of Borys Grinchenko Kyiv University.

УДК 215:001.8
23/28

Елена Маскевич
**ХРИСТИАНСКАЯ СЕМЬЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОСТИ:
ТРАДИЦИОННОСТЬ VS МОДЕРН**

В статье рассматриваются особенности двух направлений, которые являются характерными для современного христианства: традиционализма и модернизма, их воздействие на религиозные взгляды, касающиеся института семьи между представителями трех ветвей христианства: православными, католиками и протестантами.

Ключевые слова: *религия, конфессия, семья, тенденции, традиционность, модерн.*

Семья и семейные отношения долгое время находятся в центре внимания христианских Церквей и вероисповеданий: семья здесь рассматривается как сакральное образование. Церковь приобрела право санкционировать образование семьи посредством таинства брака, в котором брачный союз благословляется «в образе духовного союза Христа с Церковью». Христианская экзегетика в соответствии со Священным Писанием трактует семью как «основу Церкви Христа», а жизнь в браке – как «источник личного и общественного блага» [10, 507-508]. В богословском и церковно-практическом контекстах семью рассматривают как носителя и трансформатора религиозных ценностей, канал воспроизведения религиозных ориентиров и ценностей в других поколениях.

По целому ряду причин объективного и субъективного характера современный институт семьи, в том числе и санкционированный церковью, находится в кризисном состоянии. Несмотря на значительные усилия со стороны христианских Церквей, богословов и клира сохранить традиционное отношение к институту семьи и брака, реальные процессы в этой области носят деструктивный характер: по статистике в Украине и за ее пределами почти половина браков (большинство из них освящены посредством религиозного ритуала) распадается; значительным остается уровень неполных семей, беспризорных детей, сиротство при живых родителях; нормой становятся добрачные связи, приобретают легализацию (а в некоторых странах - и законности) однополые браки, гомосексуализм, педофилия, в том числе среди духовенства и т.д. Оценивая состояние

современной семьи и семейных отношений, Всеукраинский Совет Церквей и религиозных организаций, который представляют более 90 % религиозных организаций Украины, обозначил его как «упадок семейных ценностей» [5].

В самой религиозной среде, в частности среди западных богословов, священнослужителей, верующих философов, социологов, психологов все больше появляется тех, которые пытаются теоретически оправдать эти процессы и явления, подвести под них какое-либо богословско-философское обоснование, под девизами модернистского пересмотра традиционного видения этих проблем нормировать подобные тенденции. Под видом отказа от «устаревшего», фактически происходит навязывание очередной переоценки ценностей (морально-религиозных, социальных, психолого-поведенческих, этических) что так или иначе ведет к усилению негативных процессов в семейной сфере, эскалации распада семей, демографическому кризису, социальной и индивидуальной безответственности, аморальности, разным извращениям [8]. Учитывая изложенное, представляется актуальным более детальное рассмотрение проблемы с учетом особенностей конфессиональных позиций ее видения.

На чем основан нынешний религиозный традиционализм в общем и в вопросах семьи в частности? По мнению православного архимандрита Рафаила (Карелина), «традиционализм основан на безусловной вере в разум Церкви («разум Христа») и подчинении Ему меньшего, ограниченного, засоренного заблуждениями та затемненного грехом разума человека. Жить разумом Церкви – означает быть включенным в Церковь, существовать в ней как в живом организме, видеть в Церкви вечные ориентиры истины. В Новом Завете Церковь называется «Телом Христовым», «Столпом и утверждением истины», поэтому учение Церкви является нерушимым» [7, 119]. Таким образом, речь идет о безусловном подчинении мыслей и деяний человека (с учетом ее ограниченности и «меньшинства» разума) установкам Христианской Церкви. Придерживаясь этой логики, христианские нормы, касающиеся семьи, брака, внутрисемейных отношений также должны быть приоритетными, доминирующими, где собственное мнение субъектов семейных отношений фактически имеет второстепенное значение.

Модернистское стремление пересмотреть и обновить существующие христианские установки, богословские концепции по вопросам семьи и брака – явление объективное, обусловленное целым рядом причин внешнего и внутреннего порядка, относящегося к

религиозно-церковному комплексу. Если процессы глобализации, информационная революция, политическая и социальная нестабильность, демографические колебания, которые в конечном итоге влияют на институт семьи, носят во многом объективный характер, то ряд других причин, связанных с процессами в самой Церкви и религиозной среде. Среди них: кризисные явления в самой Церкви, процессы секуляризации и десекуляризации, растущей поликонфессиональности и дробления, тенденции пренебрежения традиционными формами связей с религиозными организациями («верить, но не быть», «быть, но не верить»), явление завышенной (декларативной) религиозной самоидентификации среди населения и т.д. Конец XX столетия характеризуется победой светского над религиозным, отмечает глава УПЦ КП патриарх Филарет. Отброшен христианский способ жизни. Догматы Церкви превратились в формулы, которые скорее сохраняются, нежели воплощаются в жизнь [3, 32-33].

В фактической религиозно-церковной жизни христианские догмы, нормы, предписания, с одной стороны, и реальные мысли и поступки современного верующего с другой, находятся и функционируют в разных плоскостях, не пересекаясь. Передко наблюдается факультативное отношение или вообще игнорирование частью верующих религиозно-церковных предписаний, касающихся семи, брака и семейных отношений.

Речь идет о том, что при относительно высоком (по данным социологических исследований) уровне доверия населения к институту Церкви и духовенства [11, 52] уровень действительного соблюдения ее наставлений в практической жизни теми, кто самоидентифицирует себя как верующий, заметно ниже.

Реальность существования в наше время неэффективных в определенных аспектах религиозных норм и предписаний, касающихся семьи и брака, норм, которыми на практике можно пренебречь, которые далеко не всегда «работают», обусловили появление концепций, которые стремились пересмотреть существующее состояние, предоставить религиозным положениям по этим вопросам гибкость, соответствия современным запросам, предоставить, образно говоря «второе дыхание». Важными причинами пересмотра существующих регулятивных норм по вопросам семьи и семейных отношений стали признаки общей трансформации семьи, которая наблюдалась в большинстве стран и со всей очевидностью стала проявляться с конца 1980-х гг.: уменьшение количества браков, их «старение», увеличение количества незарегистрированных браков,

падение рождаемости, увеличение количества малодетных семей, увеличение количества внебрачных детей. Все более доминирующей становится позиция ученых, способных видеть в этих процессах и явлениях девальвацию традиционной формы общественной жизни – семьи, которая создается на базе создания брака [6, 65,72]. Различные мероприятия по улучшению ситуации со стороны обеспокоенного общества и Церкви очевидных результатов пока еще не имеют.

Семья в христианском традиционном понимании - это общность личностей, которые признают Бога центром своей жизни и соединенных любовью, способная строить гармоничные отношения друг с другом, социумом и государством. Понимание роли семьи исходит из Священного Писания как наивысшего авторитета в вопросах нравственности, а также основывается на многовековом опыте церковного попечения о семье.

Семья начинается с брака. Брак - это законный союз мужчины и женщины, и в Священном Писании говорится о невозможности других форм общежития. Союз людей одного пола является греховным и не может считаться браком (Рим. 1: 18-32; 1 Кор. 6: 9-11).

Развод в христианстве рассматривается как семейная трагедия, однако если церковь стремится сохранить или восстановить семейные ценности, то религиозные общины должны напоминать людям об ответственности, которая лежит на них при вступлении в брак. Ответственность христианских общин заключается в содействии сохранению браков и предотвращении разводов.

Во взглядах на семью святость и чистота добрых отношений традиционно играют не последнюю роль для устройства счастливой и гармоничной жизни человека. Рождение и воспитание детей является важной составляющей жизни супругов.

Почти во всех религиозных системах семья рассматривается как источник человеческого существования. Общая концепция модели семьи имеет специфические черты в разных религиозных направлениях и конфессиях. Конфессиональные (религиозные) нормы определяют особенности супружеских отношений в семье.

Все христианские исповедания основываются на понимании и толковании Библии. Однако его понимание имеет определенные различия среди представителей разных ветвей. Критерием верного понимания Священного Писания для католиков является слово Папы, для протестантов - убеждение основателя данной конфессии, того или иного богословия и даже личное мнение самого верующего, для православных единственно достоверным критерием является так называемое Священное писание.

Кроме общих характеристик, определяющих развитие и функционирование семейной системы, существуют конфессиональные специфические различия в супружеских отношениях.

В православии и католицизме с догматическим вероучением тесно связана система культовых действий. Основы этих культовых действий составляют семь главных обрядов - таинств: крещение, причастие, покаяние, миропомазание, брак, священство.

Таинство брака было установлено для освящения семейной жизни и благословения супружеского союза Церковью. Оно происходит во время обряда венчания.

Если в католицизме и православии существует семь таинств, то протестантизм оставил лишь два: таинства крещения и причастия. Однако действие и этих обрядов было лишено особой магической силы. У лютеран брак вообще считается обычным обрядовым действием.

Брак является одним из христианских таинств. Согласно (Быт 2:18), целью брака является не столько деторождение, сколько духовно-телесное единство, взаимное дополнение и взаимопомощь. Заповедь «плодитесь и размножайтесь» относится и к человеку, и к другим живым существам (Быт. 1: 22,28), но только человеку заповедано составить в любви «одну плоть» (Быт. 2:24). Деторождение и воспитания детей - основная цель брака.

Православная Церковь за всю свою историю никогда не связывала себя определенными высказываниями по данному вопросу. Но это вовсе не означает, что проблема контроля над зачатием и деторождением абсолютно безразлична для православных и не имеет отношения к их жизни. Христианское отношение к браку подразумевает, что рождение детей является естественным и священным, и выступает как часть христианского брака.

Принципиальным подходом в этом вопросе для христианства все времена было любое отрицание ограничения рождаемости. Христианство всегда критически относилось к использованию контрацептивов и любых методов предохранения. Прерывание беременности на любых сроках без веских медицинских оснований рассматривается как смертный грех, поэтому Церковь строго запрещает аборты.

В современном мире проблема контроля над рождаемостью перешла в новую фазу благодаря изобретению и распространению средств контрацепции. Следующим фактором стало формирование в послевоенном мире нового свободного отношения к сексу, получившее название сексуальной революции, которая разрушила

семью как таковую. Эта ситуация привела к появлению в христианстве разногласий во взглядах. Так, например, протестантские церкви (за исключением мормонов) рассматривают сознательное планирование семьи в пределах христианской социальной этики как жизненную необходимость.

В противоположность им Римская католическая церковь в специальных энцикликах Пия XI (1930) и Павла VI (1968) полностью запрещает все средства контрацепции. Однако католики почти пренебрегают церковным запретом на использование средств прерывания беременности (по крайней мере в большинстве индустриальных стран).

Современные экономические и демографические проблемы, новые возможности, предоставляемые социальным и технологическим прогрессом, требуют более глубокого осмысления в контексте христианской культуры проблем планирования семьи.

Что касается вопроса о возможности смешанных браков, то уже в Ветхом Завете вопросу единства веры супругов придавалось первостепенное значение. «Не вступай с ними в родство: дочери твоей не давай его сына его дочери не принимай для сына своего, ибо они отвратят сынов твоих от Меня, чтобы служить иным богам, и тогда воспламенится на вас гнев Господа, и Он скоро истребит тебя» (2 Цар 7: 3-4). Невозможность "смешанного" брака была очевидной истиной для каждого члена древней Церкви уже потому, что брак всегда сакраментальный завершался общим причастием: когда невозможно было причастие, невозможен был и церковный брак.

В наше время протестантские церкви допускают и даже поощряют общее причастие. Православная Церковь не отрицает факта внутреннего единства всех тех, кто верит в Христа и не исключает сотрудничества и братства христиан. Однако различия заложены в фундаментальных основах Церквей. Например, Католическая Церковь сосредотачивается на внутренних переживаниях. Протестантская Церковь склоняется к утверждению прагматизма и изучению Евангелия. В Православной Церкви центральное место отведено богословию и богослужению. Православное сознание не может идти по другому пути.

Но исследования, проведенные в разное время, свидетельствуют о противоречиях между традиционными взглядами и тенденциями современности.

Так, Ю. К. Недзельская в своей диссертации отмечает: «К началу 60-х гг. прошлого века, католики по сравнению с протестантами реже вступали в смешанные браки, реже прибегали к абортам, у них было

меньше разводов, семьи были более многодетными. В интерпретации этих данных возникли разногласия. Одни видели в этих данных результат церковной социализации. Другие считали, что решающее значение имеют различные ценностные ориентации у протестантов и у католиков. Например, более высокая мобильность у протестантов находит проявление и в большей семейной мобильности, поскольку развод интерпретируется просто как прекращение отношений, уже не обеспечивают партнерам желанной цели - обретение счастья.

Исследования последнего времени показывают, что с конца 50-х гг. XX века изменения шли в развитых западных странах в одном направлении: католическое население все в большей степени заимствовало «протестантские» ценностные ориентации и образцы поведения» [7, 119].

Для церковной современной жизни православных мирян Украины характерны определенные тенденции, среди которых - приватизация религии, распространение внешнего типа религиозности и «безцерковного» христианства, небольшая религиозная активность, что приводит к поверхностному знанию вероучения мирянами.

В последнее время для христианских семей характерна черта, когда в храме - это одна семья, а за порогом - совсем другая.

Современная христианская семья замыкается в рамках частной жизни. Основы христианской жизни закладываются именно в семье. Однако создание «атмосферы семьи как малой церкви» сталкивается с определенными проблемами. В первую очередь, это сильное влияние на Церковь советских стандартов жизни. Вместе с тем, для действительно христианской семьи опасный отрыв семьи от реальности и замыкание в пределах церковной среды.

Чрезвычайно широкий резонанс среди представителей разных конфессий в последнее время получили непрекращающиеся споры об отношении церкви к однополым бракам. Если по поводу гражданских браков рано или поздно произойдет определенное согласие, то на счет церковного благословения геев и лесбиянок продолжают жесткие споры, поскольку церковные браки между представителями одного пола осуществляются в разных странах.

В первой книге Библии написано: «Оставит человек отца своего и мать свою и прилепится к жене своей, и будут двое одна плоть» (Быт. 2:24). Слово «жена» на древнееврейском языке, согласно «Толкового словаря библейских слов Вайна», означает «человека женского пола». Иисус подтвердил, что брак предназначен для «мужчины и женщины» (Мф. 19: 4).

В течение нескольких тысячелетий как ветхозаветная так и в новозаветная церковь сформировали определенное представление о невозможности плотских отношений между представителями одного пола. Однополые браки считались недопустимыми. Этих указаний не так уж много, но это свидетельствует о том, что для современников, ветхозаветных пророков, Иисуса Христа и апостолов казалось, что само собой разумеется считать подобные отношения греховными. Уравнивать в своем статусе полноценный традиционный брак мужчины и женщины с однополыми браками церковь не может именно в силу того, что это противоречит существованию всей предыдущей тысячелетней церковной традиции. Кроме этого, как указано в Библии, первоначальное создание человека предусматривало создание не двух мужчин и двух женщин, а именно мужчины и женщины для их вступления в брак. Тем более, что по мнению святых отцов брак до грехопадения мог и не допускать деторождения, но вместе с тем речь шла о том, что мужчина и женщина должны дополнять друг друга, поэтому человечество было устроено в виде людей двух противоположных полов. Попытка перечеркнуть первоначальный замысел божий, который предполагает брак между мужчиной и женщиной как единственно возможную форму брака между людьми, по сути представляет собой отрицание основных представлений.

Позиции представителей различных ветвей христианства выражают неоднозначные, а иногда и противоречивые точки зрения по вопросу об однополых браках.

В православной традиции этот вопрос никогда серьезно не рассматривался. Однако, Православная Церковь однозначно негативно оценивает это явление, считая его «прямым искажением богосозданной природы», «греховным повреждением человеческой природы». Оно противоречит христианскому моральному учению и угрожает семье и браку. Резкую критику православной Церкви заслуживают те представители модернистского видения этого явления, которые под знаменем защиты прав национальных меньшинств пытаются трактовать гомосексуализм не как сексуальное извращение, а как «одну из сексуальных ориентаций», как «нормальный способ сексуальной жизни» [3, 36].

Папа Римский утвердил официальную точку зрения католической церкви - не признавать однополые браки - которые, по его мнению является противоестественными. Ватикан осуждает шаги, предпринятые для узаконивания таких браков в Европе. Гомосексуализм, как таковой, католической церковью не осуждается, но гомосексуальные акты считаются грехом. (Подобные взгляды

совсем не удивительны, так как католическая церковь осуждает и аборт и внебрачные половые отношения).

Однополые браки является одной из угроз традиционной семье, подрывают «будущее человечества», утверждает Бенедикт XVI, далее он отмечает, что: «Это не простой общественный договор, а основа, ячейка любого общества». [1] Поэтому те, кто подрывают целостность семьи, угрожают человеческому достоинству и будущему самого человечества.

По мнению авторитетных представителей католической иерархии, крепкий союз между мужчиной и женщиной, которые создают семью, обусловлен самой природой человека, и «если государство имеет право принимать законы о браке, в котором рождаются дети... то оно не может давать эквивалентный правовой статус союзу, который по своей природе является бесплодным и входит в сферу частного выбора». [4]

Что же касается протестантизма, который сегодня представлен десятками и сотнями вероучений на религиозной карте мира, то в нем, наряду с признанием однополых браков, преобладают направления, которые категорически отрицают подобного рода браки и в этом смысле они оказываются более последовательными. Об этом идет речь в Декларации «О защите моральных и семейных ценностей» Совета Евангельских Протестантских Церквей Украины, которая объединяет девять христианских конфессий (около 8000 церковных обществ). В ней, в частности, говорится, что протестантские Церкви категорически не воспринимают и не поддерживают фальшивые «ценности», которые навязываются СМИ: легализация распущенности, сексуальных извращений, «свободной любви» и другие. Разрушение института семьи ведет к духовному обнищанию нации. Поэтому, одно из главных заданий этих Церквей – донести Библейские принципы во все сферы общественной и личной жизни людей. [2]

Однако в последнее время многие протестантские церкви Запада благословляют однополые пары и не имеют никаких проблем именно потому, что они не видят никаких причин, по которым могли осуждать гомосексуальные союзы, гомосексуальные отношения. Тот же самый процесс можно наблюдать в католической церкви, несмотря на то, что официальная позиция Ватикана достаточно жесткая. Несмотря на реальную практику католических общин на Западе, можно увидеть, что на самом деле там очень много общин, поддерживающих геев и лесбиянок. Такое «модернистское» видение противоестественного явления распространяется, в том числе и представителями Церквей,

что противоречит не только христианским принципам, но и идет вразрез со здравым смыслом и природой.

Подводя итог выше сказанному, можно констатировать, что одна из важных общественных функций Церкви заключается в сохранении общественного, социального традиционализме, в частности, что касается вопросов морали и брачно-семейных отношений. Церковь выступает воплощением нравственности, оставаясь общественно-значимым институтом морально-этических установок. Но возникает вопрос насколько внедрение этих установок, норм, правил может быть неизменным по содержанию. Принимая подход модернистов, автоматически происходит поддержка эволюционизма, и признается, что человечество непрерывно и планомерно развивается, и, таким образом, все обречено на трансформацию.

Это означает, что изменению и переосмыслению подлежит и традиционное толкование Священного Писания, возможным последствием которого станет пренебрежение догматами Церкви. Христианская Церковь не может этого допустить, так как традиционализм позиционирует себя таким, что стремится сохранить истину, полученную в Откровении.

В современном противостоянии традиционализма и модернизма в отношении семьи как ценности, на наш взгляд, вряд ли возможна победа одной из сторон. Скорее всего этот спор приобретет затяжной характер и закончится компромиссом, содержание которого в значительной мере будет зависеть от реального хода событий и процессов в сфере семейных отношений, эффективностью правового урегулирования вопросов, многие из которых сегодня остаются неурегулированными.

Литература

References:

1. Британское издание: «The Daily Mail»: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vsenovosti.in.ua/news/0115967/> - Название с экрана.
2. Декларація Ради Євангельських Протестантських Церков України «Про захист моральних та сімейних цінностей» від 27 вересня 2012 р./ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1117%3A1&catid=50%3Azv&Itemid=78&lang=uk/ - Название с экрана.
3. Доповідь Святішого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета на Ювілейному Помісний собор Української Православної церкви Київського Патріархату 9-10 січня 2001 року. – С.32-33.

4. Епископ Аяччо: однополые браки разрушают устои общества /Русская служба Радио Ватикана <http://www.radiovaticana.org/rus/articolo.asp?c=614533/> - Название с экрана.
5. Звернення Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій до учасників парламентських слухань «Стан суспільної моралі в Україні» 9 листопада 2011. / Інститут релігійної свободи / www.irs.in.ua/ - Название с экрана.
6. Матрикас А. Семья как ценность: состояние и перспективы изменений ценностного выбора в странах Европы // социологические исследования. – 2004. - №5. – С. 65,72.
7. Недзельська Ю.К. Норми життя православного мирянина та їх трансформація за умов секуляризованого суспільства: в контексті сучасних українських реалій (релігієзнавчий аналіз). Дис. на здобуття наук ступеня к. філос. н. – К., 2009. – С. 119.
8. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. – К., 2002 р. / [Електрон. Ресурс]. – Режим доступу: [//www.patriarchia.ru/ua/db/print/1207692.htm/](http://www.patriarchia.ru/ua/db/print/1207692.htm/) - Название с экрана.
9. Рафаил (Карелин), архимандрит. Ответы и вопросы православных верующих: [Електрон. Ресурс]. – Режим доступу: <http://karelin-r.ru/> - Название с экрана.
10. Серафим (Слобідський), протоієрей. Закон Божий. Підручник для сім'ї та школи. – К., 2003. – С.507-508.
11. Українське суспільство. 20 років незалежності. Соціологічний моніторинг У 2-х т. – Т.2. – К., 2011 – С. 52.

Рецензент: Доцент Олег Шепетяк, доктор філософських наук, кафедра філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

ელენა მასკევიჩი
ქრისტიანული ოჯახი თანამედროვე პირობებში:
ტრადიციონალიზმი VS მოდერნიზმი

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია თანამედროვე ქრისტიანობის დამახასიათებელი ორი მიმართულების თავისებურებები: ტრადიციონალიზმი და მოდერნიზმი, მათი უკონკრეტო რელიგიურ შეხედულებებზე, რომლებიც ეხება ოჯახის ინსტიტუტს ქრისტიანობის სამ განუყოფელში: მართლმადიდებლობაში, კათოლიციზმში და პროტესტანტიზმში.

საკვანძო სიტყვები: რელიგია, კონფესია, ოჯახი, ტენდენციები, ტრადიციულობა, მოედერნი.

რეცენზენტი: დოცენტი ოლეგ შეპეტიაკი, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, ბორის გრინჩენკოს სახელობის კიევის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის კათედრა

Olena Maskevich

**CHRISTIAN FAMILY IN THE CONTEMPORANEITY:
ACADEMICISM VS MODERNITY.**

Summary

The article discusses the features of the two areas, which are characteristic of modern Christianity: traditionalism and modernism, the impact on religious views on the institution of family between the three branches of Christianity: Orthodox, Catholics and Protestants.

Keywords: religion, confession, family trends taditsionnost, modern.

Reviewer: Associate Professor Oleg Shepetyak, Doctor of philosophical Sciences, Department of Philosophy Borys Grinchenko Kyiv University

ს ა ზ ო გ ა დ ო ე ბ ა

ღელი ბიბლიაში, ნინო სამხარაძე საზოგადოებასთან ურთიერთობისა და კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ურთიერთმიმართება

“მე გულწრფელად მჯერა, რომ ამ საუკუნის გამარჯვებული კომპანიები იქნებიან ისინი, რომლებიც საკუთარი საქმიანობით დაამტკიცებენ, რომ მათ შეუძლიათ იყვნენ მომგებიანი და იმავდროულად შექმნან სოციალური ღირებულება - კომპანიები, რომლებიც ერთდროულად კარგად მუშაობენ და კარგ საქმეებს აკეთებენ. მეწილეები, პარტნიორები, მომხმარებლები და თანამშრომლები მხარს დაუჭერენ ასეთ კომპანიებს, რომლებიც საკუთარი ბიზნესით სოციალურ ცვლილებას უწყობენ ხელს. ეს უბრალოდ ბიზნესის ახალი რეალობაა - რომელიც ჩვენ უნდა მივიღოთ და გავითავისოთ” - კარლი ფიორინა, Hewlett Packard პრეზიდენტი, 2003

დღევანდელ გლობალიზებულ მსოფლიოში კომპანიები სულ უფრო და უფრო დიდ გავლენას ახდენენ ეკონომიკურ, ეკოლოგიურ და სოციალურ პროცესებზე. შესაბამისად, სულ უფრო მეტ ყურადღებას იმსახურებს ბიზნესის პასუხისმგებლობა საზოგადოების წინაშე. თანამედროვე მსოფლიოში საზოგადოებას აინტერესებს არა მხოლოდ კომპანიის ბიზნეს საქმიანობის საბოლოო შედეგები, არამედ ისიც, თუ როგორ ახორციელებს კომპანია თავის საქმიანობას: როგორ იხარჯება ბუნებრივი რესურსები, როგორია დამოკიდებულება დაქირავებული თანამშრომლების მიმართ, როგორ ზეგავლენას ახდენს კომპანიის საქმიანობა რეგიონისა და ადგილობრივი საზოგადოების განვითარებაზე. საზოგადოება სულ უფრო მაღალ მოთხოვნებს უყენებს კომპანიებს, რათა მათ თავიანთი საქმიანობა აწარმოონ ეთიკურად, საზოგადოების სოციალური, ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი ინტერესების გათვალისწინებით. კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობაც თავის მხრივ გულისხმობს ბიზნესის ნებაყოფილობით არჩევანს, იმოქმედოს ეთიკურად, გაითვალისწინოს საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფების მოლოდინები, დადებითი გავლენა მოახდინოს თავის

სამუშაო, სოციალურ და ბუნებრივ გარემოზე, წვლილი შეიტანოს სოციალური, ეკონომიკური და ეკოლოგიური პრობლემების მოგვარებაში.

კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ცნება სიახლეა საქართველოსთვის. ამ მიმართულებით განხორციელებული აქტივობები ხშირად სონტანურ ხასიათს ატარებს, ხშირად ის განხილულია როგორც ერთგვარი დექანიზმი იმიჯის ფორმირებისთვის, ზოგჯერ კი მხოლოდ ქველმოქმედებასთან არის ასოცირებული. სამეცნიერო სტატიის მიზანს წარმოადგენს კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ძირითადი ასპექტებისა და საზოგადოებასთან ურთუერთობის როლის მიმოხილვა.

კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის განსაზღვრებები და კომპანიაზე დადებითი ზეგავლენის ფორმები ჩატარებული კვლევების სიუხვის მიუხედავად, დღესდღეობით მაინც არ არსებობს კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ყოველმხომცველი და ერთადერთი სრულყოფილი განმარტება. პირიქით, კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის დეფინიციის შესახებ დღესაც აქტიური დებატები მიმდინარეობს ექსპერტთა წრეებში.

ევროკომისია თავის დოკუმენტებში ამ ცნების საკმაოდ ფართო გააზრებას გვთავაზობს, რომელიც ხაზს უსვამს კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის კავშირს მდგრად განვითარებასთან. ის კორპორაციულ სოციალურ პასუხისმგებლობას განსაზღვრავს, „როგორც კომპანიათა ნებაყოფლობით გადაწყვეტილებას, გაითვალისწინონ სოციალური და გარემოსდაცვითი ამოცანები საკუთარ ბიზნეს საქმიანობასა და დაინტერესებულ მხარეებთან ურთიერთობაში“. (Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility. Green Paper. European Commission, Directorate General for Employment and Social Affairs, COM(2001)366 Final, 2001).

მდგრადი განვითარების მსოფლიო ბიზნეს საბჭოს განსაზღვრების თანახმად, „კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა ასახავს კომპანიების სურვილს, აწარმოონ ბიზნეს საქმიანობა ეთიკურ პრინციპებზე დაყრდნობით და წვლილი შეიტანონ მდგრად ეკონომიკურ განვითარებაში მათ მიერ დაქირავებული თანამშრომლების, მათი ოჯახების, აგრეთვე ადგილობრივი მოსახლეობის და მთელი საზოგადოების ცხოვრების გაუმჯობესების გზით“. (Holme L.,

Watts R., Corporate Social Responsibility: Meeting Changing Expectations, World Business Council for Sustainable Development, 1999, გვ. 3).

აშშ-ის წამყვანი კორპორაციების გაერთიანება „ბიზნესი სოციალური პასუხისმგებლობისათვის“ ამგვარად განმარტავს ამ კონცეფციას: „კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა არის ბიზნესის წარმოება იმგვარად, რომ კომპანიამ დააკმაყოფილოს და გადააჭრავოს კერძო სექტორის მიმართ წაყენებულ ეთიკურ, სამართლებრივ, კომერციულ და საზოგადოებრივ მოლოდინებს“. (Business for Social Responsibility (BSR). <http://www.bsr.org/>)

სოლო სტანდარტიზაციის საერთაშორისო ინსტიტუტის (ISO) CSR სამუშაო ჯგუფის განმარტების თანახმად, სოციალური პასუხისმგებლობა არის ორგანიზაციის პასუხისმგებლობა იმ ზეგავლენაზე, რომელსაც ორგანიზაცია თავისი გადაწყვეტილებებითა და საქმიანობით ახდენს საზოგადოებასა და ბუნებრივ გარემოზე. ეს პასუხისმგებლობა ინტეგრირებულია მთელ ორგანიზაციაში, მისი სტრუქტურისა და საქმიანობის ყველა რგოლსა და ყველა დონეზე და აისახება გამჭვირვალე და ეთიკურ ბიზნეს საქმიანობაში, რომელიც შესაბამისობაშია მდგრადი განვითარების პრინციპებთან და საზოგადოების კეთილდღეობასთან, ითვალისწინებს დაინტერესებულ მხარეთა მოლოდინებს, პასუხობს მოქმედ კანონმდებლობას და ქვეყნის საერთაშორისო ნორმებს. (Hohnen, P., Potts, J., Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business, International Institute for Sustainable Development, 2007, გვ. 4).

კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა შემდეგ სახით აღმჯობესებს ბიზნესის ფუნქციონირებას:

- გაუმჯობესებული კონკურენტუნარიანობა, ინოვაციების შეთვისება და ბაზარზე პოზიციონირება. CSR მნიშვნელოვანწილად წარმოადგენს შესაძლებლობათა ეფექტიანი გამოყენების მექანიზმს. კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა და დაინტერესებულ მხარეებთან დიალოგი წარმოადგენს ერთგვარ „რადარს“ ბაზარზე ახალი მიმდინარეობებისა და მიმართულებების გამოსავლენად. წარმატებული ბიზნესის ისტორია ყოველთვის უკავშირდება სიახლეების, ახალი მიმართულებების და ტენდენციების მიმართ გახსნილობას, ბაზრის მოთხოვნებზე რეაგირებას. მაგალითად, ახალ ბაზრებზე გასვლის საშუალებას იძლევა გარემოსდამზოვი პროდუქცია,

როგორცაა ელექტრომობილები, მზის ენერჯიაზე მომუშავე ავტომანქანები, ქარის ენერჯიის ტურბინები და ა.შ. გარემოსდამზოგ ტექნოლოგიებში განხორციელებული ინვესტიციების შემთხვევების ანალიზი, აგრეთვე, მიუთითებს, რომ ამ სფეროში მინიმალური საკანონმდებლო მოთხოვნების მიღმა საქმიანობას წვლილი შეაქვს კომპანიის კონკურენტუნარიანობაში.

- ეფექტიანი მიწოდების ქსელების შექმნის უკეთესი შესაძლებლობები. მსგავსი ფასეულობების და მიდგომების მქონე კომპანიებმა შეიძლება დაამყარონ გრძელვადიანი მომგებიანი ბიზნეს ურთიერთობები. ხოლო დიდმა კომპანიებმა შეიძლება მოწოდონ საკუთარ მიწოდების ქსელებში ჩართულ მცირე კომპანიებს, რათა მათ დანერგონ ჩვეულებრივი მიდგომები. მაგალითად, ზოგიერთი მსხვილი ავტომწარმოებელი მოითხოვს, რომ მათ მომწოდებლებს ჰქონდეთ დანერგილი გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის სქემები და სერტიფიცირებული იყვნენ შესაბამისი სტანდარტებით. სამკაულების მაღაზიების ზოგიერთი მსხვილი ქსელი მოითხოვს, რომ მათი მომწოდებლები შესაბამისობაში იყვნენ შრომით სტანდარტებთან, კოდექსებთან და სხვ.

- კაპიტალის ხელმისაწვდომობა. ფინანსურ ბაზარზე უკანასკნელ ხანებში საგრძნობლად გაიზარდა ჩვეულების მნიშვნელობა. ფინანსური ინსტიტუტები სულ უფრო მეტად ითვალისწინებენ თავიანთი შეფასების სისტემებში სოციალურ და გარემოსდაცვით კრიტერიუმებს. ინვესტორები ჩვეულებრივ ითვალისწინებენ საინვესტიციო გადაწყვეტილებების მიღებისას. ბიზნეს გეგმა, რომელშიც CSR მიდგომებია ინტეგრირებული, კარგი მენეჯმენტის მაჩვენებლად მიიჩნევა. შესაბამისად, სოციალურად პასუხისმგებელ კომპანიებს ხელი მიუწვდებათ საკმაოდ მნიშვნელოვან კაპიტალზე, რომლის დაბანდებაც ხორციელდება სოციალურად პასუხისმგებელი ინვესტირების პრინციპით. სულ უფრო მეტი მონაცემი ადასტურებს, რომ კომპანიებს, რომლებიც ეფექტიანად მართავენ საკუთარ გარემოსდაცვით, სოციალურ და მმართველობით რისკებს, უკეთესი ფინანსური შედეგები აქვთ. (ლ. ხოფერია; კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის სახელმძღვანელო, (2012); გვ. 47)

- ხელისუფლების კეთილგანწყობა და გაუმჯობესებული ურთიერთობა საკანონმდებლო ორგანოებთან. ორგანიზაციის უსინესს ფორ სოციალ დესპონსიბილიტე მონაცემების

თანახმად, „კომპანიები, რომლებიც ახორციელებენ პასუხისმგებელ საქმიანობებს კანონით დაკისრებულ ვალდებულებათა მიღმა, უფრო მეტი კეთილგანწყობით და გარკვეული შეღავათებით სარგებლობენ როგორც ადგილობრივი, ასევე, ეროვნული მთავრობების მხრიდან“.
(Business for Social Responsibility, “Introduction”). ზოგიერთი იურისდიქცია ითვალისწინებს ნებართვებსა და ლიცენზიების დამტკიცების დაჩქარებულ ან გაადვილებულ პროცედურებს იმ კომპანიებისთვის, რომლებიც ახორციელებენ გარემოსდაცვით და სოციალურ საქმიანობებს კანონით დაკისრებული მინიმუმის მიღმა. მრავალი ქვეყნის მთავრობა კომპანიის კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის მაჩვენებლებს ითვალისწინებს სახელმწიფო შესყიდვების განხორციელებისას ან საექსპორტო დახმარების კონტრაქტების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას. არსებობს, აგრეთვე, საგადასახადო შეღავათები პასუხისმგებელი კომპანიებისთვის. მთავრობები ასე იქცევიან, რადგან აცნობიერებენ, რომ ქვეყნის მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევა შეუძლებელია კერძო სექტორის მნიშვნელოვანი ჩართულობის გარეშე. (Hohnen, P., Potts, J., Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business, International Institute for Sustainable Development, 2007, pp.11-12); (I. xoferia; korporaciuli socialuri pasuxismgeblobis saxelmZRvanelo, (2012). გვ. 42-48).

კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ჩამოყალიბების ხელშემწყობი ფაქტორები და წინაპირობები უკანასკნელ წლებში არაერთი სპეციალური გამოკვლევა მიეძღვნა კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ჩამოყალიბების წინაპირობებისა და საფუძვლების კვლევას. (mag. ix. Hohnen, P., Potts, J., Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business, International Institute for Sustainable Development, 2007). ნაშრომთა თანახმად კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის მნიშვნელობის სწრაფ ზრდას მრავალი ფაქტორი განაპირობებს. მათ შორისაა გლობალიზაცია და მისი თანხმელები კონკურენციის ზრდა, მდგრადი განვითარების საკითხების წინ წამოწევა, კომპანიების ძალაუფლების, ზეგავლენისა და საქმიანობის მასშტაბების გაფართოება, გლობალური სამოქალაქო საზოგადოების აქტიურობის ზრდა და არამატერიალური აქტივების მნიშვნელობის გაძლიერება, ახალი საკომუნიკაციო საშუალებების განვითარება და ა.შ.

ფაქტორები, რომელთა ერთობლიობამაც განაპირობა ჩშდ-ის კონცეფციის ამგვარი აქტუალიზაცია:

-ეკონომიკურმა გლობალიზაციამ შეცვალა ურთიერთობები მთავრობებსა და კომპანიებს შორის, რასაც მოჰყვა მულტინაციონალური კომპანიების გაველენის ზრდა. ამგვარი კომპანიების ზეგავლენა ხშირად აღემატება კონკრეტულ მთავრობათა პოლიტიკურ ზეგავლენას, ეს გარემოება ახალ შესაძლებლობებს უხსნის საწარმოებს და იმავდროულად წინ წამოსწევს ახალ ეთიკურ დილემებს და ახალ გლობალურ პასუხისმგებლობებს, განსაკუთრებით განვითარებად ქვეყნებში (ადამიანური რესურსების მართვასთან, გარემოს დაცვასთან, სამუშაო ადგილზე ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან და სხვა მსგავს საკითხებთან დაკავშირებით). ამ სოციალური გამოწვევების ფონზე ქვეყანათა მთავრობები და საერთაშორისო ორგანიზაციები კორპორაციულ სოციალურ პასუხისმგებლობას მოიაზრებენ როგორც კომპანიათა პასუხისმგებლობისა და ანგარიშვალდებულების გაზრდის, მათი ნებაყოფლობითი ქმედების სტიმულირების მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს.

-ტექნიკური პროგრესი და ეკონომიკური გლობალიზაცია სერიოზული ეკოლოგიური საფრთხეების წინაშე აყენებს კაცობრიობას. ეს საფრთხეები უკავშირდება გლობალურ დათბობას, კლიმატის ცვლილებას, ბიოტექნოლოგიების განვითარებას, ატომურ ენერგიას. ცხადია, რომ ამ პრობლემებს დამოუკიდებლად ვერც ერთი სექტორი ვერ მოაგვარებს, მათ გადასაჭრელად საჭიროა ყველა მხარის, მათ შორის ბიზნესის, ერთობლივი ძალისხმევა. ამავდროულად, იზრდება შემოფოთება ეკონომიკური საქმიანობით გარემოსთვის მიყენებული ზიანის გამო, რაც წინ წამოსწევს კონკრეტულად კერძო სექტორის გარემოსდაცვითი ანგარიშვალდებულების საკითხს.

-კონკურენტულ ბიზნეს გარემოში იმიჯი და რეპუტაცია სულ უფრო მნიშვნელოვან როლს თამაშობს. ხოლო კომპანიის იმიჯსა და რეპუტაციაზე სულ უფრო დიდ ზეგავლენას ახდენს სოციალური და ეკოლოგიური კრიტერიუმები. ეს უკავშირდება საზოგადოების მხრიდან დღესდღეობით ახალი მოთხოვნებისა და მოლოდინების ჩამოყალიბებას. იმისათვის, რომ დღეს კომპანიას წარმატებული ბიზნესი ჰქონდეს, აღარ არის საკმარისი, რომ მან ეფექტურად შეასრულოს თავისი პირდაპირი ფუნქციები, რაც მდგომარეობს კაპიტალის დაგროვებაში, გადასახადების გადახდაში, ხარისხიანი

პროდუქციის წარმოებაში, სამუშაო ადგილების შექმნაში და ა.შ. საზოგადოება ბიზნესისგან ელის უფრო გლობალურ სოციალურ, ეკონომიკურ და ეკოლოგიურ პროცესებზე დადებითი ზეგავლენის მოხდენას. მომხმარებლები და არასამთავრობო ორგანიზაციები უფრო და უფრო მეტ ინფორმაციას ითხოვენ ამის შესახებ, თუ როგორ იქმნება პროდუქცია და სერვისები; როგორ იხარჯება ბუნებრივი რესურსები; როგორ ზეგავლენას ახდენს კომპანიის საქმიანობა რეგიონის ეკონომიკასა და ბუნებრივ გარემოზე; რამდენად დაცულია წარმოების პროცესში ადამიანისა და შრომითი უფლებები, ეთიკური ბიზნესის პრინციპები: როგორ ურთიერთქმედებს კომპანია საკუთარ თანამშრომლებთან, მომხმარებლებთან, აქციონერებთან, ადგილობრივ საზოგადოებასთან და ა.შ.

-ფინანსურად დაინტერესებული მხარეები მოითხოვენ ინფორმაციას საკითხებზე, რომლებიც ტრადიციულ ფინანსურ ანგარიშგებას სცილდება. მათ სურთ ჰქონდეთ ინფორმაცია კომპანიის საქმიანობის სოციალურ და ეკოლოგიურ პარამეტრებზე, რაც საშუალებას მისცემთ, უკეთ განსაზღვრონ და შეაფასონ წარმატებისა და რისკის ფაქტორები, რომლებიც უკავშირდება კომპანიის უნარს უპასუხოს საზოგადოების შეცვლილ მოთხოვნებს.

-ახალი საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების განვითარებამ ახალი შესაძლებლობები გაუხსნა კომპანიებს. მყისიერი კომუნიკაციის შესაძლებლობა გულისხმობს, რომ ადამიანებსა და ორგანიზაციებს მთელ მსოფლიოში ადვილად შეუძლიათ მიიღონ ინფორმაცია სხვა ორგანიზაციათა საქმიანობის შესახებ, რომლებიც მდებარეობენ როგორც მეზობლად, ასევე, სამყაროს მეორე ბოლოში. ეს ერთი მხრივ, შესაძლებლობას აძლევს ორგანიზაციებს შეისწავლონ საქმიანობის ახალი მეთოდები და პრობლემათა გადაჭრის გზები, გაიზიარონ ერთმანეთის გამოცდილება. მეორე მხრივ კი ახალი საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების განვითარებას მოჰყვა ბიზნეს საქმიანობის გამჭვირვალობის უპრეცედენტოდ მაღალი ხარისხი. არასამთავრობო ორგანიზაციები, მასმედის საშუალებები და საზოგადოება ძალიან სწრაფად იღებენ და მთელი მსოფლიოს მასშტაბით ავრცელებენ ინფორმაციას ამა თუ იმ კომპანიის საქმიანობის, მისი დადებითი თუ უარყოფითი ქმედებების შესახებ, რაც მყისისახება კომპანიის რეპუტაციაზე.

-ცოდნა და ინოვაციები სულ უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს კონკურენტ-უნარიანობისათვის. შესაბამისად, კომპანიებს სულ უფრო მეტად სჭირდებათ შეინარჩუნონ კომპეტენტური და მაღალპროფესიონალური კადრები. ხოლო დღევანდელ მსოფლიოში პირდაპირი კავშირი არსებობს კომპანიის იმიჯსა და თანამშრომელთან კორპორაციულ ერთგულებას შორის. (დ. ხოფერია; კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის სახელმძღვანელო, (2012), გვ. 24-26).

საზოგადოებასთან ურთიერთობის მნიშვნელოვანი როლი კორპორაციულ სოციალურ პასუხისმგებლობაში არსებობს რამდენიმე გზა, რომლის გამოყენებითაც საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროფესიონალები, როგორც მენეჯმენტის შემადგენელი ნაწილი, ეხმარებიან ორგანიზაციას რეპუტაციის შექმნაში კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის მეშვეობით.

-გამჭვირვალობის საჭიროება

დღესდღეობით, ყველა კომპანიის მუშაობის პროცესში მართვის მთავარ ასპექტს წარმოადგენს გამჭვირვალობა. გამჭვირვალობას არსებითი როლი აქვს ნდობის და დარწმუნების შექმნაში. საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროფესიონალები ხშირად ასრულებენ კატალიზატორის როლს, რომ დაარწმუნონ ტოპ მენეჯმენტი, გაითვალისწინონ და აღიარონ გამჭვირვალობა როგორც მთავარი ღირებულება. ორგანიზაციის ყველა ელემენტი ჩართულია სოციალურად პასუხისმგებელი კორპორაციის შექმნის პროცესში, მაგრამ საზოგადოებასთან ურთიერთობა არსებით როლს ასრულებს. (Dennis L. Wilcox; "Public Relations: Its Vital Role in CSR"; Journal of Public Relations and Advertising, Vol.1 No. 1 2008; pp:9-10)

-საქმიანობის სწორად შერჩევა

ბევრ კომპანიაში საზოგადოებასთან ურთიერთობის სტრატეგიის ნაწილს წარმოადგენს ფილანთროპია - სერვისების, აღჭურვილობის და ფულის დონაცია შესაბამისი მიზნებისთვის. მეორე მიდგომას წარმოადგენს მიზეზთან დაკავშირებული მარკეტინგი (CRM) - (კომერციული საქმიანობა, რომლითაც საწარმოები, საჭკველმოქმედო ორგანიზაციები და სხვა მხარეები ქმნიან პარტნიორობას და ეწევიან იმიჯის, პროდუქტის ან მომსახურების მარკეტინგს საერთო სარგებლისთვის. ეს შეიძლება იყოს ძლიერი იარაღი ბიზნესის მარკეტინგის მიზნების მისაღწევად და იმავდროულად დიდი სარგებელი მოუტანოს საერთო საქმეს.

მას შეუძლია აამაღლოს რეპუტაცია, გაზარდოს კონკურენცია, მომხმარებლის ერთგულება, წარმოშვას ფინანსები და გაყიდვები და მოახდინოს მნიშვნელოვანი სოციალური ზემოქმედება).

-საკითხების მართვა

დღესდღეობით, კორპორაციის საქმიანობისას, მნიშვნელოვანი საკითხების მონიტორინგი და რისკების შეფასება და, ასევე, რეპუტაცია, წარმოადგენს თანამედროვე საზოგადოებასთან ურთიერთობის განუყოფელ ნაწილს. მნიშვნელოვანია, ასევე, ის ასპექტები, როგორცაა 1) საზოგადოებრივი აზრის კვლევა და 2) კომპანიის აუდიტის წარმოება საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროფესიონალები ხშირად პასუხისმგებლები არიან საზოგადოებრივი აზრის კვლევის ჩატარებაზე. მსგავსი ტიპის კვლევას აქვს ორი მიზანი: 1) გამოიკვლიონ თუ როგორია საზოგადოების აღქმა კონკრეტული საკითხის მიმართ იმისათვის, რომ განსაზღვრონ და შეიმუშავონ შესაბამისი საკომუნიკაციო გზები სხვადასხვა სტიიქჰოლდერებთან, და 2) გაზომონ ორგანიზაციის ჩუდ პოლიტიკის და ინიციატივების გავლენა, ზემოქმედება სამიზნე სეგმენტს შორის. გაიზარდა თუ არა კომპანიის რეპუტაცია, თანამშრომლები, მომხმარებლები და მთავრობის წარმომადგენლები აღიქვამენ თუ არა კომპანიას ლიდერად მის სფეროში, თვლის თუ არა საზოგადოება კომპანიას სანდოდ და ა.შ. ყოველივე ამის დადგენა არის მეტად მნიშვნელოვანი.

მეორე მნიშვნელოვან ასპექტს CSR სტრატეგიის განხორციელებისას წარმოადგენს აუდიტი, თუ როგორ მუშაობს კომპანია. გრეგ შნაიდერის (CSR Wire-dan) აზრით, ეს ანალიზი (აუდიტი) შეიძლება მოიცავდეს პრინციპებს, ქმედებებს და ნორმებს იმ მიმართულებით, როგორცაა ეთიკა; პასუხისმგებლობა, ანგარიშვადღებულება; ადამიანის უფლებები; მართვა; ფინანსური მოგება, შემოსავლები; თანამშრომლების საქმიანობა; ბიზნეს ურთიერთობები; პროდუქტები; თემის ჩართულობა და გარემოზე ზემოქმედება.

საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროფესიონალები ხშირად ახორციელებენ მსგავს აუდიტს კომპანიის სხვადასხვა დეპარტამენტის წარმომადგენლებთან ერთად. შედეგად, ვლინდება კომპანიის სუსტი და ძლიერი მხარეები. მას შემდეგ, რაც აუდიტი ჩატარდება, კომპანიას აქვს შესაძლებლობა შეარჩიოს შესაბამისი ინიციატივები. უმთავრესად კი საზოგადოებასთან ურთიერთობის სტაფი არის

პასუხისმგებელი CSR ინიციატივების კომუნიკაციაზე, იმგვარად, რომ მოხდეს ამ ინიციატივების ჟურნალისტებთან, ანალიტიკოსებთან, ინვესტორებთან და აქტივისტებთანაც კი მიტანა და შესაბამისად ინფორმირება. (Dennis L. Wilcox; "Public Relations: Its Vital Role in CSR"; Journal of Public Relations and Advertising, Vol.1 No. 1 2008; pp. 10-11)

კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა - რისთვის იყენებს მას პიარი

-კომპანია, რომელსაც აქვს კარგი რეპუტაცია, მიიჩნევა სასურველ სამუშაო ადგილად ღიაობა, პატიოსნება და გარემოზე ზრუნვა დიდი მოთხოვნით სარგებლობს, როდესაც ეძებ ხელსაყრელ სამუშაო ადგილს. შესაბამისად, სწორედ ამას უკავშირდება იდეა, რომ სხვებს უნდა მოექცე იმგვარად, როგორც თავად გსურს მოგექცნენ. ეს ყველაზე კარგად ილუსტრირებულია ისეთ ტოპ ჩმდ კომპანიებში, როგორიცაა, ოგლფე, თქვე ჭალტ ისნეე ჩომპანე და იცროსოფტ, სადაც ხალხი ოცნებობს დასაქმებას გამომდინარე მათ მიერ შემოთავაზებული გარემო პირობებისა. მომხმარებლის 51 პროცენტი 15 ბაზრის მასშტაბით, თანხმდება, რომ Google-ი არის ყველაზე მეტად მოთხოვნადი სამუშაო ადგილი, რადგან იქ თანამშრომლებს ეპყრობიან ძალიან კარგად.

-ეთიკური კომპანია მიმზღველია კლიენტებისთვის

PRIA-ში აღნიშნავენ, რომ მნიშვნელოვანია ეთიკური საქმიანობის ადვოკატირება პიარ ინდუსტრიის შიგნით, რადგან ვერ გახდები წარმატებული პიარ პრაქტიკოსი ეთიკური საქმიანობის გარეშე. მომხმარებლის სამოცდაცამეტი პროცენტი მსოფლიოს 15 ბაზრის მასშტაბით, მზად იყო რეკომენდაცია გაეწია იმ კომპანიებისთვის, რომლებსთვისაც მნიშვნელოვანი იყო კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა. მომხმარებლები აღიარებენ კარგ საქმიანობას და სურვილი აქვთ თანამშრომლობის, ან თუნდაც საუბრის, განსაკუთრებით იმ ეპოქაში, სადაც წორდ ოფ მოუტპ-ი წარმოადგენს ძლიერ მარკეტინგულ იარაღს მომხმარებელსა და კომპანიებს შორის.

ტოპ CSR კომპანია, როგორიცაა ოგლფე, გაიღო §353 მილიონი გრანტის სახით მსოფლიოს მასშტაბით და დაახლოებით §3 ბილიონი უფასო რეკლამებში, აპლიკაციებსა და პროდუქტებში 2010-დან 2013 წლამდე, რამაც მოუტანა მას გლობალური აღიარება ასეთი კარგი საქმიანობისთვის. მსგავსი ქმედებები, რომლითაც გიგანტი კომპანიები დემონსტრირებენ,

თუ როგორ შეუძლია ეთიკურ საქმიანობას შექმნას ნდობა და მოიპოვოს კეთილგანწყობა სტეიქჰოლდერებში, წარმოადგენს ხანგძლივ ინვესტიციას მომავალი ზრდისათვის.

თუმცა, ყველა კომპანია როდი ითვალისწინებს ზემოთაღნიშნულ პირობებს. სტატისტიკამ გამოაშკარავა, რომ კომპანიების მხოლოდ ხუთი პროცენტი მიიჩნევს ამ პირობების შემსრულებლად. უმეტეს კომპანიებში შეზღუდულია შიდა საკომუნიკაციო პროცესები და გარე საკომუნიკაციო ქმედებები არის პასუხისმგებელი ჩშდ-ის უქონლობაზე.

-CSR-ს შეუძლია მიანიჭოს კომპანიას კონკურენტული უპირატესობა

რეპუტაციის ინსტიტუტის კვლევები აჩვენებს, რომ მომხმარებლის სურვილი, იყიდოს, რეკომენდაცია გაუწიოს, იმუშაოს და, ან ინვესტიცია ჩადოს კომპანიაში, 60 პროცენტი ეს არის კომპანიის რეპუტაციის დამსახურება, ხოლო 40% მოდის პროდუქტების და მომსახურების აღქმაზე, რომელსაც კომპანია ყიდის. აშკარაა, რომ მომხმარებლები წარმოადგენენ ძირითადად აუდიტორიას, ამიტომ უმჯობესი იქნებოდა მომხმარებლებისთვის სასიამოვნო აღქმის შექმნა კომპანიის შესახებ.

აშკარაა, რომ წარმატება და CSR-ი დაკავშირებულია ერთმანეთთან იმისთვის, რომ შეიქმნას იდეალური წარმატების ფორმულა. (Public Relations Institute of Australia; “Corporate Social Responsibility – Why PR needs it; 2014).

ლიტერატურა

Reference:

1. Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility. Green Paper. European Commission, Directorate General for Employment and Social Affairs (2001)
2. Holme L., Watts R., Corporate Social Responsibility: Meeting Changing Expectations, World Business Council for Sustainable Development, 1999.
3. Business for Social Responsibility (BSR). <http://www.bsr.org/>)
4. Hohnen, P., Potts, J., Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business, International Institute for Sustainable Development, 2007.
5. I. xoferia; korporaciuli socialuri pasuxismgeblobis saxelmZRvanelo, (2012);

6. Dennis L. Wilcox; “Public Relations: Its Vital Role in CSR”; Journal of Public Relations and Advertising, Vol.1 No. 1 2008;
7. korporatiuli socialuri pasuxismgeblobis saxelmZRvanelo; gamomcemeli: gaeros ganviTarebis programa; redaqtori: airin petersoni;
8. Public Relations Institute of Australia; “Corporate Social Responsibility – Why PR needs it; 2014).

Leli Bibilashvili, Nino Samxaradze

PR AND CSR

Summary

This article addresses the issue of corporate social responsibility. Main topics discussed here are the essence of corporate social responsibility, its positive impact on business functioning, factors leading to the development of corporate social responsibility. Besides this, the most crucial part of the article is the evaluation of CSR in Georgia, research based expert comments and appraisals about its development pace and the views on how it should be presented in business companies.

Keywords: PR, CSR, Image, Reputation, Business Development, Obligation towards Society, Profit.

Reviewer: Associate Professor Eldar Pirmisashvili, University of Georgia.

Лели Бибилашвили, Нино Самхарадзе

PR и CSR

Резюме

В данной статье рассматривается вопрос о корпоративной социальной ответственности. Основные темы, обсуждаемые здесь суть корпоративной социальной ответственности, его позитивное влияние на функционирование бизнеса, факторы, ведущие к развитию корпоративной социальной ответственности. Помимо этого, наиболее важной частью статьи является оценка КСО в Грузии, исследования на основе экспертных комментариев и оценок по поводу его темпов развития и мнения о том, как он должен быть представлен в бизнес-компаниях.

Ключевые слова: PR, КСО, имидж, репутация, развитие бизнеса, обязательства по отношению к обществу, прибыли.

Рецензент: Ассцированный профессор Эльдар Пирмисашвили, Университет Грузии.

УДК [371.212.3+376.54] : 371.71

Валентина Нестеренко
ОПРЕДЕЛЕНИЕ ВЛИЯНИЯ МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫХ
ФАКТОРОВ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВЬЯ
АКАДЕМИЧЕСКИ СПОСОБНЫХ ДЕТЕЙ СРЕДНЕГО
ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Приведен анализ литературных источников по вопросам меритократического образования в различных странах. Определены проблемные вопросы и уровень влияния школьной нагрузки на процессы адаптации учеников, предложены пути решения поставленных вопросов.

Ключевые слова: *меритократическое образование, основная школа, аптация, дезадаптация, здоровье.*

Дети – будущее нации, ее надежда и процветание, поэтому в настоящее время так много внимания уделено вопросам образования и развития личности ребенка. Сегодня во всех странах мира поднимаются вопросы личностного подхода к обучению школьников. Меритократическое образование – наиболее подходящий вариант для развития индивидуальных особенностей.

Анализ имеющейся литературы в Украине и за рубежом по вопросам школьной адаптации детей среднего школьного возраста показал, что этому вопросу посвящено незначительное количество работ [1]. Преимущественно отражены неблагоприятные тенденции детского здоровья в группе среднего школьного возраста [2], показано, что существующие проблемы обостряются в условиях меритократических образования. Доказано, что структура здоровья школьников имеет отрицательные характеристики, выявлены активная хронизация заболеваний и увеличение частоты морфологических отклонений. Сегодня не проводятся комплексные исследования здоровья (лонгитудинальные) и адаптации к школе академически талантливых школьников в средней школе в условиях комбинированных неблагоприятных последствий социальных и экологических факторов. Отсутствуют рекомендации по первичной профилактике неинфекционных заболеваний и улучшения школьного адаптации детей среднего школьного возраста в свете меритократического образования.

В настоящее время имеются негативные изменения в состоянии здоровья детей среднего школьного возраста. Ежегодно процент

здоровых детей снижается, хронические заболевания имеются уже в младшем школьном возрасте, данные заболевания могут вызвать нарушения процессов адаптации к школе. Среди современных школьников процент абсолютно здоровых детей меньше, чем среди их сверстников прошлого века. Несмотря на это каждый год увеличивается количество учебных программ. Поэтому необходимо изучить с гигиенической точки зрения процесс обучения учащихся средней школы и определить основные факторы школьной среды, для того, чтобы уменьшить их негативное влияние на здоровье школьников. Это обеспечит последним повышение школьной адаптации, что в свою очередь должно предотвратить ухудшение их здоровья [4].

Сегодня, надежда всего человечества связана с новым поколением, прежде всего с одаренными, талантливыми людьми. Проблемой развития одаренных детей всегда обеспокоены как родители так и учителя. Одаренные дети - это в первую очередь дети, которые имеют следующие врожденные признаки: высокий интеллектуальный, физический, художественный, творческий потенциал; коммуникативные навыки; такие дети выделяются среди сверстников как яркие личности, очевидны их достижения в той или иной сфере деятельности [5]. Одаренность имеет три характеристики: 1. высокий уровень навыков, которые являются основой для того или иного типа удачи; 2. высокая мотивация; 3. приверженность определенной деятельности. Таланта не существует, если отсутствует хотя бы одна из этих характеристик. По данным исследований ученых: уровень когнитивного развития в общем весе составляет около 2% детей с особыми проявлениями умственной одаренности (в определенной области науки) - 3%. Опыт учителей начальных классов с одаренными детьми помогает в решении практической реализации концептуальных идей существующих целевых программ для развития одаренных детей и новые подходы к организации образовательного процесса в основной школе [6].

Целью работы с одаренными детьми является личностное развитие школьника, то есть проявление индивидуальных свойств, или способностей, которые стали неотъемлемым качеством личности. Образование и разнообразное развитие ребенка предполагает необходимость в гармоничном сочетании собственных учебных качеств с творческими видами деятельности, которые связаны с развитием отдельных склонностей школьника. Современные цели образования требуют совершенно разных научных исследований и практического подхода к этой проблеме. Основная идея заключается в

объединении усилий учителей, родителей, руководителей образовательных учреждений, руководителей муниципального управления образования и министерства науки с целью создания благоприятных условий для реализации творческого потенциала современных детей [7].

Обучение в школе - важный этап в жизни человека, в течение которого происходит постепенный переход на новый, "зрелый" уровень функционирования всех систем организма. Отклонения в деятельности и взаимодействии отдельных систем, которые возникают в этот период, при неблагоприятных условиях могут приобретать патологический характер и переходить в заболевания, ограничивающие физические, интеллектуальные и репродуктивные возможности человека [8].

Сегодня тенденции развития человечества, ведущей среди которых является формирование информационного общества, вызвали настоятельную необходимость умения нестандартно, оригинально мыслить, умение ставить новые вопросы и находить необычные пути их решения. Поэтому во многих странах мира интенсивно развиваются и внедряются в жизнь новые учебно-педагогические программы, направленные на развитие способностей одаренных детей, так называемое меритократическое образование, которое должно улучшить социально-психологическую адаптацию таких детей в окружающей среде, создать условия для реализации их потенциала и его эффективного использования с целью устойчивого развития всего общества. Одаренность при этом рассматривается как сочетание трех основных характеристик: интеллектуальных способностей, креативности и настойчивости. Кроме этого необходимо учитывать знания (эрудицию) и благоприятную окружающую среду [9].

Ведущими отечественными учреждениями в изучении одаренности на Украине является «Институт инновационных технологий и содержания образования МОЗ Украины», «Институт социальной политики и политической психологии АПН Украины». В России проблемные вопросы реализации одаренных детей оговорены в национальной программе «Дети России», ведущим учреждением в изучении этого вопроса является «Московский психо-социальный институт». Но при этом проблемами одаренности занимаются только психологи и педагоги, не принимая во внимание состояние здоровья и санитарно-гигиенические условия учебных заведений [10].

Одна из программ меритократического образования с 2008 года внедряется в Украине, интенсивно развивается и распространяется в учебных заведениях, работающих по научно-педагогическому проекту

"Интеллект Украины", начиная с 1-го класса. Исследованиями доказаны негативные изменения в состоянии здоровья детей среднего школьного возраста, сочетающиеся с психосоциальными проблемами обучения и воспитания одаренных детей, что в свою очередь требует своевременного внедрения медико-профилактических мероприятий [11].

Проблема адаптации детей к систематической учебной деятельности остается одной из актуальных проблем современной школы. Процесс адаптации к школьной среде, учебной нагрузке, значительное статическое напряжение создают условия для утомляемости детского организма и в дальнейшем негативно влияет на процесс адаптации и состояние здоровья детей, особенно одаренных, потому что они, с психологической точки зрения, более уязвимы [12].

Напряженный характер обучения, значительный объем нагрузки, дефицит времени для усвоения информации являются выраженными психотравмирующими факторами для школьников, ив сочетании с уменьшением продолжительности сна и прогулок, снижением физической активности, оказывают дополнительное стрессорное влияние на организм учащихся. Длительное пребывание детей в таких условиях способствует "закреплению" негативных сдвигов в физиологических реакциях организма, формирует невротические расстройства с последующей соматизацией. По результатам научных исследований, проведенных специалистами научно-исследовательских учреждений Украины, распространенность болезней среди детей школьного возраста значительно выше, чем по официальной статистике. По данным специалистов ГУ «ИОЗДП НАМНУ» наибольшую распространенность у школьников имеют болезни: органов дыхания (317,6 ‰), эндокринной (298,9 ‰) и костно-мышечной (289,3 ‰) систем, органов пищеварения (240, 1 ‰), заболевания и функциональные нарушения системы кровообращения (237,9 ‰) (Коренев М.М., Даниленко Г.М., 2007, 2011). За последние 15 лет, произошли существенные изменения в общем среднем образовании, которые касаются, прежде всего, увеличение количества учебных часов (уроков) в день и неделю во всех возрастных группах школьников, рост количества обязательных учебных дисциплин, повышение продолжительности рабочего дня учеников. Это привело к тому, что среди современных школьников доля детей с хроническими заболеваниями возрастает от 30-35% у первоклассников к 47-75% среди выпускников (Недилько В.П., 2011, Полька Н.С., Даниленко Г.М., 2007). Доля детей с низким уровнем физического здоровья

возрастает от 30,5-38,0% в начальных классах (Антипкин Ю.Г., Недилько В.П., 2011, Квашнина Л.В., 2009, Польша Н.С. 2011) до 53,1-65,9% в старших (Бердник А.В., 2010, Антипкин Ю.Г., Недилько В.П., 2011, Польша Н.С., 2011). Такая негативная динамика показателей морфо-функционального состояния и адаптационных возможностей школьников обуславливает необходимость разработки и внедрения здоровьесберегающих технологий организации современного учебного процесса. [13].

Сегодня актуальными являются вопросы оптимизации учебной деятельности школьников с учетом гигиенического и физиологического аспектов - наиболее эффективного и с наименьшей физиологической стоимостью формирования системы учебной деятельности детей, которая осуществляется при соблюдении гигиенических требований по содержанию и организации образования учащихся. А именно: системность в организации учебно-воспитательного процесса и его соответствия характера учебной деятельности и возрастно-половой особенностям и состоянию здоровья учащихся; постепенному увеличению физических и других видов нагрузки, что имеет тренировочный характер воздействия на организм школьника; рационализация режима обучения, благоприятные санитарно-гигиенические условия деятельности, безопасные для здоровья учеников. В связи с этим возникает необходимость разработки технологии внедрения оздоровительных мероприятий в общеобразовательных учебных заведениях с разным уровнем сформированности здоровьесберегающего поведения учащихся. Внедрение здоровьесберегающих технологий обучения, которые строятся на возрастных особенностях познавательной деятельности школьников, обучение на оптимальном уровне сложности, вариативности методов и форм обучения, оптимальном сочетании двигательной и статической нагрузки, формирование положительной мотивации к обучению, культивирование у учащихся знаний по вопросам здоровья [14].

Основными тенденциями гигиенической науки в Украине являются изучение динамики умственной работоспособности школьников, изучение влияния неблагоприятных факторов окружающей среды на заболеваемость, физическое развитие, функциональное состояние некоторых ферментных систем, динамику состояния здоровья детей общеобразовательных школ, без учета проблем одаренности [15], создание информационных технологий по обеспечению высокого уровня умственной работоспособности при сохранении физического и психического здоровья школьников, оценка

возрастных особенностей функционирования нервной системы детей и подростков в зависимости от условий трудового процесса школьников при выполнении умственной работы и соответствия условий обучения и учебной нагрузки в школе [16], исследования гигиенических аспектов учебного процесса в общеобразовательной школе, влияние учебного заведения на формирование гармоничной личности [17], разработка физических упражнений и спортивно-оздоровительных мероприятий для укрепления здоровья, коррекции и компенсации нарушенных функций, повышения работоспособности у детей [18].

Анализ источников научной информации в России и ближнем зарубежье показал, что актуальны определения влияния состояния здоровья на умственную работоспособность учащихся во время их обучения в основной школе, которые рассматриваются как выработка наиболее адекватных форм поведения в условиях микросоциальной среды, а также изменения состояния психической сферы школьника. Это приводит к перестройке висцеральных и эндокринно-метаболических связей, что особенно значимо в контексте изучения течения адаптационных процессов при обучении в школе. Доказано, что их успешный ход обуславливается уровнем психического и физического здоровья, школьной зрелостью, адекватностью учебной нагрузки возможностям школьника, интеллектуальному потенциалу ученика [20]. Ведется разработка концепции активного формирования здоровья детей и подростков и ее внедрение с помощью создания школ содействия здоровью, интеграция программы профилактики и оздоровления в учебный процесс [21]; изучение путей повышения умственной работоспособности школьников [22], оценка адаптивных возможностей организма школьников и профилактика учебных перегрузок [23].

Актуальными проблемами развитых стран является разработка методов усиления когнитивных функций и уменьшение умственного утомления [24], систем контроля здоровья [25], способов улучшения физической и умственной работоспособности человека [26].

Анализ патентной информации показал актуальность изучения состояния и процессов формирования здоровья детского населения. Доказано, что структура популяционного здоровья школьников имеет неблагоприятные тенденции, отмечаются явления активной хронизации болезней и распространение морфофункциональных отклонений. Однако эти исследования посвящены в основном изучению влияния факторов окружающей среды, образа жизнедеятельности школьников младшего и старшего школьного возраста. Практически не проводилось исследований по комплексному

анализу влияния социально-гигиенических факторов на детей среднего школьного возраста в условиях реформы современной школы, особенно одаренных. Не установлено влияние состояния здоровья на умственную работоспособность учащихся. Не разработаны гигиенические рекомендации по улучшению адаптации и состояния здоровья академически одаренных детей школьного возраста в условиях комплексного воздействия неблагоприятных факторов школьной среды [27].

При проведении исследований в средней школе нами будут учитываться особенности динамики состояния здоровья учащихся общеобразовательных школ, в которых в начальной школе реализована меритократическая система образования. Будут учтены особенности физического, физиологического состояния и обучения детей в начальной школе. Особый интерес в реализации исследований представляет: гигиеническая характеристика меритократических систем обучения учащихся основной школы, как пример "Интеллект Украины», изучение динамики физического развития и здоровья детей в обучении в период перехода от начальной к основной школы, исследования гендерных вопросов в умственной деятельности академически одаренных детей в процессе адаптации к основной школе, определение влияния медицинских и социальных факторов школьной среды на здоровье учащихся в их адаптации к основной школы.

Цель работы. Профилактика неинфекционных заболеваний и школьной дезадаптации академически способных детей среднего школьного возраста меритократических образования в процессе адаптации к основной школы.

Область применения: Уход за детьми и подростками, педиатрия, школьная медицина, система образования, гигиена детей и подростков.

Научная новизна и практическая значимость.

Новизна объекта проектирования является разработка набора профилактических мероприятий по оптимизации учебной деятельности одаренных детей среднего школьного возраста на основе гигиенической оценки меритократических образования в основной школе для профилактики нарушений здоровья, и обеспечить эффективную школьную адаптацию.

Впервые поставлен вопрос здоровья и факторов риска одаренных детей, когда они учатся в средней школе. На основе исследований будут разработаны руководящие принципы по предотвращению негативных последствий в школьной среде и нарушению здоровья

одаренных детей в средней школе, что позволит увеличить положительный потенциал школьников в реформировании современного учебного заведения.

Ожидаемые результаты.

- Будут определены половозрастные закономерности формирования здоровья детей среднего школьного возраста в условиях комбинированного воздействия факторов внутришкольной среды при меритократическом образовании.

- Будут исследованы социально-гигиенические особенности физической подготовленности детей среднего школьного возраста,

- Будет разработана и апробирована комплексная программа профилактики школьной дезадаптации и неинфекционных заболеваний детей среднего школьного возраста в критические периоды их развития во время обучения в основной школе, что будет способствовать снижению заболеваемости, повышению уровня физической и социально-психологической адаптированности, улучшению их здоровья.

Литература

References:

1. Даниленко Г. Н. Особенности состояния здоровья и функционирования регуляторных систем организма младших школьников в зависимости от социально-психологической адаптации к обучению в школе [Текст] / Г.Н. Даниленко, Н. Н. Попов, С. А. Пашкевич, А. Н. Яблчанский// Вестник Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина.-№7 (614)- 2004 - с.88-91
2. Коренев М.М. Здоров'я школярів, сьогодні та проблеми на перспективу [Текст]/ М.М. Коренев, Г.М Даниленко. // Науково-практичний журнал "Охорона здоров'я України".- № 1(8) – 2003.– С. 49-54
3. Гребняк Н.П.Интегральная оценка трудности учебных предметов[Текст]/ Н.П.Гребняк, С.А.Щудро //Гигиена и санитария - 2010.-N 1.-С.73-75
4. Гозак С.В. Комплексная оценка санитарно-гигиенических условий обучения детей в дошкольных учебных заведениях [Текст]/С.В.Гозак, Е.Т.Елизарова, А.Н.Парац, Т.В.Станкевич// Здоровье окружающая среда: сборник научных трудов /Министерство здравоохранения Республики Беларусь Государственное учреждение «Республиканский научно-практический центр гигиены» - 2012 - № 20 – с. 156-162

5. Терепищій С.О. Оцінка сучасного стану та поширення перспективного досвіду роботи з обдарованою молоддю в регіонах України [Текст]/ С.О. Терепищій, О.Є. Антонова, Р.А. Науменко та ін.// Київ: ВМГО «Союз обдарованої молоді – 2008 – с.156
6. Пометельникова Е.А. Пути повышения двигательной активности детей в условиях школы [Текст] / Е.А. Пометельникова, Т.Ф. Певзнер // Школа здоровья – 2012. – № 1. – С.32-38.
7. Рачковська Віра Василівна, Квашніна Людмила Вікторівна, Ониськова Оксана Валеріївна, Родіонов Володимир Петрович. Спосіб діагностики дисбалансу мікроелементного статусу у дітей на доклінічному етапі. Номер патенту: 52734. Опубліковано: 10.09.2010
8. Полька Н.С. Оптимизация физического воспитания в общеобразовательных учебных учреждениях [Текст] /Н.С.Полька, С.В. Гозак, Е.Т. Елизарова //ENVIRONMENT & HEALTH - № 2 -2013 – с.12-17
9. Сергета И.В. Методика комплексной бальной оценки уровня психофизиологической и психической адаптации учащихся старших классов и студентов. [Текст]/И.В.Сергета, Е.Е.Александрова, Р.В.Теклюк и др.//ENVIRONMENT & HEALTH - № 2 -2013 – с.25-29
10. Надеждин Д.С. Характеристика нервно-психического здоровья школьников 3-8-х классов в динамике их обучения. [Текст]/Д.С.Надеждин, Г.А.Гончарова//ВОПРОСЫ ШКОЛЬНОЙ И УНИВЕРСИТЕТСКОЙ МЕДИЦИНЫ, № 1-2012-с. 20-26
11. Надеждин Д.С. Особенности формирования психосоциальной адаптации учащихся 5-9-х классов общеобразовательных учреждений. [Текст]/Д.С.Надеждин, В.Р. Кучма, Л.М. Сухарева, В.Г.Сахаров//Российский педиатрический журнал 2015 -18(2)- с. 18-22
12. Острополец С.С., Нагорная Н.В., Волченская Т.В. Эффективность 5-летней программы сохранения и укрепления здоровья школьников. Ребенок и общество: проблемы здоровья, воспитания и образования: Материалы конгр. педиатров с междунар. участием. - К., 2001.- С. 64-65.
13. Панков Д.Д., Аксенова Н.С., Панкова Т.Б., Петровичева Н.Л., Магомедова Т.М. Сравнительная оценка состояния здоровья школьников младших и старших классов по данным профилактического осмотра. Материалы Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Гигиена детей и подростков: история и современность. Проблемы и пути решения».-М.-2009.-С.336
14. Савченко О.Я. Реформування шкільної освіти і реалізація оздоровчої функції. Журн. АМН України.- 2001.- т.7.- №3.-С.416-425.

15. Сахаров В.Г., Квасов Г.И. Особенности формирования профессиональной направленности учащихся младших классов в условиях современной общеобразовательной школы. Материали Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Гигиена детей и подростков: история и современность. Проблемы и пути решения» .-М.-2009.-С.391-392
16. Сергета В.М., Бойчук Б.Р., Горбова Я.И. та ін. Гигиеническая оценка режимных элементов учебного процесса учащихся школ различного типа. Здоров'я школярів на межі тисячоліть: Матеріали наук.-практ. конф.- 2000.- С. 74-77.
17. Сердюк А.М., Полька Н.С., Єременко Г.М., Сисоенко Н.В. та ін. Гігієнічні проблеми збереження здоров'я дітей в сучасних умовах реформування освіти в Україні. Гігієна населених місць.-К.-2004.- Вип. № 43.- С.402-406.
18. Сетко Н.П., Володина Е.А., Бейлина Е.Б. Комплексная бальная оценка условий обучения и воспитания в общеобразовательных учреждениях различного типа как основа медико-биологической безопасности. Материали Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Гигиена детей и подростков: история и современность. Проблемы и пути решения» .- М.-2009.-С.407
19. Амардулам Н., Амгалан Г., Байгаль О., Купул Ж., Бурмаа Б. Влияние учебной нагрузки на работоспособность и функциональное состояние организма школьников в Аймаке центрального района. Материали Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Гигиена детей и подростков: история и современность. Проблемы и пути решения» .-М.-2009.-С.26.
20. Степанова М.И., Александрова И.Э., Седова А.С. Проблема утомительности учебных занятий: вчера, сегодня и завтра. Материали Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Гигиена детей и подростков: история и современность. Проблемы и пути решения» .-М.-2009.-С.456-457
21. Степанова М.И., Сазанюк З.И., Воронова Б.З., Александрова И.Э., Березина Н.О., Лапонова Е.Д., Лашнева И.П., Поленова М.А., Седова А.С., Шумкова Т.В. Школа полного дня – перспективный для укрепления здоровья учащихся вид обще-образовательных учреждений. Школа здоровья – № 1.– 2009.– С. –7-14
22. Заика Г.Е. Состояние здоровья детей и подростков, обучающихся по программе с повышенным уровнем содержания образования. Материали Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Гигиена детей и

подростков: история и современность. Проблемы и пути решения» .- М.-2009.-С.164-166

23.Надеждин Д.С., Сахаров В.Г., Квасов Г.И. Концептуальная модель двухфакторного возрастного развития психических функций младших школьников.Материали Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Гигиена детей и подростков: история и современность. Проблемы и пути решения» .- М.-2009.-С.310-312

24.Степанова М.И., Чайкин С.В. Гигиеническое обоснование новой структуры учебного года в школе.Гигиена и санитария.- 2004.- №4.- С. 51-55.

25.Шефер В.Я., Демидова Н.А., Николаева И.М., Соломенцева О.В., Дунаев В.Н., Рощупкина О.В. Гигиеническая оценка учебно-воспитательного процесса в общеобразовательных школах.Материали Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Гигиена детей и подростков: история и современность. Проблемы и пути решения» .-М.-2009.-С.509-510

26.Иванова И.В., Черная Н.Л., Сениягина Е.И. Состояние здоровья и социально-психологические особенности учащихся школ разного типа.Российский педиатрический журнал. - 2010. - №2 – С. 53-56.

27.Белова Е.С., Щербанова Е.И. Особенности общения и эмоционально-личностного развития дошкольников с высоким творческим потенциалом.Вопросы психологии – 2010.- №6- С.14-23

Рецензент: Доцент Галина Никулина, кафедра гигиены труда и профпатологии Харьковской медицинской академии последиplomного образования, кандидат медицинских наук .

ვალენტინა ნესტერენკო

მედიკო-სოციალური ფაქტორების ზეგავლენის განსაზღვრა სკოლის ასაკის აკადემიური უნარების მქონე ბავშვების ჯანმრთელობის ფორმირებაზე

რეზიუმე

სტატიაში მოცემულია იმ ლიტერატული წყაროების ანალიზი, რომელიც ეხება სხვადასხვა ქვეყნებში მერიტოკრატიული განათლების საკითხებს. განსაზღვრულია პრობლემური საკითხები და სასაკოლო დატვირთვის დონის ზეგავლენა მოსწავლეთა ადაპტაციის პროცესზე. ავტორი ასევე გვთავაზობს დასმული კითხვების გადაწყვეტის გზებს.

საკვანძო სიტყვები: მერიტოკრატიული განვითარება, ძირითადი სკოლა, ადაპტაცია, დეზადაპტაცია, ჯანმრთელობა.

რეცენზენტი: დოცენტი გალინა ნიკულინა, ხარკოვის დიპლომისშემდგომი განათლების სამედიცინო აკადემიის შრომის ჰიგიენისა და პროფკვათოლოგიის კათედრა, მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატი.

Valentina Nesterenko

DEFINITION OF INFLUENCE OF MEDICO-SOCIAL FACTORS ON FORMATION OF HEALTH OF ACADEMICALLY CAPABLE CHILDREN OF MIDDLE SCHOOL AGE

Summary

The analysis of references concerning new education is provided in various countries. Problematic issues and level of influence of a school load on processes of adaptation of pupils are defined, solutions of the questions posed are offered.

Keywords: neweducation, main school, option, disadaptation, health.

Reviewer: Associate professor Galina Nikulina, occupational health and professional pathology of the Kharkiv medical academy of postdegree education, candidate of medical sciences,

პ რ ა ქ ტ ი კ ა

მაია ამირგულაშვილი რელიგიის ფაქტორი პანკაპსიურ კონფლიქტებში

ჩვენი მიზანია დავასაბუთოთ, რომ კავკასიურ კონფლიქტებში, რომლებიც ჩვენის ხედვით ეთნოპოლიტიკური და ტერიტორიული ხასიათისაა და რელიგია მცირე როლს ასრულებდა. ემპირიული სინამდვილე გვიჩვენებს, რომ რელიგიამ, ეთნიკურობასთან შედარებით, გაცილებით ნაკლები როლი ითამაშა.

კავკასიის ხალხებს შორის ურთიერთობის განმსაზღვრელი ფაქტორია არა რელიგიაზე დაფუძნებული ცივილიზაციური დაყოფა, არამედ ნაციონალიზმისა და ნაციონალური ინტერესების კომბინაცია.

საკვანძო სიტყვები: კავკასიური კონფლიქტები, რელიგიური ფაქტორი, ნაციონალიზმი, ეროვნული ინტერესები.

1980-იანი წლების ბოლოდან კავკასიაში მიმდინარე კონფლიქტები მედიასა და სამეცნიერო წრეებში განიხილებოდა რელიგიურ კონფლიქტებად, კავკასია “ცივილიზაციათა შეჯახების” მაგალითად. ჩვენი მიზანია დავასაბუთოთ, რომ ამ კონფლიქტებში, რომლებიც ჩვენის ხედვით ეთნოპოლიტიკური და ტერიტორიული ხასიათისაა, რელიგია მცირე როლს ასრულებდა. აქ არ მომხდარა გარე ძალების შემჭიდროვება რელიგიური ნიშნით. ემპირიული სინამდვილე გვიჩვენებს, რომ რელიგიამ, ეთნიკურობასთან შედარებით, გაცილებით ნაკლები როლი ითამაშა.

ახლო აღმოსავლეთის მსგავსად, ეთნიკური და კულტურული მრავალფეროვნების გამო, კავკასია წარმოადგენს რელიგიურად ჭრელ რუკას. კავკასია ოდითგანვე მრავალ კონფესიური რეგიონია. სწორედ რელიგიური მრავალფეროვნებისა და ეთნიკური კონფლიქტების გამო არის მოსაზრება, თითქოს არსებობს კავშირი რელიგიურ და ეთნიკურ ფაქტორებს შორის, რის გამოც რელიგია გადამწყვეტ ფაქტორად მიაჩნიათ კავკასიურ კონფლიქტებში. ჩვენი მიზანი კი, როგორც ზემოთ ავღნიშნეთ იმის დასაბუთებაა რომ რელიგია ძალზედ შეზღუდულ როლს თამაშობდა რეგიონის კონფლიქტებში - მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც რელიგია

ეთნიკური იდენტურობის ერთ-ერთი განმსაზღვრელი ფაქტორია. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ კონფლიქტები ბუნებით ეთნოპოლიტიკურია, რადგანაც ეყრდნობა ეთნიკურობის (და არა რელიგიის) პოლიტიზაციას [1.56].

პოლიტიკური პროცესების ცვლილებათა ფონზე 1980-იანი წლებიდან ხუთი შეიარაღებული კონფლიქტი იკვეთება კავკასიაში. ესენია: მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტი, ერთის მხრივ, აზერბაიჯანელებსა და სომხებს, მეორე მხრივ, აზერბაიჯანელებსა და მთიანი ყარაბაღის სომხებს შორის (1987), ქართულ-აფხაზური კონფლიქტი (1988), ქართულ-ოსური კონფლიქტი (1989), ჩეჩნებისა და რუსების კონფლიქტი (1991) და ჩრდილოეთ ოსეთისა და ინგუშეთის კონფლიქტი (1992).

ამ ხუთიდან ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო მთიანი ყარაბაღისა და ჩეჩნეთის კონფლიქტები, თუმცა ამ უკანასკნელზე კვალი აფხაზეთის კონფლიქტმაც დატოვა. დასავლეთის მასშედა ამა ორ კონფლიქტს განსაზღვრავს როგორც დაპირისპირებას “ქრისტიან სომხებსა” და “მუსლიმ აზერბაიჯანელებს”, ან “მუსლიმ ჩეჩნებსა” და “ორთოდოქს რუსებს” შორის. ეს შეფასება ტიპიურია დასავლური მასშედიისათვის და ხშირად წარმოადგენს კონფლიქტების მიზეზთა ახსნის საფუძველს. აღნიშნული 5 კონფლიქტიდან სამი თითქოს აშკარა რელიგიური ხასიათისა იყო, მეოთხე - ნაკლებად, მეხუთეს კი რელიგიასთან საერთო არაფერი ქონდა. პირველ სამში ვგულისხმობთ:

1. მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტი, სადაც ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ სომეხი ორთოდოქსი ქრისტიანები და მუსლიმი აზერბაიჯანელები;

2. ჩეჩნეთში - ორთოდოქსი ქრისტიანი რუსებისა და სუნიტი მუსლიმი ჩეჩნების კონფლიქტი;

3. პრიგოროდნის რაიონის კონფლიქტი - ორთოდოქს ქრისტიან ოსებსა და სუნიტ ინგუშებს შორის;

აფხაზეთის კონფლიქტს შუალედური ადგილი უკავია, რადგანაც აქ დაპირისპირებულნი არიან, ერთი მხრივ ქრისტიანი ქართველები და, მეორე მხრივ ნაწილობრივ ქრისტიანი, ნაწილობრივ კი მუსლიმი აფხაზები. და ბოლოს, საქართველოსა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთს შორის კონფლიქტში, არ ფიგურირებს რელიგიური ფაქტორი, რადგანაც ორივე მხარე ორთოდოქსი ქრისტიანია.

90-იანი წლების კონფლიქტები კავკასიის რეგიონში ასევე არ ატარებდა წმინდა რელიგიურ ხასიათს. როგორც შეგვი

მკვლევარი სვანტე კორნელი წერს, იმისათვის, რომ კონფლიქტს რელიგიური ეუწოდოთ, საჭიროა მრავალი გარემოება დაფიქსირდეს, კერძოდ: ერთ-ერთი მხარის მიერ დაპირისპირება რელიგიურ პრიზმაში უნდა განიხილებოდეს, უნდა შეიმჩნეოდეს კონფლიქტს გარეთ რომელიმე ჯგუფისადმი რელიგიური სოლიდარობის ნიშნები და ა.შ. ყოველივე ამას კი კავკასიურ კონფლიქტებზე ვერ ვიტყვით. ამ ეთნოპოლიტიკურ კონფლიქტებში რელიგია ხშირად ასრულებს ორი დაპირისპირებული მხარის გამმიჯნავი ფაქტორის როლს, სხვადასხვა რელიგიური აღმსარებლობა იქცა იმ დამატებით ფაქტორად, რამაც კიდევ უფრო გაზარდა ორმხრივი უნდობლობა, ანუ რელიგიური ნიშანი იყო ეთნიკურობის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი ფაქტორი [1. 33].

ისევე როგორც ძნელია იმის მტკიცება, რომ რელიგიას არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს ამ კონფლიქტებში, ასევე შეიძლება ეჭვი შევიტანოთ იმ თვალსაზრისში, რომელიც რელიგიას ამ კონფლიქტების კატალიზატორად მიიჩნევს.

იმისათვის, რომ კონფლიქტი აღვწეროთ რელიგიური მახასიათებლებით საკმარისი არაა მხოლოდ ის, რომ კონფლიქტში მონაწილე მხარეები იყვნენ სხვადასხვა რელიგიის აღმსარებლები. რელიგია უნდა იყოს კონფლიქტის საკითხი, ან ის უნდა იდგეს კონფლიქტის დღის წესრიგში.

აუცილებლად მიგვაჩნია მოკლე მიმოვიხილოთ თითოეული კონფლიქტის მოკლე ისტორია, რათა უფრო ნათელი გახდეს რეგიონში კონფლიქტების დინამიკა.

არაერთი ფაქტორის გათვალისწინებით, მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტი უდიდეს საფრთხეს უქმნიდა საერთაშორისო უშიშროებას. ის შეიცავდა როგორც შიდასახელმწიფო, ასევე სახელმწიფოთაშორის განზომილებას, აგრეთვე რეგიონული ესკალაციის პოტენციალს, რადგან მასში შესაძლოა ჩართული ყოფილიყო თურქეთი, ირანი და რუსეთი. დაპირისპირებამ პირველად თავი იჩინა 1905 წელს. სამხრეთ კავკასიის დამოუკიდებლობის ხანმოკლე პერიოდი - 1918-1920 წლები ასევე აღსავსე იყო კონფლიქტებით. 1987 წელს ხელახლა ხდება დაძაბულობის ესკალაცია. "პერესტროიკის" დროს კონფლიქტი კვლავ აღმოცენდა. ტერიტორია, სადაც სომხები და აზერბაიჯანელები გვერდიგვერდ ცხოვრობდნენ, ორმხრივი ეთნიკური წმენდის არეალი გახდა. 1991 წლის აგვისტოს მოსკოვის პუტჩის პერიოდს დაემთხვა სიტუაციის მნიშვნელოვანი გაუარესება და სსრ კავშირის კოლაფსი, რაც

ნიშნავდა, რომ საბჭოთა სახელმწიფოს ცენტრალური მმართველობა ახერხაიჯანსა და სომხეთში სუსტდებოდა, რაც ორი ქვეყნის დამოუკიდებლობასთან ერთად იწვევდა კონფლიქტის ინტერნაციონალიზაციას. აქვე უნდა აღინიშნოს, ისიც, რომ დღესაც სახეზეა აღნიშნული კონფლიქტის ესკალაციის მცდელობა.

იმ კონფლიქტიდან, რომლებიც საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვებამდე დაატყდა თავს ყველაზე მძიმე იყო აფხაზეთის კონფლიქტი. აფხაზეთი განსაზღვრულ იქნა 1921 წლის მარტში და იწოდა აფხაზეთის სოციალისტურ რესპუბლიკად, რაც ცნობილ იქნა საქართველოს რევოლუციური კომიტეტის მიერ. სწორედ ეს არის საფუძველი, რომელზე დაყრდნობითაც აფხაზები მოითხოვენ დამოუკიდებლობას [3.28.].

კონფლიქტის მთავარ კატალიზატორად იქცა 1991 წლის მარტის საყოველთაო საკავშირო რეფერენდუმი, რომელიც ეფუძნებოდა მიხეილ გორბაჩოვის მიერ წარმოდგენილ სამოკავშირეო ხელშეკრულებას. საქართველოს ხელისუფლებამ აუკრძალა ქვეყნის მოსახლეობას ამ რეფერენდუმში მონაწილეობა, მიუხედავად ამისა აფხაზებმა მიიღეს მონაწილეობა აღნიშნულ რეფერენდუმში და მხარი დაუჭირეს სსრ კავშირის შენარჩუნებას. აფხაზეთმა აღიდგინა 1925 წლის კონსტიტუცია, რომელიც მას განსაზღვრავდა როგორც დამოუკიდებელ, მაგრამ საგანგებო ხელშეკრულების საფუძველზე საქართველოს საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკასთან გაერთიანებულ რესპუბლიკას. ამით მან პრაქტიკულად გამოაცხადა დამოუკიდებლობა, თუმცა კარი ღია დატოვა საქართველოსთან ფედერაციული გაერთიანებისათვის, რამაც გამოიწვია საქართველოს რეაქცია, რომელიც გამომჟღავნდა 14 აგვისტოს სამხედრო მოქმედებებით. 1993 წლის მარტში აფხაზებმა განაახლეს შეტევები და სექტემბერში საქართველოში არსებული შინაარეულობის დროს აიღეს ქ. სოხუმი. აფხაზეთის მთელი ტერიტორია მოექცა აფხაზური მთავრობის კონტროლქვეშ. აფხაზეთში მცხოვრები ქართველები ეთნიკური წმენდის შედეგად ძალისმიერი გზით იქნენ გამოყრილნი გაერომ, რომელიც მთავარი მედიატორი იყო აფხაზეთში კონფლიქტის დროს მარცხი განიცადა [3.49.]

ცხინვალის რეგიონში ფარული დაპირისპირების პროცესები 1989 წელს გამოაშკარავდა და მოკლე პერიოდში განვითარდა. 1988 წელს მიღებულ იქნა კანონი, რომელმაც განამტკიცა

ქართული ენის პოზიციები საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, ეს კი შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ცენტრსა და რეგიონს შორის "კანონთა ომის" მოსამზადებელ საფეხურად, რომელმაც სერიოზული სახე 1989 წელს მიიღო. იმავდროულად ახლად ფორმირებულმა ოსურმა სახალხო ფრონტმა "ადამონ ნიხასმა" გამოხატა მხარდაჭერა აფხაზთა მიერ საქართველოს შემადგენლობიდან გასვლის მოთხოვნისადმი და მოსკოვში ჩრდილოეთ და სამხრეთ ოსეთის გაერთიანების მოთხოვნით პეტიცია გაგზავნა. სამხრეთ ოსეთის უზენაესმა საბჭომ აამაღლა ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის სტატუსი, რასაც დაუყოვნებლივ გამოეხმაურა ქართული მხარე. საქართველოს პარლამენტმა ეს გადაწყვეტილება გააუქმა და მოაწყო მარში ცხინვალზე, იმ საბაბით, რომ დაეცვა ქალაქის ქართული უმრავლესობა. შეიარაღებული შეტაკება თავიდან იქნა აცილებული სსრ კავშირის შინაგანი ძალების მიერ. ამის შემდგომ არაერთხელ მოხდა შეტაკება, რაც საბოლოოდ 2008 წლის ომით დამთავრდა.

ფაქტია, რომ რუსეთის ფედერაციაში ჩეჩნეთის მდგომარეობა ჩრდილოეთ კავკასიის სხვა ერებთან შედარებით, დემოგრაფიული თვალსაზრისით უკეთესი იყო. 1990 წლის ნოემბერში გროზნოში ჩატარდა ჩეჩენთა საყოველთაო კონგრესი, სადაც მკაფიოდ იქნა გამოკვეთილი დუდაევის ქარიზმატული პიროვნება. 1991 წლის აგვისტოს გადატრიალება საფუძველი გახდა რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს დათხოვნისა და საპრეზიდენტო არჩევნების დანიშვნისა.

1993 წლიდან რუსეთის მხრიდან დაიწყო დუდაევის შეიარაღებული ოპოზიციის დაფინანსება. 1994 წლის დეკემბერში, როდესაც აშკარა გახდა კონფლიქტში მისი მონაწილეობა, რუსეთმა პირდაპირი ინტერვენცია გადაწყვიტა, იმ რწმენით, რომ ჩეჩნეთს უმოკლეს ხანში დააშოშმინებდა. მაგრამ ეს ასე არ მოხდა. ჩეჩნებმა დიდი წინააღმდეგობა გაუწიეს რუსებს და ომი სხვადასხვა ხანგრძლივობის პაუზებით 1996 წლის სექტემბრამდე გაგრძელდა. ამას შედეგად მოჰყვა მოლაპარაკების დაწყება, რაც სამშვიდობო შეთანხმებით დამთავრდა (1996 წლის 30.08). უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ეს შეთანხმება არ შეიცავდა რაიმე გადაწყვეტილებას ჩეჩნეთის სტატუსის საკამათო საკითხებზე, ვინაიდან რუსეთმა უარყო დათანხმებოდა ჩეჩნეთის დამოუკიდებლობას და ამ უკანასკნელმაც იუარა რუსეთში

დარჩენა. მხარეები შეთანხმდნენ ამ საკითხის ხუთი წლით განხილვის გადადებაზე. ეს კი ჩენჩურმა მხარემ რუსეთის მიერ ჩენჩეთის დამოუკიდებლობის აღიარებისაკენ გადადგმულ ნაბიჯად აღიქვა, თუმცა ეს ასე არ ყოფილა. კავკასია აღმოჩნდა და დღემდე რჩება რეგიონად, რომელიც იუგოსლავიასთან ერთად ყველაზე მეტად მოიცვა ეთნოპოლიტიკურმა კონფლიქტებმა.

კავკასიის კონფლიქტების ანალიზის დროს ცხადი ხდება, რომ მათი მთავარი მიზეზი ტერიტორიათა კონტროლისათვის დაპირისპირებაა. რეგიონში არსებული ხუთი კონფლიქტიდან ოთხი, მიმდინარეობს საბჭოთა პერიოდში ეთნიკური პრინციპით შექმნილ ავტონომიათა ტერიტორიაზე, რომლებიც ცდილობენ გათავისუფლდნენ ცენტრალური ხელისუფლების კონტროლისაგან. ისარგებლეს რა სსრ კავშირის დაშლით, კონსტიტუციური ვაკუუმის ფონზე გამოაცხადეს დამოუკიდებლობა. მხოლოდ „პრიგოროდნის“ კონფლიქტის შემთხვევა იყო განსხვავებული დანარჩენებისაგან.

ამდენად, ხუთივე კონფლიქტი თავისუფლად შეიძლება მივაკუთნოთ ეთნოპოლიტიკური კონფლიქტების ჯგუფს. მათ არ გააჩნიათ იდეოლოგიური კომპონენტი, თუ ნაციონალიზმს არ მივიჩნევთ იდეოლოგიად, ეკონომიკური ფაქტორი კი მხოლოდ კონფლიქტის ხელშემწყობად გვევლინება. კონფლიქტების მთავარი განმსაზღვრელი მიზეზი უნდობლობაზე და შიშზე დაფუძნებული უსაფრთხოების პრობლემაა. სხვაგვარად შეიძლება ითქვას, რომ ეს არის ურთიერთდაპირისპირებული ეთნიკური ერთობების შიგნით არსებული ნაციონალიზმის გამოვლინება. მათ შეიძლება ეწოდოს პოლიტიზებულ ეთნიკურობაზე დამყარებული ეთნოპოლიტიკური კონფლიქტები. ეთნოპოლიტიკურ კონფლიქტებში კი რელიგია ასრულებს ორი ერთობის გამმიჯნავი ფაქტორის როლს. რელიგიას მხოლოდ ერთ-ერთი, თავისი განსაზღვრული ადგილი უჭირავს ეთნიკური იდენტურობის განმსაზღვრელ სხვა ფაქტორებს შორის [4.28.]

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ რელიგიას კავკასიის არც ერთ კონფლიქტში არ ჰქონდა გადამწყვეტი მნიშვნელობა. რელიგიის როლი შემოიფარგლებოდა ეთნიკური იდენტურობის ერთ-ერთ დეტერმინანტად ყოფნით. კავკასიის ხალხებს შორის ურთიერთობის განმსაზღვრელი ფაქტორია არა რელიგიაზე დაფუძნებული ცივილიზაციური დაყოფა, არამედ ნაციონალიზმისა და ნაციონალური ინტერესების კომბინაცია.

ლიტერატურა

References:

1. Ciqovani n. religia da kultura samxreT kavkasiaSi, Tb., 2009
2. xusein zade, religia da politika, Tb., 2004
3. macaberiZe m. kavkasiis konfliqtEBis SedarebiTi analizi, Tb., 2014
4. jonaTan foqsi, eTnoreligiuri konfliqtEBi mesame samyaroSi: religia rogorc konfliqtis mizezis roli, Tb., 2003

Maia Amirgulashvili

FACTORS OF RELIGION IN THE CAUCASIAN CONFLICTS

Summary

Our subject is revealing the fact the religion took a little part in the Caucasian conflicts, which from our point of view has ethno-political and territorial features. Empirical reality indicates that religion in the comparison with ethnicity had played much less role.

The relationship determinative factor among the Caucasian peoples is not civilization division based on the religion, but rather the combination of nationalism and national interests.

Keywords: Caucasus conflicts, religious factor, nationalism, national interests.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University

Майя Амиргулашвили

РЕЛИГИОЗНЫЕ ФАКТОРЫ В КАВКАЗСКИХ КОНФЛИКТАХ

Резюме

Цель данной статьи состоит в том, чтобы обосновать, что в кавказских конфликтах, которые на наш взгляд носят этнополитический и территориальный характер, религия сыграла незначительную роль. Эмпирические данные свидетельствуют о том, что религия, по сравнению с этничностью, сыграла гораздо меньшую роль.

Определяющим фактором взаимоотношений кавказских народов является не цивилизационное разделение основанное на религиозном факторе, а скорее всего комбинация национализма и национальных интересов.

Ключевые слова: Кавказские конфликты, религиозный фактор, национализм, национальные интересы.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе, Грузинский технический университет

УДК 621.32

Nikolay Orlov

**DESIGN TECHNIQUE OF THE STATIONARY PROTECTED
POINT OF REGIONAL FORCES'S MANAGEMENT OF PUBLIC ORDER
IN UKRAINE**

In labour the design technique of the stationary protected point of management of regional forces of guard of law and order is examined in Ukraine. On the basis of ground of necessity of such points of management for regional forces of guard of law and order, given stages of planning process : determination of general area of point, composition of working apartments (action stations) for the organ of management, degree of defiance of point and her disguise.

Keywords: *methodology, point of management, planning, area of management point, degree of defiance of point of management, disguise of management point.*

Formulation of the problem. As described in the work [1], the events of 2014-2016 in Ukraine had showed the absence of necessary, as fixes and mobile secure tactical level control points in the National Guard of Ukraine. Given that the National Guard of Ukraine is the main component of the forces of law enforcement, it is easy to predict that in these forces at the regional level such items missing. Attempted in the past has create their own such control points, according to the author, did not lead to the creation of the necessary system control centered that can provide stable, continuous, efficient and hidden control not only the military units of the National Guard of Ukraine, but also the forces of law and order in difficult conditions environment. An example of this is period of participation units of the National Guard of Ukraine in the area of anti-terrorist operation is not one of them launched their own mobile modern item management, and senior management items National Guard Ukraine deployed on the basis of fixed public facilities, allowing their enemy identify and put missile and bomb strikes. Designing the necessary control points of the National Guard of Ukraine is a complex organizational building and technical task that should be addressed centrally. The proposed method in the article can help central to the problem at the state level.

Analysis of recent research and publications. Some scientific works [2–5] submitted to the general requirements for location, construction and use of protective constructions of civil defense. Proved that such buildings are one of the most effective ways to protect people in the event of industrial accidents release radioactive and other hazardous substances. The

authors emphasize on the need for systematic accumulation fund protective structures (anti-radiation shelters and storage), which in daily activities should be used for economic and necessary services. However, the author does not know works that represent methods of designing secure patient management point of regional law enforcement forces in Ukraine.

The purpose of the article is the technique of designing stationary protects control centers of regional law enforcement forces in Ukraine to help the relevant authorities and military control centralizes solve this problem at the state level.

Presenting main material. We consider the scientific method which:

- defines the procedure referred researcher in solving a scientific problem, namely designing stationary protects control centers of regional law enforcement forces in Ukraine;
- the necessary calculations and developed by renowned researcher mathematical relationships;
- justification necessary proposals to implement the developed technique.

Any method has certain attributes: appointment methods, limitations, and assumptions that are taken into account when it had designed mathematical equations and results.

Appointment procedure: method has design to determine the order stationary design protects control centers of regional law enforcement forces in Ukraine.

Limitation. The method involves determining the order fixes design protected control centers of regional law enforcement forces that perform the task in the middle of the state of Ukraine.

Assumption. As a resource for the design of command and control restrictions.

Methods had submitted by individual stages of design.

The first stage is determining the total area of command and control.

Total area of command and control area $S_{\text{control point}\Sigma}$ consists of placing staff positions (space for body control) $S_{\text{control point-1}}$ and space allocation system backwater air independent power supply, independent water supply, preparation and eating more $S_{\text{control point-2}}$.

To determine the value of the index $S_{\text{control point-1}}$ necessary input data: the amount personnel of the governing body, which will operate under extreme conditions at this point $N_{g. b.}$ and the rate of the

minimum-required space for one person $S_{g, b, i}$. From experience we know that the indicator can take $S_{g, b} = 8 - 10 \text{ m}^2$.

If we take the indicator $N_{g, b} = 20$ then we get

$$S_{\text{control point-1}} \leq 200 \text{ m}^2.$$

From experience we know that

$S_{\text{control point-1}} \approx S_{\text{control point-2}}$ then taken to the indicators

$$S_{\text{control point}_{\Sigma}} \leq 400 \text{ m}^2.$$

The second phase is determining the minimum-required staff positions (office space) in which house departments (departments, services) governing body.

In practice use of command and control, some security agencies know that minimally necessary staff positions (and business premises) that display units (departments, services) the governing body may be (jobs):

- senior officials of the administration;
- groups of overall planning;
- center (group) of operational planning;
- center (group) of collection and analysis of information;
- the group of managers at facilities subject to control and interaction.

CUSTOMER at the stage of tactical and technical requirements for the design to a point management may change (increases or decrease the amount of space needed for deployment jobs officials of the administration).

Third stage: item management to protect from external influence (destruction of weapons or influenced by other forces of destruction). As described in the work [2] at the location of radiation shelter in the area of possible destruction of the weak, as well as sites located outside areas of possible severe destruction, their protective structures must be designed for overpressure in the front air shock waves at least 20 kPa ($0,2 \text{ kg/cm}^2$). According to the author's work, this provision can be taken for the protection of stationary points of regional law enforcement forces. If necessary, the CUSTOMER can change this rule.

Fourth stage is masking control points. As described in the work [6], any disguise objects (including item management) is to enhance

survivability by stealth these objects.

Stealth is a set of measures aim to prevent or exclusion of information leakage, which is a relatively secret place of deployment, purpose, opportunities and so the staff.

As we know from practice, the main ways of ensuring secrecy is to protect the state and military secrets, and disguise the forces of law and order of command and control and counter enemy intelligence means (organized criminals).

Masking is usually made in view of enemy integrated optoelectronic, radio, radar, thermal and other technical means of intelligence.

Introduction enemy reaches confusing set of measures imposing enemy false conception of space deployment of command and control. By means of entering enemy is confusing as control points are: hiding, misinformation, demonstrative actions on the subject of imitation of another nature. This imitation is called doping of the object.

The above measures has include in the tactical and technical tasks for designing secure fixed point control.

CONCLUSIONS. According to the authors, only by centrally design will in the future create a regional force law enforcement system of modern fixed-protected control centers with specified tactical and technical characteristics.

Directions for further research will be the method of calculating fortification equipment item management regional law enforcement forces.

References

Литература:

1. Orlov N. M. State going near a necessity and directions of the centralized planning of points for the tactical link of management of the national household troops of Ukraine [Text] / N. M. Orlov. – Научный журнал открытой дипломатии «Власть и общество». № 1 (37) 2016. Грузия. – С. 28–39.
2. Загальні вимоги до розміщення, будівництва та використання захисних споруд цивільної оборони [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://ua.textreferat.com/referat-2189-1.html>.
3. Атамашок, В. Г. Гражданская оборона. Учебник для вузов. [Текст] / В. Г. Атамашок, Л. Г. Ширшев, Н. И. Акимов. – М. : Высшая школа, 1986.
4. Депутат, О. П. Цивільна оборона / За редакцією В. С. Франка. Підручник. 2-ге вид., доп. [Текст] / О. П. Депутат, І. В. Коваленко, І. С. Мужик. – Львів: Афіша, 2001.

5. Демвденко Г.П. Защита объектов народного хозяйства от оружия массового поражения. Справочник. [Текст] / Г. П. Демвденко, Э. П. Кузьменко. – К. :, 1989.

6. Завдання, способи і принципи маскування. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studopedia.org/4-109813.html>.

Reviewer: Professor Igor Shashai. Department of National Academy of arming the National Guard of Ukraine. Doctor of Technical Sciences.

ნიკოლოზ ორლოვი

უკრაინაში საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის რეგიონალური ძალების მართვის სტაციონალური დაცული პუნქტის პროექტირების მეთოდოლოგია

რეზიუმე

ნაშრომში განხილულია უკრაინაში საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის რეგიონალური ძალების მართვის სტაციონალური დაცული პუნქტის პროექტირების მეთოდოლოგია. მართვის ასეთი პუნქტების აუცილებლობის განსაზღვრის შემდეგ ჩამოყალიბებულია პროექტირების ეტაპები: პუნქტის საერთო ფართობის განსაზღვრა, მართვის ორგანოს სამუშაო შენობების შემადგენლობა (სამხედრო საგუშაგოები), პუნქტის დაცვისა და შენიღვის ხარისხი.

საკვანძო სიტყვები: მეთოდოლოგია, მართვის პულტი, პროექტირება, მართვის პუნქტის ფართობი, მართვის პუნქტის დაცვის ხარისხი, მართვის პუნქტის შენიღვა

რეკენზენტი: პროფესორი იგორ შაშაი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემია, ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი.

Николай Орлов

МЕТОДИКА ПРОЕКТИРОВАНИЯ СТАЦИОНАРНОГО ЗАЩИЩЕННОГО ПУНКТА УПРАВЛЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ СИЛ ОХРАНЫ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА В УКРАИНЕ

Резюме

В работе рассмотрена методика проектирования стационарного защищенного пункта управления для региональных сил охраны общественного порядка в Украине. На основе определения

необходимости таких пунктов управления изложены этапы процесса проектирования: определения общей площади пункта, состав рабочих помещений (боевых постов) для органа управления, степень защиты пункта, его маскирования.

Ключевые слова: методика, пункт управления, проектирование, площадь пункта управления, степень защиты пункта управления, маскирование пункту управления.

Рецензент: Профессор Игорь Шаша, доктор технических наук.

CONTENTS

THEORY

Giorgi Bagaturia, Natia Khunashvili
POLITICAL REALISM AND GEORGIA----- 5

Valery Kuzev
THEODICY OF HELL IN PHILOSOPHY OF EARLY MODERN
PERIOD: GOTTFRIED LEIBNIZ----- 17

PRACTICE OF PUBLIC ADMINISTRATION

Liza Amilakhvari
THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION OF GEORGIA -
PROBLEMS AND PROSPECTS----- 27

Lyubov Khashiyeva
SOURCES OF THE POSTMODERN IDENTITY OR FEATURES OF
STATE-BUILDING IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION----- 39

Alexander Tkach, Svetlana Cebotari
CHALLENGES AND THREATS TO REPUBLIC OF MOLDOVA IN
AEGIS OF THE MIGRATION POLICY OF GERMANY----- 46

ECONOMIC

Gvantsa Vasadze
THE LEGISLATION DEFINED STATE-PRIVATE PARTNERSHIP
(CASE OF TURKEY)----- 65

Alexander Bondarenko, Valeriy Vasilenko
AN ASSESSMENT OF OPTIONS PROVIDE FOOD FOR MILITARY
UNITS IN MARKET CONDITIONS----- 73

Geno Morchiladze
TAX CONTROL----- 87

LAW

Giorgi Svanadze
JUDICIAL REPRESENTATION OF THE JUDICIARY REFORM
PROCESS----- 99

Irina Mezentseva
ACCORDANCE OF CRIMINAL POLICY OF UKRAINE IN THE FIELD
OF COUNTERACTION CORRUPTION CRIMINALITY TO THE
INTERNATIONAL STANDARDS----- 106

Sopio Kokrashvili
LEGAL BASIS FOR PROTECTION OF PROPERTY RIGHT----- 118

STATE AND RELIGION

Oleh Shepetyak
HINDU-ISLAMIC SYNTHESIS OF MUGHAL ERA AS A RELIGIOUS
AND POLITICAL PHENOMENON----- 126

OlenaMaskevich
CHRISTIAN FAMILY IN THE CONTEMPORANEITY: ACADEMICISM
VS MODERNITY----- 135

SOCIETY

Leli Bibilashvili, Nino Samxaradze
PR AND CSR----- 147

Valentina Nesterenko
DEFINITION OF INFLUENCE OF MEDICO-SOCIAL FACTORS ON
FORMATION OF HEALTH OF ACADEMICALLY CAPABLE
CHILDREN OF MIDDLE SCHOOL AGE----- 159

PRACTICE

Maia Amirgulashvili
FACTORS OF RELIGION IN THE CAUCASIAN CONFLICTS----- 171

Nikolay Orlov
DESIGN TECHNIQUE OF THE STATIONARY PROTECTED POINT OF
REGIONAL FORCES’S MANAGEMENT OF PUBLIC ORDER IN
UKRAINE ----- 178

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ

Георгий Багатурия, Натия Хунашвили ПОЛИТИЧЕСКИЙ РЕАЛИЗМ И ГРУЗИЯ-----	5
Валерий Кузев ТЕОДИЦЕЯ АДА В ФИЛОСОФИИ НОВОГО ВРЕМЕНИ: Г.В. ЛЕЙБНИЦ-----	17

ПРАКТИКА ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Лиза Амилахвари ПРОЦЕСС ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ ГРУЗИИ - ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ-----	27
Любовь Хашиева ОСНОВАНИЯ ПОСТМОДЕРНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ИЛИ ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО СТРОИТЕЛЬСТВА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ-----	39
Анатолий Ткач, Светлана Чеботарь ВЫЗОВЫ И УГРОЗЫ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА В КОНТЕКСТЕ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГЕРМАНИИ-----	46

ЭКОНОМИКА

Гванца Васадзе ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ ОПРЕДЕЛЕННАЯ ГОСУДАРСТВЕННО- ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО (КЕЙС ТУРЦИИ)-----	65
Александр Бондаренко, Валерий Василенко ОЦЕНИВАНИЕ ВАРИАНТОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВИЕМ ВОИНСКИХ ЧАСТЕЙ В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ-----	73
Гено Морчиладзе НАЛОГОВЫЙ КОНТРОЛЬ-----	87

ПРАВО

Георгий Свианадзе СУДЕБНОЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО ПРОЦЕССА РЕФОРМИРОВАНИЯ СУДЕБНОЙ СИСТЕМЫ-----	99
---	----

Ирина Мезенцева СООТВЕТСТВИЕ УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ В СФЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИОННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ-----	106
--	-----

Софио Кокрашвили ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ЗАЩИТЫ ПРАВА СОБСТВЕННОСТИ-----	118
--	-----

ГОСУДАРСТВО И РЕЛИГИЯ

Олег Шепетяк ИНДУССКО-ИСЛАМСКИЙ СИНТЕЗ ЭПОХИ ВЕЛИКИХ МОГОЛОВ КАК РЕЛИГИОЗНО-ПОЛИТИЧЕСКОЕ ЯВЛЕНИЕ-----	126
--	-----

Елена Маскевич ХРИСТИАНСКАЯ СЕМЬЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОСТИ: ТРАДИЦИОННОСТЬ VS МОДЕРН-----	135
--	-----

ОБЩЕСТВО

Лели Бибилашвили, Нино Самхарадзе PR И CSR-----	147
---	-----

Валентина Нестеренко ОПРЕДЕЛЕНИЕ ВЛИЯНИЯ МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВЬЯ АКАДЕМИЧЕСКИ СПОСОБНЫХ ДЕТЕЙ СРЕДНЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА-----	159
--	-----

ПРАКТИКА

Майя Амиргулашвили РЕЛИГИОЗНЫЕ ФАКТОРЫ В КАВКАЗСКИХ КОНФЛИКТАХ-----	171
---	-----

Николай Орлов МЕТОДИКА ПРОЕКТИРОВАНИЯ СТАЦИОНАРНОГО ЗАЩИЩЕННОГО ПУНКТА УПРАВЛЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ СИЛ ОХРАНЫ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА В УКРАИНЕ-----	178
--	-----

ავტორები

ლიზა ამილახვარი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
მაია ამირგულაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
გიორგი ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ლელი ბიბილაშვილი	საქართველოს უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
ალექსანდრ ბონდარენკო	სახელმწიფო მართვის მაცნიერებათა კანდიდატი, პოლკოვნიკი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის ეკონომიკისა და მენეჯმენტის ფაკულტეტის ლოგისტიკის კათედრის უფროსი, (უკრაინა)
გვანცა ვასაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მაგისტრანტი
ვალერი ვასილენკო	ტექნიკის მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის ეკონომიკისა და მენეჯმენტის ფაკულტეტის სამხედრო მეურნეობისა და მენეჯმენტის კათედრის დოცენტი. (უკრაინა)
ვალერი კუზევი	ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატი, კვლევითი განყოფილების მეცნიერ თანამშრომელი, აზოვისპირა სახელმწიფო ტექნიკური უნივერსიტეტი. (უკრაინა)
ელენა მასკევიჩი	კიევის ეროვნული სავაჭრო-ეკონომიკური უნივერსიტეტის, ვინიცის სავაჭრო-ეკონომიკური ინსტიტუტის უფროსი მასწავლებელი. (უკრაინა)
გენო მორჩილაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ირინა მეზენცევა	იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის პროკურატურის ეროვნული აკადემიის წინასწარი გამოძიების დროს კანონის დაცვის ზედამხედველობის კათედრის პროფესორი. (უკრაინა)
ვალენტინა ნესტერენკო	ნ.კარამზინის სახელობის ხარკოვის ეროვნული უნივერსიტეტის ჰიგიენისა და სოციალური მედიცინის კათედრის ასისტენტი. (უკრაინა)

ნიკოლოზ ორლოვი	სახელმწიფო მართვის დოქტორი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის ოპერატიული ხელოვნების კათედრის პროფესორი. (უკრაინა)
ნინო სამხარაძე	საქართველოს უნივერსიტეტის მაგისტრი
გიორგი სვიანაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ალექსანდრე ტკაჩი	პოლიტიკის მეცნიერების მაგისტრი. მოლდოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტი; საერთაშორისო ურთიერთობების, პოლიტიკის და სახელმწიფო მართვის ფაკულტეტი; საერთაშორისო ურთიერთობების კათედრა. (მოლდოვას რესპუბლიკა)
სოფიო ქოქრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ოლეგ შეპეტიაკი	დოცენტი, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, ბორის გრინჩენკოს სახელობის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის კათედრა. (უკრაინა)
სვეტლანა ჩებოტარი	პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი. მოლდოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტი; საერთაშორისო ურთიერთობების, პოლიტიკის და სახელმწიფო მართვის ფაკულტეტი; საერთაშორისო ურთიერთობების კათედრა. (მოლდოვას რესპუბლიკა)
ლიუბოვ ხაშიევა	სახელმწიფო მართვის მეცნიერებათა კანდიდატი, პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის დოქტორანტი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტი. (უკრაინა)
ნათია ხუნაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

Authors

Liza Amilakhvari Maia Amirgulashvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University Associate Professor of Georgian Technical University
Giorgi Bagaturia Leli Bibilashvili Alexander Bondarenko	Professor of Georgian Technical University Associate Professor, University of Georgia PhD (Public Administration), Chief of Department, Department of Logistic Supply, National Academy of National Guard of Ukraine. (Ukraine)
Svetlana Cebotari	Ph.D. in Politics, State University of Moldova, Faculty of International Relations, Politics and Public Administration, Department of International Relations. (Republic of Moldova)
Lyubov Khashiyeva	PhD in Public Administration, doctorate student of Political Science and Philosophy Department, Kharkiv Regional Institute for Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine. (Ukraine)
Natia Khunashvili Sopio Kokrashvili Valery Kuzev	Doctoral Candidate, Georgian Technical University Doctoral Candidate, Georgian Technical University PhD Pryazovskyi State Technical University, Research officer. (Ukraine)
Elena Maskevich	Senior teacher of Vinnitsa Trade and Economic Institute of the Kyiv National Trade and Economic University, Department of Philosophy Borys Grinchenko Kyiv University. (Ukraine)
Irina Mezentseva	PhD (Law), Associate Professor, Prof. Department monitor the lawfulness at carrying out the pretrial investigation, National Academy of Prosecution of Ukraine. (Ukraine)
Geno Morchiladze Valentina Nesterenko	Doctoral Candidate, Georgian Technical University Assistant to department of hygiene and social medicine of the Kharkiv national university of V. N. Karazin. (Ukraine)
Nino Samxaradze Giorgi Svianadze Nikolai Orlov	Master of University of Georgia Doctoral Candidate, Georgian Technical University Professor of operational art National Academy of the National Guard of Ukraine Doctor of Public Administration. (Ukraine)
Oleg Shepetyak	Associate Professor, Doctor of philosophical Sciences, Department of Philosophy Borys Grinchenko Kyiv University. (Ukraine).

Alexander Tkach

Master of Art in Politics, State University of Moldova, Faculty of International Relations, Politics and Public Administration, Department of International Relations. (Republic of Moldova)

Gvantsa Vasadze

Master student of Georgian Technical University

Valeriy Vasilenko

PhD (Technique), Associate Professor, Department of Management and Military Economy, National Academy of National Guard of Ukraine (Ukraine).

Авторы

Лиза Амилахвари	Докторант Грузинского технического университета
Майя Амиргулашвили	Ассцированный профессор Грузинского технического университета
Георгий Багатурия	Профессор Грузинского технического университета
Лели Бибилашвили Александр Бондаренко	Ассцированный профессор, Университет Грузии Кандидат наук государственного управления, доцент, полковник, начальник кафедры тылового обеспечения факультету экономики и менеджмента Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
Гванца Васадзе	Магистрант Грузинского технического университета
Валерий Василенко	Кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента и войскового хозяйства факультету экономики и менеджмента Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
Валерий Кузев	Кандидат философских наук, научный сотрудник НИЧ, Приазовский государственный технический университет. (Украина)
Софио Кокрашвили	Докторант Грузинского технического университета
Елена Маскевич	Старший преподаватель Винницкого торгово-экономического института Киевского национального торгово-экономического университета, аспирантка кафедры философии Киевского университета имени Бориса Гринченка. (Украина)
Ирина Мезенцева	Кандидат юридических наук, доцент, профессор кафедры надзора за соблюдением законов при проведении досудебного расследования Национальной академии прокуратуры Украины. (Украина)
Гено Морчиладзе	Докторант Грузинского технического университета
Валентина Нестеренко	Ассистент кафедры гигиены и социальной медицины Харьковского национального университета имени В.Н.Каразина. (Украина)
Николай Орлов	Профессор оперативного искусства в Национальной академии Национальной гвардии Украины. Доктор государственного управления. (Украина)

Нино Самхарадзе Георгий Свианадзе	Магистр Университета Грузии Докторант Грузинского технического университета
Анатолий Ткач	Магистр политических наук. Молдавский государственный университет, факультет международных отношений, политических и административных наук, кафедра международных отношений. (Республика Молдова)
Светлана Чеботарь	Доцент, Доктор политических наук, Молдавский государственный университет, факультет международных отношений, политических и административных наук, кафедра международных отношений. (Республика Молдова)
Олег Шепетяк	Доцент, доктор философских наук, кафедра философии Киевского университета имени Бориса Гринченка. (Украина).
Любовь Хашиева	Кандидат наук по государственному управлению, докторант кафедры политологии и философии, Харьковский региональный институт Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. (Украина).
Натия Хунашвили	Докторант Грузинского технического университета

ქურნალის რედკოლეგია

ნანა ავალიანი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს მრჩეველი (საქართველო)
რუიბერ ანდრესენი	ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (გერმანია)
მეშუმე აბრამი (ბარამელია)	დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი (საქართველო)
ვებენი ბარათაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
ბიორბი ბაღათური	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ოთარ ბაღათური	პასუხისმგებელი მდივანი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი (საქართველო)
რასა ბელიკაიტი	ვიტაუტას დიდის უნივერსიტეტის პროფესორი (ლიტვა)
ანასტასია ბანიჩი	რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური აზიის, კავკასიისა და ურალ-ვოლგისპირეთის შემსწავლელი ცენტრის მეცნიერ-მუშაკი, დოცენტი (რუსეთი)
იური ბორიძე	მოსკოვის ენერგეტიკული ინსტიტუტის პროფესორი (რუსეთი)
ვახტანგ ბურული	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
შოთა დოღონაძე	მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ელენ დრაკე	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (საფრანგეთი)
ჰარალდ შერტცი	სორბონას უნივერსიტეტის „პარი-8“-ის პროფესორი ინფორმატიკის დარგში (საფრანგეთი)
ბენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, საჯარო მმართველობისა და ელექტრონული ბიზნესის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
სერჟო კამიზი	“და საპიენძა“-ს უნივერსიტეტის პროფესორი (იტალია)

რიჩარდ მაასი	ნოტრდამის უნივერსიტეტის პროფესორი (ნიდერლანდების სამეფო)
მიხაილო გელვილი	უკრაინის ეროვნული გეარდიის ეროვნული აკადემიის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი (უკრაინა)
როინ მებრეველი	აკადემიკოსი. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი (საქართველო)
იოჰიკა მიცუი	იოკოჰამას ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი (იაპონია)
ბაღრი ნაკაშიძე	მ. ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის ფაკულტეტის პროფესორი (რუსეთი)
ლიზავეტა შახანინა	კანზასის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (ამერიკის შეერთებული შტატები)
ბუდი ნურანი რუჰანა	პაჯაჯარანის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ინდონეზია)
რამონ პიტრო-სუარესი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (ესპანეთი)
ბერტ სურმიულენი	დოქტორი, ლოჯისტიკური კომპანიის პრეზიდენტი (გერმანია)
ქეთი ქოძრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი (საქართველო)
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
რუსუღან ქუთათელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დეკანი (საქართველო)
მანა ჩხეიძე	საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ვინანსლავ მიუნდიუკი	უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტის პროფესორი, პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის გამგე. (უკრაინა)
ენდრიუ ლინუქს კარლინგსი	კინგსკოლუჯის პროფესორი (დიდი ბრიტანეთი)

EDITORIAL BOARD

NANA AVALIANI	PhD of History, adviser Ministry of Foreign affairs of Georgia (Georgia)
RUDIGER ANDRESEN	Professor of Economics of Berlin University, Doctor of Honour of Georgian Technical University (Germany)
His Eminence ABRAHAM (GARMELIA)	Metropolitan of Western Europe (Georgia)
EVGENI BARATASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of Department of Economics and Business Management (Georgia)
GIORGI BAGATURIA	Professor of Georgian Technical University (Georgia)
OTAR BAGATURIA	Responsible Editor, Associate Professor of Georgian Technical University (Georgia)
RASA BELOKAITE	Professor of the University of Vitautas the Great (Litva)
MAIA CHKHEIDZE	Professor of University of Georgia (Georgia)
ELUN DRUCKE	Expert of European Council (France)
SHOTA DOGONADZE	Chief Editor, Professor of Georgian Technical University, (Georgia)
VIACHESLAV DZIUNDZIUK	Professor of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine. Head of Political Science and Philosophy Chair. (Ukraine)
ANASTASIA GANICH	Docent, Scientific worker of Central Asia, Caucasus and Ural-Volga researcher center of the Avcademy of Sciences of Russia (RF)
YURI GORITSKIY	Professor of Moscow Power Engineering Institute (RF)
VAKHTANG GURULI	Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Georgia)
ANDRU LENUKS HARDINGS	Professor of King's college (UK)
GENADI IASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Public Administration and Electronic Business Department (Georgia)
SERGIO CAMIZ	Professor of the University of Roma „La Sapienza“ (Italia)
KETI KOKRASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Administration (Georgia)
OTAR KOCHORADZE	Deputy Editor-in-Chief, Professor of Georgian Technical University (Georgia)

RUSUDAN KUTATELADZE	Professor of Georgian Technical University, Dean of Business-Engineering faculty (Georgia)
RICHARD MAAS	Professor of the University of Notrdam (The Netherlands)
MYKHAILO MEDVID	Senior Researcher of National Academy of National Guard of Ukraine. (Ukraine)
ROIN METREVELI	Academician. Vice President of Georgian Academy of Sciences (Georgia)
IOSHIKA MITSUI	Professor of National University of Yokohama (Japan)
BADRI NAKASHIDZE	Professor of M.Lomonosov Moscow State University (RF)
RAMON PIETRO-SUARES	Expert of European Council (Spain)
BUDI NURANI RUCHJANA	Professor of the University of Padjadjaran (Indonesia)
GERT SURMIULEN	Doctor, preident of Logistic company (Germany)
LIZAVETA DJAKHANINA	Professor of Kanzas State University (USA)
HARALD WERTZ	Professor of Informatics of Sorbona University "Pari-8" (France)

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ	Советник МИД Грузии, доктор исторических наук (Грузия)
Владько АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ)	Митрополит Западной Европы (Грузия)
РУДИГЕР АНДРЕСЕН	Профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета (Германия)
ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ	Профессор Грузинского технического университета (Грузия)
ОТАР БАГАТУРИЯ	Ответственный секретарь, Ассоциированный профессор Грузинского технического университета (Грузия)
ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департаментга экономики и управления бизнесом (Грузия)
РАСА БЕЛОКАЙТЕ	Профессор университета Витаутаса Великого (Литва)
ХАРАЛЬД ВЕРТЦ	Профессор информатики Сорбонского университетета «Пари-8» (Франция)
АНАСТАСИЯ ГАНИЧ	Доцент, научный сотрудник исследовательского центра Центральной Азии, Кавказа и Урал-привольжия АН РФ (РФ)
ЮРИЙ ГОРИЦКИЙ	Профессор Московского энергетического института (РФ)
ВАХТАНГ ГУРУЛИ	Профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили (Грузия)
ЕЛУН ДРАКЕ	Эксперт Совета Европы (Франция)
ШОТА ДОГОНАДЗЕ	Главный редактор, профессор Грузинского технического университета, (Грузия)
ВЯЧЕСЛАВ ДЗЮНДЗЮК	Профессор Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, заведующий кафедрой политологии и философии. (Украина)
СЕРДЖИО КАМИЗ	Профессор Римского Университета «Ла Сапиенза» (Италия)

КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета (Грузия)
ОТАР КОЧОРАДЗЕ	Заместитель главного редактора, профессор Грузинского технического университета (Грузия)
РУСУДАН КУТАТЕЛАДЗЕ	Профессор Грузинского технического университета, декан факультета Бизнес-инжиниринга (Грузия)
РИЧАРД МААС	Профессор университета Нотрдам (Нидерланды)
МИХАЙЛО МЕДВИДЬ	Старший научный сотрудник Национальной академии Национальной гвардии Украины (Украина)
РОИН МЕТРЕВЕЛИ	Академик. Вице-президент АН Грузии (Грузия)
ИОШИКА МИЦУИ	Профессор национального университета Йокогамы (Япония)
БАДРИ НАКАШИДЗЕ	Профессор МГУ им. М.Ломоносова (РФ)
РАМОН ПЬЕТРО-СУАРЕС	Эксперт Совета Европы (Испания)
БУДИ НУРАНИ РУЧДЖАНА	Профессор университета Паджаджаран (Индонезия)
ГЕРТ СУРМЮЛЕН	Доктор, президент логистической компании (Германия)
МАЙА ЧХЕИДЗЕ	Профессор Университета Грузии (Грузия)
ЛИЗАВЕТА ЖАХАНИНА	Профессор государственного университета Канзас (США)
ЭНДРЮ ЛЕНУКС ХАРДИНГС	Профессор кингсколледжа (Великобритания)
ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента публичного управления и электронного бизнеса (Грузия)